

TELUGU-SAVARA DICTIONARY.

COMPILED BY

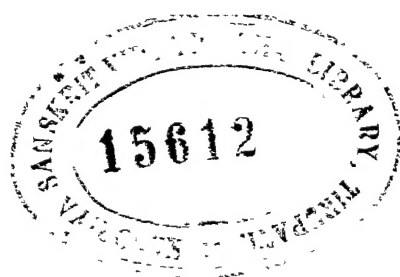
RAO SAHIB G. V. RAMAMURTI, B.A., M.R.A.S.
(Formerly Lecturer in History, Raja's College, Parlakimedi).

Published under the Authority of the Director of Public Instruction.

MADRAS.

PRINTED BY THE SUPERINTENDENT, GOVERNMENT PRESS.

—
1914

PREFACE

ఇది తెలుగు మాటలకు సరి అయిన సవరమాటలు గల నిఘంటువు. చాలాదోట్లు సవర మాటలు వాక్యములలో ప్రయోగించి అవి యేలాగన వాడుక చేయడమో కనపర్చడమైనది. కొన్ని క్రియలకు వేరువేరుకాలములలో రూపములు ఎట్లా ఉంటువో కూడా తెలియచేయడమైనది. కొన్ని తెలుగు మాటలకు సరి అయిన సవరమాటలు దొరకనప్పడు, తెలుగు మాటల అర్థము మాత్రం సవరమాటలలో చెప్పడమైనది.

“దేవత” అనేమాటకు సవరలు వాడుక చేసే మాటలు వ్రాసి, సవరలు కొల్పే దేవతల శ్లోకములు 72 చేర్చడమైనది. ఏ దేవత ఎట్టిదో వివరముగా తెలియదు ఉదయమునుంచి సాయం కాలము వరకు సూర్యుడిగమనము పట్టి వేళతెలియజేసే మాటలు సవరలు వాడుకొంటారు; అవి అన్ని “సూర్యుడు” అనే మాటకింద చేర్చడమైనది. ఆడవాళ్ళూ, మొగవాళ్ళూ చేసు కొనే ముస్తాబును గురించిన మాటలు “శృంగారించుకో” అనే మాటకింద చూచేది. ఈ లాగా “కుర”, “బట్ట”, “కుండ” మొదలైనమాటల కిందనేవాటి విశేషములు చూచుకొనేది. సమానార్థములుగల తెలుగుమాటలకు సవరమాటలు వ్రాసినప్పడు ఒకమాట కింద వ్రాసి నవే ఇంకొకమాట కింద వ్రాయవలెను, గనుక, ఏదో ఒకదాని కిందవ్రాసి అవి చూచుకోవలెను అని లెక్కినవాటి కింద చెప్పడమైనది.

కొన్ని సవర వాక్యములన్ను, సమానములకున్నూ, ముక్కముక్కకు అవయవార్థము చెప్పి, భావముకూడా చెప్పడమైనది.

సాధ్యమైనంతవరకు సవరమాటలకు వ్యుత్పత్తి కనపర్చడమైనది. ఇది వ్యాకరణములో విపులముగా చెప్పడమవును.

సవర మాటలకు ఈ కిందనుచెప్పిన చొప్పున రూపాంతరములు కలుగుతవి. కొన్నిటికి మాత్రమే రూపాంతరములు ఈ నిఘంటువులో చెప్పిఉన్నా, తక్కినవి సులభముగా గ్రహించవచ్చును. సవరభాష మాత్రపు భాషగా మాట్లాడేవారితప్ప ఇతరులు రూపాంతరములు కల్పించి వాడుక చేయలేరు. ఈ కింద కనపర్చిన పట్టీలు వాడుకలో ఉన్న రూపాంతరములు గ్రహించడానికి వనికి వస్తవిగాని, వాడుకలో లేనివి కల్పించడానికి వనికెరవు. సవరవాళ్ళ వాడుకే ప్రమాణము. కొన్ని గ్రామములలో ఒకవిధమైన రూపమున్నూ మరికొన్ని గ్రామములలో మరి ఒకవిధమైన రూపమున్నూ విశబ్దము. మాటలో ఉన్న పర్ణములలో కొందరు ఒక లాగున, మరికొందరు వేరే ఒకలాగన, ఊది పలకడముచేత ఉచ్చారణలో భేదము కలుగుతుంది.

రూపాంతరములు :—

- (a) ఇ — ఎ : ఇరా — ఎరా.
 ఉ — ఒ : జుమా — జోమా.
 ఇర్ — ఉర్ : సిర్తాఇ — పుర్తాఇ.
 ఉ — అ : ఉరుఖ్ తాఇ — అరుఖ్ తాఇ.
 కు — తు : కుంసెడా — తుంసెడా.
 గ — డ : ఇగ్ — గోఖ్ — ఇడ్ — డోఖ్.
 డ — జ : డీమానా — జీమానా.
 ఇ — జక్ : బొఇ — బోజక్.
 ఇ — న : ఖోక్ — న్యోక్.
 ఖో — న్ : డజిక్ — డజిక్.
 డ — ర : బిడా — బిరా; తుడు — తురు.
 న — ల : నేబు — లేబు.
 : తర్జోబల్ — త్రోబల్.
 : ఆనిక్ — మొనిక్.

ప్రాస్య, ధీర్ఘ : గొపారి — గోపారి.

కొందరు పలికినప్పుడు కొన్ని మాటలకు అకారము పూర్వమందున్నట్లు ఉంటుంది.

నిఘంటువులో ఒక రూపము కనబడకపోతే రూపాంతరముగల మాట గ్రహించుకొనేది.

(b) కొన్ని మాటలకు కొనను “అన్” స్వార్థమందే చేర్చడము కద్దు. అప్పుడు “బోఇ” అనే మాటవంటి ఇకారాంతముల “ఇ” వర్ణము “జ” అవును. ఉ॥ బోఇ - బోజై, బండ్రాఇ - బండ్రాజై; మరి కొన్నిటిలో “అన్”కు ముందుగా “క్ష” చేరును. ఉ॥ జా - జాక్ష; ఒంతి - ఒంతీక్ష.

(c) అనేక మాటలకు పదసృష్టమందే, అనగా మొదటి హల్లుకున్న దాని తర్వాత ఉండే అచ్చుకున్న మధ్యస్థు “అక”, “అర్”, అక + అర్ = అకర్ = అన్కర్, “అహ” చేరి రూపాంతరములు (ఒకప్పుడు అధకములలో భేదము కలిగేట్లుకూడా) వాడుకలో కనబడతవి. ఉ॥ గా - గనా - గరా - గక్షద్రా; గొఇ - గర్దొఇ - గక్షర్దొఇ - గక్షద్రొఇ. డేనా - డేపేనా. మాటకు మొదటను అచ్చు ఉంటే, దానికి పూర్వమే “అన్” వస్తుంది. ఉ॥ ఇ - అని.

(d) సమాసములలో మార్పులకు ఉ॥ వినా - సుడా - కిడై.

ఇటువంటి మార్పుల తత్త్వము (Philology) “ఫిలోలజీ”ని అనుసరించి కనుక్కోవలసినది

సాధారణముగా లోకులు వాడుకొని తెలుగుమాటలు ఈ నిఘంటువులో వ్రాయలేదు. మారుమూల మాటలకుగాని సంస్కృత మాటలకుగాని వాటికి సరియైన మామూలు తెలుగుమాటను పట్టి సవరమాటలు గ్రహించేది.

ఈ నిఘంటువులో వాడుక చేసిన సంకేతములు :—

ఉ॥ ఉదాహరణము, ఉత్తమపురుష రూపము.

ఏ॥ ఏకవచనము

ఓ॥ ఓడభాషలోని మాట.

కా॥ కావ సవరమాట.

గు॥ గుణపురం సవరమాట.

చూ॥ చూచుకొనేది.

తె॥ తెలుగు మాట.

ధా॥ ధాతువు.

ప్ర॥ ప్రథమపురుష రూపము.

ప్రా॥ ప్రాధానార్థక రూపము.

బ॥ బహువచన రూపము.

భూ॥ భూత కాల రూపము.

భూ-వి॥ భూతార్థక విశేష్యము. ఉ॥ “ముమ్” అనే మాటనుంచివచ్చిన “జముమ్” అనేరూపము “తినినది” అని భూతార్థకమైన విశేష్యరూపము.

మ॥ మధ్యమ పురుషరూపము.

మొ॥ మొదలైనవి.

వ॥ వర్తమాన కాల రూపము.

రా॥ రామగిరి సవరమాట

రూ॥ రూపాంతరము.

(?) స్పష్టము కాదు; ఇంకా పరిశీలించి కనుక్కోవలెను; తెలియదు అని భావము.

() ఇటువంటి బ్రాకిట్ల పద్యను వ్రాసినవి సవర మాటలయితే, కొన్నిచోట్ల రూపాంతరములనిస్తే, మరికొన్ని చోట్ల అర్థము బోధపడడానికి ఉంచినవనిన్ని గ్రహించేది ; తెలుగు మాటలు అయితే అర్థము స్పష్టము కావడము కోసము చేర్చినవే

గ్రంథములు లేని సవర భాషవంటి భాషకు వినుంటువు వ్రాయడము ఎంత కష్టమై ఉండునో, తెలిసినవారు, ఈ వినుంటువు సంపూర్ణమైనది కాదని నిర్ణయమైవారి కాదని ఆక్షేపించక, లోపములు పూర్తిచేసి, తప్పులు దిద్ది, మన్నించగలరని నమ్ముతున్నాను. దేశభాష్యము, ధనబలము, తీరుబడి, పెద్దల ఆదరణ, మిత్రుల తోడ్పాటు, చాలా కలిసి ఉంటేనే ఇట్టి కార్యములు చక్కగా కొనసాగుతవి. ఇవి నాకు లేకపోయినవి తెలుగు భాషకయినా ఇది చరకూసరి అయిన వినుంటువు వ్యాకరణము ఎవరూ వ్రాయలేదు. నాలుగైదు పాళ్లు విసిరి, చేర్చూ ఉన్న పనిమాని, ఒకమూల పడచేసి, తిరిగితిరిగి పూనుకొని, ఎక్కో విస్తృతము కలిగిచా, అంతభించినది ఏదో ఒక లాగునయధాశక్తిగా కనీతేర్చగలిగినాను. ఇది భగవంతుని ప్రేరణవల్లనే అని నానమ్మకము.

ఈ గ్రంథము చిత్తు కాపీలు సవరించి మొదట ను॥ నానుడన్నం కుమార్తెయి కవి గాలున్ను, సర్వాత మ॥ బలివాడ నారాయణస్వామి పట్నాయుడుగావున్న సామ్రాజికనాథు. ఏమీ ప్రతిఫలం కోరకుండా నాకు సహాయంచేసిన ఈ ఇద్దరు స్నేహితులున్న వాన వంశనీయులు నా కుమారుడు వెంకటసీతాపతి, బి-ఎ, ఎల్-టి, వ్రాతప్రతులు ప్రాధ్యక్షింపి దిద్దినెట్టి కొరవడుట్టుకు నాకు శ్రమ తగ్గించినాడు.

విజయనగరము,

మ 15 వి చనవరి 1914 సం॥ రం.

ఈశ్వరారావునమ్మ !

గినుగు పెంకటరామమూర్తి.

సవరా నిఘంటు.

అ.

అంకిలి. డరక్, డనక్. గమర్ డరక్ ఇరా
ఇతే=వాన అడ్డు వచ్చినది.

అంకిళ్లు. తనాల్వా.

అంకుడు. కరనేబ్. (రూ) కరేడానేబ్. కరె
డోల్ కొప్పల్ పత్తేజి-అంకుడామలు డొ
ప్పలు పట్టుతారు.

అంకురము. బుడక్. అనెబ్=చెట్టు. బిసూతా=
నారు.

అంకురించు. బుడక్. అబఇ బుడక్లై-గింజ
మొలిచినది.

అంకె. అంకె అనిడ్.

అంకము. గోనె. (తె)

అంకవేసుకొను. యుమ్మా.

అంగ. తనొంప.

అంగడి బజారన్.

అంగమొల. ఉర్డిడన్ ; బడోక్ను.

అంగిలి (అంగుడు) గనేల్తి. రంకి జీన్నెలై గ
నేల్తి=మెతుకు అంగుడుకు అంటుకొన్నది.

అంగీకరించు. ఒడేయా

అంగు. లజా. ముద్రా సిండ్రిన్ అయోలైన్
లింగ్రొఇలై ఇరేతే=మనిషి బట్ట వల్లవా
టుగా వేసుకొని అంగుగా (అందముగా)
వెల్లి నాడు. లింగ్రొఇ. లింకుడొఇ.

అంగుటము. అబాబ్సీ.

అంగుళము. అంగుడం (తె)

అంచనా. అన్ననా (తె)

అంచు. డారా. కుండి డారా=కత్తి అంచు.

అతోరా. సిండ్రి అతోరా=పంచ అంచు. డంక్

అతోరా=కుండ అంచు. అతోరా నేక్ బాన్

పుత్రై=పంచ అంచు వద్ద చిరిగినది. కొక్కొ

క్. కొక్కొక్ రేక్ గత్రై=తాతి అంచు

లగిలినది. మనేక్. తఖోర్ మనేక్ డకూలే

నాఇ=దారి చివరను ఉంటాను. గనో

డొక్. అసేబన్ గనోడొక్ లేజన్ ఓంటి

గొబేతే=చెట్టు చివరపట్టుకూర్చున్నది. డండి.

కింతాల్ డండి ఆల్దుక్లై=గోడ అంచు

విరిగినది.

అంజ. అడమ్, తుయె.

అంజనము. కాకతే (కా. స.) ఏ నెలా! డొనమ్
పాన్ పాలె, కుయాన్ కుఇలె, మన్నమ్
కాకతేనా=ఒపడుచా! నీజత్తు దవ్వుకొని,
కొప్పునెట్టుకొని, నీ కండ్లకు కాటుకపె
ట్టుకో.

అంజలి. అడోబన్. ఉంతా ముద్రా గర్ గారిం
తెడొ అడోబన్ జండుమ్ తియా=ఆ
మనుష్యుడు యాచించినాడు గనుక దోసె
డు గింజలు ఇయ్యి. అడోలై తియా=దో
సిలితో ఇయ్యి. డనోబ్. బాగు డనోబ్=
రెండు దోసిళ్లు. డంగ్రొబ్. (రూ.)

అంజె. తనూక్ ప (ధాతు తుక్ ప భూ. వి. త
నూక్ ప) ముద్రా తుంపాలే జిబ్ జిబ్ లూగ
ఎర్నా ఇతే=మనిషి (బాగరవేసి) అంజవే
సి వేగము వేగము పరిగెత్తి వస్తున్నాడు.

అంట. కరక్. ఛాన్ ఇర్నా ఇగామలై అనిన్
అమన్నా (తుల్లా ఇ అపుజై కరక్, బాడీ ఒడె
సుసుబ్ ఓ=నేను వస్తానని నీతో వాడు
చెప్పినది నిజమా అబద్ధమా? కన్డ్రక్.

అంటకట్టు. అజీలై తొబాడా; బబత్తొబాడా.
పడమోల్, ఉడాబల్, కరెడోల్ రు
క్కులై అజీలై తొబాడా=మోదుగాకు,
మామిడాకు, అంకుడాకు కలిపి అంటకట్టు.
ఎరండిబల్ బబత్తొబాల్లై సతాడి పడా=
అన్ని ఆకులు అంటకట్టి విస్తరి కట్టు.

అంటిచ్చెట్టు. కింతెనేబ్. కింతెగల=ఆరటిగొల్.
కింతెపడి=ఆరటిపెడ. కింతె అత్తారా గు
ర్=ఆరటి పళ్ల గొల్. చూ. ఆరటి.

అంటించు. అజీడా, అజీతాఇ (వ. ఉ. ఏ.) అ
జీడేలై. (భూ. ప్ర. ఏ.) అనజి (భూ. వి.)
సిండ్రిన్ యగా-సాయ అజీలై=బట్టకు సల్ల
రంగు అంటించినావు. బత్ (ధా. బడే)
బడా, బత్తాఇ, (వ. ఉ. ఏ.) బడేలై. (భూ.
ప్ర. ఏ.) బనడ్ (భూ. వి.) అనిన్ డొక్-
ఛాన్ జొబ్బాన్ బడింతే=వాడు నాకు
బురద అంటించినాడు. గతర్ (ధా. గతర్)
గలరా, గలర్తాఇ (వ. ఉ. ఏ.) గతరేతె.

(భూ. ప్ర. ఏ.) గనతర్ (భూ. వి.) ఆమ్
ఇకాబా తె తుఇతు ఇలె, జంతు ఆ ఆహోజన్
గత్రై=కోల వింటితో ఎగ సినాడు, జంతు
వుతు తగిలినది. (జనిడ్, జరిడ్, జన్ రిడ్.)
అజాబ్ (ధా. జాబ్) అజాబా, అజాప్తా ఇ,
(వ. ఉ ఏ) అజాబేతె (భూ. ప్ర. ఏ),
అన-జాబ్ సీజన్ రడేతోడన్ అజాబేతె=
ఇంటికి నిప్పు అంటించినాడు.

అంటుకొని. జిల్లా.

అంటుకేను. అక్రైఈ.

అంటుపోగులు. కడుపి, కుడుపి కొడుపి.

అండి. గనాఇ, గఇ, గెనాఇ, గిగితోజన్ ఆఇ
బ్బా, గఇ=అట చూపుతు వెళ్తామండి.
జాబా, గఇ=రండి.

అంత. కుడుబ్. రనా, రుప్పా, తక్లిలి, బొజ్జెల్
జండ్రుమ్ కుడుబన్ తిత్రై=బంగారు,
వెండి, ఆవులు, గేదెలు, గింజలు, అన్నీ
ఇస్తాను. 2. అల్లాఇ మండ్రాంజల్లాఇ=మను
షులు అందరూ. 3. ఎరండి ఎరండిమండ్రా
ఎన్నెగొఇ అపుజ్జై=మనుష్యులందరూ ఈ
లాగు అంటారు కుడుబ్ కడుబ్. (నానా
జనులు) 4. డిత్తె డిత్తె అలామ్ తిత్తమ్=
అంత గడ్డిఇస్తాను. (పరిమాణము) 5. డిన్నె,
ఇంత. డక్కైతె. డక్కైతె అత్రాజ్జే=ఎద్దు
అంతది. డక్కైన్నె రబాల్ డక్కైతె
మరజ్జే=ఇంత పిల్లవాడంత పిల్లవాడుగా
పెరిగినాడు.

అల్లఇ. మండ్రాన్ జల్లాఇ ఎడ్కాలె డకూనే
తేజి=మనుష్యు లందరు సంతోషముగా
ఉండురుగాక.

అంతట. తెతెసిత్తె. సిక్కిఇ. ఆ'తీకి (చూ.)
అందుమీద. ఉంతాఅతీడి=అప్పుడు.

అంతము. నను (ధా. నూ). బరు బారా నూ
లై=కొండ పని అంతమైనది. మనేజ్, మనే
జ్ నీజ్=కొన ఇల్లు. గుడి; గనాఇ గుడి
లై=దుంపలు సరిపడినవి. గొడోజ్ డండి-
(చూ) అంచు. (చూ. ముగియు-అయి
నది.)

అంతరించినది. మాయాలె. జండ్రుమ్ మాయా
లై=గింజ లంతరించినవి.

అంతె=డిత్తె

అందక. గతరి-గతరాజి అపురాడా కత్కత్
డేలె=నాడు ఉపరి అందకగింజాకొన్నాడు.
అందము. (చూ. అంగు) బంగ్గా, లంగా,
అంబె.

అందరు. కుడుబంజి. కుడుబన్. ఎరండి అల్లాఇ
అందాకా. జరాబఇ జరాబఇ మబ=అందా
కావద. తెత్తెసిక్కిఇ డిత్తెసిక్కిఇ (కా
లము).

అందికొను } ఒక్కొక్కాబ్ ఉంతాతోడోరన్
అందుకొను } ఒక్కొక్కాబా=ఆగంప అందుకో.
ఒక్కొక్కాఇ. (వ ఉ ఏ) ఒక్కొక్కేతె. (భూ.
ప్ర. ఏ) అనొక్కాబ్ (భూ. వి). జా మా
డా పత్తి జాఆ=అటకపై కుండ అందుకో
జాతాఇ. (వ. ఉ. ఏ) జాయేతె. (భూ.
ప్ర. ఏ) జన. జన్. (భూ. వి) ఉఆఇ.
బియోజి బరాబాన్ ఉఆఇనా=రేపు పనికి
అందుకో. అజఆఇతాఇ=పనికందించుతా
ను. ఎర్ ఆనుఆఇ అందలేదు.

అందియ. అండిడోక్కా. (గు), అండిడుకో'ఆ.
డగ్గర (కా. స). పరజడ్డా,

అందు, ఉఆఇనా. బారాన్ ఉఆఇనా=పనికి
అందు లేజన్; లోజన్. ఉంతా మండ్రా
నీజ్ లోజన్ డకు=ఆ మనుష్యుడు ఇంటిలో
ఉన్నాడు. బా; బాన్. బరుబాన్ నార
జా ఖాన్ గిల్లాఇ=కొండవద్ద నారింజచెట్టు
నేను చూచినాను. ఆమజన్ కుడామజన్
ఆజల్ ఎర్జనోంతా=పొయ్యిలో నిప్పు రాజ
లేదు.

అందుకొను (చూ. అందికొను)

అందుమీద. 1. తీకి. గనర్ గనుక్రై, తీకి లాబా
లుఉజ్జె; ఉలామ్లె సికు=వర్షము కురిసింది;
అందుమీద భూమి నాని చల్లగా ఉన్నది.
2. కీకి. (కా. స) 3. తెతెసిత్తె కనిమండ్రా
వంతె అమేవితేడో ఉంతా నెలూ తెతె-
సిత్తె నోజ్ బాబా అమ్మెన్నో=ఈమను
ష్యుడు ఏమి చేసినాడోగాని ఆచిన్నది అం
దుమీద మగనమీద ఇప్తములేనిది అయి
నది. 4. బార్. బరుఅమజన్ తుజెప్తాఇ ;
బార్ లాలూ తెనాఇ; తికిజండ్రుమ్ బిర్తె
నాఇ=ముందుగాకొండ (లోని) చెట్టు చేమ
సరిపెట్టుతాను. అందుమీద పోడుదువ్వు

తాను. పిదప విక్రనములు జల్లుతాను. 5. సి
క్కిరి. అమన్ ఖేన్ ఇర్రాఇబెన్ సిక్కిరి,
అనిన్ ఇరాఇతె=నీవు నేను వచ్చినతర్వాత
వాడు వచ్చినాడు. 6. అఇంతెన్ (రూ)
అఇంతెన్. గొల్లాజ్ మండ్రాంజి అల్లాఇ
అమజన్ బరూఖో అనురైజి, అయింతెన్
బరూ బారాతు క్షేజి=గ్రామస్థులు అందరూ
ముందుగా కొండ దేవతలకు పండుగ చే
స్తారు, అందుమీద కొండపని చేస్తారు.

అందువలన 1. ఉంతెనమ్మేలె. గనుర్ తె; ఉంతె
నమ్మేలె డాగా ఉండ్రాపయ్యై=వాన
లేదు; అందువలన ఎండ మిగులవేడిగా
ఉన్నది. 2. ఉంతేనానన్. ఆమన్ పుర్పు
రైజ్, ఉంతేనానన్. కితుజంజి సిన్నెత
మేజి. నీవు కొలిచినావు గనుక దేవతలు
నీ యెడల కనికరిస్తారు. 3. ఉంతేనప్పెలె.
తల్లై జుమ్మెసెల్లెజి; ఉంతానప్పెలె సరొ
డెతె=పశువు మేసివేసినవి; అందుచేత
ఃరి (చేసు) పాడు. అయినది.

అందె (చూ. అందియ)
అంధకారము. లూమె. కాడుకా=అమవాస్య
వెంపేజ్ సంకియో=అసురసంజ, అర
పడ్డకుల్ (అరమడ్+డయల్) అసరసంజ
కన్న కొద్దిగా గాఢమయిన చీకటి ఒబోల్
=దీపాలు ముట్టించువేళ. ససర్ గడోజ్=
తెల్లవారగల్లు, మునుమును చీకటి. కన్నీ
మోల్=కోడికూతవేళ. అమజోలన్ సుడో
లీన్=తొలికోడి కూతవేళ. బనారోలిమన్
=మరికోడికూతవేళ జేయోజ్=అరుదజో
యము.

అండి. గలెజి, జి; బాజి, గౌరము తెలియజే
సే మాటలు. ఎర్బాగి, గలేజి=వెళ్లండి.
అంపకము. జంబాన్. అఇ జంజూఇజ్ బా
=వచ్చి నన్ను అంపకము చేయండి. జుజ్.
జుజ్-జుజ్ బోఇ=అంపకము ఇయిన స్త్రీ,
(కోడలు) జనుజ్. కూఇన్ కుయారన్ జి
అనీజ్ జనుమ్ డేలె=కోడలిని మామగారి
ఇంటికి అంపకము చేయడమయినది.

అంబలి సిక్కిరాదూ

అకట=1. అనూయమ్ డాగె. 2. అనూ
యమ్ డాగె తగల్లాసిత్తె బారాతు బాన్-

తుబ్బె ఇయ్యేలె, ముఅఇలె, అనూయమ్ డాగె
=ప్రాద్దుటచుండి పనిచేసి చేసి అకటా అల
సినావు. అకటకట. ఇయ్యేలె. డారజన్
రబాలన్ ఆన్ తిడెతె ఇయ్యేలె ముసముస
అనూయమ్ డాగె=పిల్లడు అన్నము జల్లి
వేసి-నాడు, అయ్యయో. ముసముస=అ
య్యయ్యో

అకస్తాత్తుగ అబ్బోమూజ్. జూడా అబ్బో
మూజ్ ఇరాఇతె=గెడ్డ అకస్తాత్తుగా వచ్చి
నది కిని అబ్బోమూజ్ ఇమేతే=పులి
హతాత్తుగా పట్టుకొన్నది. ముంజోజ్ బరు
అబ్బోమూజ్ గలోలె=కొండశిఖరము అక
స్తాత్తుగా పడిపోయినది

అక్క. కాకి.

అక్కడ. కొత్తె (అక్కడకు) తెత్తెన్, ఎడె
త్తెన్, ఒడిత్తెన్, ఒత్తెన్.

అక్కర. అకారా (తె) లూడా (ఓ). ఖేన్
అనాయాఇ=నాకకరలేదు.

అక్కిలింపు. ఇల్లాఇ (ధా-ఇడ్+లొఇ) ఇ
ల్లాజా (ప్రా) ఇల్లాఇతాఇ (వ ఉ. ప.)
ఇల్లొజేతే. (భూ. ప్ర. ప.) కింబోబ్బుమ్ ఇల్లొ
ఇనేతె= నీ కడుపు అక్కిలింపుకు-పోయి
నది ఇల్లాఇతీజ్ కింబోజ్=నాకు కడుపు
అక్కిలింపుకు-పోయినది కింతోఇపోజ్,
పింతోఇపోజ్. [పెంతోఇ (=వెల్లి)+కింబో
జ్ (=కడుపు)]. కింతోఇపోజ్=కడుపు
అక్కిలింపు పింతోఇపోజ్ లీజ్=నాకడుపు
వెల్లి అయినది. కింతోఇ పోజ్ తమ్. నీ కడు
పు వెల్లి అవుతుంది. పి ఇ పోజ్ తమ్ తె.
నీ కడుపు వెల్లి కానీ పింతోఇపోజ్ తీజ్
=నాకడుపు వెల్లి కానిప్పు అకింతోఇపోజ్
తెనాఇ=నా కడుపు వెల్లి చేసుకుంటాను.

అక్రమము=ఎర్ని దోనా. ఎర్నజ్. పాపమ్.
అగత్త్యము 1. బయా, ఇడమ్. లియ్యేల్, రీజ్.

2. అక్కరా.

అగపడు (రబజ్ ధా.); రబజా రబజ్తాఇ
(ఓ ఉ ప) రబజేతె (భూ. ప్ర. ప.) ఎ
ర్రనబజ్. బయోజి రబజా, అపుక్తాఇ=
రేపు కనబడు, చెప్పతాను. లజనా.
లజేతెనాఇ=కినపడుతాను. లక్తెఇజ్=నా
కు కనపడినాడు. లజేలాఇ=నేను కనపడి

నాను. కినా లజ్జలాఇ=పులి మాకు కనపడి
నది మొజ్జా లనాజేతె=ఎవ్వరూ కనపడ
లేదు గిత్తానా (ధా గిఇ) మొయె గిత్తాలమ్
డో, బెర్నా అనవుజ్జమ్. ఖరమె గిత్తానా
=మొన్న కనపడినావు; కబురు చెప్పలేదు,
ఎట్లుండి కనబడు. ఇత్తాఇడోజ్ అగిన్నా ఎ
=వస్తానుగాని కనపడవు. ముకానమ్ ఖాన్
అగిత్తాఇజ్=నీ మొగము నాకు కనపడ
దు. మడే ఖాన్ అగిత్తాఎ=నాకు కళ్లు క
నపడవు. మన్నమ్ ఎజ్జా, ఉంతా నమ్మె
అగిన్నె=నీకు కళ్లులేవు అందుచేత చూడ
లేవు

అగప.=కుసర; కొఱ

అగవరచు (ధా. అమ్మానిఇ, అపూనిఇ) అపూ
జా. అపూనిఇతాఇ. అపూజేతె. అనవ్
సూజె=కనపరచడు. ఎరనవ్ సూజె=ఇం
కా కనపరచలేదు. అపూనిఇగోజ్=కనప
ర్చకు
అగిసె.

అగు (ధా) డే. డేతె=అగును. డేలె=అయి
నది. ఎర్రిని=ఇంకాకాలేదు. బారాఖాన్
గడెల్లె. పగో గడెల్లె=ధాన్యమయినది. ర
బాలన్ మండ్రా గడెల్లె=పిల్లడు పెద్దవాడు
అయినాడు. బారా గడెల్లె=పని అయినది.

అగును ఓ. గడెల్లె

అగారవము. (చూ. మర్యాద.)

అగ్గి. తొగ. బుఇ (పిల్లలముద్దుమాట). రడెతో.
కాలుతున్ననిప్పు. రడెతో రగఇడమ్ డకు
=కాలుతున్న నిప్పు యొరగా ఉన్నది.

అగ్గి-పుడక=అనార్-తో.

అగ్గి-పెట్టె=అనార్-తో-సేత్.

అచ్చంగా. సత్తెజ్

అచ్చ. పడి. పడిమార్=మొదటివాడు. మంచి
మనిషి. పడిరుజ్=మంచి బియ్యము. సగ్గా
సోర్, బడూసోర్, కినె సెడేసోర్=అచ్చ
సవరిలు.

అగ్గు. అనజ్ (ధా. అజ్) ఇయోల్-తజ్జెజ=
ప్రాంతముపైరి వేసినారు.

అచ్చుకొను. డంగుల్-తీఇ

అబ్బగ్గిటగా. అబ్బజ్-కరెడాల్.

అటి ర్రి. ఎర్రి. కమ్ (ధా. లేమ్) గాలాఇడో

కింపోజ్-లేజన్ ఎర్రి-సేమ్=తిన్నానుగాని
కడుపులో జీర్ణముకాలేదు ఎర్ లేమన్
అజ్జానము. బుడ్డి-తె అనొగండి.

అటక. కుతరా మాడా. పత్తిలిన్ మాడా-లం
కాన్ డక్కో-ఆ.=కుండ అటకపైని ఉంచు.
అటిక. బెసాడి; సండ్రబ్ పడజ్ (ఎంపుడు
కుండ)

అటు. (చూ) కొత. ఒత్తె. ఒడితె కొతె.

అటుకులు. 1. తడ్డారా (రూ) తడ్డా 2.
తడ్డాడన్.

అటువలె. 1. ఎత్తెగొఇ. 2. అన్సోఇ అమన్
అపుజ్జిజ్ అన్సోఇ డకుతిజ్=నీవునాతో
చెప్పినట్లు ఉంటారు.

అటు మొగముచేయు (ధా. ఒసేజ్) ఒసె
జ్జూ. రజా గోగోకురై ఎరై; ఒజ్జె గిబ్బా=
రాజు గుర్రముపైని కూర్చుని వెళ్ళుతు
న్నాడు, అటు మొగమయి మాడండి.

అటువంటి. ఎత్తెన్న. ఎత్తెన్న మండ్రా ఎజ్జా=
అటువంటి మనిషి లేడు.

అటునైపు. 1. ఒండోలె. 2. ఒత్తె తజ్జెజన్
ఒండోలె ఎర్నెతె, ఒత్తెలెగిజా=ఆవు
అటువయిపు పరుగెత్తినది ఆనైపుచూడు
3. కొండోలె.

అట్ట 1. ఉసాల్=పండొఇజ్జెజ్జూ జఇతాఉ
సాల్. 2. జనిడన్. తిత్తిజ్ జనిడన్
తిత్తిజ్=చింతపండు అడనాకీయ్య. తిత్తిజ్
జీన్నేతె=చింతపండు అట్టకట్టుకుపోయి
నది. 3. జని (ధా. జీ.) కడూడాజని తజ్జీ
జన్ తియా: గంజిపై అట్ట ఆవుకుపెట్టు.
రూ. జన్గి. కడూడాజి కిన్సోరన్ జుమ్
సెడేతె=గంజిపిది అట్ట కుక్క తినివేసి
నది 4. లల్లర్. అడుబ్ లల్లర్ రమేజన్
జుమ్ సెడేతె=పాలపై అట్ట (మీగడ) పిల్లి
తినివేసినది. అడుబన్ లల్లర్ మనాగామ్
డకు=పాల (మీగడ) అట్టరుచిగా ఉం
టుంది.

అట్టు. పోపో. పిత్త. సనర్ పి.

అట్టుకట్టెను. జీల్లె జీనెతె. సిత్రికూడూ జీ
నేతె=అంబలి అట్టుకట్టెనది.

అడ. జని తిత్తిజని=చింతపండు ఆడ.

అడగె (ధా. లడ) లత్తెఇ. లడేతె. గోగో

మండాంజినమతో లగ్న డకోనా=పెద్దలకు
అడగి ఉండు.

అడకున. లనడన్. (ధా ల=కో) లనకోమర్
=అడకునగలవాడు.

అడచు. లల్లదా

అడప- తడప 1 తెతెన్ తెతెన్. జాబాసుజా,
తెతెన్ తెతెన్ తకుణ్ణాది = అప్పు అప్పు
డప్పుడు తీర్చినారు. 2. అకానకాన్
గనురై = అప్పుడప్పుడు వానకురుస్తున్నది.

అడరు బంతోజ్; బతోజ్

అడలగిట్టు. బంతోజా

అడవి = 1 తులబ్. ఎగ్గోజ్ తులబ్ లేజన్ =
అడవిలో వెళ్ళు. 2. కిండ్రజ్. కిండ్రజ్

ఉట్టిడవి 3 ఆరాబాజన్. 4 బదోజ్
(గు) కొండమీదనున్న అడవి.

అడవికుక్క = 1 ఒల్లా. 2 ఒల్లాసో.

అడవిమేక జదూమె జదోమె. అలెబ్.

అడుగు (ధా. గారీ.) గారా గార్తా. (వ ఉ.
ఏ.) గారేతె. (భూ. ప్ర ఏ.) ఎర్గనార్.

గగ్గర్ గగ్గరా. గగ్గరా. గగ్గరై గోడోదా

గగ్గరైపక్తాది = మజ్జగ అడిగి తెచ్చాను.

గగ్గర్ మార్ = ముట్టివాడు. జాబాసుజాగా

రా దో అనిన్ అతియి = అప్పు అడిగినాను

గాని వాడు ఇవ్వలేదు.

అడుగు = 1 ఒలలా. ఒ అల్లా. (వ ఉ. ఏ.)

ఉ అలేతె. (భూ. ప్ర ఏ.) అనిన్ జాబా

ఖాన్ డకు డో ఒ అలా = వాడు నాకు

బాకీ ఉన్నాడు, అడుగు. డేసారిన్ మూ

ర్తమన్ ఒ అల్లా = జన్మివాడిని ముహ

ర్త మడుగుతాను. మూర్తమన్ ఖాన్

ఎరనోఅల్ = మూర్తము నేను ఇంకా అడగ

లేదు. ఖాన్ మూర్తమన్ ఒ అలా = నేను

మూర్త మడగను. మూర్తమన్ అబ్ ఒ అల్

తా = మూర్త మడిగించుతాను 2. ఆత

ల్ జేజ్. అతల్ జేజ్ లేజ్ ఖాన్ ఎచ్చాడే

జ్జేతె = నా అడుగులో (పాదములో)

ముల్లుగుచ్చుకొన్నది 3. లోబన్. రబాలన్

త డాలేజన్ పతుల్లా, అలోబన్ ఇమ్మేతె =

మ్మివాడు చెరువులో మునిగి అడుగు

పట్టినాడు నీండాలేజన్ జొబ్బాడకు =

నూతి అడుగున (లోపల) బురద ఉన్నది

4. ఇథతాన్ = కిందకు.

అడుగులూడ. అడి.

అడుచు (ధా. యో). యో. యోతా ఇ.

(వ ఉ. ఏ) యోయేతె (భూ. ఏ.) ఎర్

యనో అనిన్నా కిందజో యోలేజి =

వాడి గర్వము అడచివేసినారు కింతజ్జుమ్

యోనానా = గర్వచుడుచుకొ అని అకిం

తిజో యోనేతే = వాడు గర్వ మణచు

కొన్నాడు. కింతజోనమ్ ఆయోనా తేజి

= కిగర్వము అడగించుతారు. కింతజోనమ్

యోనేతేపాజ్ ? = నీ గర్వ మడగినదా ?

కింతజో ఆయోనానమ్ = కిగర్వ మడగి యు

తాడు. రమెజన్ కింబులన్ ఇమ్మే ఆయో

నాయేతె = కిల్లిపలుకను పట్టినోక్క వేసినది

బంద్రాబన్ ఆయోనాయేతె = కో

పము అడచుకొన్నాడు. ల = డ్రడక్ =

నొక్కుడు.

అడుగు = జొబ్బా. సోల్లా

అడ్డ. పసి

అడ్డము = 1 డనజ్. ఖాన్ అఖ్రాఖర్ అకీషి

నఖ డజేతె = నేనెచ్చేటప్పుడు ఏరు అడ్డినది.

ముర్తకాలేజన్ రంకి డజ్జేతె = గొంతులో

మెతుకు అడ్డకొన్నది జేతే డజ్జామ్ =

ఏమిటిన్నప్పు అడ్డతుంది? రబ్బా ఎర్తా

ఇదో అడజ్ జేన్ జిజ్జేతె = బరద వస్తూ

ఉన్నదిగాని అడ్డదానె ఏదీలేదు. బెర్నా

ఖాన్ డజ్జే అవుజ్ గోజ్ = నామటకు

అడ్డు చెప్పుకు మొజ్జాబాఖాన్ అడ్డజిన్

జి = నాకేసి అడ్డన్. 2. అరోజ్. రాజ్

(కాలువ మొ||) అడ్డంగా 3 ఒండ్రజ్

జొదా ఒండ్రజ్జే డకు = గడ్డ అడ్డముగా

ఉన్నది మంద్ర ఒండ్రజ్జే డిమానేతె =

మనుష్యుడు అడ్డముగా పడుకొన్నాడు.

మంద్రా, కిన్యా, జాడన్, అనెబన్, తజ్జబన్

కుడల్ తజోరన్ ఒండ్రజ్జే డకూలెజి =

వనుష్యులు, పులులు, పాములు చెట్లు

ఆవులు, అన్నీ దారిలో అడ్డముగా ఉన్నది

3 లర్లజ్జే తంగోరన్ కిన్యా లర్ లేన్ డకు =

లి దారిలో అడ్డముగా ఉన్నది. (గసర్

ఇడమ్ ఇడమ్ గడ్డే లూరై ఇరాఇబ

= పరికితకోసి వేగము అడ్డముగా రండి.)

అడ్డుకొను. తుడబోనా
అడ్డుగడియ. అనాలోర్.
అడ్డుపడు. ససాఇలజ్
అణచు (చూ అడుచు.)

అణ. యాగిలేబు.

అతగూడు } అనిన్. మొని (కా. స)
అతడు }
అతను }

అతి. 1 అతిండమ్. 2. అమిడ్డమ్. 3. బొఇ
బొఇ. 4. అబ్బల. 5 అగ్గడ. 6 అడర్.
7 గరు 8. అలా

అతికించు (ధా బొమ్) బొమా. బొరొ బొమ్మా
ఇ = బొరిగ అతుకుతాను. అతికినకర్ర =
బొమ్ అర.

అతిక్రమించు. అశర్

అతిశయము (చూ. అతి.) కిస్సా రూ. కిజ్
సా. కిస్సామార్ = గర్వపు మనమగ్నడు.
కింతజ్. అమన్ డిన్నేకింతజ్ గోజ్వు =
నీకింత గర్వము కూడదు. లెజ్ గె. తిండికి
లేకున్నా డాబు చేసేగుణము.

అతుకు=1 బనోమ్. పారా బనోమ్ డేల.
=పారకు అతుకు పడినది. రూ బన్దొమ్
2. అక్కబా. సక్కబా

ఆత్త. 1 కిసార్ (ధార్యాత్తి) 2. ఆవాజ్
మేనత్త, మేనమామధార్యా.

అత్తము. కింతె అత్తరా-గుర్ = అరిటి వళ్లగూల.
అత్తెసరు. 1. అన్ ఇ డార్. అన్ ఇ డార్ కూడు
ఉండ్రూతె డోజన్ = అత్తెసరు కూడు
ఒంటికి సెగ చేస్తుంది. 2. జక్కమ్-కూడు.

అత్త్యాశ. 1. ఆసాగరు. 2 సింగిడిగి- మడ్.
చూచినదంతా అడగడం. 3 అర్రొ; అలా
మడ్.

అదనము (చూ అతి.)

అదను. అయమ్

అదలించు. 1. కళా. తల్లీంజి జుమాఇసెత్తెజి;
కళా = ఆవులు మేసివేస్తున్నవి; అద
లించు. కళోలాఇండన్ ఉంతా అఇరజ్జి =
అదలించినాను, అవి వెళ్లలేదు. రబాలె
బెజ్ బొ ఎర్రె తుబెతె కరజ్, కళా=మీ
కుర్రవాడు తప్పు చేసినాడు గట్టిగా
చీవాట్లు పెట్టు 2. ఒరోల్నూ. ఒంటిడంజి

జండుమన్ జుమాఇసెత్తెజి ఒరోల్నూ.
ఒరోల్నూఇ, ఎరని = పిట్టలు గింజలు మేసివే
స్తున్నవి అదలించు అదలించినాను, వెళ్ల
లేదు 3 గు అలోనా. ఓంటిడంజి గుఅలోగు
అల్నూ = పిట్టలను అదలించు అదలించు.
ఒంటిడంజి ఎర్లలలెంబె, ఇంజిడొ అండి
లెన్ ? = పిట్టలను అదలించకుండా యెం
దుకు ఆడుకొన్నావు ?

అది. ఉంతె. ఉంతా; కని, ఇంతె

అదిగో. కుండె. ఉంతె ఇంతె.

అదరిపడు ఉజా.

అదుము. కళా.

అదివరకే. అండ్రేజ్. అదివరకే తెల్లవారినది =
అండ్రేజ్ పల్లె.

అదే. 1 ఉంతెనా. ఉంతెనా ఓంతి ఇయా
ఇతె=ఆ పిట్ట వచ్చినది. 2 ఉంతెమాఇ
(కొకాకోట)

అద్దు. తన్నీ. తనోడన్. అంబెకా ఎల్లన్
ఓంతె తన్నీడ ? = మీకు మాకు సంధి
యెక్కడ ?

అద్దుము. తరాగిడ్డమ్ రనబపడా అడ్డమజ్.
(కా)

అద్దె. బడి.

అధికము. అతేజ్ డమ్ (చూ. ఎక్కువ)

అధినముచేసికొ. (ధా. కొబ్) కొబ్నా ఉంతె
సెరోబా అనిన్ కొబ్నెతె = ఆపాలము
వాడు స్వాధీనముచేసి కొన్నాడు.

అతెమజన్ డను = అది అతని స్వాధీనము
లోనే ఉన్నది.

అనిన్ జుప్తె=వాడే అనుభవిస్తున్నాడు

అభైర్యము 1. బంతోజ్. 2. సిరికి (కా. స.)

అనంతము. 1. గొడోజ్ ఎజ్జ. లాబోన్ గొ
డోజ్ ఎజ్జాతె = భూమి అనంతము. 2
ఎర్లడి. కుని బారా ఎర్లడిల్లె డకోతె ఆ
పనికి అంతము లేదు. రు అజన్ అగు డి-తె
=ఆకాశమునకు అంతంలేదు

అనగా 1. గామ్మెం డెన్. 2. గామ్మమన్ (కా.
అనాకారి స) ఎర్లితిడ్-బొఇ.

అనాదరము. 1. అరోఇమజ్. ఇడ్డా సెక్లెనాఇ
డో అరోఇమల్లెజ్ = చుట్టము ఇంటికి వెళ్లి
నాను గాని మన్నించలేదు. 2. ఎర్నిన్నా.

అమన్ ఇరాఎండేన్ ఎగ్ సిస్టెలబెపోజ్
అడకు ఆమ్? నీవు వస్తే నిన్ను మన్నించ
కుండా ఉంటామా? అసిస్టె. ఎర్నిస్టెల
బె డకోలెండేన్ ఎర్ని=మేము మన్నించ
కుండా ఉంటే తప్ప.

అనాయాసము. ఎర్లంగ. ఎర్లకలబె బారా
లాఇ=అలియకుండా పనిచేసినాను.

అని. గామ్లె. బక్సాగామ్లె జా ఎర్నిగామ్లె జా
అనపుక్లె=మంచి అనిగాని చెడ్డ అనిగాని
చెప్పవు.

అనుకూలము. మొన్న (ఓ) మనసు (తె)

అనుగ్రహము. అబసుయేమ్.

అనిపించు అగ్గమ్ గామా.

అను. 1. గామా. 2. బెరా. తమ్మి-బెర్నా-నమ్
=నీవు అన్నట్లు.

అనుపు. (చూ. అంపకము)

అనుభవించు. జుమా.

అనుమతి. నెలుఆ. రాజీ బేర్.

అనుసరించు. 1 (ధా. మయ్) మజినా. అని
న్నాత్రుల్లాఇ ఎరా=వానితో కలియుము.
మయాన్ మజిలె ఇరాఇ=కలిసిరా. అ
డోజ్ బాన్ ఎరా వాడివెనక వెళ్లు.

అనుకొన్నాను. 1. ఒగండిలాఇ. 2. పడేడుమ్
లాఇ.

అనుమానించకు. ఈమేల్ గోజ్ (=చూడకు.)

అనుపు. తాఉ.

అసే. =గామ్లెనా.

అనేకము. అఇండం. బొఇబొఇ. అగ్గడా. (చూ.
అతి.)

అన్న. కాకు.

అన్నదమ్ములు. కాకుబొఇగోజ్ జి. కాకుఉ బజ్ జి.
బొబెజ్ జి. (గు) గతాజి - (నెరుజ్
మురా.)

అన్నము 1. దారఇ. దారఇకుల్లాతుమ్ పోజ్?
బడెబడె. అన్నము చాలునా? చాలును.
డరాఇ గోసురా, సబీర్ రూతమ్=అన్నము
బారిగ చేసుకో ఫులును పోస్తాను. 2. కూడు
(గంజిలో ఉన్నది) కడూడా కూడు=గంజి
అన్నము. అసూఇ కూడు అసుఇ కడూడా తీ
యూ=కొద్ది అన్నము, కొద్ది గంజి ఇప్పు. 3. బా
బా (పిల్లలకు పెట్టేది). అఇ, వసి! ఉబిఇన్

డోజ్, నానాఇన్ డోజ్, రుకూఇన్
డోజ్, రాజీ-యోజ్ ఇన్; బాబా తిత్తమ్;
జుమా=రా, పిల్లడా, నాతండ్రి, నానాయనా,
నాబాబూ, చక్కనివాడా, బువ్వు పెట్టాను,
తను. 4. పరూజ్ దారాఇ=పోడి అన్నము
(ఎండిన అన్నము) బక్కా తేనాఇం=మొ
దటి ఆరగింపు చేస్తాము. 5. ఒండ్రజ్
దార్ (వరి అన్నము) గోగోమార్ ఇయా
ఇతె ఒండ్రజ్ దార్ తియా=పెద్దలు వచ్చి
నారు, వరి అన్నము పెట్టు.

అన్ని. (చూ. అంత.) డిత్తె.

అన్నీ. కుడుబ్.

అన్యాయము. నాయమ్ తె, గమాజన్ లన్ సమన్
పాల్లెడో నాయమన్ అతియె, నాయమ్మె=
గొమాంగు లంచం పుచ్చుకొన్నాడు, గనక
న్యాయము ఇవ్వడు-న్యాయము లేదు.

అన్యోన్యము. 1. ఒన్ సిరై ఒర్రేజి. ఒకరి
కోకరు సహాయముగా దున్నుతున్నారు.
2 అల్. బరూ బారా అల్ తోడూ
తేంజి=పోడు పని ఒకరికోకరు సహాయము
చేసుకొంటున్నారు. అల్ బెర్రేజి=ఒకరితో
నోకరు మాట్లాడుతున్నారు.

అపకారము. డోసా. ఎర్ని

అపనచ్చకము. ఎరడనేర్

అపనింద. అసింగెన్ డోసా

అపరాధము. పడో. ఎర్ని. డోసా (ఓ)
నేరమ్ (తే.)

అపానవాయువు. అతాఇ (ధ్వనిగలది). పసా
ఇతాఇ (ధ్వనిలేనిది.)

అపాయము. అసు (=నొప్పి)

అపుడు. 1. నెలెతె నెలెతె బెర్నా కెరెడా
లమ్=అప్పటి మాట మరచినావా? నెలెతె
సిల్లె నమీ సిక్కిఇ ఎత్తెగోఇ డకు=అప్పటి
నుండి ఇప్పటిదాకా ఆలాగే ఉన్నాడు. 2.
అకిడి. వెత్తెయోజన్నాకిడి గేఇన్నా=అంత
పొద్దవ్వడు కనపడు. ఇత్తాఇ గేఇన్నాఇ=
వచ్చి కనపడుతాను. గేఇత్తాఇబీజ్ డకూ
తమ్ పోజ్, ఎజ్జా పోజ్? =కనపడుతాను
గాని నీవు ఉంటావో ఉండవో. ఉంతా
కడి. (అనమయము).

అపుడపుడు. (అప్పుడప్పుడు) 1. అకూడా.

అక్షాక్షా గే-ఇన్నా=అప్పుడప్పుడు కన
వడు. 2. తెత్తెన్ తెత్తెన్. తెత్తెన్ తెత్తెన్
గిత్తానా=అప్పుడప్పుడు కనవడు.

అవేక్ష. చూ. కోరిక

అప్పు=కాకి.

అప్పుచు. తిల్ల-సెడా. పాడమ్ కేనా
అప్పటికీ. డేలేజా. పిలవాడయినప్పటికీ =
పరిడేలేజా.

అప్పు 1. జాజాసుజా. అప్పుఇచ్చుట పుచ్చు
కొనుట. జాజాలె తియా=రుణముచేసిఇచ్చు.
లగితేంజినమైలె జాజాసుజా పక్షాఇ=మ
దుపులనిమిత్తము అప్పు తెస్తాను. గోజా
లాఇ=అప్పులపాలెనాను (అప్పులలో కూ
ర్చొచ్చగ్గాను) 2. రయా (వెంటనే తీర్చెడు
అప్పు) రయ పక్షాఇ=అప్పు తెచ్చినాను.
అవన్ డియెన్ రయమజ్జె=ఎంత అప్పుచేసి
నావు. డిత్తెరయ, ఎత్తగామ్ తకుపై =
ఇంతఅప్పు, యేలాగు తీర్చుతావు. అఇం
డం రయాలెనాఇ = చాలా అప్పుతెచ్చి
నాను. 3. కడి. (రయ=వడ్డీలేని అప్పు)
అలా రయ డేలిజ్ =చాలా అప్పు నా
కైనది.

అప్పుడు సెలేతెన్.

అబద్ధము. 1. తల్లు. తల్లుమర్ అమన్=నీవు
అబద్ధపు మనుష్యుడవు. 2. కక్షకుక్ గో
జిక్=నావద్ద అబద్ధమాడకు. 3. సాసాన్
(బో).

అబ్బ. ఉఆజ్

అబ్బ! అగాఇ!

అబ్బాయి. 1. రబలన్. 2. రబారి. రబా-రిజ
న్. రబల్లోన్నా తో అజతిడజ్ దో,
బడోర్ ఒడైర్=పిల్లవాడి నోరు చిన్నది
గాని పెద్దకేకలు వస్తున్నాడు.

అబ్బును. 1. ఇత్తై కుని గొర్జాజ్ జండుమన్
ఇత్తై=ఉరిలో విత్తనములు దొరుకుతవి
(అబ్బుతవి) ఉంతెనాతె లేబున్ ఇత్తై
= దీనికి సొమ్ము దొరుకుతుంది 2. ఉక్కా
లె. అనిన్నా కంకెన్నా ఉక్కాలె=వీకి
చదువు అబ్బెను (పాట అలవాటు అయినది.)

అభ్యాసము. ఉక్కా.

అభిలాష. మొనొ (ట)

అమర్పు (ధా. రుకు). 1. రుకు ఆ. ఇంద్రమన్
జి కుడున్ రుకూన్ రుకూలె బరు బా
రా తుబా=పనిముట్లు అన్నీ కూర్చి పో
డు పని చేయ్యి. ఊడ ఒడే, రుకూతా
ఇ=సరే, మంచిది, కూర్చుతాను. 2. (ధా.
తిర్ + తుమ్) తిర్తమా. తంకాబన్ తిర్త
మాలెండెన్. అవన్ గోగో ఆమై=నీవు
సొమ్ముకూర్చితే, గొప్పవాడవు అవుతావు.
3. కొబా, కుబా. సరోబానమ్ కొబీజ్
గాఇ=నీపాలము నా కమర్చు ఓయి. థాన్
అ ఒర్రాఇ నానరోబా అనిన్ అ కొబ్బా
యేతె=నేను దున్నే పాలము వాడు అమ
రించుకొన్నాడు. ఆబ్ బామెఆ. పుర్పుర
మైలె కొప్పాలంజి ఎరండి అబ్బామెలేజి.

అనురూపద. ఎర్ సిన్నె.

అమావాస్య కడుక్కా, కాదూకా పజ్జి-
గాఇ. నకానమ్ పజ్జిగాఇ; తురుల్లె లుమో
డన్ అబ్బుల=నేడమావాస్య; మబ్బువేసిం
ది. చీకటి అధికము.

అమ్మ. 1 ఇయోజ్. 2 ఇయోజ్. 3. మేమే
జ్ (కా. స.)

అమ్మకము. తెమ్ తెమ్. తెమ్మెజల్=అమ్మకపు
కరలు. తెమ్మెమ జాతి=అమ్మకపు వస్తువు.
తనెమ్. తనెజల్ నా జనాతి డిత్తె=
అమ్మకపు కరల ఖరీదు యింత. తనెమ్
జోజి బోజ్? ఆమ్మేచీపుల్లా? తెమ్మాలె
మంబాథాన్ ఎజ్జా=అమ్మకపు నువ్వులు
నావద్ద లేవు. నీజ్ థాన్ డిత్తె జాతె డకో
లాఇ=ఇంటికిప్పుకు నువ్వులుంచినాను. తే
మా=అమ్మ ఆ తేమాఇ=అమ్మను. అతేమ్మెం
డెన్ అతేమ్ తెమ్మాఇ=అమ్మకుంటే అమ్మించు
తాను.

అమ్మవారు. 1. సోనుమ్ యోజ్ ఖోనజ్. పా
పురిగడా యోజ్ జానమైలె కన్సిమన్
తిత్తైఇ=పాతపట్టుపు అమ్మవారికి కోడి ఇ
స్తాను. 2. రోగాబోఇ (స్వీటకము) అని
న్ రోగాబోఇ డేలె అయింతెన్, బంతోజ్
తె; మే'జ్జె=వీడికి అమ్మవారైనది, (స్వీ
టకము) దిగినది, భయములేదు. బ్రతుకు
తాడు. కిరింగెబోజన్ (అటలమ్మ) అగ్
రిజబోజన్ డేలె; అమిడ్డె అనూ డేలె

(కనమన్ డెల)=గాలి జల్లినది; చాలా కష్టమైనది.

అమ్మా! అగాఇ!

అమ్మ (ధా. తేమ) తేమా. తేమ్మ ఇ తేమేతె. కింద్రమ్ తేమ్మ ఇ. సస్తాలె తిత్తమ్. ఇదీ తేపోఇ? =జిలుగులు అమ్మతాను. చవకగా ఇస్తాను కొంటావా?

అమ్మ (=కోల). ఆమ్. జంతుఅన్ ఆమ్ బాతె తుళ్ళతాఇ; జంతువును బాణయతో కొట్టుతాను. డేజ్ డాజప్పేలె ఇత్తెనాకెడి ఆమంజి అగ్గడ పాకా=వేటకు వెళ్ళేటప్పుడు అమ్ములు లావుగా తీసుకువెళ్లు.

అయితి కాదు=అగడేమ

అయిరు. మొల్లాఇ.

అయినప్పటికీ. 1. డేలెదోజ్. అనిన్ కుండ్రా డేలెదోజ్ డరమమ్ అమ్మేతె=వాడు తల్లి తండ్రిలేని వాడైనా ధర్మము చేస్తాడు. 2. డేలెజానజ్. కిసార్లజ్; డేజ్ డామర్ డేలెజానజ్, బంతోజ్తె=పులి ఎదురుపడెను. రొప్పేకాదు అయినప్పటికీ భయపడ్డాడు. కిసాన్ గిల్లయెండెన్ బంతోజ్ డేలెజ్=పులిని చూస్తే భయపడుతాను. బంతోజ్ డేలెజ్ జానజ్=భయమున్నా.

అయిపోయెను. 1 (ధా సూ) సూల్లె. అనిన్నా బరూ అమ్మేజ్ సూల్లె=వాని కొండపని అయినది. 2. గడిల్లె. ఒర్రొగడిల్లె=దుక్కి అయినది. 3. గుడిల్లె. బారా గుడిల్లె=పనిపూర్తి అయినది. 4. రజ్లె. బారా అరజ్లెనాఇ=పనిపూర్తి చేసినాము. 5. ర ఇల్లె. కూడుర ఇల్లె=కూడు అయిపోయినది. 6. ఒన్నజ్లె ఒర్రొఒన్నజ్లె=దుక్కిపూర్తి చేసినాను.

అయ్యయో! అగాఇ! యో! అబసాయమ్ డాగె.

అయ్యోఅమ్మా! ఒక్కయోజ్! (బాధ).

అర. అకుల్ అకుల్, పెత్తెరుబన్.

అరక 1. కపడా. కపడాలెజన్ అంబసుడేలె=బుజముపై పుండు పుట్టెను. 2. లగుజ్. తల్లెంజి లగుజ్లె=ఎడ్లకు అరకైనది. బిడారన్ తంబెలాఇ డో లగుజ్ నమ్మకం కపడా

ఉసాల్ సానెతె=కావిడి మోసినాను; అరకచేత (బరువుచే) భుజములొక్క ఎక్కి పోయినది. లగ్గిన్.

అరగదీయు. (ధా. గోడ్) గోడా. సబ్బుజన్ గోడా=పసపు అరగదీయుము.

అరగిచ్చెట్టు అర ఇ నేబ్.

అరచెట్టు. ఒంబేత్త నేబ్. కాంతా నేబ్.

అరచేయి తల్లి.

అరిటి కింతె. అపూడీలేజ్ రా'తె=అరటి

కొనపువ్వు పూసెను రుబన్, దొఇన్నా-ఒల్ డేలె=నిన్ననే కొటాకు చేసినది.

దుజ్లెన్ ఎండ్రజ్ ఉర్నె=మొగ్గ ఇంకా విడలేదు. కింతె అగర బాలఇ=అరటి దప్ప లేతది తుంటా లేజ్-ఇన్ కంజి

జి-తెజ్, కత్యా-తెజ్ పుఆ-తెజ్, తెపె-తెజ్ డను=అరటిలోటలో ఆ

మృతపాణిలు, బొంతు అసటులు, బత్తిసాలున్ను (పిలకలు పెట్టకగెల ఎత్తినవైచి చని

పోయే మరిక తరహా) అరటిచెట్టులున్ను ఉన్నవి. అటన్-తేజంజి ఉంజి తిత్తిజ్

పాజ్? = నాలుగు అరటి పిలకలు నాకు ఇస్తావా? కింతెనేబ్ కెవ్లె; అబాబ్ తేజ్

గాయా-అరటి చెట్టు సచ్చినవి అరటిదుంపలు తవ్వు. కింతెసనోజ్ సోజ్=అరటి

చెట్టు గెలవేసినది. సండ్రిజ్తార్ కంజి జతెజ్=అమృతపాణి కత్తెతెజ్=

బొంతు. పుఆతెజ్=బతిసాలు. తెపేతెజ్ (పిలకలు పెట్టకగెల ఎత్తినవైచి చచ్చేది)

1. దొఇనా ఒల్లె=కొటాకువేసి. 2. సనోజ్ సోజ్=గెలవెత్తెను (ఇదిఇంకా పొట్ట

లోనే ఉండును) 3. దుజ్ గల్లె=గెలవెట్టకు వచ్చినది. 4. రా'తె=పూసెను. 5. ఉర్రె=విడిసినది. 6 పదోజ్ (గెల కుండే పెద్ద

దొప్పలు రాల్చెను. 7. ఉంజిపడి అతారా సెడేతె=నాలుగు పెడలు వేసెను 8.

జడజ్లె=ముదిరినది.

అరదండాలు సంకల్లి నీ. పర్రామంజి సంకల్లి నీలె, ఉరుత్తేజి జంబురాంజి=బంట్రో

తులు చేతికి అరదండాలు వేసి దొంగలను తీసుకు వెళ్తున్నారు. సంకిడి.

అరతేగ=కొరింగాఇ; గొడుగాఇ.

అరతెగడచెట్టు. తంపతాదా.

అరప=1. రంతాల్. కంబారీ, రంతాల్ అనె
లైండ్స్ ఇమ్మెర్మ్=కంబారీ, అరప వేయ
కుంటే మాటపడుతావు. 2 జిర్రజ్.

అరమర. 1 గండ్రిజ్. గోగోమర్ గిల్లెనా
అక్కిడి గండ్రిజ్మనెల్లె బారా ఏంతెగామ్
గడ్డె=పెద్దమనిషి. చూచినపుడు (సిగ్గు
పడితే) అరమరఅయితే పని యేలాగు అవు
తుంది. 2, డనజ్.

అరవలు. కార్వామార్జి అర్వా.

అగనై యాగిగొడి.

అరికాలు=తల్లెజ్.

అరిగిపోయినది! (ధా. గోడా) గొల్లోలె.

కతాడ గొల్లోలె=పావలు అరిగిపోయినది.

డెరెజ్-బోజ్ గొల్లోలె=గెదె కొమ్ములు
అరిగిపోయినవి. 2 లేమ్మే. కూడు లేమ్మే.

అరిచేయి. అతల్సి.

అరిల్లు. లెన్లెజ్-బోజ్ (హరివిల్లు). కేతుజ్
నాబుకా.

అరిసెలు. సక్క పోపో.

అరుగు 1 సిండా(ఓ) నీజ్-బెజ్ సిండా-తె=
మియింటికి అరుగులేదు. అమజ్ సిండా
ఎజ్జాలె-డెన్ నీజన్ లంగ-తె=ముందుకు
గు లేకుంటే ఇంటికి అందముండదు. 2
(ధా లేమ్) కూడూలేమ్మె=అన్నమరిగినది.
ఎండజ్-ల నేమ్ కూడూ (అతేమదోజ్)
అడోలెఇ-డాఇజ్=కూడు అరగలేదుగనుక
నాకు ఆకలిలేదు.

అరుచి. అమన మన-తె. నాకు ఆరుచి=అమ
నాతమి.

అరుచు. (ధా. బదుర్), బడొర్నా. పసిజంజి
బడోలేంజి=పిల్లలు అరుస్తున్నారు. బడో
ర్రాఇ డో అమన్ అండజ్=నేను కేకలు
వేసినాను గాని నీవు వినిపడలేదు 2. తు
నూసేతె (పులిమొ) గూ; గుగూ; (పక్షి
మొ||). 4. రుగమ్ గామ్మె, (పులిమొ|| వలె)
కాండ్రుపని. 5. బూకర్ బూకర్ గామ్
(ఎలకమొ|| వలె) కిచకిచమని.

అరుచు. అపుర్బాడాగె. అలామన్ అసిగ్గొజ్

అపుర్బాడాగె=గడ్డిపోగొట్టుకు, అరుచు.

అరుపది (చూ. అరవై.)

అరువు. రయా.

అస్తి. ఒర్జి (ఓ). ఒరిఓలా.

అర్ధరూపాయ. పప్పూల్, పాల్పాల్.

అర్థము. గరమ్-గామ్

అలంకరించు. (ధా. రు)రు ఆ. సిండ్రింజి రూలె,
రండ్రూజి రుఆ. బట్టకట్టుకొని నగలు
పెట్టుకో.

అలక 1 బండ్రాబ్. బర్రాబ్. పసిజన్బర్రా
బోనేతె=పిల్లడు అలిగినాడు.

అలయు. (ధా. మజ్గ) 1 మక్. మక్తా
ఇ. మక్తాలె. బారాతుబ్తుజ్జ మక్తాలిజ్
=పని చేసిచేసి అలసినాను 2 మొ ఆఇ
దాలిజ్=అలసిపోయినాను.

అలవాటు. ఉక్కార్. గరీగార్. డీతాతుబ్జెన్
డెన్ ఉక్కార్తమ్=ప్రతిదినమూ చేస్తే
అలవాటు అవుతుంది.

అలము. 2. అజ్జిజ్. బరూలేజన్ అజ్జిజన్
నేజ్జె బాబా! తబ్బాఇ=పోదులో గాబు
పుట్టినది పదండి తీతాము. 3. అగబ్.
సరొబాలెజన్ అగాబన్ నేజ్జె బాబా ; త
బ్బాఇ=పాలయలో గాబుపుట్టినది పదండి
తీతాము.

అలవి. రనస్తీ (ధా. రబ్) కనిబారా అతు
బ్బెజ్ అరస్తీయాఇ=ఈపని చేయుటకు
అవకాశము.

అలసట. మనక్తా, లులూనా=అలసట తీర్చు
కో.

అలికిడి. సడ్డా.

అలిగి. ఏలెలెజ్జె బండ్రాబ్.

అలిసిరి. సరూమర్ సరూడమ్మర్.

అల్లిచెట్టు=లయిడానేబ్.

అలుపు (ధా. జొడా) జొడా ఆ. నీజ్-జొడా
తాఇ= ఇల్లు అలుపుతాను.

అలుగు. 1. ఆమ్. సరూకా త్రుల్లొఇ ఆమ్
గత్రె, పాజీలాన్ పాజీల్లె, గోల్ లుఆడన్
బాతె తొబాడా = జాయకరతో అమ్మ
గుచ్చి గోసన గాయనారతో ఆకర్ర చీల్చి
కట్టు. ముంబాజ్జాన్ ఉడాడజ్ (ఓడడన్)
అల్లిఆమ్, బలెఆమ్, పప్పూడాఆమ్, సరూ
ఆమ్, డకు=నావద్ద గిట్ట కోల (జాయకర్ర
కుతగిలించినవి.) అంపగరిబాణము; మూతి

వెడల్పు బాణము, సన్నపు బాణము ఉన్నవి
సరాకా అగతశ్చేత్ నష్టేతి బరేడన్
తియా=బాణమునకు (గాయకరకు) కట్ట
డముకు గరి ఇప్పు. లూ ఆమ్ గతరాయెం
డేన్ ఒబిడాన్ తోవోవోవై=చెవులుగల
బాణము మనకు గుచ్చుకుంటే పేగులు
తీసివేస్తుంది కాడాసిఆమ్ బాతె ఓంతి
డేన్ తుథాలెబెన్, గబల్ గామ్లె ఎరుల్
లోంబె డకూరే జై=మూతి గుండ్రముగల
వెదురు గిట్టకోలతో పిట్టను మనము ఏస్తే
తటాలున కదలకుండా ఉండిపోతుంది.
ఆమ్ లుఆజ్ అల్ డజై=బాణము ఇనప
చెవి విరిగిపోయినది 2. బండ్రాబ్. బెర్నా
జాన్ అనండంట్లెండేన్ బండ్రాబ్ డెతిజ్
=నామాట వినకుంటే కోపమువస్తుంది.
పసిజన్ బర్రాబ్మె తె=పిల్లడు అలిగినాడు
అసానా. కూడూనోరూలమంజి, అసా
నా=కూడు పెట్టించినట్లైతే పెద్దనుమీ. (అన
గా, అనగుమీ అనిఅర్థము)

అల్లుడు సన్నామార్. నల్లూమర్. పుపామర్.
అల్లము సిజెక్. కింపర్ కింపిల్లెడకు=(అల్లము)
కొప్పులు అల్లకొనిఉన్నవి.

అల్లర. బిజారా.

అల్లాడు. (ధా డో) 1. డోండ్రినా. డండ్రో
డోండ్రిలేన్. 2. తెల్లె తెన్ ఒబాటో =
అకుతో అకు కోట్టకొంటున్నది. కండా
రన్ డోఇలెన్ తెల్లెలెన్ = కొవ్వు పంగి
కదులుతున్నది

అల్లు. (ధా. తానా). 1. తానా. తానోతాఇ,
తానోతె ఎర్రనానా. నీజ్ తివా తేజి=
ఇల్లు (లేక, బట్ట) నేస్తున్నారు. తానో
తిజ్ తేమి. సిండ్రె కింపిల్లెడకు. తోడోర్.
సుండ్రు? నోతజ్ తేమి. 2. లాజ్. లుఆడన్
లాఇ (తాడుపేను) 3. లూజ్ నో గలేతె
తేజ్జేన్ గలా.

అల్లుడు. 1. రయమ్. 2. మొమ్మి (మేలబడు)
అల్లకొని. 1. కం చెల్లెం పెలె. మండ్రాంబికిం
పెల్లెం పెల్లెంబి = చదువులకు న్నారు.
2. గల్లెజ్. ల నామ్బి గల్లెజ్ డకు = తీ గెలు
ల్లకొని ఉన్నది.

అవకాశము. అయమ్. అయమ్మిజ్, ఎరై=నాకు
అలస్యమవుతుంది; వెర్తాను. అయోజ్.
అవతల. మిత్తల్.

అవధి. 1. అయమ్ 2. కంతు. కనాంతు
(వరతు)

అవమానము. గండ్రోఇ. గరోఇ.

అవసరము. అకార్ (తె).

అవి. ఉంతె. అనింజి.

అవియు. పతానా.

అవిభక్తులు. 1. అనోరుక్కుకాకు బోయాజ్ జి
2. అబోరుక్కుడకోతెనామండ్రాంబి.
3. అబొమిడ్డజ్ డకొతెనా మార్జి. బొ బి
రిండాంబి.

అవును. ఒజ్; ఓ, ఒజె. ఒటనడె, ఓడోజ్.
క్రి డేతె, గడెతె

అవ్వ. యోయె.

అసడ్డే. ఎరున్ డెలెబెజ్ = తప్పిపోకుండా.
కెరెడా.

అసలు. అబోబన్

అసహ్యము. ఎర్రితిడాగె.

అస్తమయము. 1. ఒరుబ్. 2. బుజ్ యోబన్.
3. అసంకా యోల్. 4. అరమ్మడేడయల్.

అహహ! అగీ!

అతురము=ఇదోలోసిత్తా.

ఆ. ఉంతె. చా. అది.

ఆకలి దోలఇ దోలఇ డాతిజ్ = నాకు ఆకలి
వేస్తున్నది, దోలఇనా మండ్రా గనాగా
రూతెబె=ఆకలి గొన్నవానికి అన్నము
పెట్టదాము.

ఆకారము. డోజ్-రూపమన్ (కా. స). డం
డ్రోజన్.

ఆకాశము. రుఆజన్.

ఆకు. ఓల. తంకయోల్ = ఎంకిలాకు. అనే
బన్ రుయోలై=చెట్టుఆకు రాల్చినది, రు
యోల్ నేబన్=ఆకు రాల్చిన చెట్టు. రుయోల్
ఈడన్=ఆకు రాకు కాలము.

ఆకుచిలక. కొంకడఇ-బు.

ఆకుపచ్చ. 1. ఏడూడమ్. 2. కూలిఇ. 3. సాయి
మే (2, 3, చులము, పమనము, నీరు మొనల
యినవాటిని గరించి).
ఆకుమడి. బినూతా.

ఆ.

ఆకులము. అనుజ్ (ధా. ఉజ్.) కుడుబ్
మంద్రా ఉజ్జే డకూజి=మనుష్యులందరూ
ఆకులముతో (జడిసి) ఉన్నారు.

ఆక్రమించు. 1 రుఇనా (ధా. రుఇ) సెరో
బాన్ రుఇనేతె=నా పాలము ఆక్ర
మించుకున్నాడు. 2 పన్నా (ధా. వజ్) సే
జ్జుమ్ ఖాన్ పత్తెనాఇ=నీ యిల్లు సేను ఆక్ర
మించుకొంటాను. కరుజ్ నీజ్=ఖాన్ పడాన్
పల్లె యాగిమిన్నుమ్ డెలె=నా ఇంటి పెరడు
ఆక్రమించుకుని మూడు వండ్లు అయినది 3.
కొబ్బా (ధా. కొబ్) లాబానమ్ కుబ్బాఇ
పో=నీ భూమి సేను ఆక్రమించు కుంటా
నా? ఉంతా మంద్రా కుబ్బె తె=అమనుష్యు
డు ఆక్రమించుకొన్నాడు. 4. డర్రేఆ.=
ముందుగా చేరు; హాజరు అగు.

ఆక్షేపించు. ఎన్ సెలజా.

ఆగాకర. సకూడా. సక్కిడ. తెకోడ
ఆగు. డెడేఆ. (ధా. డె) ఖాన్ ఇరాఇ వంత్తె
కొఇ అమన్ డెడేఆ=సేను వచ్చేదాక సేవు
ఆగు. అమన్ అమ్మెలె డోయలంజి ఎర్రాజి;
డెడేఆ. నీ కొఱకు చుట్టాలు వస్తున్నారు
ఆగుము. డెడేతమ్ అమన్ ఇరాఇతె వంతె
కొఇ=సేవు వచ్చేవరకూ నీకోసము ఆగు
తాను. అమన్ అమ్మెలె డనే డెడేతమ్=నీ
కొరకు సేను కాసాను (ఆగినాను.)

ఆగ్రహము. బుండ్రాబ్.

ఆచారము. ఉక్కా.

ఆచు. డజా.

ఆచూకీ. సడ్డా. బెర్నా.

ఆజ్జ-బెర్నా. సెలుఅన్.

ఆట. 1. ఆరండి (ధా. అండి) అండిడన్. అన్
డ్రన్ డి. రొండ్రడ అరాలఇ అరండిడన్
లాబా బజ్జ సెబా=ముందువాకిలి దిగువ
ఆటకు బాగా బాగుచేయండి. పర్రన్ అం
డే తె=పిల్లలు ఆడుకొంటూ ఉన్నాడు. 2. తో
జ్జేడన్. కంకెజ్జె తోజ్జేజ్జా=పాడి ఆడు.
కంకెజ్జాన్, తోజ్ నేడన్, బెల్లిడన్, నాయి
లెనాంట్టి తోజ్జా, కంకెనా=పాటకు ఆ
టకు వాద్యమునకు కలిసేలాగు ఆడు, పాడు.

ఆటంకము. 1. డనజ్ 2. బండ్రజ్.

ఆటకత్తె. తోజ్జేజ్ బోఇ.

ఆటకాడు. తోజ్జేజ్ మార్.

ఆటు (చూ. చాలు).

ఆడంగి. ఇన్ సెలూ

ఆడది. ఇన్ సెలూ

ఆడంబరము అమెరె.

ఆడించు. 1. అతోజా. డొండోలోడన్ పసిజన్

అడకూతె డో, అతోజా=ఉయ్యాలలో

పిల్ల ఉన్నదిగదా, ఆడించు. 2. తేడా=

ఊపు. 3. అబండిడా. కరూ అబండిడా=

కోలిని ఆడించు. డుండుజ్ తెల్లె, పసిజన్

అబండిలెన్ డెన్ అండితెన్=ఉయ్యాల ఊపి

పిల్లను ఆడించితే అడుకొంటుంది.

ఆడితప్పట. పడోబెర్. తిత్తమ్ గామ్మె, అతిల్లిజ్,

పడోబెర్రమ్=నాకు ఇస్తానని ఇచ్చినావు

కావు, మాటతప్పినావు.

ఆడు. (ధా. అండి) అండేనా. అండేతేనాఇ.

అండేనేతె.

ఆడుది. ఇన్ సెలూ.

ఆడుపెయ్య. కల్లోడి. (తా. స.) కల్లోడి-

బోజ్=గేదెపెయ్య; కల్లోడి-తాజ్=

ఆవుపెయ్య. ఓన్-తాజ్=ఆవుపెయ్య.

కల్లోడి-తాజ్ డుముల్-గామ్ ఎజ్జా=ఆవు

పెయ్య పుట్టిగాలేదు. జెల్ జెల్-గామ్ ఎజ్జ

=కండగాలేదు.

ఆతురపడు. ఆజసరో ఇజ్జాఇ=ఎవ్వడు

దొరుకుతుంది!

ఆదమరిచి. యగర్-గామ్మె.

ఆదాయము. 1. ఎసేరన్. డజిజ్ జండ్రమ్

ఎసేరన్ ఎర్రాఇ సిజ్ బేజ్=మిషంటికి

ఎంతపంట రాబడి వస్తుంది? ఎర్రా.

డజిజ్ సరో ఎర్రానమ్=నీ కన్నీ ధాన్యము

రాబడి?

ఆదరించు. పిన్నేయా.

ఆదరువు. మరెజా మరఇనా

ఆదివారము. అడ్డియారా. అడ్డారా.

ఆదొండ-చెట్టు?

ఆదోకగా. అడో-అడోలె సన్నాలె.

ఆధారము. డసెర్

ఆనందము. ఇడక. ఎడక. సర్దా. మనము.

ఆనక. తీకి. కికి. (కా. స.) బారన్. నమోడె.
బో కడి డేలె. సిక్కి-ఇ.

ఆనపకాయ. కొఇన్. కోజ్ (కా. స.) (సమా
సమం'దుకు'లేక, కొ, అవుతుంది. లనామకు
(కొ)=ఆనపతీగ. కో-తుంబబాతె డా ఇమ
=ఆనప తుంబతో నీళ్లు పట్టు. కుంతుబ
పుతారె=తుంబ కన్నము పడినది. కుంతు
బోపదారె, లమెబాతె బిబ్బిడా=తుంబ
పగిలినది, మైనముతో అంటియ. 2 రొం
జం. కో, గరెండాకొ=పాడుగు ఆనప
కాయ.

ఆనవాలు. సిత్త.

ఆనుకొను (ధా. ఇండల్) ఇండర్నా. ఇండర్నా
జిజ్జిబా ఎజ్జా=ఆనుకొనుటకు ఏమీలేదు
తుల్. కడుమర్ డంగు తుల్లె ఇతె=గుడ్డి
వాడు కర్ర ఆనుకొని నడుస్తున్నాడు

ఆనపుకర్ర. పతేక.

ఆపద. దుక్కా (ఓ).

ఆపు. 1 డకా. తజ్ లీన్ డకా. ఆపును ఆపు.

2 దుమా. తుంతా దుమ్మలెజ్=తోట ఆపు
చేసినారు. 3 సంతబా (అడవిగుం||)

ఆపోపని. అబెలజ్ గనాగా=ఆపోపనితిండి.

ఆబ. ఆస (ఓ).

ఆబాలగోపాలము. పసిగూలాఇ.

ఆబూరు. గొగోగొ

ఆబోతు. 1. కుంగబోతాజ్. 2 కింగమ్తాజ్.

3. గుంపబోతాజ్ (కా).

ఆమడ. గల్జిలరేజ్. మిడ్డువతజోర్.

ఆముదాలు. కింతెడా.

ఆముదము. కింతెడా-మిఖోల్. 2. పసిరితోల్
(చిట్టాముదాలు) కింతెడా-మె నాఇ=ఆము
దము ఇయ్యి. పసిరితోల్-మె, పసిజన్నా
అగాఆ=చిట్టాముదము పసిపిల్లలకు పట్టు.
కింతెడా-మెబాతె ఇడా పసిజన్=చిట్టా
ముదముతో పిల్లను కాచుము. *

ఆమూలము. 1. కిన్నెబోసిల్లె. కుల్లుబెర్నా, అకి
న్నెబోసిల్లె బారపుజ్కా-నక్క కధ తిరిగి
(మొవటినుండి) అమూలముగ చెప్పు. 2.
అజేడన్ బాతె పుయా పెయా=వేరుతో
(అమూలముగా) లాగివేయుము.

ఆయిత్తము. ఒస్కాఇ. నీజన్ ఒస్కాఇలె=

ఇల్లు తయారైనది. బరు ఒస్కాఇలె=
పోడు తయారైనది.

ఆయాసము. మనంగ. ముఆఇ.

ఆయాసము తీర్చుకో. లూలోనా.

ఆయుధము. ఇండ్రమ్. (ధా-ఇమ్).

ఆయువు. పురాడా. పుడారా (కా. స.)

అగ్గాలన్ గాలాఇ దో తుబ్ తుబ్ అగ్గాడా
లేనాఇ=దప్పిక పుచ్చుకున్నాను గదా,
ప్రాణమునకు త్రాణకలిగినది. పురాడా
సతిత్తె=ప్రాణము వస్తున్నది అబలేజ్ పు
రాడా డకు=(చివరప్రాణము) కొద్ది ప్రా
ణమున్నది.

ఆరంభించు 1 మోండె (అవ్వు). కంకనన్
మోండె=పాట ప్రారంభించు. మొక్తాఇ
=ప్రారంభించు తాను. డెబ్బిజన్ అనిన్
మొజెతె=వాద్యము వాడు ప్రారంభించి
నాడు. 2. కిన్నెబా. బరూబారా కిన్నె
బా=ప్రారంభించండి. కిన్నెబ్రాఇ = ప్రా
రంభించు తాను. 3. ముకా. (కా. స.)
రుబన్నా ఒక్రోముక్తాఇ, గనుర్ అగాసా=
నిన్న నే దుక్కి ప్రారంభించినాను; వాన
లేదు. ఒక్రో-ఇన్ మునుజ్ డేలె=నాడు
క్కి ప్రారంభమైనది. 4 ఊనా. కన్ కనన్
ఊనా=పాట ఆరంభించు.

ఆరాధించు. 1. పుర్పుర్. డియెన్ పుర్పుర్
పుర్రొండెన్ ఆకికిన్ కితుజంజి సిన్నా అగా
సా=ఎంత పూజ చేసినప్పటికీ దేవుని
దయలేదు. పుర్పురా. కితుజ్ సోనుమన్ పు
ర్పుర్ తాఇ=దేవుని దేవతలను పూజచేస్తా
ను. పురా, పిరా (జంతువులను బలియిచ్చి
చేయు). 2 కొబా. (పాలు, పేలాలు, పళ్లు
మొ|| వాటితో ఆరాధించు).

ఆరికలు. అడజ్ సర్.

ఆరు. తుడ్రు. తుగ్రు. తుర్.

ఆరు. పరో; పరు. లిజమ్ పరుక్లె=చెప్పు
ఇగినది. తడా పరోక్లె. డడా ఊ పరోక్లె
=తడిజుతు ఎంపినది. సిండ్రెన్ పరోకా=
బట్ట ఆరవేయి. పరుక్తాఇ=ఆరవేస్తాను.
సిండ్రెన్ ఉంతా మండ్రా పరోజెతేహో=
...ఆరవేయి. ఇన్ అపరోకాఇ=నేను ఆర
వేయను.

ఆరుద్రపురుగు. డె-గనుర్-బా. రుఆత్-బా.

ఆరుపు. గుఆత్. గుఆత్ గోం గ్నై = అరవకు
ఒంతిడంజి గుఆలా = పట్టలను అడులు గు
ఆరితే నాఇ = ఫిర్యాదు చేస్తాను. (మొర
పెట్టుతాను).

ఆర్పు. 1 పభోఆ. తొగిన్ పభోడా = అగ్ని
ఆర్పు. సీక్ జంతూతె = ఇల్లు మండు
తున్నది. ఎజీపభోలేన్ డే అపభోడే = ఎంత
ఆర్పినా ఆరలేదు. 2 సిరాఆ. తొగిన్
సిరాఆ = నివ్వు ఆర్పు.

ఆలచిప్ప. గోకుర్ (కా). గొల్లా = నత్తగుల్ల.
గొంతు.

ఆలంకించు. అండజా. బెర్నా-భాన్ అండజా
= నామాట విను. ఆఅండజె = వినడు.

డా-లూడా = చెవిని పెట్టు. (డఇ+లూ).

ఆలస్యము. 1. అయమ్ అప్పేలె = ఆలస్యము చే
సినావు 2. లీనిమ్ అప్పేలె రి. రగొడెలె. 4.
ఈమేల్. ఎజీ అయమ్ = ఎలాగుననో ఆలస్య
మయినది. రగొడొలిమ్ = నీవు ఆలస్యము
చేసినావు. అప్పేల్ గొళ్లేనె. ఆలస్యము
చేయకు.

ఆలాగు. ఎత్తెగోఇ. ఎత్తెన్ గామ్. ఎత్తెన్ గా
మ్మె. ఎత్తేలె.

ఆలి. దుక్రి.

ఆలువ. ఆరబా (కా. స.) ఆరబా గరి = ఆకువ
చిప్ప. అర్పొ.

ఆలుమగలు. సిమిలింజి.

ఆలోచించు. ఒగండియా (-నా)

ఆమత. 1. అజీతిమాఇ 2. డిత్తెడేలేజా. మి
భోల్ గారాఇ డో డిత్తె డేలేజా అతియె =
నూనె అడిగినానుగాని అంతైనా ఇవ్వలేదు.

ఆవగింజి. సర్పు. సర్పుంజి. (బ. ప.)

ఆవము. డంకి-సాఇసాఇ కుడా (కుండలు కా
ల్పుబొయ్యి).

ఆవరణ. 1. తొన్తోర్ (కం) 2. కుత్తా (కా.
స.) కంచ. 3. కింతోర్ (ఆకము పాత
కుండా వేసిన కం).

ఆవల. మిత్తర్

ఆవలెల్లుండి. కెన్-భారమే.

ఆవలింత. అక్కిడా (కా. స.) అమ్.

ఆవొంచు. మేరా. సోనుమ్ మేరే = దేవత

ఆవొంచినది మేర్ బోఇ మే రై = వెజ్జారా
లు శివాలు వేస్తున్నది.

ఆవి. 1. అమూక్ (కా). డా అమూక్ =
నీటి ఆవిరి. 2. ఉముల్. 3 ఉభోడా.
ఉభోఇల్ (కా. స.)

ఆవు. తజ్జి. ఓన్ తాక్ = చాలావు. తజ్జి ఇబో

నోలె = ఆవు చూలున్నది. యాక్ తాక్ ;

ఒంబ్రాతాక్ = ఈనిన ఆవు. తజ్జి ఒంబరె

అట్తాక్ = ఆవు కోడిపెయ్యి పెట్టినది.

ఉంజి బెండా ఒంబరె = నాలుగు కోడిపె

య్యలు పెట్టినది ఒంబర్ కళ్ళోడే ; డున్

లో గామ్ ఎజ్జా = (కా. స.) - పుష్టిలేదు. బా

గుజి నెజీనేతె = (కోడె) రెండు పళ్ళుచేసి

నది తజ్జి అర్పొ మేలే = ఆవు పొద్దుతున్నది.

తజ్జి-మల్లిక్-తి-లెజన్ అంబను డేలె = ఆవు

కరియందు పుండుపుట్టినది అటన్ తాక్

అంబూయె తెడో వన్న ఉఆలె (కా. స.)

= ఆవు పెయ్యి మడిచింది గనుక చేపువచ్చినది.

తజ్జి లి లర్ గాన్ = చేపుతుంది రల్లెజన్

ఇల్లోజేతె = విలికితే ఎగ చేసింది అసాక్-తా

జ్జో, అనుమ్-తాక్, తబాన్ తబాలె, సోడా

నో సోలె, లాల నెడ = పేడ, ఉచ్చతీసి, ఎత్తి

జల్లిపెయ్యి. సారూమె ఇత్తెబె బోక్ = ఆవు

నెయ్యి దొరుకుతుందా? తజ్జి ఆతర్పా ఎం

డ్రక్కో నెడ = ఆవు మాది ఇంకా పెయ్యి

లేదు అటన్ తాక్ డెక్కా (కా. స.).

అమమ్మ డెక్క సిబ్-సిబ్బె తబో తబా = పె

య్య డెక్కలు చిక్కిపెయ్యి. గొల్ల. డెక్

అసర్ తాక్ బా'తె గుంపమన్ తేరేడా =

పిడకతో మూపురము ఎత్తు. కొప్పా. గుం

పు. ఓన్ తాక్ అడువ్ సోక్ నెడతె = పె

య్య రేణము వేసినది. ఆవు మొ|| వశు

యోని = మల్లిక్ తి.

ఆవేశము. మసేర్-సానుమ్. సానోమన్ డొఇ

నేతే = దేవత ఆవేశమైనది. సానోమ్ డొ

ఇనేతెడో మేగోఇ మేరై = దేవతా వేశ

మైనది గనుక శివ్వాలు వెజ్జరాలు వేసినది.

ఆనెపు. 1 ఒడితె. 2 ఒడి. ఒడితే ఇయా =

ఆవైపు పల్లు ఒడితెన్నా మంద్రాజి ఎం

డ్రక్కో ఇరాజి = ఆవైపు వెళ్లినవారు ఇంక

రాలేదు.

ఆశ. ఆన. (ఓ).

ఆశ్చర్యార్థకము. అగాధి. యాక్షోదోక్ష! అ
సె ఎస్టెన్ అజాతి ఇజ్జె; ఏతెయాక్షోదోక్ష!
=పోయిన వస్తువు దొరికినది; ఏమి ఆశ్చ
ర్యము.

ఆసక్తి. మొన్న (ఓ).

ఆసనము. గౌరవ్ గోబ్. (ధా. గోబ్).

ఆస్తి. జండ్రుమ్-గండ్రా. ఇండ్రమ్. బిత్తి.

ఆస్తిలు. అనింజి సెలోంజి.

ఆహా. ఒక్కియోక్ష, ఒగాఇ

ఆహారము. 1. కూడు. 2. గనాగా. 3. అగాబన్.

4. జుంజువన. 5. జునుమ్జుమ్.

ఆటేపించు. డుసేయా. డోసా ఆ (ఓ). అగ
ర్రోజా. అనిన్ అగర్రోజిక్షోతె=నన్ను సి
గ్గుపర్చినాడు.

ఇ.

ఇంక. ఎండ్రక్షో ఎండ్రక్షో బారన్ అతుబె
ఇంతు. (దా. ఇడ్.) 1. అఖోఇడా. అఖో
ఇడార్=అత్తెసరు. కూడూలేజన్ దా
అఇడాడె=అన్నములో నీరు ఇగరలేదు.
అజాగా సుండా అఇడాడె=అథలం చెప్ప
ఇగరినది. అదోక్ష-దా పరోజ్జె=ఒంటి
తడి ఇగరినది. తడాదా! ఇన్నా=చెరువు
నీరా! ఇంతు. దారజన్ ఎజ్జానమ్మేలె అఇ
త్తిక్షో=కూడు లేకపోవుటచేత నేను
ఎందుకున్నాను. 2. పరోజా. ఉమాసే
తేదో ఉడు పరోజ్జె=స్నానము చేసి
నాను గదా జుత్తు అరినది కూడు పరోజ్జే.
సరోబా పరోజ్జె. తడా పరోజ్జె=చెరువు
బొత్తిగా ఇగరినది.

ఇంచుమించుగా. అసున్. అతేక్షో మొల్ల ఇకొడి
మంబ్రాజి డకు=సుమారుగా నూరుమంది
ఉన్నారు.

ఇంటి పై కప్పు (లేక పెణకలు) బలేక్షో. ఉం
తాసీక్షో కంబాక్షో బలేక్షో లసోలై=ఆఇంటి
వెన్ను పెణకలు కుంగినవి. బాగు ఆబలేక్షో
వేత్తై=(రెండు) పెణకలు కారుతున్నవి.
ఇంటిల్లిపాది. సిక్షో-లేన్-అమండ్రాంజి కుడు
బంజి.

ఇండుగవెక్కి. కడి-బఇ.

ఇంత. 1. డెన్నె. 2. జెన్నె (కా. స.). 3.
డెన్నె. 4. డి'జ్నా అయమ్=ఇంతకా
లము.

ఇంతనుండి. నమసిల్లె. నజానక్షోసిల్లె.

ఇంతే అడజిన్నె.

ఇంతేకాకుండా. 1. బార్ 2. మిన్.

ఇంద. నవ! జా! =ఇంద! అందుకో. ఇన్
అజాఇ=నేనందుకోను. (నాకు అక్కర
లేదు).

ఇందాకా. ఓసూసన్.

ఇందు తెన్నెన్. అడెన్నె.

ఇంపు. మన. బక్షోసా.

ఇక్కడ. తెన్నెన్. అడెన్నె.

ఇకను. నజనమ్.

ఇగిలించు. సాసాజీనా,(పల్లిగలించు.)కరు సా
సాజీతె.

ఇగురు. 1. (ఇగుళ్లు)జీ-జేల్. అజీజేల్ పుజ్జెతె;
అసూ డెలె=ఇగుళ్లు ఉబ్బినవి నొప్పిచేసి
నవి. 2 ఎలేడేక్షో (ధా. లేడేక్షో) అసేబన్
నమిన్నె రుయోజ్జె లేడేజ్జె=చెట్లు ఇప్పుడే
ఆప రాల్చి చిగురుపెట్టుతున్నది. తిత్తిక్షో-
లేడేక్షో మొన్నోను-తమహా? =చింత చిగు
రు నీకిప్పుడా? ఎండ్రక్షో అలేడేక్షో ఒడె?
ఎల్లెడెలేక్షో (లేడేజ్జె)=ఇంకా చిగర్చ లే
దా? చిగర్చలేదు. 3. గాజిక్షో. 1. కా.
స. (గాఇ-ఉఆవ) గాజిక్షోఆవ. గజాక్షో
=ఇగురుకూర. ఉఆబన్ గాజిక్షో=
కూర ఇగర్చండి. ఉఆబన్ గాజిక్షోన్ గా
జిజ్జె, లజిజ్జె, జమా=కూర ఇగర్చి తాలింపు
చేసి తిను.

ఇచట. అడెన్నె, తెన్నెన్.

ఇచ్చకములు. ఒసాఇ-బెర్.

ఇటిక. విడకల్లా.

ఇటీవల. కనియాలోజన్ కనీలేజన్.

ఇటు. కొన్నె. ఒడిన్నె. ఒన్నె. ఎన్నె. ఓతా,
ఒండోత.

ఇటుఅటు. 1. కొడికొత (అటుఇటు). 2. కొ

త్తె-కొన్నె; 3. ఎత్తె-ఎన్నె (అటుఇటు).

ఇటువంటి. 1. ఎన్నె గామ్. (ఎన్నె గామ్మం

ద్రా=ఇటువంటి మనుష్యుడు. 2. ఎన్నె-

గొఇ. ఎన్నె-గొఇ కేనా=ఇంటువంటిపులి.

3. ఎత్తె-గామె. 4. ఎత్తేలె. 5. ఎన్నే-డమ్.

ఐటు-పు. ఒంగోతా.

ఇమ (ధా తీ). 1. తియా. అన్ జనుమ్
జన్ తియా=వాడికి తిండి పెట్టు. 2. (ధా.
డక్) డక్ ఆ. అజల్-బిడారన్ డక్ ఆ=
కర్రలకావిడి ఉంచు. 3. (ధా ఒసా)
కొక్కొయోల్ ఒడితై ఒసా. ఆకులకట్ట
అక్కడ ఉంచు. ఒసాదా=ఉంచు.

ఇతడు. కని మండ్రా. కొమ్మెని (కా. స).

ఇతరము. బెగదా.

ఇత్తడి. రిడి.

ఇది. కని.

ఇదివరకు. ఎండ్రజ్.

ఇదిగో. కండె ఇంద్రతె కండె గిజా; ఇన్
పక్షా=ఇదిగో చూడు; నేను తెస్తాను.
నన్! జా! ఇదిగో! పుచ్చుకో.

ఇద్దరు. బాగు మండ్రా.

ఇద్దము. బాగుమాడి.

ఇనాము. అలీగా. ఇనావన్. (హం)

ఇనుకుట (మా) ఇంకుట.

ఇనుమారు. బారె. బారె తియిలె=రెండు
మార్లు యిచ్చినాడు. అయన్ అమ్మేలె బారె
ఇయా ఇతె=నీకోసము రెండు మార్లు వచ్చి
నాడు. 2. బాగుతూర్.

ఇనుము. లుఅజ్.

ఇన్ని. డిన్నె. జిన్నె (కా. స.). అడజిన్నె

ఇన్నారు. బాగు ఒండ. (తె).

ఇప్పచెట్టు. అబానేబ్ కనీలె=ఇప్పచెట్టు మొగ్గ
వొడిగినది.

ఇప్పుడు. నమి. లమి, లమ్, నమ్; నమోడె. క
నాకన్నె (కా. స.); కనాడెమ్మన్=ఈ
లాటి సమయములో.

ఇబ్బంది. కక్కల్. కల్కల్. డుక్కా కస్తా
(ఓ).

ఇముకుట. ఆల్తె. అన్నబె. పుత్తిరుజ్ లో
కోరన్ అన్నబె=గంప పుట్టెడు బియ్యము
పట్టు. 2. అజన్నవ్. గనాగా అజ్ ఇమ్
నడ్ ఉంబెఉంబె ఇడతె అకింపోజ్తలే
జన్=తిండి ఇమడలేదు; వాడి కడుపులో
తిప్పకున్నది.

ఇమ్ము. 1. తీ. తిత్తమ్=నీ కిస్తాను. 2. నాఇ.
కనిసిండి నాఇ=అబట్టెఇయ్య; 3. కుబా.
కొబా. బో జిజి అమామ్ అనిన్ కొడతె=
ఒకమాపు గడ్డి వాడికిచ్చి వేసినాడు. డాన్
కుబా=నీళ్లుఇయ్య. లేబు కొబా. డబ్బు
లియ్య; (కుబా అని కోపము లోనాడు
తారు.) అజ్ డీడా. నెకోబా అబ్బీలాఇ=
పొలము తిరిగి ఇచ్చినాను. అబ్బీయైరె
తిల్లాఇ=తిరిగి ఇచ్చినాను.

ఇయ్యడము. తరితి. తనిఇ. తనిజ.

ఇరుకు. 1. అగే. 2. అస్కుల్. కపడా-ఇన్
అస్కుల్ డేలె=నా జబ్బులో ఇరుకు పట్టి
నది 3. బజ్ బజ్. డియా బజ్ బజ్ లె=
నడుము ఇరుకు పట్టినది. 4. సకల్ సక
ల్ గొ అన్నబజ్=ఇరుకుతో ప పట్టపు.

ఇరుగుడుచెట్టు. కరిసెఅనెబ్.

ఇరుగుపారుగు. 1. బారిసిక్-యేరీసీక్. 2. బా
ఇన్-సేక్, పావజ్ సేక్. (కా. స.).

ఇరువది (ఇరవై). బా-కొడి (ఓ).

ఇరుసు సగడా-ఒండ్రెడ్డా (కా). సగడా-
ఒన్నిక్.

ఇల్లరికపువాడు. కినార్-సిక్-మర్. కినార్-
సిక్ రయామ్=ఇల్లరికలుడు. లో-తబ్-మ
ర్. లో-డమ్-మర్ (గు).

ఇల్లాలు. 1. కొఇ. 2. డుక్రి. 3. ఆఇ (చెల్లీ
అన్ పేమతో పేలిచినప్పుడు). 4. బాఇ. 5.
డుక్రి-బాఇ (ముసలివయసప్పుడు).

ఇల్లు. నీక్. నూక్. (పుత్తా-నీక్=ఒంటిఇల్లు.)
మనేక్-నీక్=కొసఇల్లు. డియానీక్=
నట్టిల్లు. ఒలూనీక్=గొందిల్లు (మూలఇల్లు)
కొండిల్ నీక్=రొక్కటపుఇల్లు. అమల్ నీ
క్=గది. కని కుడబన్ సిక్-ఇన్ డకు=
ఇవన్నీ నా ఇంట్లో ఉన్నవి. గోజ్ గు-నీక్
బజ్నా అమ్మేఆ=సాల బాగుచేయుము.

ఇవతిల. అగొడిన్నె.

ఇప్తపడు. ఒడెయా. బెర్నా-ఇన్ ఒడెయా=
నామాట ఒప్పుకో. బకానా.

ఇప్తాగోష్టి. (సల్లాపము.) బెర్రెన్ రఇలెన్ బెర
తె=ఇప్తాగోష్టి సల్లాపము చేసినాడు. మఇ
లెన్ సోలెన్ బెర్రెన్ రఇలెన్ బెర్రెంజి=క
లిసిమెసిఇప్తాగోష్టి గామాట్లాడుకున్నారు.

ఇనీ! తుత్. నీ.

ఇసుక. లక్ష్మి. లక్ష్మిజన్.

ఈ.

ఈ. 1 నాఇ 2. తియా. 3. కని సిండి
నాఇ, తియా=ఈబట్టే, ఇయ్య.

ఈక. 1. ఉప్పర్. తలఇబా అదోజన్ ద
కూతెనా ఉపగంజి బాటె=ముసలివాడి
వంటిని ఉన్న వెండుకులు తెల్లబడినవి.
ఉప్పర్ మడ్=కరుప్ప వెండుకలు. 2.
బలె. ఆమన్ ఓంతిడన్ అబలె-లేజ్
గత్రె=బాము పట్ట రక్కలో తగులు
కొన్నది సోరాంజి రూతెనా అతజ్జమ్ బలే
లేజ్ కోదానాబలె తంగజ్ జేజి=సవరలు
ధరించుకునే వెండుకలకు తుచ్చులో కొంగ
ఈకలు ఉంచుతారు.

ఈగ. 1. అరొయన్ 2. బర్తాజ్=బోరిగ.
3. సుల్బజ్=కందిరిగ. 4. మోఖా=కర్లకు
ముసికే దోమలవంటివి చాలాచిన్న ఈగలు.
5. అడజ్-బో=తె నటిగ. 6. తేరమ్-బా=
చిన్న లేసగలు. 7. కళాదోపీజ్=తూరిగ.

ఈగి. 1. బనాఇ. జిఇండం బనాఇ మిన్నే తె.
చాలా (ధర్మము) త్యాగము చేసినాడు.
బనేర పక్లాఇ=దాసము తెచ్చుకొన్నాను.
బనాగి-మర్ గగ్రెండెన్ బనాఇ తిస్తాఇ=
దరిద్రుడు (లేక) యాచకుడు నన్నడిగి తే
ఉత్తి నేడ్చాను. 2. బనాంతె బితి-థాన్
బనాంతె తిత్తాఇ=నా ఆస్తి దాసము
చేస్తాను. 3. తని. తనిజేలె=ఇచ్చుట అయి
నది. 4. తరితి, తరితి. (క్రి) నెనెల్లె. బఇ
డాగన్ ఉమానాబా కెరడాలిజ్; నే
ల్లా ఇ=సున్న పుకాయ స్నానము (చేసిన
చోట) వద్ద మరచినాను; బోగొట్టు కొ
న్నాను.

ఈగు చూ. ఓడు.

ఈడిగిలబడు. రదోనా (గట్టిగాఅగుము)
తజ్జి రడ్డోలె=ఎద్దు ఈడిగల బడినది. 2.
జెన్ జెక్వా. (కాట్ల ఊనుము). 3. ఖో
జ్ ఖోజ్వా. పసిజన్ ఖోజ్ ఖోజ్ తె=పి
ల్లడు ఈడిగిల బడుతున్నాడు.

ఈడు. మరనన్, అనిన్ డియేమరనన్ జెలె=
వాడికెంత వయస్సెనది. అనిన్ ఆమర
న ఉంజి మిన్నుమ్=వాడి వయస్సు
నాలుగు ఏండ్లు. మరనన్ పడేతె=వయస్సు
దాటినది. 2 మిన్నుమ్. 3 సరిగోఇ.
ఖాన్నాత్తుల్లాఇ సరిగోఇ ఎజ్జా అనిన్
నాతో వాడు సరి కాడు.

ఈడువచ్చిన. కిడా. కిడామర్. పడుచువాడు
కిడాబోజన్, కిడాసెలా=పడుచుది.

ఈడుబోడు. బోజ్ బోజ్. ఉంత బాగు ప
సింజి బోజ్-బోజ్ దకు=ఆ ఇద్దరు ప్రి
లు ఈడుబోడుగ ఉన్నారు

ఈడెపండు. అరెకా-గుర్.

ఈడ్పు (ధా. డీజ్) డీజా.

ఈత చెట్టు. 1. సిండి (వెద్దఈత) 2. ఒండెజ్.
(చిట్టిత)

ఈచర. 1 రిజె 2. రజారిజ్; సరియోగోగ
తిత్తె=చలిగాలి నింపాదిగా కొట్టుతున్నది.

ఈడు. ఏజా. తడాబాన్ మండ్రాంజి ఏజ్
జి=చెరువులో మనుష్యులు ఈడుతున్నారు.

అయో ఏజ్ జి=చేపలు ఈడుతున్నవి

ఈనపుక జ సెరంపిడి.

ఈనుట. కనో. తజ్జి కనో జెలె=ఆవు ఈ
నడం అయినది కనా నెలో కోడేతె.
ఒంబరె. కూయేతె. ఒంబర్ తాజ్=ఈనిన
ఆవు.

ఈయన. కనామండ.

ఈరిక. అజిమిడజ్.

ఈరు (చూ. వీరు) కొమ్మెల్లి (కా.స.) 2.
(ధా. తీ) అతియాజి=ఇవ్వరు. 3. అఓన్
ఈ. (ఈరు చేసు)

ఈల. 1. సిసింగాల్ (నోటితోచేయుధ్వని.
2. పెసి. (నోట వేలుంచి చేసే ధ్వని)
పెసీనేతె=ఈలకొట్టినాడు.

ఈలాగు. ఎన్నెగోఇ. ఎన్నె. ఎన్నెన్-
గామ్మె ఎన్నె-గామ్మె.

ఈవి. బనాఇ. బనాగిమర్ బనాగిలెండెన్
బనాఇ తిత్తాఇ=అడుగుకునే వాడు అడు
గుకొంటే ఈవి ఇస్తాను.

ఈవెపు. ఒడి, ఒన్నె; కొన్నె, అడెన్నె;
కొండోతా.

ఈస (మా ఈల.)

ఉ.

ఉంకించు. ఉర్సుకోజ్. కిన్ ఉర్సుకోజ్
ఏజ్ తె=పులి కుప్పించి దాటినది. మండ్రా
జ్ అజ్ సంతి ఉర్సుకోజ్; అజ్ అ
ఉర్సుకోజ్=మ; పి నాలుగు మూళ్లు దా
టుతాను; అధికము దాటలేదు. అనుర్సు
కోజ్ డేలె=కుప్పించుట అయినది.

ఉంకించు. అనుర్సుకోజ్.

ఉంగరము. ఎన్ని.

ఉంగరములకొప్పు 1. ఎన్ని ఉ. 2 పపాఊ
(పఇ+పఇ+ఉ.) పఇ=గిరివేయు, చుట్టు
కొను) 3. నర్ సర్ ఉ.

ఉంచు. 1 డకుఆ, డకోఆ. పరుఆనమ్ ఆ
డకుయె=సీపరువుంచడు 2 ఒసాన్.
ఒసాన్. (కా.స.) మాడలంకాన్ పత్తిలి
ఒసాన్=అటుకమీద కుండ ఉంచు.
పరుఆనమ్ అడకోఆఇ=సీపరు వుం
చును. 3. తలా ఉత్తెజ్=కొప్పు ఉంచి
నారు. పసిజన్ ఉడుతల్ సియా=పి
నానికి చుట్టు కొప్పు ఉంచు. బరూ-బారా
అత్తెజ్=డేన్ ఆతలమ్=పోడు-పని నేయ
కున్న తెతే నిన్నుంచను తను-జ్ అన్
త్ తలిజ్ బా=నావంతు తిండి నాకుం
చండి 4. పిడా. రుంకూన్ పత్తి-లేజన్
పిడా=బియ్యము కుండలో వేయుము (ఉం
చుము) 5. ఒరమ్మ. అర్తాల్ ఒరమ్మ=
తిండి ముందుంచు అఒరమ్మనా-కూడు తబ్
నేడా=ముందలి అన్నమును తీసివేయి. 6.
గుమా. (నోటిలో ఉంచు)

ఉంచినది. డనకు. డనకు కూడు=ఉంచిన ఆ
న్నము. డరకు=కాపురము.

ఉండకట్టు. గుడే అమ్మేయా (కా.స.) రొడే
వ్ అప్ నెయా. లోబా జీనె తె=మన్ను
ఉండకట్టుకొని పోయినది

ఉండలు ఉండలు (మేక పెండ్రెకలువంటివి.)
డొడమై-రాడమై.

ఉండు. డకొనా. ఉండిపో=డకోరేజ్ నా.

ఉక్క. తగెగామ్-ఉసాఇ. అనుఉసాఇన్న

మైలె డోజ్-జాన్ తగడమై=ఉక్కచే
తను నాడేహము (కాలుతున్నది,) మండు
తున్నది.

ఉక్కిరిబిక్కిరి. 1. ఆతెజ్. 2. పతెపతె. బా
రా-జాన్ అతెజ్ డకు ; ఎండ్రజ్ ఒంతు
జాఇ=నా పని ఉక్కిరి-బిక్కిరిగా ఉన్నది;
ఇంకా కల్లలేదు. పతెపతె గాలె డో, జా
డన్ కిందోడన్ మెయె తెన్ ఆమడి, రిగా
బోగా ఎర్తాఇ=ఉక్కిరిబిక్కిరిగా తిన్నా
డు గదా పాము కప్పను (ఎర) మంగిన
ట్టుగ (తిప్పుకొంటూ) ఈదుకొంటూ వస్తు
న్నాడు. (ఈమాట వరియాసకపుది).
కొత్తిల్లా-జ్ పజ్జాఇ=నాదుక్క తీసు
కు వచ్చినావు (అనగా ఉక్కిరిబిక్కిరిగా
తిన్నావు). ముమూడామై మై=ఉపిరిరా
కున్నది. 3. అప్ప డెయెమ్. అనిన్ అప్ప
డెయెమ్ గాలె గోబె తె=ఉక్కిరిబిక్కిరి
గాతిని కూర్చున్నాడు.

ఉక్కు. ఉక్కులాజ్.

ఉగ్గము. డనఇ-డోఇ ముఇ నేతె డనఇడోఇ లు
ఆడన్=ఉగ్గముతాడు చిక్కుచిడిపోయినది
(అనగా జారినది.) 2. తెల్లాడి (మాత వేసి
కట్టిన ఉగ్గము). తెల్లాడిలెండ్రెన్, అతొ
ర్నా ఎ (అదిఇంకా యె) అదుబన్=మాత
వేసి ఉగ్గము కట్టితే పాలు తొణకవు.

ఉచ్చ. అనుమ్. అనుమ్మ డేతె=ఉచ్చవస్తు
న్నది.

ఉచ్చరించు. గామ. ఉంతాజెర్ నా అర్ ప్తి-
అగామాఇ=అమాట నేను పలికలేను. ఉంతా
జెర్నా అగామ్ జెజ్ తో-జాన్ అడె=అమా
ట అనడమునకు నానోరు ఆడడు.

ఉచితము. ఒజ్ న. అంబెన. బనేర్రి (డబ్బు
పుచ్చుకోకుండా ఇచ్చినది)

ఉట్టి. 1. అనుజ్. అనుజన్ గిత్తాఇ. ఉట్టి
వేస్తాను. 2. అనుజ్ డా. చిన్న ఉట్టి. 3.
అనిజ్. 4. అనజ్. (రూ.)

ఉట్టిపడుట. 1. అబోమా గేవ తె=ఉట్టిప
డ్డాడు. అనిన్ అబోమమ్ గిల్లాఇ=వాణ్ణి
కుట్టిపడిచూచినాను.

ఉడకపెట్టు 1. అనసీనా. కూడు అన్నీనె తె=
అన్నము ఉడికించినాడు. ఉఅబ్ అసిన్ తె

—కూర ఉడికినది. 2. ఉసాయ. సరో, గనాని ఉసాయ. ధాన్యము, దుంపలు, ఉడకబెట్టు. ఉసాయి-రుక్ష్=ఉప్పుడు బియ్యము. బరడబజ్ ఉసాయ=బోతం లే ముకూర ఉడికించు. (ఉప్పు, కారము లేకుండా, అరటికాయలు మొ॥ ఉడక బెట్టుటకు వాడుతారు.) 3. డీఘా. ఉఆ బన్ డిఘాఞ్=కూర పండుతాను. డిఘ్ డిఘ్నా అసీన్ పోజ్=పంట అయినదా ?

ఉడకబోసినఅంబలి=ఆడర్ని.

ఉడుకు. సీనా. ఉడకడు=అసీనె.

ఉడుచు. గుఆ. ఉడానేబన్ గూతె=మామిడి చెట్టు ఉడుస్తాడు. సరో గూతె=వరి ఉడుస్తాడు. గుసీనా=చోట్లు ఉడుచు గుసర్నా=జరి ఉలుచు.

ఉడుత. గొండి. తుత్తోడ్.

ఉడుము. బసర్.

ఉతిక. లూఅర. పడిసక్

ఉతుకు.1 తుడబ్నా. (బట్టలుమొ॥) 2. రీడవా (కా)సిండ్రి డిక్లె రీడజెంజెన్ ఎరడిన్లె బజ్ డకూతె=బట్టలు ఉడికించి ఉతికితే, మురికి లేకుండా ఉంటవి. అరీడజ్ లెబెన్ ఎన్ అడి లన్ అన్ అడిలె=ఉతకికుంటే మురికిపోదు.

ఉత్త. అమడిఞ్.

ఉత్తిది. 1. అరిక్క. బెర్నానమ్ అరిక్కా= నీమాటఉత్తిది. అరిక్క అపుజ్తె=ఉత్తనే చెప్పినాడు. 3 సాసోబ్. గొపారిజన్ కిసా ఎరాళెలి గామ్మె సాసోబ్ గూయేతె.

ఉత్తినే, సాసోబ్ సుసుబ్. సుసుబ్-గామా= ఉత్తినేఅను. అసింగన్.

ఉత్తివ్వుసు. 1. బారా ఎజ్జానడి. 2. రొయో జన్. అరొయోజ్ లె ఎర్రాఞ్=(వని) తీరు బడిచేసుకుని వచ్చినావు.

ఉత్తమునువ్యయలు. కజ్జామండ్రాజి. ఉత్తి ఎము కలు. సత్తిజ్ అజాజ్.

ఉత్తిరము. కలబోజ్.

ఉత్తిర్రెయలు. గఆర్; త్రిగోర్, కార్జూ; ఆగమ్ (పెద్దననాలు, కి దినములు చేసేది.) సింకొండా=చినిశోయిన పెండననాడు చేసేది. త్రిగోర్-గుఆర్=క్రామస్తులందరూ కలసి తమతమ పెద్దలకు రెండు మూడు

సంవత్సరములకొకమారు చేసేది.

ఉత్తిరించు=చించు పేయా. రిడా. పాఆ.

ఉత్తిరేణు. ఆడిజ్-జనిడ=(కా.స). రరాడ్ ఇమ్.

ఉత్తపము. అడుర్-అత్తాజ్.

ఉదయము. 1. తగల్డాన్. 2. రీత్తగల్డాన్.

3. రిజల్తగల్డాన్. 4. డుక్ రొచ్చాలె (తెల్ల

వారకమునుపు, అనగా ఉయకాలము).

5. కన్నిమోలన్. 6 ససర్ గడోజ్. 7. పలె 8.

డుజ్ యోజ్. 9. అరె-డి-ఒయోజ్ (చిలు

కలు లెచేవేళ) 10 సారె (మా. అంధ

కారము).

ఉద్దేశము. ఏమిఉద్దేశము? =జితెన్ అమైలె ?

ఉద్యోగము. గోడన్. విసిజ్-గోడన్, మే

క్రీట్-గోడన్.

ఉనికి. డనకు. డరకు.

ఉపకారము ఇసోసమ్. (తె)

ఉపదేశము. బుడ్డి. ఇఞ్ ఇబన్. కంకేబ్బు అనిన్ ఇఞ్ ఇత్తిజ్ తె=చదువు వాడునాకు నేర్పినాడు.

ఉపద్రవము. కర్రా

ఉపవాసము 1. ఆనమ్. (ధా. ఆమ్) కనిన్నా

అడిన్నా మంగడారా ఉమాలెన్ ఆమా=ఈ

రోజు మంగళవారము స్నానముచేసి ఉప

వాసము చేయుము. 2 అజ్ నా (మాంస

ములేకుండాతిను). 3 అన్ సీనా.

ఉపాయము. అనొగండి.

ఉప్పని. 1. కారాబ్. ఉఆబన్ కారాబల్లె=

కూరి ఉప్పగాఉన్నది (విశేషతరము).

కారా. కారాబడ్డా=ఉప్పనినీళ్లు. 2. లగ

ర్ లగర్ గాలాఞ్=ఉప్పుకలుపుకుతిన్నాను.

ఉప్పు. బసి. బసిడన్. బసిక్ (కా.స.). కారా

బూల్లా=ఉప్పు ఎక్కువైనది.

ఉబ్బనము. కొకొ. అఇండమ్ కొకొ పురాడా

అసీఆఇతె=మిక్కిలి దగ్గు, ఊరి రాదు.

ఉబ్బు. పుజన్. ప్లజ్ జెజ్=కాలు ఉబ్బు.

కంపోజ్ పుల్ల=కడుపు ఉబ్బినది.

ఉడ్డి. మొన్ బెబారా (తె).

ఉబ్బు=బిజోత్.

ఉబ్బుకపస్స=తెరగుర్ (గు).

ఉబ్బు. (కే) బిజోలా.

ఉష్ట్రే.

ఉయ్యెల. 1. దొండోడ. 2. తనఇ (గు) దొండూడ=దొండూయెతె=ఉయ్యెల ఉ పను. తనఇ తేడతె=ఉయ్యెల ఉ పను. తనఇ తెతేనాఇ=ఉయ్యెల ఉగుతాను.

ఉరి. 1. అనోడెక్. 2. డనొఇ. 3. ససురుఇ సరుజా=బిగించు. ఓడెజెసరుజా=ఉరి పోసి బిగించు. తోడమ్మెతె=ఉరిపోసికొన్నాడు. 4. ససురుఇ (సరుజా=బిగించు) 5. తోడమ్మెనాఇ ఉరిపోసికొంటాను. తోడమిజ్=నాకు ఉరిపోయి.

ఉరిదీయు. తోడంబ్బా. 2. దొంగలెనడా. తోడుమ్మ=ఉరిపోసుకో.

ఉరియు. 1. నేట. నీజన్ నేయెతె=ఇల్లు ఉరిసి నది. 2. జొరొఆ. డంకి జొరొయెతె=కుండ కారి నది. నీజన్ జొరొయెతె=ఇల్లు కారి నది. బోజా(ధారగా అంటికారు). అంబను-గుర్దా బొఇతె=పుండుచీము అంటికారుతున్నది. పత్తలిన్ నీజె దాన్ బోజెతె=కుండ నుంచి నీరు అంటికారి నది.

ఉరుకు. 1. ఏజా. కింతాలన్ సిల్లె ఏజా. 2. ఉరా. కింతాలంకాసిల్లె రమెజన్ ఉరె=గోడమీదనుండి పిల్లి ఉరికినది. ఖాన్ ఉర్రాఇ=నేను ఉరికినాను.

ఉరుము. 1. తుత్తూఇనా. తరుబ్ తుత్తూఇ నేతె=మేళుము ఉరిమినది. 2. తరుబ్ తుత్తూలె తర్రెడన్ గల్వాలె=ఉరిమి పిడుగు పడ్డది.

ఉలకన: 1. బుబ్బూరి-లో=ఉలకన మన్ను. 2. లియార్. అలామన్ బిడార్ లియార్=గడ్డికావిడి చులకన. ఓలా లియారె డను=అను చులకనగా ఉన్నది. 3. లకుఇ. సరోబ లకుఇలె డను=పొలముమెత్తగా ఉన్నది. ఒర్రో లకుఇ-గామె డేతె=దుక్కి మెత్తగా వస్తున్నది. లకుఇ-లకుఇ. 4. లమాలాబో=మైనియన్ను.

ఉలవము. 2డఇ, 2లఇ, సడఇ.

ఉల్లి. సజన్. సరిజన్ బా'తె సకెతె=ఉలితో దొలిచినాడు.

ఉలికిపడు. 1. లకుర్ (కా స.) లకుర్ డేలెపు రాదా=ప్రాణము భుల్లిపడను. 2. ఎన్

సర్నా. కరలే డకూనేతె, అమన్ ఇర్రాఇ, పసిర్ నెతె=పరాకుగా ఉన్నాడు, నీపు వచ్చినావు, తుల్లిపడినాడు. పసర్ గోజ్జె=తుల్లిపడకు. అబోమోజ్ గిజెతె, ప=సర్రెగిజెతె; లకురె గిజెతె=తుల్లిపడి చూచినాడు.

ఉల్లి. అన్ నూడా. పలూఅన్నూడా=తెల్ల ఉల్లి. ఉమ్ము. త గెఅను.

ఉసికొల్పుట. పునేడ=(కా. స.) పుసోయెతె దో డుడుడుదు ఎకతె బెంతామరకి న్నోర్ పుసోయెతె=వేటకాడు కక్కను ఉసికొలిపినాడు.

ఉసిరిక=ఏజర్.

ఉసురు. 1. ఉసురు. దోజ్-ఖాన్ కల్లల్లెదో ఉసురుఖాన్ తజ్జొత్తమ్=నన్ను అల్లర పెట్టి నావు గదా; నా ఉసురు నీకు తగులుతుంది. 2. పురాదా.

ఉస్సురుమనుట. అగె-గామ్లె గోజ్జెతె=అమ్మా అని పడిపోయినాడు. అగె-గోబ్=ఉస్సు రని కూర్చుండుట. మనజా-గోబ్=అలసట పొంది కూర్చుండుట.

ఉం.

ఉంక. సుడా-కిమ్. అజడమ్-కిమ్ (=చిలు). కిన్మ్=తొడు. అబాలె-కిమ్ (=మెత్తని తొడు). కిన్మ్దా గతీలె తియా=కుడితి కలిపి పెట్టు.

ఉంకొట్టు. ఓల్లె డకునా.

ఉంగించు. 1. తేదా. అందారా తెత్తెల్లె దో అల్-డుజ్జె=కొమ్మ ఉంగించినాడు గనక విరిగిపోయినది. దొండు తేదా=ఉయ్యెల ఉంగించు. దొండు తెత్తెనాఇ=ఉయ్యెల ఉంగుతాను. 2. అబోడోనాఆ. కండారాన్ అబ్బూనా-గోజ్; ఉదాగుర్ లఇకుఅఇ తెజి=కొమ్మ ఉంగించకు, మామిడిపండ్లు రాలి పోతను. 3. అయ్యూనా. అసేబన్ రింగె అయ్యూనాతె=చెట్టును గాలి కదిలిస్తుంది. ఉత్తోజ్జె=కదిలి ఎగురుతున్నది, లేక, గెంతుకున్నది. 4. మెమెనూ=కదలించు.

ఉంగు. 1. ఉనా. అమన్ ఉంజోజ్ నె=నీపు కదలకు. 2. యునా. రజానమ్మెలె యూ

తెన్ = చలి చేత వణుకుతున్నాడు. 8 తేనా.
డొంగోడన్ తెల్లనాఇ = ఉయ్యాల ఊగు
తాను.

ఊట. 1. ఒళ్ళా-డా. అసి, అజెజ్ ఒళ్ళా
దాలె = చెయ్యి, కాలు ఊటకారుతున్నవి.
ఒళ్ళా-డానమైల పొఇడా-జేజే = ఊట
చేత కాళ్లు ఒరిసినవి. 2. ఒలెజ్. అతోడన్
ఒలేజ్ డుజ్జెనాఇ = నోరు ఊరుతున్నది. 3.
డా లెమై = నీరు ఊరుతున్నది.

ఊడ. 1. ఆ . 2. తర్జి (కా స) తబార్ తర్జి =
మరిఊడ. ఇతర్జి = జుయ్ ఊడ. 3. తొంజె.
4. లాన్జి (ఊడకొనలు, లేక, చిగుళ్లు).
తబార్ తర్జి అరా-రాజోజన్ నబ్బాలెబె =
మరిఊడక క్రపూజ చేస్తాము. 5. అజేడన్;
6. అజాడన్ (కా. స.) = వేళ్లు.

ఊడగొట్ట. తబ. సుండాజన్ తబ్బెడా = రాట
ఎక్కడియి.

ఊడసిమ-పుఇనా. పుజ్జేనాఇ = వేళ్లు (మొయ్యి)
తీసివేస్తారు. పుజ్జేనాఇ = గాబు తీస్తారు
ఊ పుఇనా ఇ = జుయ్ పుతాను. బోబ్-ఛాన్
అనూ; ఉఊ-ఛాన్ పుయా; పుఇలె రడ్డొబ్బా
ఇ; అనుడకు; బా-కడితల్తై = నాతల నొప్పి;
నా జుయ్ ఊడపి ఊడదీసి వేలిచినాను;
నొప్పిఉన్నది; ఒకగడియ కు పోతుంది. పనొఇ
డేలై = ఊడతీయడమైంది. వేయా-వేమి
(బారిగలియి). ఇది ఒక నవర పండుగ
(కుఇ = బారిగ. వే = లీయి.) అజితి-నేబ్
వేయా = చిన్న మొక్కలు ఊడదీయి.

ఊడికచ్చె. అంకొఇలానబ్. కని అంకొ
ఇలానేబ్ అంకొ ఇలా-జాడన్ డకు;
అడమ్ ఇల్లెబెండెన్ అలాబా తిల్తై = ఈ
ఊడిక చచ్చెలో ఊడిక పాడున్నది. దగ్గ
రకు వెళ్లితే నోకనో కొట్టుతుంది. అంకొ
ఇలా-రా 30 బర్ గడెత్తై = ఊడిక కర్ర
నిట్ట అవుతుంది.

ఊడు (గా. ఊడపి ము) పుయినా. ఊ
పుయి నేతై = జుయ్ ఊడపి మున్నాడు. అ
దురై, అల్లెత్తై = ఊడిపోయి. రపుఇలె
(జుయ్ ము.) పు నొజ్ నీలై = చేతులు ఊడి
పోయినట్లు.

ఊడ్డు. 1. తొబోల. జనోబాతె తొబోల.

చీపురుతో ఊడ్డు. బరో-బో. కొండ
చీపురు. నీజ్ జొబాతె జొబోలెన్ డెన్
లకిజన్ జిజ్జితై = ఇల్లు చీపురుతో తుడిస్తే
ఇసక ఏమీఉండదు. 2. అర్రామా
(అర్ + రమ). నీనమ్ బాతె అర్రామా =
చేతితో తుడుపు. ఎరడకూలెబె నెయేతై,
జండుమన్ అర్రమైసాస్సాడా = ఊడిపో
కుండా, చెడిపోతవి; గింజలు ఊడ్చి ఎత్తు.
6. ఆర్ జొఆ (అర్ + జో.) జనోబా-బాతె
తినల్ బక్సాలె ఆర్ జోలెండెన్, లకిజన్
జితెన్నా డకూఎ = గీటి కంపతో కళ్లము
బాగా నొక్కి తుడిస్తే, బుగ్గి ఎందుకుం
టుంది? 4. అరా. కొరిజన్ పారాన్-బా'తె
అర్రెనెడా = గరికపారతో ఊడ్చివేయి. జొ
బ్బాన్ అర్రె-నెడా = బురద ఊడ్చు
ఊత (చూ. అను) తనూడి డజ్ బాతె తుడితె
నాఇ = ఊత కర్రతో అనకొంటాను.

ఊడ. సాఆ.

ఊడు 1. వేడా పనేడన్ వేడా = విలనకర్ర
ఊడు. బక్సా వేత్తై అండజా. బాగా
ఊడు తాను విను. 2. ఉంపేడా (పొయ్యి
మొ||) పొగి ఉంపేడా = నిప్పు ఊడు.
మల్లజ్-ఛాన్ లకిజన్ పుల్లై తై; ఉంపే
డా = నా కంట్లో బుగ్గి పడినది; ఊడు.

ఊపిరి. పురాడా (ట). పుడారా (కా స.)
కుడుబ్ మందా అపురాడా ఒయ్యేమేజి
అందరుమనుషులూ ఊపిరి తీస్తారు. పురా
డా-ఛాన్ అన్ ఒయ్యేమేజి = నాకు ఊపిరి తి
రగదు. ము మూడాయ్మై = ఊపిరిరాక.

ఊపు. తేడా.

ఊబ. లెగిని-బాగిని. లకుర్ లకెర్.

ఊబి. జొబ్బ.

ఊరక. అసిజెన్, సాస్సాబ్.

ఊరకంద. గనూడ్.

ఊరకుండు. కడిజ్ గామ్ కడమ్న. కడబ్.

ఊరగాయ = సాయోడో.

ఊరట. లులూనా. లులూతేనాఇ = విశ్రమిం
చుతాను. ఊరడించు 1 బయ్యెల. పగిన్
ఎతై; జనుమ్ జుమ్ తిజ్జె బయ్యెల = పిల్లడు
ఏడుస్తున్నాడు; తిండిచ్చి ఓదార్చము.
బయ్యెలాఇ = ఓదార్చనాను.

ఊరపిచిక. 1 జండుమ్ దా తి. 2 సరిక్-తి (తి=బంతి)బంగారు పిచిక. లేక గిజిగాడు. సరియోక్-తి దొండ్లోర్ పిల్లాన్ బజ్జాలె లాళ్ళంతే=బంగారుపిచిక గూడు బాగా అల్లుతుంది.

ఊరించు. 1 సోడా. అబా సొల్లా ఇ దో గూరె=విప్పపువ్వు ఊరబెట్టినాను, ఊరి నది. సొబ్బాతెనాఇ=(విప్పపువ్వు) ఊర వేస్తాను. సొబ్బాలేక్ పోక్?=(విప్ప మొగ్గ) నానవేసినారా? 2 తిల్దా ఉరుజన్ తిల్దా=వెదురు ఊరబెట్టు.

ఊరు. 1 ఒలేజన్ దుజెనాఇ. నోరు ఊరు తున్నది. 2 ఒలేజన్-జాన్ మోతెనాఇ. నాఉమ్మి మింగుతున్నాను. 3 లేక్ లెక్. జనుమ్-జుమ్గిల్లాఇదో అలోడన్ లెక్ లేజె=తినుబడి వస్తువు చూచినాను గనక నోరు ఊరుతున్నది. 4. గొర్జాక్, దా; సిక్; సూక్. ఊరు అసఆర్థముగల ప్రత్యయ ములు. ఉ|| తోరగదా, పుత్తాసిక్. 5 డయరి=మెరక పైనున్న ఊరు. పారుగూరు 6. వడ్డా-గొర్జాక్=బేచిరారు గ్రామము. ఊహ. ఒగండి, బుడ్డి, గలమ్.

ఋ.

ఋతువు=ఈజన్. దాగా-ఈజన్-ఎండకా లము. పిపక్షి=కింతోర్.

ఎ.

గిలి. తంగె. తంగా, (కూడు). ఎంగి బాకు=తంగెయోల్.

ఎంచుకొను. పెయా; పెనెయా. అండారా జన్ సెనెలె, ఇనీనా=వంకాయలు ఎంచి కొను.

ఎంచుట. సండ్రబ్. ఉడా సండ్రబ్లె సిమా= మామిడికాయలు ఎంచి లెక్కపెట్టు. సిం డ్రె సండ్రబ్-గామ్ పజాఇ=బట్ట ఎంచి తే ఎండ. దాగా (దా+గా) దాగా ఉండు- పియాలై డకు=ఎండ మిక్కిలి చే-గా

ఉన్నది. పప్పర్ లోగా దాగా (కాలు కాలే ఎండ). పప్పర్ లోగా దాగా-లేజన్ ఎర్రాఎండెన్, దోజన్ బూతే=గాఢమైన యెండలో వెల్లినయెడల ఒళ్లుకాలుకుంది. ఎండబెట్టు. జేరా. సరన్ దాగా-లేజన్ జేరా= ధాన్యము ఎండలో ఎండబెట్టు. సిండి అ సరా. బట్ట ఆరవేయి. అసరా=ఎండ వేస్తాను. అయో అసరా=చేపలు ఎండబెట్టు. ఎండిన. అసర్. రసన్ దోల్=ఎండిన ఆకులు. ఎండ. అసర్. తదా అసరె=చెరువు ఎండి నది. సీరె అంబసు గుడ్డా సీరె=పుంకు చీము ఎండినది.

ఎండిక, కినాదా; దాకిన.

ఎంత 1. డజిక్. కని జనాతి డజిక్? =దాని వెల ఎంత? 2. డియె.

ఎంతెంత=ఏంతేంతె. ఎజేజా. ఎజేఇ.

ఎందరు. డజిక్ మండ్రాంజి. డియె మండ్రాంజి

ఎందాక. డియెన జాఇ డజిక్ సజాఇ డ్జా

క్ పంతిక్కి ఇ ఎరె అచున్? =ఎందాకా

వెళ్లుతున్నావు నీవు?

ఎందుకు 1. ఏతెనాసన్. 2. జితెనాసన్

3 ఏతానేలె 4. జితెనమ్మెలె. 5. ఇం

జిదోక్ 6. జితెనమ్మెలె.

ఎందుచేత. ఏతెనమ్మెలె. ఏతెనమ్మెలె. జితె

నమ్మెలె.

ఎక సెక్కెము. సొసొఇ సొసొఇజా=వెక్కి

రించు. తొక్తా. తొక్తానా=నవ్వింపు.

చునా-బెర్ నవ్వుమాట.

ఎకాఎక్కి. అగ్రోజేల్.

ఎక్కడ 1. ఉఆన్. 2. ఓ ఆస్తె. 3. ఓజా.

4. ఓకాసేబన్. 5. ఒఆన్ డెన్.

ఎక్కించు 1. ఆన్ దాబా 2. అడాబా. 3.

అడేయా. ఇజన్ పనర్ - అడేయా=

వింటికి నారి ఎక్కించు. ఇజన్ పనర్ బె.

ఏ-గామ్ డకు=వింటికి నారి విగిసి ఉన్నది.

ఎక్కిరించు (చూ) ఎక్కెసెక్కుము.

ఎక్కిలి. సగ్గిడ్డా.

ఎక్కుట. ఉనాసె. (ధా. ఉ ఇ.) అసేబ్

డబాన్ డఇలెబో అడబా=చెట్టు ఎక్కికా

యలుకోయు. చాలాబెర్నా (దా+

బా+బెర్) మాట చెవి ఎక్కించు. కరిల్లా

లనామ్ సమదాన్ డఇవె లామై=కాకర
తీగ పందిరి ఎక్కి పాకుతున్నది.
ఎక్కుదించు 1. అలన్సూట. పనారన్ అల
స్సూట=నారి ఎక్కుదించు. లక్ష్మారా.
పనారన్ అలత్తూర్లెండెన్ అల్డిజై=నారి
ఎక్కు దించుంటే విరుగుతుంది.
ఎక్కువ. అఇండమ్. అఉర్. అలా అగడ
అబ్బల. అమిడ్లమ్; బడియార్. బొఇబొఇ.
అంబసు అఉరై=పుండు ఎక్కువైనది.
ఎగతాళి తొక్లా.
ఎగదీయు. అజసుఆ సిండ్రి అజసూడమ్మే
తె=(జారిన)బట్ట ఎగదీసికొన్నాడు. అనిన్
గుండామ్మేతె. డొల్లకచ్చకట్టుకొన్నాడు.
ఎగయు. తుథా. డేజన్ గిల్లె తుథాన్ తుథ్
లొండెన్, ఓంతి కిపిలై=గురిచూచి ఎగిచితే
పిట్ట చస్తుంది.
ఎగరగొట్టు 1. పుయ్యెకా(కా). సరో పుయే
జ్లెన్, పొల్లన్ ఉల్లె-నెడ=ధాన్యముగాలికి
పోసి పొల్లు ఎగరగొట్టు. 2. ఎల్లె-నెడా.
తినలన్ డకొతెన్ ఆ జేజ్ ఉల్లె-నెడా=క
ళ్లములోని తొక్కు ఎగరగొట్టు 3. పు
య్యెకా.
ఎగరనేయు అంగురా. అంగురైనాఇ=పండు
ఎరనేసి పట్టుకొంటాను.
ఎగరనేసి పట్టుకొనుట. అనబుర్.
ఎగసనతోయు 1. వీరిజా (పొయ్యి కర్రలు
మొ॥) అనోడే ఎరిజా. 2. ఆన్ డాజా. అ
నాడే ఆన్ డాజా=వ త్తిఎగదోయు.
ఎగిరి. ఏలాఇలె. డీమా తేనా-మండ్రాన్ ఏలా
ఇగోజ్=పడుకున్న మనిషిని దాటుకు. ఏలా
యా (ప్రా)
ఎగుచు. తుథా ఎర్లమళ్=ఎగయలేదు. తను
ఇన్=ఎగిచేది.
ఎగుడుదిగుడు. జై తా-లంక. లంకా-జరూజ్.
గల్లజ్-గల్లజ్ (కా. స.)
ఎగురుచు. అప్ ఎజా.
ఎచ్చు. (చూ. ఎక్కువ.) అఇండమ్. అఉర్.
ఎటు. ఓనై (నేజ్ తమ్)=ఎటు (వెళ్లు తావు
నీవు). ఓనై నేజ్ తమ్=ఎటు వెళ్లినావు.
ఎటుచంటి. 1. ఎత్తెమర్=ఏలాటివాడు జితెమ
ర్=ఏమిమనిషి(అనగా ఏజాతివాడు మొ॥)

ఎట్టా. ఏంతె. ఏంతె-గామ్ తియేతె=ఏలాగు
ఇచ్చినాడు? ఉంతె కబాడా ఏంతె అమే
యాఇ=అవని యేలాగు చేస్తాను?
ఎడముగా. సజాఇ. 2. డిబిడిత్తె. కొడికొడిత్తె.
తంపడా. బిన్న. బెగడ.
ఎడతెగకుండా. 1. తొడోజ్. జితెనమ్మేలె
అమన్ తొడోజ్ ఇత్తాఇ=ఎందు నిమిత్తం
నీవు సదా వస్తావు? 2. డీతా. బిడి డీతా
తిల్లెండెన్ ఒర్తాఇ=సదా కూలి యిస్తూ
ఉంటే దున్నుతాను. 3. జడూ ర్ గామ్.
గనురన్ జడూర్-గమ్ గూరై=వాన ఎడ
తెగకుండా కురుస్తున్నది.
ఎడబాపెను. సజాఇలెజి(దూరముచేసినారు)
తంష్టాలేజి.
ఎడమ (చేయ). కర్రబ్బి (నీ), కండ్రాబ్బి (నీ).
కండ్రాబ్బి నడినై డీమానా=ఎడమపక్క
ఒత్తిలి పడుకో.
ఎడ్లు తల్లిజన్. ఒర్తాతాంగ్ జి.
ఎత్తిపాడుచు ఒడోలా. అనిన్-అ-బెర్నా
ఒడోలాఇ=వాని మాట మువలించుతాను.
ఎత్తు 1. డపేనా అబాబ్-లేజన్ డకూ తేనా-
వ త్తిలి డపేలె ఇజ్జేజ్లె పేనా=బుర్రమీద
ఉన్న కుండ ఎత్తి కాలు ఆని దించుకో.
అబాబ్-లేజన్ డకూతేనా సుండ్రుజన్
లగిన్; బాబ్-జ్లెన్ ఉండ్రాబ్బె డపేతాఇ=
నా బుర్రమీద గంప బలుపు; నాబుర్ర
మండుతున్నది. (బుర్రమీద నే, దించుకో
కుండా మీదికి) ఎత్తుతాను. 2. సుసూడా.
సరోన్ సుండ్రుఇ-లేజన్ సుసుల్లె, కొక్కొ
ర్-లేజన్ రుమా=ధాన్యము గంపలోకి ఎత్తి
గాదెలో పోయి. 3. రుమా. జుండ్రుమన్
కొక్కొర్-లేజన్ రుమా. 4. తేరేడా.
సరోబాన్ ఈడి తేరాడా=పొలముగట్టు
ఎత్తు నీజన్ తేరేడా=ఇల్లెత్తు. బిదారన్
తేరతాఇ=కావడి యెత్తుతాను. అరెజన్
తెరలె, తేక్తాఇ=రాయి ఎత్తి (బుర్రమీ
ద) మోస్తాను. 5. తమ్మాజా. పసిజన్
తమ్మాజ్, కుక్కర్ తమ, సుంబాఆ=పిల్లను
చేతులతో ఎత్తి ముద్దుపెట్టుకో. (చుచ్చు
అని ముద్దుపెట్టు.) ఆలామ్ బిదార్ తమ్మా
జ్జా, లియార్ గామ్ డకు=గడ్డి కావడి

(చేతులతో) ఎత్తినాను, చులకగా ఉన్నది. 6. సోడా. కూడు సోడాన్ సోలెరుఆ = ఎత్తుకొని వడ్డించు. 7. మినా = అరికాన్ మాదాలంకాన్ మినా = అటకమీద గంపలు ఉంచు.

ఎత్తు. 1. లగ్గిన్. కని అరా అగ్గడ లగ్గిన్ = ఈ కర్ర చాలా బరువు. 2. డెంకా. కంబా - డెంకాలె డక = తాటిచెట్టు ఎత్తుగా ఉన్నది. 3. జెలు. కింజర్ జెలాలె, అజి ఎడా = నిట్ట ఎత్తైనది, కొంచెము నరుకు. 4. క్రి. గోదా. ఉంతా తోడోర్ - లేజన్ డకూ తెనా జండ్రుమ్ అగ్గడాలె; బెగడా సుండ్రు - లేజన్ గోదాన్ గొల్ల పెడా = అగంప తోని గింజలు లాల్లెనవి, వేసోకగంపకు ఎత్తు కొని పోయి. లోజన్ సిల్లె లాబా గోదా = గోతినుండి మన్నెత్తు. కుఆ-లో గోదా = నూ తినున్న తియ్యి. 5. అన్ బోజ (ఉడ్డించు). మిఖోల్ లాలె; అన్ బరోజా = నూ నె ఒలికినది; ఉడ్డి ఎత్తు.

ఎత్తుకపో. 1. సోలే పకా (కనబడకుండా) 2. తంజేలె పకా (బుజముపై) 3. తేజ్ల పకా (నెత్తిపై) 4. తిష్టామెపకా (చేతులపై) 5. జిక్కుల్లెపకా (చంకలో). పసిన్ జిక్కుల్లె పకా = పిల్లను చంక నెత్తుకు పో. 6. జిడోజ్లె పకా (మూటకట్టి). పసిజన్ లనామెబన్ - బాతె జిజ్లె పకా = పిల్లను పైట తో కట్టి ఎత్తుకో. 7. లకూడా. పసిజన్ లక్కులాది జలోలె; అంగనూతాది = పిల్లను చంక నెత్తు కొన్నాను; బారిపోయినాడు. పైకి ఎగ తీస్తాను.

ఎత్తుకో. 1. లక్కుడా (పిల్లను) 2. జిక్కుడా. 3. కిక్కుడా. 4. డాదూడా (మధ్య మూట) 5. జిడోజ్నా. 6. లాలోర్నా బట్ట ఒల్లెవాటుగా కట్టిపిల్ల నెత్తుకొమ్ము.

ఎత్తు చెట్టు = కుర్రడిబొంగా - నేబ్.

ఎదిరించు 1 రాత్తె. కన్నిమన్ అడాజన్ రాల్లె, డయరె = కోడి గడ్డను తన్ని ఎదిరించినది. 2 మొడేఆ జంబురన్ జి ఇనానామరన్ మొడేలె రుజాలెజి = దొంగలు బాటసారిని నులిపి దోచుకొన్నారు. సదుల్ డేనా. కిన్ సదుల్ డేలిక్ = పులినాకు ఎదురుపడినది.

అమన్ ఖాన్ సదుల్ డేలాఇ = నాకు నీ ఎదురు పడ్డావు. 3. తుమాకుబ్నా. సా యల్ తుమాకుబ్నెడో బంతోక్లాఇ = కారు పోతు ఎదురు పడ్డది గనుక, భయపడినాను. అమన్ ఖాన్ తంజోర్న్ తుమాకుబ్నాఇ = నీవూ నేనూ దారిలో కలుసుకొందాము. 3. డయరా. (డయరాది తిరిగిపో; తిరిగిరా) ఇజ్లే బెరిఖ్ లె = ఎదురు జవాబు చెప్పినాడు (అనగా మెడ్డిచేసినాడు).

ఎదుగు. 1. బడానా (లబము అగుము) అనె బన్ బడాలె మరంగ్లె = చెట్టు వలమై యెదిగినది. 2. మరక్నా. పసిజి మరక్లెజి = పిల్లలు ఎదిగినారు. డకన్నా తె డకతె మరక్లె = ఇంతది అంతవై నది. 3. బడ్డేనా. కితుజ్జి బడ్డేలేజి = చేపతలు వృద్ధిపొందినారు. 4. గిరక్నా, 5. ఉరక్నా, 6. అఉర్నా. ఎదుట. 1. అమజన్. తెమజన్. అఖామెన్. మంబాబాన్. 2. తుమాకుబ్ (గు) తుమాకుబ్నె = ఎదుట పడ్డాడు.

ఎదురుగ. ముకమిల్లాలె ఆమజన్; తెమజన్; ఆతాగ్. కునా తుత్తుఇ ఆతాగ్ డకు = ఆ నత్త్రము నీకెదురుగా ఉన్నది. అంజెన్ ఆతాగ్ నోఇతొఇలెన్ డకునబ = మీరు ఎదురుగా వరసగా ఉండండి.

ఎదురుపడు. తుమాకుబ ఖాన్ ఎర్నాఇజో, కి నా తుమాకుబ్లె = నేను వస్తూవుండగా పులి ఎదురు పడినది.

ఎదురువరసగా. అల్ - తాగ్ - తాగ్. గాఇలో న్నా అబోబ్బొఇ పఇడానెన్ ఆల్ - తాగ్ - తాగ్ గులేజి = రోడ్డు పక్కలను కొబ్బరిచెట్లు ఎదురు వరసగా ఉడిచినారు తుమాకుబ్లె ఆనేబంజి డకు = వరసగా చెట్లు ఉన్నవి.

ఎద్దు. తేజ్జన్. ఒగ్రొతాజ్.

ఎద్దుముచ్చేజేగ = ఓమెడిజ్ - గాఇ.

ఎనుబది = ఉంజికోడి.

ఎనిమిది. తేబ్బి.

ఎనుపు. గలియ. ఉఅబన్ గలిల్ తెబా = కూర

(కలిపి) ఎనిమిది తియ్యి.

ఎనుబోతు. బాక్లెల్.

ఎన్నుపట్టె. ఆడోజన్

ఎన్నడు. అకాశ్. అజీహ.

ఎన్ని. డజిజ్. డియెన్.

ఎప్పుడు. అకాశ్. ఆకాశే. అహోబా. అజే
బా. అకాశిన్నె

ఎప్పుడెప్పుడు. అకాశా.

ఎముక అజాక్. మెడఎముక=పగోడా జాక్
వెన్నెముక=కింజాక్.

ఎర. అగాబన్.

ఎరుగు. గలమ్మా.

ఎరువు. గజ్జమన్.

ఎర్రని. జే. జెడమ్. బ్రాకెట్. జబక్ (తా
క్) = లక్క (ఎద్దు)

ఎర్రగులివింద=గుజ్జీ-సేబ్. గుంజి-సేబ్.

ఎర్రగోగు. నున్ నున్ వాబ్.

ఎలక 1 కుంబుల్ 2. తెంబేర్. (విష్వపూపు
తినేది). తడుమకుమ్. (తొడలూ రత్నార్థము
కొంచుకొనేదట) 4. కుక్కుమన్. వీల్లల
ముద్దుమాట. 5. సంతుఇ. (చుంచు) 6. పడే
లాకుమ్ (పెద్దెలుక. 7. గుంతుర్ (పెంటల
పైనుండే ఎలుక). 8. ఒండ్రేకుమ్ (చి
ట్టెలుక) 9. ఒంబోజ్ తి (పందికొక్కు)
10. కొక్కరాతేల్ (అడవిలోనుండే
పెద్ద ఎలుక) 11. వీరోఇకుమ్ (తెల్ల ఎలు
క) 12. గతోకుమ్ (అడవి ఎలుక) 13 రిడి
కుమ్ (కారు ఎలుక).

ఎలుగు 1. కంబూజన్. కంబూడన్. కంబూ
ఇ. 2. కరోల్ (కా న) ముద్రి కాఫేన్
కరోజ్ తి=నాగొంతుక ఎలుగు రాసినది.
ముద్రి కానమ్ కరోలమ్=నీ గొంతుకు ఎలుగు
రాసినది. 3. కెరోజ్. అగ్గోలి ముద్రి కా
ఫేన్ అగ్గోలిజ్ తి=నాగొంతుక ఎలుగు రా
సినది.

ఎలుగెత్తి. బడూర్. బడూర్ తి గూతె=ఎ
లుగెత్తి ఆర్పును

ఎల్ల. 1. సండి 2. తన్నో (డన్) 3. తిఇబ్.

4. కుడుబ్ మండ్రాజి=అందరూ.

ఎల్లప్పుడు. అజ్జో (గు). లోడోజ్. డీతా

ఎల్లండి. అన్ బియో. ఇబేర మి. కిన్ ఇబేర మె=ఆ
వలఎల్లండి.

ఎవడు. 1 బోతె 2. అయేకా మండ్రా=ఏ
మనుష్యుడు. 3. ఆనామర్ (రా. న.)

ఎవతె. బోతెనెలా. ఆయేకా నెలా=ఏ
అడుది.

ఎవ్వరెనా. బోతెనోజ్. అనింజి బోతెనో
జ్ తి=వారెవరు. బోతె డేలె=ఎవరెనా.

ఎవరు. తనోడా. తనేజ్డా అబ్బలా; తన్నె
డా=ఎవరు అధికము, తీసివేయి. తజ్డా
ఎవరుపెట్టు.

ఏ.

ఏ. అయేజ్. ఆయేకా (ఆకుకా) కిని=ఏ
పులి సుకాకె (—డ) = పెద్దపులి. ఆహ
యా. ఆడే, (ఏవార్థక ప్రత్యయము.)

ఏకము. అబాఇ. అనింజి రుక్మాలేజి=వారు
(కూడిరి) ఒక్కపైవారు. అనింజి రక్లేజి=
వారితోకలిసి ఏకమైనారు. అబ్బొఇ నా
మైలేజి=ఒక్కటిగా కూడిపోయినారు.
బారిసిజ్జి యేరిసిజ్జి అబ్బన్ సాఇలేజి=ఇరు
గు పొరుగులవారు కలిసి వాణ్ని ఒంటి
గా చేసినారు. (కా. న.) అతజ్ సాఇలేజి.

ఏకు. రఆలేడి; (కా). అఆలేడి.

ఏగాణి=మూడేకాలు.

ఏగిస=అమేసేబ్

ఏటవాలుగ. 1 ఇండ్రె. అనూ. వమేతె
కింతాల్ ఇండ్రె తి=నంకటముచేతగోడకు
చేరబడినాడు. 2. గొంగొక్లామ్. మం
డ్రాంజి గొంగొక్లామ్ గొజ్జెంజి=మను
ష్యులు ఒరిగి కూర్చున్నారు సేబన్ గొం
గొక్లామ్ డకు=ఇల్లు ఒరిగి ఉన్నది. 3. లేజ్
లేక్లామ్. మండ్రాంజి లేజ్ లేక్లామ్
గొజ్జె జుమ్ జుమ్ జుమ్=మనుషులు ఒరిగి కూ
ర్చుని తింటున్నారు. అనేబంజి లేజ్ లేక్లామ్
గామ్ డకూ లేంజి=చెట్టు ఒరిగిఉన్నవి. 4
రేన్ డ్రెజ్-రేన్ డ్రెజ్-గామ్ జుమ్ జి=పక్ష
కు ఒరిగి(ఎడంగా) తింటున్నారు. ఇన్ అపు
జ్ తిలమన్, రేన్ డ్రెజ్ గామ్ ముంకాలె;
అగన్ లూలమ్ బెర్నా ఇన్=నీకు సేను
చెప్పితే మొగము తిప్పివేసి నామాట చెప్పి
పెట్టినావు కావు. 5. పెంకడార్ గొజ్జె
జుమ్ తి=కాళ్లు పంగచాచితిన్నాడు.

ఏటికర్ర. ఇన్ సా. ఎర్దుబన్ ఇన్ సా గతరె,

ఇన్నా జయతాన్ దకూలె, రాజోజన్ అలం
కాన్ రాజ్, తోబాదా=వాగలిక పటికర
కలించి, పటికర కిందను, పూజా మీదను,
జేరి కట్టు.

ఏటు చనక్తో మండ్రానీ బాతె తుజ్జె=మను
మ్యకు శేతితోగుద్దుకున్నాడు. డంగు-బా
తె తుజ్జెనరేతె=కర్రతో (కొంచెము దూర
లాగు) పోటు పొడిచినాడు. డంగు-బాతె
తుజ్జె రాజ్తె=కర్రతో (దూసికొనిపోయే
లాగు) పోటుపొడిచినాడు.

ఏతేటు డీమిన్నమ్

ఏడిపించు 1. అయ్యె ఆ. ఉంతా పసిన్ అయ్యె
గోక్=ఆపిల్లను ఏడిపించకు (కా. న.).
అజేయా. అజేగోక్=ఏడిపించకు

ఏరు. 1 మిన్నుమ్ (కాలము) 2 గుల్ జి (సంఖ్య).
ఏరుపు. ఏయా. యెనె. ఏగోక్=ఏడవవద్దు.

ఏలగులె గులెనీతె=ఏడిచి మొర్రపెట్టి
ఫిర్యాదు చేసికొన్నాడు

ఏతాము. రీకడన్. తెండా. రీకడన్-బాతె.
సిండా డాన్ గెండాఆ=ఏతాముతో నూతి
నీళ్లు తోడు.

ఏది. ఒకా. నీతేజ్ నమ్ అతిల్ల-బెన్ అజా
తి ఒకా;=నీ చేతికిచ్చిన వస్తువు ఏది. 2.
ఏతేజ్ అత్తే=ఏదివచ్చినది. 3. జితె. కని
బాగులెన్ జితె బజ్జాన్ జితె బజ్జాన్తె=ఈ
రెంటిలో ఏదిమంచిది? ఏదిమంచిది కాదు?
4. ఆయేజ్ ఆయేజ్ బజ్జాన్, ఆయేజ్ బజ్జాన్
తె=ఏదిమంచిది, యేదిచెడ్డది?

ఏదుపంది. కంటిక్.

ఏదువందికోల. కంటిక్ బెజ్

ఏచైనా. జిజ్జాబా. ఎతెబా, ఏతెడేలె.

ఏచైనా ఒకటి. అఖాక్ దోక్ అబాఇ

ఏదోఒకలాగున. 1. ఇఖిబా. 2. ఎంగిజ్జానక్
డేలెబా. (కా).

ఏనుగు. రఆ. రఆ-జి. (రాజి) బాతె, సనారంజి,
సండింజి, పేలాంజి, ఎరండింజి సబ్బాతేజి=
ఏనుగు చంతముతో పన్నెలు మంచాలు
పెట్టెలు మొదలైనవన్నీ చేస్తారు.

ఏపు. బడా. మరక్. బడ్డె.

ఏబది. బాగు-కొడి-గల్లి.

ఏమంటే. జితేగామై. ఏతేగామై.

ఏమి. 1 ఏతేలుమై=ఏమి చేస్తున్నావు. 2.
ఇన్ జిడో, ఇన్ జియ. జిడో. ఎలక్కిన్!
జిడోగాఇ ఏతెఅమెతె=ఓ లక్కియ!
ఏమండీ! (ఎందుకండీ?) ఏమిచేస్తున్నావు?
నీజన్లుమాఇ=ఇంటివద్ద ఉన్నాను. బరూ
బారా ఏతే డేలె=కొండపని ఏమైనది?
ఏమిటి. జితె ఏతెదోక్.

ఏమీలేదు జిజ్జెతె. అత్తడే అగాన.

ఏరు1 ఖీడా. ఉడా ఉయోజ్జె; ఖీడా మామిడి
కాయలు రాలినవి; ఏరు సరో గలోతె;
ఖీడా=ధాన్యము ఒలికినవి; ఏరు అలామ్;
ఖీడా=గడ్డి ఏరు 2. సెసెఆ. రుంకూలె.
జన్ గొడిన్ డడు సెసెఆ=అబియ్యములో
రాళ్లున్నవి, ఏరు.

ఏరు 1 నఖి. 2 గోయా. గోయాగలా. ఆయెన్
ఆగోయగలాఇ=ఏరుపూయుము. ఏయేరు
పూతును?

ఏరుఏడక. అసర్ అసోక్తా.

ఏర్నడుట. తనుబ్. అనింజి అనింజి తనుబంజి
తనుబ్ డేలె=వారికీ వారికీ వంతులు ఏర్పా
తునది.

ఏల. జితేనానన్, ఏతేనానన్.

ఏలాగైనా1 ఉంతా బారా ఏంతె డేలె=ఆపని
ఏలాగైనది? 2. ఏకాడేలెబా=ఏలాగైనా.
ఏలు. 1 లోనా. రాజాన్ డేనా లోతె=రాజు
రాజ్యము చేస్తున్నాడు. 2. లూనా. ఓంతి
డన్ లుఆ=పిట్టను పెంచు.

ఏవి. ఒకా. ఏతే

ఏవార్ధక ప్రత్యయములు. ఆఖాజా. ఆడె. ఆ.
ఏవేళ. అకా. ఆఇకా ఒయోక్.

బి.

బి 1. డేలె 2. గడేల్లె.

బిక్కుము మేనఇ.

బితే. బిందో.

బిదు. మొల్లాఇ.

బి.

ఒంటరిగ. ఆన్ సోన్. ఇన్ సోఇ (ఖాన్).

ఒంటి. 1. పుత్ర. పుత్రా సిక్=ఒంటిగా ఉండే
ఇల్లు. 2 మిల్లి. మిల్లీసిక్=ఒంటిఇల్లు.
ఒంటె. సిసలాఇ.
ఒండుమన్ను. గత్తమ్ లూబా. అతిరిసోల్.
ఒక. అబాఇ. బాఇ. మిసి=ఒంటిచేయి.
మిజ్జెక్=ఒంటికాలు. సమాసములో 'మి.'
ఒకగడియ. బాగ్రామా (చుట్ట కాల్చినంత
సేపు) గ్రామా బెరైనాఇ=ఒకగడియ
మాట్లాడుతాను. బాపడ్. బాడికా.
ఒకటికి కూర్చుంటే. లడాలేనాఖాన్ డేన్.
అనుమలెండేన్.
ఒకటికి వెళుతున్నాడు. అనుమై.
ఒకటిగ. అబాఇలే
ఒకతట్టు. సపోక్ తేయాఇ, ఇయెతె; తెయా
పోక్ సపోక్ లే (కాన) (ఎక్కడికో
ఒకతట్టు పోయినాడు. (నిశ్చయముచేయ
జాలనివైపు); సమకోక్ ఎరేతే=మాటవిస
కుండా పోయినాడు. అనిన్ అబెర్నాసమ
కోక్. వాడిమాట నిర్ధకము.
ఒకింత. అజీతి. ఆరీతి.
ఒకొక్క. చిక్ బాఇ-తక్ బాఇ. ఒకొక్క
ఇల్లు=మిల్లీనూక్.
ఒక్కమారు (అనగా కలిసి ఏకసమయమున).
అబాఇరొఇత్తాడన్, అబాఇరొబోల్.
నిశ్చయముగా. తోయ్యేమ్ తోయ్యేమిక్
=నాకు ఖగర్దు వస్తున్నది. తోయ్యేమ్ గోక్
=నగర్చుకు. లోకలో. సజెఇ; సపోఇ
సపోఇ (ఎగ ఊపిరితీయుట). అలపు.
ఒగరు, సిసక్ (చిరిచేదు). కనా బా బాల
ఇనాతె, సిసక్-గామ్ డకు=ఆరాయ
లేతది; ఒగరుగా ఉంటుంది.
ఒగ్గు. పడా జాలాపత్తేజి=వల ఒగ్గుతున్నారు.
తుల్బాతల్బా-బాతుల్బా-డా=దన్నపెట్టు.
ఒట్టు. 1 పరమాడా. 2 ఆ ఓలా. కిత్తుజన్
లేమ్లె అపుకా. 3 జెన్ను, జెబ్బా, 4 అడా
జి-గోక్ గొడాజిదోక్-5 సిడ్డజా.
ఒడంబడిక. 1 అబెర్నరే ఇదోల్ (తిరిగిని సి
నది) 2 అనొడె-ఇదోల్.
ఒడలు. దోబన్.
ఒడిగొప్పకో. సిండ్రిలోబన్ బాయేతే గొప్పబ్బె
తే=బట్టలొందుకొని ఒడికట్టుకొన్నాడు.

ఒడిస. అనక్ తిల్లాడన్, అనక్ తిల్లాడన్-
బాతె తిడేతే=ఒడిసతో కొట్టినాడు. (అ
నక్ తిడ్+లూఆడ్+అన్).
ఒడిసతాడు. అనక్ తిల్-లు ఆడన్.
ఒడిసికర్ర. కరడ.
ఒడుపు. డనోల్. డొల్లె ఇమ్మాఇ. (కాచి) ఒడు
పుగా పట్టుతాను (సమయము చూచి పట్టు
తాను).
ఒడ్డు 1. మనేక్. తడా-మనేక్=చెరువుఒడ్డు.
జూడా మనేక్=గెడ్డఒడ్డు. 2 ఈడి (చూ.
అయి.)
ఒత్తిగిలు. ఒప్పెక్ నా. ఒప్పెక్లె ఉంబుజ్మేతే=
ఒత్తిగిలి పడుకొన్నాడు.
ఒత్తుకొను. 1. లల్లన్నా (ధా. లడ్) అరేబన్
ఒండ్రొఇజాంగన్ లత్తె=రాయి పక్క
ఎముకకు ఒత్తుకుంటున్నది. అరేబన్ లల్ల
గ్గరు=రాష్ట్రం ఒత్తుకొంటున్నది. అడా-డా-
కోక్ లల్లా తేజి=ఒంటి తడి ఒత్తుకొంటు
న్నారు. 2. జజ్జడ (కా.స.) పసిజన్
అబొడిమాలాఇ, అబొజన్ జజ్జడ=వీలకు
నీళ్లుపోసినాను; ఒగ్గు ఒత్తు (లేక, తుడుపు),
3 జబ్ జబ్ నా; 4 గొసోనా.
ఒదుగు. 1 ఒంగ్నా. ఒక్నాతె బారాన్ తుబ=
ఒట్లు వంచి పని చేయి. ఒప్పెక్నా=ఒత్తి
గిలు మంద్రా అమాతాఇ, ఒప్పెక్నా=మన
వ్యుడు వస్తున్నాడు, ఒత్తిగిలు.
ఒద్ద. అమజన్. తేమజన్. మజ్ బా. మజ్ బా-
ఇన్=నాబద్ద.
ఒప్పందము. అనొడె.
ఒప్పకొను. ఒడేనా. ఒడేడమ్మ.
ఒర (చూ)వర. తోడి. తుడి. ఒర-కావ.
ఒరుగు. గోక్నా. అనేబన్ గోంగ్నాతే=
చెట్టు ఒరిగినది.
ఒరియు. 1. పుఇడా. పుఇడా-జేక్=కాలు
ఒరియుట.
ఒర్ర. సాయె. సాయె-నమ్మేలే సాయె-తిమ్మే
కారముచేత నోరు మండుతున్నది.
ఒలుకు. లా. సలేబన్-సిల్లె డా లాలె=కుండా
నుండి నీళ్లు ఒలికినది.
ఒలుపు. 1. లూబా. (గోక్-ఒలుపు) ముగ్నా-
బో లూబా=పసరకాయ ఒలుపు. అరా-తు

౧. కో నాబా=కర్ర తొక్క. బలువుము.
 ౨. నాట. ఉసాల్ నాట=చర్మము బలు
 వు. కర్రకో నాట=తొక్క. బలువుము.
 బుడన్ నాట నీజన్ తొబాబా=నార
 తొక్క బలచి ఇట్లు కట్టుండి. నీచర్మము
 బలిచి పెట్టిలమూస్తాను=ఉసాల్-నమ నాట
 కంబిన్ నెత్తల పి నాడుకా (నా+డు
 క్) (నార బలువు. కొక్కొరె-లూడన్
 నాడు=చావలి నార బలువు.

231 232

ఒక్క. ఏదో.

६.

$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x}$

பெயர்: சந்திரசூரி = சந்திரன் குமார்

ఓం పలుకె. పలుకె-దాకె = ఓటి కర్ర, ఓటి
కుండ, మ-టు నిరఘటేనివాడు.

పేద. పనుల (కె) బుసన్.

[illegible]

పీ.జె.ఎ. 2వీయా-మర్రి.

పాపము. బడియైన, పరమైన.

[illegible]

జీ.ప్ర. రవ్వేలూ, ఉంతావూరూ రజితాశ్రీ=ఆ
 పరిజ్ఞానాను. దొర్ననకు శ్రీ ఆరజి
 యాశ్రీ=నామలకు చాలనేను.

ఓయి. అయ్యో. గాత్ర. గోత్ర. ఏమయ్య. డా. ఏ!

५' ५०' ५३' = रा' रा')

[illegible]

ఓర్పు. కడ్డమ్మ. బోకడి కడ్డమ్మ, ఖాన్
గిత్తావి=ఒకగడియ ఓర్పు, చూస్తాను.

ఓనే వ పైలా! (వ).

ఓహోయి. ఉస్. ఉంత్తే. ఇంత్తే

డా. (డాను.) ఓ. ఒడె.

జౌనండి. ఏర్పాజి.

జ్ఞానో ! ఏ సెల్లో!

హైరా ! ఏక ఇ రబ !

८५.

కంకణము. కడు. కనాడు.

కంకర. గొడియర్.

కంకి (నెర్రో) పుల్ల, కిల్లాపూ (కా)

కంచము రప్పాల్

కంచరగాడిద ?

కంచరవాడు. కిస్సరామర్. లుత్తిరామర్ (ఓ).

కంచె. తొట్టోర్. తొర్తర్. కింతోర్ (పాత
కుండావేసేది. చెవుల పిల్లి వేటయందున్న
ఇది ఉపయోగిస్తారు.)

కంటబడచెట్టు. కొంతబాడా.

కంపె. 1. పగోడా. 2. (సిద్ధి ప్రత్యయము, పంచమి). సిద్ధి-భాన-సిద్ధి సిద్ధి-పమ గో గో = నాయంటికంపె నీయలు పదవి.

కంఠము. 1 సంకాన్. 2. గుంగుమ్.

కంఠనాళము. ముద్గకా. ముద్గక్కా.

కండ. కుంగడో - జెలు.

కండ్లచీమ. తూకమ్.

కండ జని. (పిట్టలు పట్టేటప్పుడు ఉంచేది).

శంఖి. బాతొ; జా; అబా దొజ్జా.

కంద. 1. గనభి. 2. అడబ్ (పందిముక్కు-
తేగ. తెల్లనిది కాదుగుది.) గడో-గాభి (ఆరి
క తేగ, తెల్లనిది.) 4. గనుడ్ గాడన్ (కం
దమూలము) తుమూజన్ (నారి తేగ) (రూ.)
గనోః సల్లని సన్నమయినది. 6. పరో-గాభి
(శ్యామలపర్వముది) 7 పెతక-గా. (తిసరా
నికంద) 8. బూరెజ్జో-గా=ఎర్ర కందమూ
లము. 9 పలూ-గా (తెల్ల కందమూలము)
10. గతు-గో (దూలకంద) 11. సారు-గో
(రూ) సారు-గాభి. (చేమ-సారకంద) 12.
తుబ్ బూ-గాభి (తెల్లని అడవిదుంప) 13.

జాతి-గాఢ (చేదుడుం) 14 మగ్గోడి-గాఢ (మురుకుంటి తేగ) 15. మర్న-గాఢ (నేతి దొండడుంవ.)

కంది. రోగో. సుడా సాక్ష (పెద్ద కందులు). సడాఇ. వి త్తనముకందులు). సడాజన్ (గు). గోగో=ఉడికన కందులు. సోఘాల్-సాక్ష (నల్లకందులు). గుడి-సాక్ష (చుక్క-చుక్క-కందులు) తెప్ప-సాక్ష (కందికిట్ట డల్లి కట్టలవడిది) రోగో గూడోజాఇతి=కంది మొగ్గైత్తినది. పుత్రేంకాలె=పువ్వు విడిచినది. రోగోన్ పోజేతె=పిందెతోడిగినది. క సీతె=పిందెలైనది. కుంబుల్ జీజాఇతె=ఎలుకతోకపెన్నగుగా పెట్టినది. గూ-సశ్శే=విత్తేకందులు; రుఇ-సశ్శే=దూసినకందులు; రి-సశ్శే=విసిరిన కందులు, గఇ-సశ్శే=వేచిన కందులు, అసర్-సశ్శే= ఎండు కందులు, (అ) రా-సశ్శే=కందిపూత; అబయి-సశ్శే=కందిగింజ, అసేబ్-సశ్శే=కందిమొక్క, అమేజ్-సశ్శే=పచ్చికందులు, అసాతఇ-సశ్శే=పుప్పికందులు.

కందు. అసి నా. అసిన్ల (భూ). డోజన్ అసిన్ల=ఒళ్లు ఉడికిపోయినది.

కందెన. ఒండ్రెక్ష-డాక్ష-మిఖోల్ (ఇరు సుకుమురు.)

కంప. రంజాల్.

కంపు. సో-సో; అనుక్

కంబచెట్టు. కడంబి నేబ్.

కంబలి. ముకుర్ ఉప్పర్-నీజ్.

కంసాలి. కంసాలామర్.

కక్కు. బాబా (ధా. బఇ.) వసిజన్ అడుబన్ వాజేతె=పిల్లపాలుకక్కినది. బబ్బజన్ డజ్నె తెపోజ్=వాంతికట్టినదా?

కక్కురితి.

కశేరి. కనేరి-నీజ్.

కచ్చ. గుండాడవ్. గుండా డచ్చెనాఇ=కచ్చ కట్టుకొంటాను. అమన గుండా డచ్చెనాజా, డొండోజ్ నేతె=నీవు కచ్చ కట్టుకొన్నావు గాని విడిపోయినది. గుండాడవ్ అడురె=కచ్చ విడిపోయినది.

కచ్చిక్. అసోజ్-ర-జాంతో-రి మొగ్గి.

కటకట. ఉఱిపఱి. అనిన్ బారాన్ తుబాగా మై బెన్ ఉఱి పఱ్ఱైతే=వానిని పని చేయమంటే కటకట లాడుతాడు.

కటకటా. ఒగాఇ. అన్ అసూయుమ్!

కటికి వాడు. గగ్గడేత్-మార్ (గడ్+గడ్+జెలు+మార్).

కటుక్కునకి రిచినాడు=ఇకర్-గావ్ మేతె.

కట్ట. 1. జిజి. అజలన్ జిజి=కర్రలమోపు. 2 ముత్తె (తె). అలామన్నాముత్తె (కా) గడ్డి మోపు. 3 ముడియా. సరో-ముడియా=ధాన్యము కట్ట రోగో ముడియా=కందుల కట్ట. 4 కొయోల్ (రూ) కొక్కోయోల్=ఆకుల కట్ట. కొయోల్ లబన్=దబ్బగడ్డి కట్ట.

కట్టకడ. మనేజ్. మనేజ్ నీజ్=కట్ట కడ ఇల్లు. ఉంతా మండ్రా మనేజ్ గోబెతె=ఆమని కట్టకడ కూర్చున్నాడు.

కట్టు. 1 జీ. ఆజల్ జిజి=కర్రలు కట్టు. సిండ్రి జిజినా=బట్ట కట్టుకో. 2. గు. ఆ. గుగుజ్నా (గు. ఆ+సూజ్)=ఇల్లుకట్టుకో. 3. తోబాడా. అజలన్ తోబాడా=కర్రలు కట్టు. నీజన్ తోబాడా=ఇల్లుకట్టు. తనోల్ బా-లాడన్ తోబాడా=కన్నెకట్టు. తనోబా=కట్టినది. తజ్జిజన్ ఆతనోబా ముఇబాన్నేతె=ఆవు కట్టు బుక్క దూర్చు కొన్నది.

కట్టు. 1. జిని. ఆజల్ జిని=కర్రలమోపు. నీజన్ జిజి, ఉరుజన్ తోబాడా=ఇల్లు కట్టు, పెండెలు, చెదుళ్లు కట్టు. 2. డబా. మూర్ డబ్బేతె=చీము కట్టినది. మిఖామన్ డబ్బేతె=నెత్తురు కట్టినది. 3. జీనా రెబ్బా జీనా=పాగా కట్టు 4 రె రేయా, రెర్రేడు రెరేయా=జుత్తు-ముడి కట్టు 5 రు. ఆ. సిండ్రి రూనా=బట్ట కట్టుకో.

కట్టె. అజల్. అరా. కుక్కుతె-బా'తె సాబెతె. అన్ సనీబన్ గలోతె=బాడిదెతో చెక్కినాడు. పేళ్లు పడ్డవి. అజలన్ పాల్లెండన్ పనాల్ డేతె=కర్రలు కొట్టితే పేళ్లు ఎస్తవి (ఆవురవి).

కట్టుము. అరీగా. ఇనాచుగ్. లు. ఆడి.

కట్టపురుగు. బాడాబా (పిల్లపాము).

1941

٢٢٠ ١٢٠٠

పక్షమున వున్న ఎఫ్. ఎచ్. ఎస్. - తి (రక్తము +
దేహం) ఎఫ్. ఎచ్. - తి కేలె. ఒడితై డెలె.

అందుచేతనే, పత్రికల ఆకాశము
ఆయితిని. పండు ముట్టదు. నీటిలో-క
దాని పేడో-అంటి పోరకు పట్టకది. (ఆ

32-233-1

అక్షరములు అక్షరాశ్రయములను సూచించుటకు వాడుక
అక్షరములు అక్షరాశ్రయములను సూచించుటకు వాడుక

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

శుక్ర. కృత్తి నామం నాది = తిత్తి నామం.

అందుకే ఇది విశేషమనినాడు. తీరిమండా,

2. బండి-పక్షము

అనుబంధం (చివరి భాగం) ౪.

విశ్వకర్మ (చిన్న పాఠశాల) 5. పం.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

(= ५४३५) ३. గుంటి-పక్షం.

— (మొదటి పాఠము) 9

అ. కృష్ణ (కవికర్త) 10. శ్రీమంతుల సత్యం

$$x = x) \quad 11 \quad x = x) \quad 12$$

(11) $11 \cdot 1000 - 100 = (880000) 12.$

అంశం (1) 15 నిమిషం-వరద (చిన్న
అంశం 14 నిమిషం-వరద (చిన్న)

వి. కె. పు., 14. జరినూరు (మొత్తం నన్ను పు.)

19.10.2019 (19.10.2019)

10. మహాత్మా - శూరి (మా నేకలతో)

11. చిర-కాల చోట) 18 మంది-రు-పడిజ్జ
(అంటే) 12 మంది-రు-పడిజ్జ (అంటే) 12 మంది-రు-పడిజ్జ

ಪ್ರತಿ (ವಿವರಣೆ) ಪುಟ-1

1000

$\frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} \right) = \frac{1}{4}$

1

శ. 1. పు. సగను-గోడ దారా

అక్షరములు. 2.

ಪ್ರತಿ ಸಂವತ್ಸರವೂ ಒಂದೊಂದು ಸ್ವರೂಪವೂ

అ. 3. తనీషర్. బా

పద్యము = పద్యము

2001

శనియమి. శని-మి. శని.

[illegible]

శివ (శివునిని). శివార్థే

అయ్య, ముఠా = పాపము నన్ను పాపము. నితానా.

(24), పాఠ్య రుక్మ నది = బియ్యము

బోలు) అనిన్ అపుజ్జేవడె ; ఎజ్జాలెన్ అ
మన్ ఎన్నెగోఇ ఇంబిడో అపుజ్జే=వాడు
చెప్పినాడు కాబోలు లేకుంటే ఎందుకు ఈ
లాగంటావు(4)పరేజ్ (=కాబోలు) 5. పర
జ్ (=కాబోలు) 6 రేతరోజ్ (=కా
బోలు)ఉడి రేతరోజ్. అవును కాబోలు.
దలదు అడిన్నె. సీ-ఇన్ అడిన్నె. నా
చేయకదలదు. ఒలాఅడిన్నె. అకుకదలదు
దుముకట్టుట 1 కుంబులజ్ (ఎలుకవలెఉండే
ది) (కా). కుంబులన్ డుజ్ నాఇతె=కదు
ము బయలు వెడలినది 2. జీలె మచ్చానెలే
(భూ) 3. ఒజ్ బాలాఇలె (కర్రతోకొట్టి
నప్పుడు) కదుముకట్టినది.
దురు. 1 తోజ్ డిజ్ రా(కా)2. తోజ్ డిజ్
లూఆజ్ (గు). ఒండ్రజ్-డాజ్.
దులు 1 ఉన్నా. ఉత్తోజ్, ఇంబిడో=ఎందు
కు కదులుతావు? ఇన్ అబున్నాగోజిజ్=
నన్ను కదపకు. అనిన్ అబున్నాలె గిజ ;
అనిన్ జీతె గామై=వానిని కదిపిచూడు, వా
డేమంటాడో. 2. మేమే. ఉ|| జీ-ఇన్ జీ
మెమెఇత్తేన్ నాపండ్లు=కదులుతున్నవి.
దుపు 1 గతెయ. కింబోజ్ ఇన్ గతితేజ్=
నాకడుపులో తిప్పుతున్నది(రూ.గతియా).
2. అబున్నాఆ. అనేబన్ అబున్నా లెన్ డెన్
అగూరజ్ గలోతె=చెట్టు కదిపితే పళ్లు
రాలుతవి 3 అజజా, అఇ+అఇ+ఆ 4 అఉ
న్నా తోగిన్ అజాజా=నిప్పు కదుపు. ఆరిగె
మైజన్ తోగిన్ అబూనాలెం డెన్ అపఇ
తె=(కుంపటిలో నిప్పు కదిపితే, అరిపోదు.)
5. మెమె యా.
నవదు 1. రబజ్నా. 2. గెలజ్నా. గిల్లజ్నా.
(గు). 3. గిత్తా నా. 4. గెయెన్నా.
నరు. సినాజ్. ఎర తనబ్బిఇ-జా తెసిసాజ్=
చేతువ్వులు కనరు.
నిసింఱు. (చూ. కనపడు).
నిపెట్టిఉండు 1. లూఇ-లూఇలె డకూనా.
కని గిడా లూఇ లూఇలె డకూనా=ఈ
మూట కనిపెట్టి ఉండు. 2. డెడెనా. 3.
ఒరెల్లె డకూనా. 4. డుమ్మాలె డకూనా. 5.
లూలోనా. 6. రజ్జె డకూనా. 7. డొల్
డొల్లె డకూనా.

కనికారము నూచిందుట. అబనూయుమ్
డాగె. అనూయుమ్ డాగె.
కనుక. ఉంతేనాసన్. ఉంతేనమ్మేలె. ఉంతే
నమ్మేలె.
కనుగొను. (కనుక్కో.) 1 గిజా 2 ఒగండియా.
3 గలమ్మా, 4 మెల్లెలా.
కనుగీటు. ఇమ్మడా. ఇన్ సిండిన్ తిఇగో
జ్ ఇఇగో గామ్మె ఇమ్మల్లెపోజ్? =బట్ట నాకు
ఇవ్వవద్దని కన్నుగీటినావా? అఇమ్మల్లాఇ=
కన్ను గీటి నాము. డిమ్మల్లెపోజ్, ఇమ్మల్లె
పోజ్? కన్నుమూసినాడా, కన్నుగీటినాడా?
కనుచాటు. డాల్ మడ. డాల్ మల్లె కంబారి
సిండిన్ పాజేతె=కనుచాటుచేసి కంబారి
బట్ట పట్టుకపోయినాడు.
కనుట (ప్రసూతి) ఒంబరన్ (కా స.) కొడే
తె=పురిటాలైకన్ను ది. ఉమానేతే=(న్నాన
ము చేసినది.) ఒజ్జెర్-పసిన్ ఉమాయె తెన్.
(మగపిల్లకు నిళ్లుపోసినది; అనగా, కన్నుదిఅని
అర్థము.)
కనుచికటి. అసంకోయోల్
కనుపరుచు. 1. అసోఇజా 2. అపూసఇజా 3.
అతుఇజా.
కనుబామ. 1. ఈడ్జెర్-మడ 2. కండిడి-మడ.
కనురెప్ప. ఉసాల్-మడ.
కనువిచ్చు. మల్లాఇమడా. పఇమల్లె గిజా=కళ్లు
విప్పిచూడు.
కనెను 1. కోడేతె 2. కొయేతె 3. ఒంబరె
(కా. స.)
కన్నము. 1. పుతర్ 2. పతు (చిన్నది) 3.
లుజర్. లోజన్. (ఒండ). వతు-పతు
డేలె=కన్నము పడ్డది.
కన్నీరు. అమడ-డా.
కన్ను. అమడ. అమడన్. గొతెమన్నా=కన్ను
నలుపు. ఇమ్మడా=కన్నుగీటు. పమ్మడా=
కన్నుమూయు పఇ-మల్లెన్ గిజా=కన్ను విప్పి
చూడు. ముల్లెఇ-మడ=కన్ను చీలింఱు.
రిజా. రిజాజా-మడ=కన్ను చీలింఱు.
కన్నె. త సూల్ జాలూ 2. త సూలమ్ (గు) 3
దురా-లుఅడన్. త సూలమ్ తోల్ బల్లెసె
డ=కన్నె కట్టి వేయి, త సూల్ జా-లూ-బా'
తె తజ్ లీ తోబాడా=కన్నెలో ఎద్దును

కట్టివేయును.

కన్య. కిడా-బోఇ.

కపటము. ఇనంగ, తల్లా. సుద్-సుబ్.

కపాలము. తనీ కాఇ, అజాజ్ బాబ్, గరిబాబ్.

కప్ప. కిండోడన్. కండోడన్ (కా).

కప్పతాళము. పనడన్.

కప్ప 1 మేలా-రుబ్ (పెట్టె-కప్ప). రనుబ్. 2.

తనకిడ్ 3. అయోమ్ (గుండి) పడ్లెడన్ రనుబ్ తకిడా=కూటి కుండపైని మూతచే మూయుము. తనకిడ్ డేలే=మూతవేయడము అయినది.

కప్ప. క్రి. 1 రుబ మాడిపా-లేజన్ అరమాడన్ గలోతె, రుబ=నీటికుండలో చల్ల పడుతుంది, మూతవేయి. తోనమ్ రుబా=సెరు ముయ్యి. అకువతమ్నా. నోరుమానికో 2. డబ. పత్తిలిన్ పేట్టె; లమేడన్ బా'తె డబ=కుండ కారుతున్నది. మైనముతో కప్ప. పుతార్ తూడబా=కన్నమునకు బిరడా పెట్టు. 3. ఇజర్నా. సనజన్ ఇజువ్ రున్నా=తలుపు మూసుకో 4. తిలాబ్. లూంగర్ తిలాబ్=గొయ్యి కప్ప. లోజన్-సరో తిలాబ్=ధాన్యము పాతర కప్ప.

కప్పకొను. గుసఇనా. గుసఇనీజ్మె తె (మెడ మీదినుండి బట్టకప్పకొన్నాడు.) 2 ఇంకు బ్నా-ఇంకుప్పీజ్మె తె=తలపైని బట్ట ముసుగు వేసికొన్నాడు. 3. ముమ్మెనా (సిల్లలతో అనేముద్దుమాట). గిజా పసిజన్ ముమ్మెతె నాఇ=మాడు బాబూ కప్పకొంటాను. 4 ఇంకోద్ ఇమేర్నా=కాళ్లు, చేతులు మణుచుకొని తల మొడలు పాదమువరకు కనపడకుండా ముసుగు పెట్టుకొమ్ము.

కమరు. ఉర్పేజ్ (నీరుపానన). ఉర్పేజ్ లజ్జె=నీరుకంపుకొట్టుతున్నది.

కమలాఫలము=కమలాగుర్.

కములు. ఖావీర్. పసిజన్ తోగి జల్లెండెన్ అజోజన్ ఖావీర్

కమ్మ. కంబా-బీర్.

కమ్మని. మనా. లగర్.

కమ్మరవాడు. కమ్మర-మర్ (తె). లుఆరమర్ (ట).

కమ్మి. 1. కడువీ. 2. కొడుప్పి. లంకా-కుప్=

చెరమకమ్మి. 3. జై తా-కుప్-కింటి (అడ్డు) కమ్మి.

కమ్మ. సోఆ. అనిన్ అతుర్ తేనా బారా సోయేతె=వాడు చేసినపని కమ్మినాడు. జంబుర్=బిత్తిసోయేతె. దొంగ-ఆస్తి దాచినాడు.

కరక్కాయ. తోసా.

కరకర. జబ్ జబ్. యగోర్-యగోర్. ఇకోర్-ఇకోర్.

కరిగించు. అల్లెమేరా. లమేడన్ అల్లెమేరా=మైనము కరిగించు.

కరుగు 1. తులీనా. 2. లేమా. లేమ్నా. బసి లేమెరై=ఉప్పు కరిగినది. లేమేర్ బిల్లె=ఉప్పు కరిగినది. బసిడ్-బసె. చమ్మగాడన్న ఉప్పు. పురాడా-ఖాన్ లేమ్మే=నా గుండె కరిగినది. 3. లేమేరా. లేమేర్-లోలె=మన్ను కరిగిపోయినది. ఉగ్గర్ ఖాన్ లేమెరై=నాగుండెలు కరిగిపోయినవి (భయము చేతను).

కరుడు. 1. కోరా. కిన్ సోర్ కోరై, కుంగల్ జేబ్ డజ్జె కురై జుమ్మెతె=కుక్క కరిచి మాంసపు కండ లాగి పళ్లతోగిరి తింటున్నది. 2. రమా. రమేజన్ కుంబలన్ ఇమ్మె రమ్మై=వీల్చి ఎలుకను పట్టుకొని కొరుకుతున్నది. 3. డోలా. జాడన్ డోలెతె=పాము కరిచెను (లేక పొడిచెను) డలా. డలోజీసేతె=పల్లిగరగురుమకొన్నాడు. బరు-సిత్తె మండ్రా గలోలె డో అరేజన్ డలోజీలె, జెల్లాజీలె; డనాంతె తమ్మెతే=కొండనుండి మనిషిపడ్డాడు రాయి గడ్డమునకు తగిలి కరుచుకొన్నాడు. 4. కిక్కిబో. అబఇ రిడిరిడి-గామ్ కిక్కిజుమ్మై=గింజ పటపటమని(ముందుపళ్లతో) కొరికి తింటున్నాడు.

కరణము. కరడామర్. కరడమ్-మర్.

కరదూపము. ఆర మొ.

కరువు. కంతారా.

కర్తము. కరమా. కర్తమ్.

కట్ట. 1. అర. 2. డబు (సాధారణపు కర్ర) 3. అజల్. 4. సోఇసోఇ అజల్; సనెజల్ (వంటచెరువు). తెమ్మెమ్-అజల్ అమ్మే

కర్రలు. 5. పరుషదాక్ష=చుట్టపు కర్ర. వీరకాడియింటికి వెళ్ళినప్పుడు పట్టుకొనే కర్ర. ఇదివీరకాడు తాను తన వీరకాని చేతినుండి వుచ్చుకొని తన ఇంటదాచి కల్లు మొదలగునవియ్యి, సత్కారము చేస్తాడు. 6. కొంతిదాక్ష (కొంటికర్ర) 7. సుజర్ దాక్ష (మునకాల కర్ర.)

కల. 1. గనుమై. 2. గినుమితే (కా). గను మై. గనుమై యున్నై తె=కలగన్నాడు. కలక. అనూ-మడ్. అనున్ అనూమల్లమ్=నీకళ్లు కలిగివ. అనూమల్లె జోలె-మల్లమ్=కన్ను కలిగి నీకు పుసి కట్టినది. అనుళ్ళే మల్లం= నీకన్ను పుసికట్టినది. జీనేతే=అంటుకొంటున్నది.

కలకలపెట్టు. 1. ఉర్రూళ. అనీంజి-బా'లె దాన్ ఉర్రూతేజి=నీళ్లు చేతితో కలకల పెట్టుతున్నారు. 2. పుప్పుదా. పసింజి ఏజ్లె దాన్ పుప్పుదాతెంజి=పిల్లలు ఈది నీళ్లుకలకల పెట్టుతున్నారు. 3. ఉండ్రు గొడోదా ఉండ్రూతేజి=మజ్జిగ చిలుకు తున్నారు. దా ఉండ్రూతేజి=నీళ్లు కల కలచేస్తున్నారు.

కలగొట్టుచెట్టు. తర్గనా-నేబ్.

కలమ. (చా) కలకలపెట్టు.

కలబంద. కలబంద (కా).

కలము. ఇదోల్కపా

కలుచపుప్పు. 1. కుంపేదా-తార్. (కా. స.)

కుంపేదా-తార్

కలసికొను. 1. ముషనా 2. మడ్దానా. 3. మన్నా (మత్తేనాఇ). 4. ఉళిషనా (అందుకో). రబ లన్ బారాన్ ఉళిషలె=పిల్లడుపనికి అందు కన్నాడు (అనగా అంతవయసు) గలవాడే నాడని తాత్పర్యము.) ఉళిషలోనె గుళి ల్లజి=అందేలాగు కేకవేసినాడు. బదోర్ గామ్ ఉళిషగామ్ గూయేతె=గట్టిగా అం దేలాగు విలిచెను.

కలసిన. ముషడమ్ ముషనేతెన్నా.

కలిమి. 1. జిజ్జెజ్జె. జండ్లజ్జె. 2. సపత్తి 3. జండ్లమ్. 4. మరేజ్జె. 5. మండ్లజ్జె.

కలియబడు. సుకాబా, రూ. సుకాళ. అన్ ఎతేలే ఇరేలె; కిన్సోజన్ సుకాజేతే=

వాడు ఇలాగు వెళ్ళినాడు, కుక్క కలియబ డ్దది. అన్ అనిజన్ సుకాబీ=వాడు ఉత్తనే నానైకలియబడ్డాడు (కుక్క లాగున, ఈ క్రియ పులకకుక్కలనుగరిం వాడుక చేస్తారు.

కలియపెట్టు. గలితూ. అన్ దా.

కలియుట. జత. మిడ్దానా. మిడ్దానై ఎరాఇ= కలిసి రా.

కలిసి రులన్, రులె 1. రులనా. (పా.) 2.

గల్వా (పా.) 3. గల్వా. రులన్ (గల్వా, గల్వా) ఎరాఇ=కలిసి జట్టుగారా.

4. తుమాకుడ్ల. తిజోరన్ ఎల్లన్ తుమాకుడ్ల అఎరాఇ=లోపలో మేము ఎదురుపడి పచ్చినాము.

కల్పించినమాట. గొఇజర్. ననబ్బాకెంకెనన్. గొఇకెంకెనన్=నవ్వుతాటుగా కల్పించిన పాట.

కలుపు. 1. మయా కుడూన్ మాఇలె జమా= అన్నము కలిపి తిను. కలమ్ లోంబేజేమా యిజ్బా=వన్న మినులములో కలపండి. ఏలవరఇనా=ఏమిటి కలుపునది? 2. సోస్సా. అసరమ్-దా-లెజన్ బనిక్ సోస్సా=తరవానిలో ఉప్పుకలుపుకో 3. మిడ్దాళ కుదుమిడ్దా గా=మాడు కలి పి తిన.

కలుచపుప్పు. 1. కుంపేదా-తార్. కా. 2. కుం పేదా-తార్

కల్లు. కల్లు. కుజ్జెగ్జెగ్జెగ్జె=కాల్ల అర్థ మాడకు.

కల్లము. తనజ్జె (కా. స.) తిలన్ గు. తనె ల్-తేలెజి=కల్లము అమర్చుచున్నారు.

కల్లు. 1. అలి 2. దిజ్జెబా-సాల్ (బండికవిష్ట కల్లు) 3. అరా-సాల్ (జేలుకకల్లు) 4. నల్లం అలి (జేలుక కల్లు) 5. అబ్బోం (తొలి పొంగు కల్లు) 6. సింజి-సాల్=ఈత కల్లు 7. డీసరా-సాల్. కొసా-సాల్ సర్కారు అర్పించే కల్లు 8. బాండిసాల్=క్రాంది. 9. రుంకూ-సాల్=చూకలు లాగు కారేకల్లు.

కవలు. బాదాకోజ్జె. బొవ్రాకోజంజి

కవ్వము. గొడో-దాక్ష. గొడోదా-బా'లె గొ డోదాఉండ్రూదా=కవ్వముతో, ప్లచిలుకు.

కనాయము. సాటర్-డా (సలసలమరిగిననీరు)
అసోబరాన్ అసాటరె తిల్లాన్, అనూ
తతై=కనాయము పెట్టి ఇస్తే నొప్పి
వోతుంది.

కప్తము. 1 దుక్క. 2. కల్ కల్. పురాడా
కల్ కల్ డేటిక్=నాప్రాణము కొట్టుకొం
టున్నది. 3 కయితమ్మె. బడ్డిమరంజి
కయితమ్మె బారారేజి=కూలివాళ్లు కప్తపడి
పనిచేసినారు.

కస్తూరిపసుపు. 1. సుల్లి. 2. సాజో. (చేదుగా
ఉండే ఒకజాతి అడవిపసుపు పసుపువలె
నే ఉంటుంది.

కా.

కాండుమని. రుగమ్-గామ్.

కాంతి. పలెబన్-పెప్పర్. తనార్. (ఒయో
జన్-ఆ తనార్) తర్తర్. తండ్రర్.

కాకర కర్లె.

కాకి. 1. కాక. 2. లంకమాల (మాలకాకి)

3. గంతులుతు. (చెరుదుకాకి).

కాకితము. ఇజోల్. కాయితమ్.

కాగు. 1. తర్లిగై-పడే (శిల్లుకాగు). 2. క్రి. బు
ఆ.డా బుజాలై=శిల్లు కాగినవి. అబూ-
దాలాఇ=శిల్లు కాచినాను

కాగుచెట్టు. కరంజనేబ్.

కాయ. 1. గోపానా. 2 గోవా. 3 గోపండారి!
తక్లై అబోవా గోపా=ఓపసులకాపరి!
ఆవులు తోలికాయము. అమన్ గోపాలె
డో ఆన్ అజమక్=శివు కాసినావుగాని
మేపలేదు. తక్లై అడతె అడతె అబ్
ఎండుకై గోపాలె. ఆల్లె పక్షాఇ; ఆన్ ఆ
జమక్=ఆవులను అందండు తిప్పికా
సి తోలుకువచ్చి నావు, మేపలేదు. 3. ఇ
దా. పసిజన్ అజింబాజన్ ఇదాన్ ఇల్లె
రెగమన్ అగ్గాలేజి=పిల్లి కడుపు కాచి
(శిల్లు) మందు పట్టుతారు. తోగి ఇన్ ఇన్
నేతై=ఆగ్గా కాదుకొన్నాడు. మొదో ఇఇ
లేజి=పీసుగు కాల్చుతారు.

కాటిక కాకలే. (కా. స.)

కాడ, (కడ్డి) మంతి. అజాక్.

కాని. బా అనిన్ బా కనిన్ బా=వాడు గాని
వీడు గాని. 2 (బిండో, బడిక్ డో,) బి
యోజి ఇయాఇ, ఒటబిక్ డోక్, బారా
జేన్ డకు=రేపు రా, బొనుగాని రేపునా
కు పనివున్నది. 3. ఓడోక్. లక్కియారి!
కనా బారా తుబ, ఒటడోక్, తువ్వాఇ=
లచ్చిగా యిపని చేయ; కానీ చేస్తాను,
4. ఒడె. అమన్ తిల్లిక్ డోక్; ఒడెఒడె.
డకుడకు బారా-నమ్ అజమ్-ఇమమ్=నీవు
కొట్టినావుగదా కానీకానీ. ఉండుండు నీ
పని పట్టించుతాను. 5. అడుబర్. 6 ఒడే
ఆప్. కని బారా తుబ్బె డోక్ ఒడేఆప్,
డకుడకు, బారానమ్ అజమ్ ఇమత్తమ్=ఈ
పనిచేసినావు, కదా, కానీ, ఉండుండు,
నీపని పట్టించుతాను.

కాపాడు లోఅ. లోతిమ్=నిన్ను రక్షించుతా
ను. పోసెనా (ఓ)

కాపు. 1 కాపుమర్. 2 అరక్ (తోట మొల్)

కాపురము. డరకునా-జేక్ అయేజ్ ఆ గొ
ర్జాక్=మీ ఉనికి యేవూరు?

కాబట్టి. ఉంతేనానన్, డో

కాబోలు. పడె (చూ-కదా).

కామచెట్టు=కడంజనేబ్.

కాయ. అబో, ఆయజ్, కన్ (=సిండ్), అబా
లఇ (రేతని).

కాయలగుత్తి. ఆతపా. రుంబ.

కాయ. 1 బోఅ. అనేవబన్ సొటలై=చెట్టు
కాచినది 2 రజా. సరోబాన్ గుర్రె, ర
జ్జాఇ=పాలము పండినది కాస్తాను. 3. ఒ
రోలా. తొంతా-లేజన్ ఉడా-గురన్ ఒ
రొలైనాఇ=తోటలో మామిడిపళ్లుకు కా
పు వుంటాను.

కారణము. 1. జితెనప్పేలె (ఏండును గూర్చి)

జితానప్పేలె. 2 కని అనప్పె బజోనా-తె.

కారము. సాయు. సోయో. వరికా సోయో.

గామ్ డకు=మిరపకాయ వ్రగగా ఉన్నది.

కారిజము. అగరె.

కారు. 1 వేయా. నీజన్ పేత్తై=ఇల్లు కారు

తుంది. డంకి పేత్తై= కండ కారుతుంది. 2

డాపేత్తై=మూట కారుతుంది. 3. లాఆ.

డంకి-సిల్లె డా లాతె=కుండనుండి నీళ్లు కారుతున్నవి 3. డుజై. అంబసు పుత్తుకా, గుర్తా డుంక్లై=పుండు చితికి చీయు కారుతున్నది. అజరు (ముక్కువెంబడికారు).

కారుచెంబు. చెంబు.

కారుపసుపు. సుల్ఫీనేట్. సాజూడార్

కాలము 1 అయిమ్. నజె అఆయాఇ (కా. స)

అయిమ్ డేతే=ఈరోజు రాను, ఆలస్యమవుతుంది. (నేళపట్టును). 2. ఈజన్. గనుర్

ఈజన్=వన్న బుత్తుపు. రయోల్ ఈజన్=ఆకు రాలు కాలము. 3. గాఇజుమ్=తిండివేళ.

4. గరీగాఇ. సడిగాఇ=సడిపార్డువేళ

5. తంబ=మధ్యాహ్నము 6. జజోఇ=మూడవ జామువేళ. జజోఇనేతే=ప్రార్థుతిగి

నది. 7. తిల్తోయూజన్=సాయంకాలము.

8. బెడన్. సార్వేడన్=ఉదయము. ఒరుబ్బేడన్=సంజ.

బియోజెన్నె బెడన్=రేపీ పాటివేళకు బెడన్ (ఓ) 9 ఊల్. గం

ద్రూడోల్=పంటకాలము. సెరోడోల్=పరిపంట కాలము.

కాలిలోవ. ఈడీ-తజోర్. పాడీ-తజోర్.

కాలిమడమ. అన్ డోడోకా-జేజ్.

కాలువ. అలూ (తూముకాలువ) మదుజ్ (కా).

కాలు. జేజ్. పుతా జేజ్=కాళ్లు పుండుపడినవి. పుడా-జేజ్ (కా) (కాళ్లు నీకినవి). పు

ఇడాజేజ్=కాళ్లు ఒరిసినవి. మొత్తా జేజ్=కాళ్లు వాచినవి.

కాలు. 1 జుగా. సరోబ జగారె=పొలము మాడిపోయినది. (ఎండిపోయినది) 2. గయాలె.

అయో గయాలె. జెలు గయాలె=చేపలు మాడినవి. మాంసము మాడినది. 3. పోరో

డా (మండు). ఆజులన్ సాఇలె అపోరోతె=కర్రలు రాజబెట్టి పొగ చేస్తున్నాడు.

కింపోజ్ గయాలె పారాలె=కడుపు కాలి మండుతున్నది. 4. జొంతునా (పనికి

రాకుండా కాలుట). బరూ జొంతులె పోజ్ ? గయలై=పోడు కాలిపోయినదా? మాడిపోయినది. సిండి జొంతులె=బట్ట కాలినది. 5. తగెనా. పడుగులూమ్

తగెలె=గడ్డిపడుగు కాలిపోయినది. 6 ఎ

జోరా (దుముకులూ). తున్లుమ్ తగెలె=

గడ్డికుప్ప కాలినది. నీజన్ తగెలె=ఇల్లు కాలినది. 7. సర్ సనర్ పాపా= (వెనముమీద) కాలిన రొట్టె 8. బుజ్ బోజ్=నాతల కాలుతున్నది. (వేడి అంబలి నేతి

మీద మోయుటచేత).

కాల్పు. (1) సోయా. కిండ్రజ్, బరు, నే

వీ బంజి; అలామంజి కుడుబన్, సోయాన్ సాలె, జమ్మోల్ సెడా=అడవి, పోడు, చె

ట్టు, గడ్డి, అంతాకాల్పు, విత్తనములు వేయి. (2). బాలా (జంతువును కాల్చడము

గురించి వాడుక) కిన్ నీమన్, కెమ్మెడన్, పండేర్ బాన్, గన్, అజెబాన్ జుమా=కోడిని, మేకను, చెవులపిల్లని కాల్చి కోసి ఆ

మాంసము తిను అయోంజి బాలా=చేపలు కాల్పు. మడో బాల్బా=శవము దహనము

చేయింపి. (3). పడ్డోఆ. 1. ఉరుజ్ యో, 2. కండోయో, 3 అసజ్ యో, 4. రెయ్యో

యో, 5. మాగురీయో, 6. సడయో కని పడ్డాన్ జుమా=ఈ (ఆరు బాతుల) చేపలు

కాల్చి తిను. (4) రూగాబా (నెప్పపొసి తిరగబోర్ల వేసి కాల్పు) అయో రుగాజ్ జ

మై=చేపలు కాల్చి తింటాను. కింపోజ్ ఖాన్ రుగాజ్ జి= (వారు నా కడుపు కా

ల్చినారు) నాలన్నము తీసివేసినారు. (5) తింగబా. (పొట్టముకట్టి కాల్పు) అయో,

జెలు తింగబా=చేపలు మాంసము పొట్టము కట్టి కాల్పు. 6. అఖైరా (దుముకులూ)

కాల్పు. అగ్గడి=కాలే పోడు.

కాలేజము. (చూ) కారిజము.

కాండి. బిడార్న్. (బిడ్+అర్-బిడ్ బిడ్ గామ్మె?) కావలె. 1. అక్కరా. 2. డేఇజ్. గనాగా

డే ఇజ్ తిజ్, సిండి డే ఇజ్ తిజ్, తక్కి డే ఇజ్ తిజ్=నాకు తిండి కావలెను, గుడ్డి కావలెను. ఎడ్డు కావలెను. సాఇలెపో?

నీకు కావలెనా? డేతిమ్ పో? నీకు కావలెనా? జితెసాఇ తె అమన్? నీకు ఏమి కావలెను?

కావిరి. మొమ్మోరీ మొమ్మోరీ మోరెలె=కావిరి కమ్మెను. కావి=బొర్రెజ్. జే ఒయోజన్,

గిల్లాఇ ఖాన్, మన్ ఖాన్ బరిజ్ బరాజ్=నేను సూర్యుని చూస్తే నాకళ్లు మిరిమిల్లు

కమ్మతవి.

కావు, రజా. కంబూన్ రజే దకూతేనాఇ= బొన్నలు కామకొని ఉంటాను.
కావురనేను. ఇలాగామేలే. పసిజన్ ఇలా
గామై ఏతే=పిల్లడు కావురిని ఏడుస్తు
న్నాడు.

- కాసు. కాసు (తె.)
కాసెకోక. ఒక్కయ్య.
కాస్త. అద. అదతి.

కీ.

కెంకి. 1. అలాగే గొడగొడ ఏతే= రంజిల్లికింక చేరి చేసి కిందపడి ఏడుస్తు
న్నది. 2. ఒక్కయ్య.

కెంప. 1. నెడతాన్. 2. అరాలక ఉంతా
అరాలక హస్తాన్ దకూతేనాఇ=అత్రంద
జురు ఉన్నది.

కెంపటి. ఒక్కయ్య; ఉన్నన(గు) బరుబాన్
ఒప్పునొ ఒప్పునొ ఇరెతే=పోడువద్దకు
ఇండాకా ఇండాకా వెళ్ళరాదు. మోయె
అంగాఇ=కెంపట నెల. మిన్నపన్=
కెంపటి ఏడు బాగు సంతం కంకోజ్లే=
రెండు వారాల కెంపట

కెంపటి. కుండప- గామై (కుప్ప+కుప్ప.)
కుండప- కుక్కప-గామై దకూజి=
మనుషులు గుమికూడి ఉన్నారు. సగోసే
బంజి కడ్డానే=చాన్యముక్కులు కలిసి
పోవలాగు అయి-రాయిని

కెంపటి. గొడగొ.

కెంపటి. తొలెత్తెన్ ఒ.
కెంపటి. నెడతాన్. నెడతాన్. బూకర్-బూకర్.

కెంపటి. గొడగొ. గొడగొ. నాకు తిరకెతిలు
పెట్టినాడు గొడగొ. కెంపటి. కెంపటి. పెట్టి
సప్పడము. గొడగొ. ఇలాగే మార్తా
ఇ. కిడ్డెల=వేరతో పాడు.

కెంపటి. గొడగొ. గొడగొ.
కెంపటి. గొడగొ. గొడగొ.

కీ.

కీడు. ఎరిసి; ఎరుపు పావమన్; డోపా (ఓ.)

కీడిడ. ఉంట్.

కీడి. పెమెక్.

కు.

కుంకపుచెట్టు. గొసా-నేబ్.

కుంకుడు. కరోక్-నేబ్.

కుంచము. మాడి.

కుంటివాడు. కుంటిమార్. సోత్తామర్ (తె.)

కుంటుతూ. తిత్తిడొఇలే ఇలానేతే=కుంటు
తూనడిచినాడు.

కుండ. కెంకి (సమాసమందు డాక్ట్.) పడక్.
(సమాసమందు ప.పా)ప త్తిలి.ప; గుండి.ప;
బండి.ప; కర్పి.ప; గూస.ప; కుండి.ప.
సేదాకాప; మంజో రా.ప, మిఖోలో
నూ.ప; సోనుమప (జేవతలకుమారుకట్టిన
కుండ)

కుంనెలు. పంజేర్.

కుంపటి. ఆంగమ్.

కుంపా (పెద్దది.) కంత్

కుంబిచెట్టు. కుంబి-నేబ్(కా.), కుంబిరి-నేబ్.

కుక్క. కిసోసార్.

కుక్కగుడుగు. జా'పుడన్ (చెడుది). బతి-
నేబ్.

కుక్కి. నండి లస్తోలె=కుంచము కుక్కిఅయి
నది (దిగబడ్డది).

కుక్కు. యో. (పా.) యోయెతె. దంకీలే
జన్ రుంకు యోజ్ గోజ్. కుండలో
బియ్యము కుక్కుకు. కుండలోదన్ ఉడా
యెయో. బుట్టలో మామిడికాయలు కు
క్కు.

కుక్కుగో. క్కాక్కాజో.

కుచ్చు 1. బలెజ్. బలెదన్ (సవరలు తలనుం
చుకొనే వెండ్రుకలకుచ్చు. జేడ్. మారా
జేడ్=నెమరిసింధము. 2. సిక్. తింకుడో-
అలా=సిక్కిలిపెట్టలోకకుచ్చు.

కుంటుంబము. 1. బిరిండ. 2. కంత.

కుట్టు. 1. పడ. సతాడి. కొప్పల్ పత్తాఇ=
విస్త్రు, దొన్నెలు కుట్టుతాను. 2. బోజా.
బొనఇబాతె సిండిన్ బోజా=సూదితో

బట్ట కుట్టు. 3. నితరా. సిండి పుతరె,
నితరా=బట్ట చిగినది, కుట్టు.

కట్టాపిరి. బలేళ్ళపురాడా. 2 జల్లాపురాడా
3. సలియేమ్.

కుట. తంత్రమ్; పీసకత్తి; అల్లార.
కుడిచేయి. జండుమ్-నీ. జండుమ్-నీ కం
ద్రాకోడి ఆంగంకియె=కుడి యెడమ
అంగుచించడు.

కుడితి. కనామ్-డా.

కుడుచుట. గన. ఆర్గన్ గన డెలే=కూడు
తినుట అయినది. మెమెడన్. పసిజన్
మెమెలే=బిడ్డ : న్ను కుడుస్తున్నది.

కుడుపు 1. అజావా. చివని! బాబా అజువుమ్
=ఒకాయా గన బువ్వు తిరిపిస్తాను. 2.
మేమేగూ న్నుకుడుపు. అడుగ్ తాళ్ళ
అయోగ్ తాబున్ అమమె=అను పెయ్యను
కుడవదు. పసిజన్ అయోగ్ మెమెయేలే
స్విగ్ తల్లి న్ను కుడినది

కుడుము. గాల్పో.

కుడుపు. యను. అనునన్నెలే, గారి నాన్నెలే,
యను డెలే=ఉగ్గుముచేత తినిన కుడుపు
నన్నె.

కుదురు. 1. అనానా () అనినా కం
రన్ డె నా నా వారంబు కంవారిగా
(ఉలము) కుదురు. 2. బలూగు (అన్నె).
బలూగు లెగ్గు రంగన్ పకోతి=కుదురు
వైన దాని ఉండు. 3. గరిగాం. పత్తిగన్
గరిగాం డెలే=కుడు కుదుగుగా ఉండు.

1. అనినా. (నుట్టు.) సలేగన్ అను
పార్లేగ్ అను ఒనాలెడన్ గాన్
కుం మెట్టుగురుప్పి ఉండుమెట్టు
పోండు. 5. అనలే. (అన్నె=చుక్క
పెట్టుకుదురు.) 6 అనోబా. ముండాం,
అనిం అనిం నంబూలు కుడుకుడు
రుగా ఉండు

కుడుపాట్లు. కుదురు, ముమా. ముమె=కాన్
గనకు న్నున్నది.

కుదుని. కుదురు. మిక్కుచె. (ఒక కుదుకు.)

కుట్టు. 1 కుటుముళ్ళ; రనుక్కె; రుక్కు-
కుప్పా. అలూమన్ కుంబుకా = గడ్డి
కుప్పగా న్ను. అరబంజ తుంబుళ్లన్ డకు=

రాళ్లు కుప్పగా ఉన్నవి. గొడియార్ నా
తనుంబుళ్ళ జలోలే=గొడియాల కుప్పజారి
నది.

కుప్ప నెట్టు. (చేయు) తుమా. ఉడా తుమా
గామ్ గలోలే=మామిడికాయ, కుప్ప
రాలినవి (ఒత్తుగా). సెలో తుమా=
ధాన్యము కుప్ప లోయుము. కుప్పా
అ. (మా.) గుడార్, బొట, క్రాడా,
కూడా, అలి, కుడ్డవ్ సో అమ్మేలే
కుప్పాలె కొప్పాలెజి=పళ్లు, కాయలు
పానకము, అన్నము, కల్లు అన్నీ చేవుని
కోసము కూడబెట్టినారు జండుమన్
కొచేతేజి, అనుక్కొని=విల్లములు కూడ
బెట్టి పూజచేసినీ, లేమకు వత్తాము.

కుప్పించు. ఉర్కుకా. ఉర్కుకొట్టెఉరా.
కుప్పించి నుండు. ఉర్కుకొట్టె=కుప్పించు
తాను. అఉర్కుకొట్టె=కుప్పించును
కుమారుడు. ఒటన్. ఒటిర్-టన్.

కుమార్తె. సెలూన్; సెలొపసి; టన్-సెలొ.
కుప్పరినాడు. కుంబి-మన్.

కుప్పరించు. రుమ. సుమడ-లెజన్ కూడూన్
రుమ=విస్తరంట్లో అన్నము కుప్పరించు.
కుప్పి. ఇలా; ఇలానాలో ఇలా ఇలాల్సె,
కంతాలన్ అసెబు;=మన్ను కుప్పి, గోడ
పెట్టుదాము.

కుప్పొమ్మెల్లో. అగావి; ఒక్కొక్క.
కురిపించు. అగుగ్గురా. కిలుజన్ జి గమారిన్
అగుగ్గురా=చేమిల్లారా! ఎర్లం కురిపిం
చండి.

కురియు. నూరా. గనన్ నూరె=వాన కురిసి
నది.

కురుని. జఇలి; ఉప్పి; కుళ్ళ (ఒ.)

కురుపు 1 ముం; మురి. కులి నెర(తి). అం
బను. (పుండు.)

కుర్రనాడు. రిబల్స్. రబారి; రబ; సలి;
పరిగిన్. కులము; కులమన్; జాతి.

కుక్కుది. అసోఒ. అనుకే అసోఒ=కాం
కుక్కువి.

కుసి. అలా. నండి అలా=మంచము కుసి, తు
బన్ అలా=కొమరు కుసి.

కుట్టు. ఇనపరా=బొల్లి. తత్తారన్

కుక్కి పట్టు. అత్త సూనా. ఎడికా అత్త మొదె.
కుసుంబ చెట్టు. బంగ్లా ఇజన్-నెబన్.

కూ.

కు కటి. తలరీ.

కూకలు పెట్టు. కా. పసిజన్ అల్లారా
అమేతె కా. పిల్లడు అల్లరి చెస్తున్నాడు,
గడుము

కూడా. 1. అంప్రా. 2. జా, అమన్ జా.
అసన్ అత్తమ్మ ఇయాయి=నీవు కూడా
ప్రీతిలో రా. కని జా బారా కని జా బారా
కాన్నా చుక్కా=కుప్పన్నీ ఆపనిన్నీ నేనే
చేస్తాను. సంక్రా (కా.స.) రుత్తన్ తమ్.
సుఖలేన్.

కూడ పెట్టు 1 రుకూ. తంకాబన్ రుకూన్ రు
కూలెండెన్ సబాలె డక్కాలె గాలెబె.
సాము (బాగా, కూడ పెట్టితే తీరుబడిగా
ఉండి తిందాము అగోగో ఆ సన్న రుకూ
లె=చిన్నా పెద్దా సభ కూడినారు
2. అరబా. అసోజ్-తాజ్ రుకూలె డో
లూలె, అరబా=పేడ కూడ పెట్టినదిగాని
బారిపోయినది; (చైకి) కూడ తియ్యము
కూడిక. రుక్కు.

కూడు. 1. నాగా. 2 కూడు. 3. అర్గల్. 4.
దారాబ. 5. జమ్ జమ్ము 6. జనుమ్
జమ్. 7. సజ్ సజ్ దార్=(సన్న అన్నము) 8.
ఒండ్రుజ్-దార్ (ముక్క అన్నము) 9.
కంబూర్-దార్ (జొన్న అన్నము) 10.
కొంబ-దార్=(గంట అన్నము) 11. బు
రొంబ-దార్ (కొర్ర అన్నము) 12. సా
వాదార్ (చామన్నము) 13. ఇల్బా-
దార్ (జొన్నల లాగుండే ఒకదియను
అన్నము) 14. సికాదా కూడు, సిడదా
(చల్లంద) 15. అజ్ దార్. జక్కం కూడు
(అత్తెసరన్నము). 16. మేతజ్-దార్
(రూ) మేతమ్ కూడు (జావ).

కూతురు, నెలూన్. ఓన్ నెలూ.

కూతురు జోడిచెట్టు. జమ్మ-సేబ్.

కూనలు. ఓనంజి. ఓక్-బోడంజి = పంది
కూనలు.

కూనీ. కూనీ, నవరు; కనిడ్.

కూయు 1 గుళి. మండ్రాంజి గూతేజి=మన
వులు పిలుస్తున్నారు. కినా, పేర్, కిన్
సోర్, తజ్, బాంక్తే, కింబోజ్ కింబో
డన్, గూతేజి=పులి, గాడిదె, కుక్క,
ఆవు, గేదె, పంది కప్ప కూస్తున్నవి. తజ్జీ
ఉండ్రోతె. 2. ఓల్. కన్నీమోల్=కోడి
కూత. సుడోలీమన్ జా, బనారోలీమన్
జా, లేక్తనాఇ=తొలికోడి కూతకుగాని
మరికోడి కూతకుగాని నిద్రలేస్తాను. జె
యోజన్నా అడి ఓంతిడంజి ఒ లేజి=అరు
ణోదయము వేళను పిట్టలు కూస్తువి. (పుం
జతప్ప తిక్కినపిట్టలు వగటిపూట అరిచిన
పుడు 'గూ' ధాతువు వాడుతారు. రాత్రి
అన్ని పిట్టలకు 'ఓల్' అని ప్రయోగిస్తారు.)

కూర. ఉఆప్

నవరులు తినేకూరలు:—

1. బరదావ=బోదం పెముకూర ,
2. అరజ్ దా=పుల్లెరుకూర ,
3. పుంపుజ్ కూరవ=?
4. సున్ సూనావ=తెల్లజనపకూర ;
5. మాడుసుకావ=ఎర్రజనపకూర ,
6. గరోడిఆవ=గురుముకూర.
7. బొర్రెజ్ సూకావ=మరిఒకజాతి ఎర్ర
జనపకూర ,
8. తిత్తికావ=చింతకూర ;
9. ఉదాఆవ=మామిడికాయకూర ,
10. తాబకావ=వెదురుకంజి ,
11. సతీదాఆవ=అసిరిపి త్తకూర.
12. కేన్ లాఇఆవ=గుమ్మడి ;
13. గనాఇఆవ=కందలకూర ;
14. మర్గోడిఆవ=మురిపంటితిగలకూర ,
15. తుమజావ=చారి తేగలకూర ,
16. గాదోఆవ=ఆరిక తేగలకూర ;
17. వజోఆవ=యల్లతేగలకూర ;
18. అదాఆవ=పందిముక్కు తేగలకూర ,
19. రొగాఆవ=కందులకూర ;
20. అందారాఇఆవ=వంకాయకూర ;
21. గవోఆవ=కందమూలముకూర ;
22. ఎన్యూవ=తొటకూర ,
23. సొత్తియావ=సొత్తిదుంపలకూర ;

24. మర్నాఆప్ = నేతివొండకూర ;
 25. అరాగోఆప్ = కర్ర పెండలముకూర ;
 26. కండ్రామాప్ = జిణుగులకూర
 27. స్కూడాప్ = ఆగాకరకూర
 28. కింతెఆప్ = అరటికూర ,
 29. సెన్సరాసిఆప్ = చేదరాసికూర.

1 తనుజూల్ (యా)తనోజూల్. ఉఆబన్ డీజ్ లె తోజూల్ తెజి = కూర వండి నంజు కొంటారు పరోక్షే రాంకి, తనోజూల్ ఎజ్జా, జిజ్జాజా మర ఇనా ఎజ్జా; ఎంతెగామ్ గా ఆఇ = పొడి పెతువలు, కూర లేదు; కలుపు కొనేది యేదీలేదు, ఏలాగు తిందును? 2 గా జిజ్జా; గజిజ్ = ఇగురు కూర. జితేడిజ్ లె = ఏమి వండినావు? 3 జిజ్జా ఇ = ఇగురు కూర వండినాను

కూరకొని పోయెను. 1. గన్ సెల్లా 2. యో యోలె. పూతార్ లెజన్ అరెజన్ అన్ గన్ లె యోయోఆ = కన్నములో రాళ్లుపోసి కూరు.

కూర్చుండు. 1 గోబా తత్తిలోజన్ గోబా. గోమర్నా = గుర్రముమీద ఎక్కు. గోగోమా జ్జిగోబోగోబో లేజి = పెద్దమనుష్యులు కూర్చున్నారు. 2. తంకమా. (కా ను.)

కూర్చుండేది గొరిబోగోబో.

కూలి. బడి బడి తాతె = కూలి ఎక్కువ దొరు కుతుంది బడి తిస్తాడె = కూలి ఇస్తాడు. గసి బడి తుంకుఇతాఇ = చోడి కోణి కూలి అధికము దొరుకుతుంది బడి అత్తాఅక్ = కూలిలావు లేదు.

కూలు టన్నునా. నేబన్ లన్నునా = చెట్టుదిగు. నండి లన్నులె = మంచము కుక్కి. అయినది. కుళలాగోఇలె, లన్నులె; అరజ్జె = నయ్యు మన్ను కూలి (దిగిపోయెను) పడిపోయి కలిసిపోయింది.

కూబ్బ. అలన్నుఆ (దింపు)

కృత్తిక. రుక్మ-ఇ-తుఇ. రంకు క్త్తిమ్-తుఇ.

కే.

కెరటము. తొండ్రాడా.

కెరధు. కిమ్-దార్ = అన్నపు కెరధు.

కెలకరించు-ఉర్రూఆ. డాన్ ఉర్రూ లేజి = నీళ్లు కెలకరిస్తున్నారు అరుమానాగో ఉర్రూ-గోక్షే = నీళ్లరేపు కలకల చేయకు. కెలగించు. కోడి పెంటకుప్ప కెలగించి పురుగులు తింటుంది = కన్నీమున్ అసోక్షేతా-కుప్పా అకర్ జేజ్ బా' తె, అజాఇలె బుబూ జుమ్మె.

కే.

కేక. 1 ఏ. ఏపాత్తి ! ఓపాట్టిగా ! 2 గు. ఆల్. 3. ఉఆఇగు (పిట్టలను అడులుట); ఉఆఇగుఆల్నా (ప్రా) 4 బడోర్నా. తూనా. మండ్రా బడోర్నె తె = మన మృదు కేకలు వేస్తున్నాడు. కంబూడన్ బడోర్నా మ్ గూతె = ఎలుగు కేకలు వేసి అరుస్తున్నది. కెన తూత్తాలె గూవ్ తె = పులి గర్జించి అరిచింది.

కేగంటిచూపు. జైతాగి.

కేసరము. 1. జంజూరా. 2. ఉపుర్.

కైపు. తడాఇ అలి గాలె తో తడాఇలె = కల్లుతాగెను గనుక నివా చేసినది మసల్లి.

కొ.

కొమ, ంట్లచెట్టు సెక్రఇ

కొంగ. కొడా.

కొంగు గోపక్ష. గనోపోక్ష-సీక్ష.

కొంచెము. అజి. అజితి (తిత్తి) అసూఇ అసుఇ కొకొమ్మిక్షే = మిక్కిలి కొంచెము కొంచెము రుచిచూచినాడు = తిమిఇ తిమ జెతె.

కొంటికర్ర కంటిడాక్ష (కర్రగు|| ఉప యోగిస్తారు). 2 తలజ తలేజినేబ్ (కొండతామర చెట్టు ద్వారబంధము మొ|| పనులకు ఉపయోగిస్తుంది.)

కొండకొబ్బరి. బరోపయిడి.

కొండచిలువ. తునక్షే-బాడన్.

కొండతామర. తలెజ. రాతూనేబ్. (దీని పుల్లలతో పళ్లతోముకొంటారు.)

కొండతుచ్చిక కెందూనేబ్.

కొండదూలకంద, గతగఇ.

కొండపత్తి. ఒకటే
 కొండపాపిట చెట్టు. రగడనేర్.
 కొండపిండిచెట్టు. జన్ జన్ నేర్.
 కొండపెసర. బిరి
 కొండపత్తి కంబాళ్లలా
 కొండముప్పు. ఆర్పి,
 కొండరెపిచెట్టు గతనేర్.
 కొండవంకాయ. బయ్యారాదా
 కొండవాకచెట్టు కొండ
 కొండముచ్చెమ్మ. 1. సుబా. అనిస్ అనుబమ్
 తె=వాడు నీలో కొండము చెప్పినాడు.
 2. అంబెడర్.

కొంత. అనుభ
 కొక్కు. 1. కడేర్ అజర కడేరె=కోడి
 పెట్ట కొక్కుచెట్టినది. 2. బుకర్ బుకర్
 (ఎలుకకొక్కు)
 కొట్టకొన. గొట్టే. ముకే. మనేకే.
 కొట్టించు. అతితిదా
 కొట్టించేయు. తిట్టె-నడా పజీదా.
 కొట్టు. 1. తిదా. 2. అరెజాజా (గుడ్డుట
 పొడుచుట, చేయును) 3. లబ్బోబా
 (బుర్ర బద్దలకొట్టు) 4. తుదా (లెంప
 కాయకొట్టు). 5. తుకా (మోచేతిలో)
 6. రువరువ. అపురాదా రువరువ
 గామ దళ=వాడివ్రాణము కొట్టుకొం
 టున్నది.

కొడవలి. 1 కడెత్తి (గిజ్జ) పేజేమ్ 2 పేడే
 మూ 3 పొడా-వము (కొడవలి.)

కొడుకు. ఓన్; ఓంకర్ ఓన్.

కొణును తింక.

కొల్ల తమె.

కొడమ పెయ్య. బెండా-బాక్ (ఎనుముజాతి.
 మగపెయ్య.) బెంకి-తాక్.

కొడువ. 1. అలర్. అలర్ వండ్రాంజి గుఅ
 =మిగిలిన చునుపులను పిలుపు. 2. అనూఇ.
 ఆరక్ (నబీర్) లేజన్ బసి అనుభ=పులు
 సులో ఉన్న లెక్కవ. 3. అనూన్.

కొద్ది. అనుభ అజీతి.

కొన (చూ. అంతము) కొట్టకొన.

కొనచెవి. లంకాలూ.

కొనియాడు. నీకీల (మెచ్చు). గలమా.

కొను. ఇతి. అండారాఇ భీలాఇ=మంకా
 యలు కొన్నాను దజ్జ్ తంకాబన్
 జామేలే బాక్ తేలే=ఎన్ని రూపాయిలు
 తిన్నది పోతు ? (ఎంతకుకొన్నావు?)

కొన్నాట్లు. అనుభిన్నా.

కొన్ని. అనుభ. అనుభ జాబీజే=కొన్ని వస్తు
 వులు.

కొప్పు 1 ఉడా. కొక్కొ-ఉ=అడుదా
 మెట్టు) కుఇ=మెట్టు. రేరేదూ (మగవాడి
 ముడి)

కొబ్బరి. పఇడ.

కొమరు. తులుక్కా.

కొమారుడు. ఒంగెర్-ఓన్.

కొమార్తె. ఇన్ సెలా-ఓన్.

కొమ్మ. అండారా. కండారా. కంతా(జంట).
 కొమ్మ. డేరక్. డేరక్

కొయ్య. డాక్, కుబ్బ (కా. స.). డంగు.

కొరడా. అబ్బొ-లాడన్.

కొరత. తింపోక్.

కొరకందు. జొంతుజక్.

కొరకు. అప్పేలే. అసన్. అప్పేలే (ప్రత్యయ
 ములు).

కొరవి. జొంతుజక్; సోడంగి; కొత్తిల్లా-తో
 (బుగ్గిలోపొల్లించినది).

కొరుకు 1 కొరా. అసి కొరా=చేయి కరువు.

కుర్కుర్. కొర్కుర్. 2. కువకుపా. కొ

గొ-బఇ అనుజ్-జ-బాతె కువకుకై=కంది

గింజ ముందు పళ్లతో కొరుకుతున్నాడు. 3.

రన్నాజీ (పళ్లతోకొరుకు). సెరుకూన్

రమ్మె జమ్మె=చెరుకు కొరుకుకొని తింటాడు.

కొర్ను. కిదా. లాబా కిదాలె దళ=భూమి

కొర్ను అయి ఉన్నది. సిత్తి జన్నోక్

కిదాలె డేలెబా, గురై=చోడి గుడ్డ కొర్ను

గాడిన్నా పండుతుంది (కా.) సిత్తిగు

(సిత్తిగుడ్డాబన్) బప్ప-తె; కిదాలె డనక్కు

చోడిగుడ్డ కొర్ను గా ఉంచవము మంచిది

కాదు.

కొట్టలు. బుర్బొ. అమర్. కొండాబూర్

(జాబ్బుకొట్టలు). దుక్ బుర్ నేతే=కొట్ట

మెన్ను బయలుదేరినది.

కొలత. తనరేడన్ (భూ-వి) తరేమల్-బాతె

స్త్రి తరణా = కంచములతో చోళ్ళ కొలుపు. తరణో తింపాడ కు = ముము (కొలిచినది) బద్ధుడబ్బది. లింగో.

కూలది. తనోడనో. తనోడనో ఎలా అని
ప్రశ్న = మితి లేని భాగ్యము.

కొలుచును. ప్రతేనా (ప్రతేనా = పుష్పం) కొలుచుచును.
 సహా లతాతాతా = ధాన్యము కొలుచుచును. 2.
 సంతోయ = మూరలతో కొలుచును. నింకొక సంధియూ
 = గామంన మూరల నేయండి. 3 కొలగా.
 సోనుమనో కొల = పోతను కొలుచుచును.

కొల్లపెట్టె, దుఘో ౧ నాగం ఎడ్డా, ఉంబా
గోనా జో అరుణాతామింబునానదు; ఆ
జోరు దోమోంబాము.

కావ్యము. 1 కఠి. 2. సుమ. 3. (సు). కృష్ణదేవరాయ
కవిలేచినట్లుగా వ్రాసినది. అందుకు సంబంధించిన
అందు కావ్యానికి (బహినినది).

కొన. గిడోకో, మనో, మనిజో. అగడి.
కొనవాడు = ఉడుపువాడు.

కొనరు. కొనరు. 5 "సరి". (౪.)

45

५६. ५०-५०० ; ५००-१००० .

தீர்மானம். (உ.)

కోడలు 1. కొద్ది. కుడి. 2. పొన్నెనీ
(మేనకోడలు) 3. కారు (కా. న.)
(కొడుగుపట్టుడు). పొన్నెనీ పెరు,
రెయిన్ బెడ్ టెంట్ లు. పొన్నెనీ పెరు అల్లు
పొన్నెనీ పెరు?

1. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ 2. $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3}$ 3. $-2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$ 4. $-\frac{2}{x^3} = -\frac{2}{x^3}$ 5. $-\frac{2}{x^3}$

ಕೌಡೀ ಶಾಲುಪರ್ವ. ೨ | ೧ | ೧೦೦.

కోడిశూర. ఓరీయస్ (వెల్లూరియస్, ఓరీ.)
కోడిజుతు. అతుంజ జీ. పోలెనీ-రఫస్.

காண்க. அங்கு காண்க; காண்க.

కోడిపెట్టు. 1. అంధ్ర. 2. ఇంకా ఈమస్ పి.
కన్యమిహి. 11. రో.

కోడలు ముక్కాచి. నుండి తుల్యకాచి - జెకో =
మంపము కోడలు.

శ్రీ జ. పెండ (కా), పెండి, పెండి-కాన్-బో

దే ఆలదూడ. బెండి-బోజ్.

కోత. గడ్డపా, గవర్నర్. ఉంజి గవర్నర్ గతాభి-
నాలుగు కోరిలు కోస్తాను. సరో గడ్డపా
గడ్డపా=పరికోత అయినది.

శ్రీమతి. కరుణ. అమ్మ.

కోదులు, కోడు, శండు-మార్తి.

ಶ್ರೀ ಶೈವ. ವಿದ್ಯಾ.

కోపము 1. బుద్ధాబ్, 2. కోపావేశముతో
పసుకో-పకాకో గ.

కోమటి = కు ముమ్మర్.

4th విల. గౌతులుగూడన్.

1. గణా. సీత గణా. (రూ) గ.
 తా. చోడి చో. న. న. గణా. మా.
 స. చో. న. న. జెలు కుబ్. కుబ్. గ.
 ఇ. యం. మ. ముక్కలు ముక్కలు గ.
 గొ. తా. 2. రు. అ. బ. బ. బ. బ. బ.
 రూ. తా. కాయలు దొ. బ. బ. బ. బ. బ.
 బి. గొ. 4 బ. బ. బ. బ. బ. (కాయలు
 మొ.)

కొరపాడు, పా. ౧-౬.

హామిండు (మ). గామిండు = తొలిండువు కర్ర
కొరిక. అకార. గిరి సాక్షి = ఏమిటి కావ
బడు?

ప్రశ్న 1. కోసారా (శే) 2. గారా. సిండ్రి గ
 నీ పుట్ట కోసను. లోడూ గారే సహ
 యము కోసను. 3. నవ నేతె, 4 (నెడ
 మొ॥) గోసారా. గొడ్డో గోసారేతె = ప్రవ
 ర్తములోని శేసింది.

హా. ఆర్. (చా. అలుగు.)

క్ర. 1. సరా-ర. 2. సరాకడ్.

ఈ¹లామీపన్న. తల్లిండా.

అర్చన, సన గృహిణి. సమ ర్హిణి.

కనుగా. కొడగామ. సిండ్రిస్ రజలాఇదో
బాయోస్ కోడేగామ్ ఎరేతే=బట్ట చింఱి
నానుగది ఒకతట్టుపేటగా పల్లిపోయినది
కనుగించెట్టు. బను-నేవ్.

5.

కాంగ్రెస్. కుండూరు. కొంజోట. అటన్స్ కొంజోట, బిక్కులె, కొక్కర్ తమిళం కొడుకును కాగలిగి ఎత్తుకొని ముద్దుపెట్ట కొన్నాడు.

కాలు. కకలుఇహో
 కమింపు. కున్నా(ట).
 కూరుడు. అనర్షర్ రాఉ-మర్. అనర్ =
 కూరుడు. కూర్తమర్.
 క్షణము. క్షణంపే.
 క్షరము క్షయ కుకా. కొకా.
 ఖంపింపు కు.
 ఖర్చు. కడిపన్. కుండి.
 ఖరీదు. జనాతి.
 ఖైది. బండిమర్.

X

గంగనోలు అడవి. తక్కిన అడవి-లెజన్
 బున్నా=అవు గంగనోలు తురుగు పట్టి
 పది.
 గంగాళము. గంగలప. మలాఉ.
 గంజాది. గంజాది.
 గం. కామూడా. తక్కి కామూడా తియ=
 ఉడుగు గంపియన్.
 గంట. గాజ్. (పట్టు కట్టేడి.)
 గంటు 1 సగ్గరి. కెల్లాయన్ సగ్గరి సగ్గరి
 లే=గట్టుకాయకు గంటు పెట్టినారు.
 2. గడ్డక.
 గంపి. 1. గానా. 2. గంపిక్షోర్ (పట్టు
 గంపిలు) 2. గట్టుక గట్టుకవాలే కూడా
 తియ=గంపిలో కూడు కలుపు
 గండు. గంపి.
 గంపిమాల. గంపిక్షోర్ గండుమాడు. (తె).
 గండుము గండుమాలే తె.)
 గండుల తక్కిన. తాలా (చాపరాయి)
 గండుగొలి అం.
 గం. గం (కా).
 గంపు 1. పన్నా 2. పన్నా రూ. ఉర్పు
 పన్నా (కన్నం)
 గంపిగోళము. అనెచానా. అనెచానా
 లే=గంపి పడుతున్నారు.
 గంపి. గంపి. తోర్. (చూ. బుట్ట)
 గంపి. బంపర్. అట్టా (తె).
 గంపి పాప. గంపి-పాప-యంపడి-కేజ్.
 గంపి. కర్-కర్.

గజనిష్టపండు. నారిజ 2 సుదాలింబా (ట).
 గజు. దనక్క. జేజ్.
 గజ్. గజ్. జేరిజ్ (చెమటపాక్కులు).
 గజ్ 1. కర్రిజ్. అకర్రిజ్ గూయేతెజ్ లూ
 దన్ తిజ్-తిజ్-తజ్-తజ్=గజ్ గా పిలి
 చినాడు, చెవులు గింగురుమన్నది. 2. ఉడ.
 ఉడు ఉడాలే ఉడు=కర్రి గజ్ గా ఉన్నది.
 అరెజన్ ఉడు=రాయి గజ్. 3. రజ్.
 రజ్ గామ్ గూయేతె=గజ్ గా పిలిచి
 నాడు. అరా రజ్ గామ్ ఉడు=రూలము
 గజ్ గా ఉన్నది. అసన్ అసన్ రజ్=
 వారి పట్టు గజ్. 4. అరెజన్ ఉడు అరెజిలె
 జన్ గనజ్ బాలాఇజ్ ఎండ్రజ్ ర
 ఎడె=మయ్యునిప్పులో దుంప కాల్చినాను
 ఇంకాకాలతేదు అజ్ జన్ రం గామ్ ఉడు
 =వాడిశరీరము గజ్ గా ఉన్నది. 5. ఉఉ-
 లా. ఉఉలలో నె గూపే=గజ్ గా పిలిచి
 నాడు. 6. జడిర్ గామ్. జడిర్ గామ్ బెరై
 =గజ్ గా మాట్లాడుతున్నాడు. 7. బర్.
 బర్ గామ్ బెరై =గజ్ గా మాట్లాడు
 తున్నాడు.
 గజ్. ఈడి. ఈడి ఇల్లేజి=గజ్ జేసినారు.
 ఈడి తెకలజి=గజ్ తినారు.
 గడ. బండ్రి మండ్రీ (హన్)
 గడగడలాడు బహోజా.
 గడన. 1. అసర్. అసన్ బండ్రిమ్ అసబేతె=
 వాని వల్లనాలు గడించినాడు 2. తురుమ్.
 అసన్ తురుమ్ తెజ్ రెపెల్ల = వాడు
 గడించినాడు గాని పోయింది.
 గడన. అసోనోజ్. గడన (కాన).
 గడగడ బిజార్.
 గండించు (చూ). గడన.
 గడియ. కడికి.
 గడియ. 1. పనాదన్. 2. దరజ్ అరా. అడ్డ
 క్రి. అనక్క. (తిరుగుడు) పాజ్ సనజన్
 (మిడిగడియ) అనాలోర్ (అడ్డగడియ).
 గడియవేయు. పదా. సనజన్ పదా=తలుపు
 వేయి.
 గడుచు. 1. దేనా. ఉంజి దేనా ఉడె=
 నాలుగు దినము లైనది. 2. పజ్ (హన్).
 అసన్ కంపాజ్ అత్తుల్లాఇ ఉంజిఅజ్ ఇ

పడెతె=అది కడుపులోనుండి నాలుగు నెల
తైరది. 3. గడ్డె (భం) పాం గడ్డె=
పం అయినది. ఉంజి మిన్ను మే చేత
అపన గడ్డె=నీవు కనపడి నాలుగు ఏళ్లు
అయినది.
గడుపు-కీల (ఓడ). గడుపుకో = అతుంకు
ఇనా.
గడుసరి. కింతజో-మార్.
గడ. జూడా. జ్జోజోల్=గడ్డకు అడ్డముగ
కట్టిన గట్టు; అనగా పూను.
గడ్డపూతికచెట్టు. జూడర్ సాన్ నెబ్.
గడ్డపూతికబడ్డు రోసన్-గుర్రంబి.
గడ్డము. 1. కుమారమ్. కారూతమ్. 2.
గొల్లూతమ్. 3. లూలమ్=నాలుగు వెం
డ్రకలు గలగడ్డము. గులూమి-గులూమి
(వెండుకలులేని గడ్డము). ముంపు-తిమ్
(మీదిన. డ, వెండుకలు నిలి) దనాం
కెతమ్=ద. డ.
గడ్డి. అలామ్. అలాజ్ రి నూడి. రియాడి
(చెట్టు) కిజూలా (చెట్టుగడ్డి).
గడ్డివరక. నో-లామ్.
గడిసంపన్నరిము. మున్నుసన్.
గతి. కరవ్వు. (ఓ).
గత్తరి. అసోగన్.
గత్తమ్. గత్తమ్. (గ) అగోజ్ నా-లా.
గర. 1. కరక్, 2. స జ్ (మరజ్). 3. పడె-
4. డో. (1) అసన్ ఇర్రాఇలెన్ కరక్,
ఇన్ త్రాఇ కరక్=వాడు విస్తాడట,
నేనిస్తానట అమన్ అండ్ల కరక్; జిలే
నానన్ అపుర = నీవు విస్తానట, ఎల
చెప్పవు. తెచ్చోజ్ ఎతేన్ బోజ్ తమ్మె
బర్ గడ్డె కరక్=అక్కడట ఏదో కొత్తి
మాట (విం) పుట్టండట (2) అమన్
అపుజ్ నా అబెర్నా ఓపరజ్=నీవు చెప్పిన
మాట నిజమవును సుమా. అసోఇర్రాఇతె
పరజ్=వాడు విచ్చినాడుగాబోలు. బెర్నా-
ఇన్ అపుజ్ తేని సనజ్=నామాట చెప్పు
తారు కాబోలు. (3) అసన్ ఇర్రాఇ పం
జ్=వాడు విస్తాడు కాబోలు అమన్
జూదా పడె=తింటావు కాబోలు. పడ్డాజ్
పడెజ్=నాకు తెస్తావు కాబోలు. తడ్డెజ్=

తీసినావుకదా. అపుక్తాఇ డో=చెప్పు
తాను గదా.
గది లో-కీజన్. అసీలూ-కీజ్. అకుల్-కీజ్.
గదుము. కాఇనా.
గద్ద అడాజన్.
గవి. గవి (రా.స)
గనుక డో అనిన్ గా మేతెదో మేగోఇ తు
వ్వాఇ=వాడు అన్నాను గనుక యీలాగు
చేస్తాను
గన్నేయ్. గన్నేరు రెచ్చానేబ్.
గబ్బిలము. కింబోజ్.
గయ్యాళి. ఒంగర్ కింబోఇ (=మగవాడిలాగు
మాట్లాడే ఆడుది). రోడెతిగోఇ. (చెబ్బి
లాడేది.)
గరగర. సాస్సోర్. యగోర్-యగోర్.
గరళము ఇసమజ్. ఇసమ్.
గరికె. కోరీజన్. అగాబ్ (పచ్చగడ్డి)
గరితె. సత్తె. కునర.
గరికె తెంగార్. పెర్ లంగార్ తియా=
గరికె భావ్య మిమ్ము.
గరుకు. సాస్సోర్. బల్లాజ్ గాస్సోరె డకు=
బల్లు గరుకుగా ఉన్నది బిజన్ సాస్సో
రె డకు=బల్లు గరుకుగా ఉన్నది.
గరుగుచెట్టు. ముడెక్కా; గరోడ్ (రూ).
గరునాడిచెను. శారశాఇలె. డిజ్ జోన్ జూ
రకాఇలె.
గర్జన. పడుమగుమ్. పడుమ్గుమ్తుత్తు. (కా.)
గర్భము. కింబోజ్. కింబోజ్ ఉలె=కడుపుతో
ఉన్నది
గర్వము. కెన్నా. కింతిజ్.
గవుడు. గోడుమర్.
గనరుచెట్టు=బింబోజ్.
గలగడ్డి. సల్కా. సల్కా-నాఇబా = గాబు
తియండి.
గలగల లాడును. 1. యగోర్-యగోర్ యేతేజి.
2. బజ్-బజ్ జేతె.
గల్లూ. బెగాబ్.
గల్లుగల్లుమున్నది. బరిలె. మింజిబన్ బరితె=
ముప్పలు భిన్న ఇస్తూఉన్నవి.
గవ్వ. కడిసి.

గా

గాజులు. గాజుల్లో.
గాడిదే వేకున్. వేకుఇ.
గాధము యగ్ (గామ్) డీమాల్లివ్=గాధ
ముగా నిద్రపోయినాను.
గాడ. టాక్టర్ లంటిడి. (పదిపేనుపుట్టిది).
గాబు. జీబస్. పుడిక్నా=గాబుతీయుము.
పుఇడా జిక్నైతె=గాబు తీసినాడు.
గాయము కెవెన్ కనేబన్. వారా అంబుసు
గారవించు సీన్నాఆ
గాలి. రింగె. సరియే రింగ్-బా ఇత్తె=చల్ల
గాలి వర్తకు వెళ్ళుతాను
గాలికిపోయుము పుయేకా
గాలివాన. రింగ్-గుమ్.

గి

గింజ. అబాఇ
గింజాకొమ్. 1. గతరి గతిరాం. అపురాడా
కర్ కర్ డేలె=వాడికిడిరి అందక కొట్టు
కొంటున్నాడు. 2. సఇడమ్మైతె. (చేపలు
మొల దెబ్బచిగిలినపుడు వాడుతారు) 3
తిరింగాఇ లోకా.
గిట్ట. ఆమ్. (మా. అలుగు.)
గిడుగు. సహర్.
గిడుగురు. (నల్లది) పకోకో (తెల్లది.) బొం
కొన్న.
గిడ్డ. అక్రకడ్ బొకెలన్నాఅక్రకడ్.
గిడ్డ. (హ) మల్లీక్ బరి తియైతె=ఒకగిడ్డెడు
ఉప్పు ఇచ్చినాడు. బొమల్లీక్ మిఖోల్
తియూ=ఒకగిడ్డెడు చిమరు ఇచ్చు. (మల్లీక్
=ప్రమిదె).
గిన్నె. డుమాల్ (బోడిగిన్నె) తవేలా (చిన్న
గిన్నె). మండి (కింఠము)
గిరవేసి. (చుట్టూ కామకొని) లార్దె, రార్దె
(వేటముందువాడుక).
గిల్లు. సిబ్బా అనడకోపోకో అబొలఇ పోకో
సిబ్బె గిజా ఉఆబన్=మువరో లేతోకూర
గిల్లచూడు.

గి.

గీమట (కర్రమొల) ఒజా, (పారకో) నా
బా, ఇడా. ఒఇ లాక్నా=నాలుక గికో.
ఆరా.
గీతె ఈడి. ఈడి ఇల్లెజి=గీతలు గీసినారు నీగు
సాగు
గీతకంపచెట్టు. జనోబర్
గీయు 1 ఏలా. ఉడా ఎల్లె ఆరర్ లెజన్
నెడా, సరీ డేతె=చూమిడికాయ గీసి
పులుసులో వేయి. సరి పడుతుంది 2.
ఒజా. ఉరజన్ అమచ్చున్ ఒఇలెనెడా=
వెదురు గుంపు చెక్కి, వెయ్యి. 3 కుకా.
ఎల్లాడన్ కుకా, కోకుకా=నోసకా
య అనపకాయ గీయుము బోబన్ కు
కా=బుర్ర గీయుము సేబన్ కుకా=చె
ట్టు బోడిగాచేయుము. 4 సరెలా అ
జోక్ సరెలా=కాయలు గీయుము 5.
సార్పాలె. ఒనుక్లక్ దో గరీజన్ గత
రె అదోజన్ సార్పాలె=జూరిపడితిని గ
నుక పెంకు తెగిలి ఒళ్లు చీరుకుపోయినది.
6. పరాటి. దోక్. థాన్ పరాటిక్=నా
ఒళ్లు గీసుకుపోయినది. 7. ఆర్తక్ నా.
పాపాబా తెఅలా. థాన్ అర్తక్ తెనాఇ=బ
ద్దతో నాలుక గీసుకొంటాను. 8. అరర్
ఇ. (చెవులవీల్చిని కాల్చి) గీస్తాము. 9
సెమకా (జీలుగ) కల్లుగియ

గు

గుంజ. గుండాక్.
గుంట లోఓజన్.
గుంట కలకర ?
గుండ. 1. 8డిడా. 2. రయబ్ (గుండలు, ఆ
కులీమొల వా) 3. ప్రత్యయము. ఆమ్మే
లె. అనిన్ ఆమ్మేలె కనాబారా డేతమ్=
వారిగుండా ఈపని నీకవుతుంది.
గుండు. కుడకో-రేకో. కుడబ్బెలకే (ఇనపది)
గుండి. పుడారా (కా.స.) మయోజ్. పు
రాడా.
గుండ్రని. కుడబ్, (రాయి, బుర్రమొల) తె

డేర్. (తలకట్టు, ఆకు మొ|| వాటివంటిది),
బొండిజ్ (మొద్దులాటిది). రొడేజ్ డమ్
గుంపు 1. మచ్చుక్ మమా-డజ్-అజ్జాలె డకు=
కర్రగుంపులేసండా ఉన్నది. అమడన్.
వెమరుగుంపు=ఉరుజన్ అమడన్ 2
రుక్కు. పండ్రా రుక్కులే డకు=మను
స్థులు గుంపుగా ఉన్నారని 3 ఎమేర్
అయోజి ఎమేర్ గామడకు=చేపలు గుంపు
గా ఉన్నవి

గుంపులు గుంపులుగా. బడోఇ-బడఇ
గుంపెనచెట్టు. ముడెక్క
గుక్కు. బొడి-బొడి. అమన్ బొడి-బొడి
బెరై=నీవు గుక్కు విడవకుండా చూట్టా
డుతున్నావు
గుక్కుడు. బో గనుమ్ బో గనుమ్ డా త్రివ్
=ఒక గుక్కుడు నీళ్లు నాకు ఇచ్చు.
గుగ్గిలము సర్గళ. (సర్గళి).
గుచ్చు. రొఆ కిండ్రజ్ జేజ్ రొఆ=అడవి
పందిని బాడువు. కింతజ్ రొఆ=గోడ
పాడువు. మండ్రాన్ రుఆ = మనిషిని
పాడువు. రనో. గుచ్చుట అయినది.
అడ్డెయూ ఎక్కెంచు ఎబ్బా జేఇంతె=
ముల్లునాకు గుచ్చుకొన్నది. జుజ్జాలా.
జుజ్జల్ తజ్జా=పూసలు గుచ్చు

గుజురు అగరె.
గుజ్జ. తులక.
గుటకలు. ఓరేజన్ ఓరేజన్ మోలె=గుట
కలు మింగుతున్నది.

గుడిసె. ఓస్-నీజస్.
గుడ్డి. కడు-మర్.
గుడ్డు. అరై.
గుడ్డె. గుడ్డెక్.

గుడ్డగూబ. బుడుల్ తి. (బండిగూబ).
గుణము. తరుజ్జు (ధాతుజ్) రేగమన్ తరు
జ్జు జేలె=మందు గుణమిచ్చినది. తుజ్జె=
పూర్తి అయినది.

గుత్తి. గుత్తి. (తె).
గుత్తి. మచ్చ-జెజ్=కాలిగుత్తి. 1. రుత్త.
ఉడా రుత్తి=మామిడికాయల గొల(గుత్తి)
2. రుంబ. నారజా రుంబ=నిమ్మకాయల
గుత్తి. రుంబా-ఉజ్= మామిడికాయల

గుత్తి. 3. గలె. గలెసర్.
గుదికట్ట. గల్-డా-న్
గుద్ద అసంచి పలి
గుద్ద. కమ్మిఆ తుజా. బొ-తనజ్ తుజా=
ఒకగుద్ద గుద్ద
గునవము లుఆజ్-డజ్.
గుప్పిలి. కిండుప్.
గు-గుబ. జక్కుమ్-జక్కుమ్-గామ్లె తుజేతె=
గుబగుబ గుద్దినాడు.

గుబ్బున. అబ్బామూ. అబ్బామూ ఇరాఇతె=
గబ్బున వచ్చినాడు.
గురుజీకాయ. కెల్లాఇ. ఆతుజ్ (కా).
గుప్పుము. ముఆడ.

గురి. జేజ్-జేజ్ లె చి-గా=గురిచూచి-ఎగుదు.
డసేజ్. డెర్నాజ్జాన్ | జేజ్ లె అండజ్
=నాచూట గురిఉంచి (శ్రద్ధగా)విను
బచ్చి డసేజ్-మర్=నుంచి గురిగల వాడు
గురించి. రసన్ ఆమ్మేలె ఆమ్మేలె.

గురుకు 1. కిడోర్ (టోకురు). కిడోర్ లోగ
దీచానేలె = గురు పెట్టి నిద్రపోతు
న్నాడు. 2. లడూర్. కోకోనమ్మేలె
లడూర్-లోతె = దగ్గరేత గురుకు అడ
తున్నది. 3 జబ్బాగ్ జబ్బాబ్ లె తుజా
ఏడా(గుచ్చుకొనేటట్టు)

గురుగుచెట్టు. మొర్ డెకా-సేబ్.
గురుతు నీత్త. మరన్న. డుయ్యర్.
గుజ్జము. కుర్త (కా.స). కుడత.
గుజ్జపుతం పెయి కుర్తానా; కొండకెరెత్తా.
సేబ్.

గుట్టు (చూ. గురుకు.)
గులగుల. గేమేర్-గేమేర్ గతా జేతె=గు
గులమని దురదపుట్టుతున్నది.

గులిమి. అసోజ్-లూ.
గుల్ల. అరిక్కు. గొలు.
గుల్లిచెట్టు. ఆడెఇమ్ జిజ్-సేబ్.
గుప్పిట్టి. కుక్కుర్. గోగోతుమ్ (పెద్దగుప్పి
రగాఇ-మర్ (కోరెండముగుప్పి)
గుసగుస. బొ-బెర్. వనోసేబేర్. పో-
పోసె అల్-బెరైజి = గుసగుసలాడుతు
న్నాడు.

గుహ. లు జర్. లోజర్.

గూ.

గూడ. గుడ(తె.)
గూడు. పరుతి ఒక్క.సిజ్ నీజ్-త(పిట్టల).
గూబ. అమర్-లాడన్.

గె

గెంటు. అప్పుచూబా. అసంకా ఇమ్మె అప్పు
చూ-బా=మెడపట్టె గెంటండి.
గెంటెట్టు. పిపల్న (వేటకట్టు). రజాన
మేలె జీప-త్తేజే=చలిచే వేట-కట్టు
కట్టుకొన్నాను.
గెంతు 1. ఉర్సుకోకా. చూ. ఇర్సుకోకా.
జాన్ ఉంజిసంతి ఉర్రె ఉర్సుకోకా=
నాలుగుమూళ్లు కుప్పించి గెంతుతాను. 2.
ఏలాచూ. ఉంతామందా ఒండ్రె డీసా
నేతెన్, జాన్ ఏలాఇలె ఇర్రా=
వాడు అడ్డముగా పడుకొన్నాడుగాని
(వాణ్ని) దాటివచ్చినాను. 3. ఏకా. అ
యొంజి ఏత్తెజ=చెపలు గెంతుతున్నవి.
రుజెన్ అదాజంజి అబ్బెజ=ఆకాశము
మీద నల్లలుజగుతున్నవి.
గెల. రుంబ. రుత్త. గలె.
గేదె. బాజ్-తేర్. యాజ్-బాజ్.

గొ.

గొంగడి. గంగశికావ్.
గొంగడిపురుగు కొడొ-బా.
గొంతుక. ముద్దు
గొంతుకీక. 1. ముద్దీకా. (చూ. ముర్దూకా.)
అగమ్గమ్; అగమ్గమ్ (కా.న); అగుజ్జే
గుమ్.
గొంతు కూర్చుండు. త్రిండుఇ-గోబా.
గొంది. ఒల్లొఇ-లీజ్. అన్లొఇ-లీజ్.
గొగ్గివల్లు. తుజ్ జేన్జీ.
గొట్టము. పత్తూ-పత్తూదుర్. ఉరుజ్ పత్తూ.
ఉరుజన్నా పత్తుబా'తే రేగమన్ తంగ్గిం
జన్ ఇంబా=వెరురు గొట్టముతో పశువుకు
మందు పట్టండి.

గొడగలవాడు. గొడగల్లా-మర్.
గొడియరాళ్లు. రగడి.
గొడుగు. ఇంతుర్ సాతా=తాటి-ఆకు గొడుగు.
కంబాసూల్. వెదురు గొడుగు=ఉరుజ్
సూల్.

గొడ్డలి. ఎంజుమ్. తంగి, లేక చిన్న గొడ్డలి
గొడ్డువాడు. అంబా-మార్.
గొడ్డాయి. అంజీ-బోఇ.
గొప్ప. గోగో. సుడా. గోగో-మార్=గొప్ప
వాడు. సుడా-మర్=పెద్ద వాడు. 'మజ్జి-
మర్=చాయుడు, భాగ్యవంతుడు.
గొప్పవాడు గమాజ్. గోగో-మర్.
గొప్ప. పఇడా. పనఇబో=గొప్పపెట్టిన పాగా
కు. పఇడాయేతే.
గొయ్యి. పడోర్. లుంగర్
గొరక. గనోడజ్=గొరక చీపురు. జనోర్
గుడిల్లె=చీపురు గొరక అయినది.
గొరుకు. గోడా.
గొరుగు. కుజా. కనుజా. కనుజ్-హజన్ బం
గా-తే=తొరము బాగులేదు కుజ్-కుజ్
గోజ్-ఇజ్=నావద్ద అడ్డమాడకు కుజ్
కుజ్ సెబ్బగి ఇర్రా=అబద్ధము ఆడకండి.
గొర్రె. ముగ్గొండిడి. ముకుర్. ముకురై. ముకు
రన్. ముక్కడ. (చిన్నరకము కొండ
గొర్రె.) పేకత్ (చిన్నది) అలెవ్ (పెద్దది)

గొలుసు. సింకిడి.
గొల్లవాడు. గొల్లా-మర్. గోపారిజన్. గోపండా.
గొల్లెచెట్టు. జాఇపాడొ.
గొండ్లము. సింకిడి. సజజన్ సింకిడి పడా=
తెలుపు గొలుసు పెట్టు.

గో.

గోంగూర. సున్ సూనావ్.
గోకు. గిడా. గేడా. గొడా. గుర్రాబా. కిం
డోజ్-థాన్ గిడా=నా పిల్ల గొకు.
గోగునార. సునూనజ్-లాడన్.
గోచి. పాకీ-కావ్. పాకీ-నీజ్ (కా.) పాపీ జా
బైనాఇ=గోచి కట్టు కొంటాను.
గోటుగలవాడు. లంగా-మర్.

గోడ. కింతల్. బోడజ్-తల్=పూజచేసేటా
 మ్మలురాసినగోడ.
 గోనె. గోనె. (తె).
 గోరువంకపేట్ట. రామి-తి.
 గోరు. కర్చి. కాలిగోరు=కర్జెట్.
 గోరువెచ్చన. పల్లమ్
 గోళ్లు. కర్చి. (చేతివి.)
 గోళ్లుతీయు కర్చి తిబా.

గౌ.

గౌరవించు సగల్గా. సిన్నానా.
 గ్రహణము. మొ-గా. మొ-యోజ్=సూర్య
 గ్రహణము.
 గ్రామము. గోష్టాజ్ డా'అ, ఊల్, సీజ్ మొ||
 అంతమందు ఉంటవి. తుల్లండా ము'కీజ్
 గ్రుంకెను. (సూర్యుడు) బుబ్బొయోల్లె. ఆరుజ్జె
 ఒరుజ్జె.

చ.

చంక. లోపజ్.
 చంటిపిల్ల అర్రసా-ఓన్. అరా-ఓన్.
 చంద్రుడు. అకాఇ అకాఇ డెలె=చంద్రో
 చయము అయినది.
 చంపించు. అకియెడా. అక్కియ్యేడా.
 చంపు. కిఎడా. కేఎడా పల్లె కియెడా=మొ
 త్తి చంపు. (కియె-డమ్మె) కె-డమ్మె డకూనా=
 చచ్చినట్టు ఉండు.
 చక్కగ. బక్కాలె. బక్క-గామ్. తిండ్రోఇ.
 తింతుడొఇ. అప్పురెలె లంగా-డమ్
 చచ్చు. కిఎట్. కిఎలె=చచ్చినాడు రడుజ్
 తిక్=చస్తాను
 చచ్చెను. 1 కరియె అగ్గెన్ కి (ఓ)=చాడు చ
 చ్చినాడు. క్రియె బెర్నా వస్తాజి=చావు
 కబురు తెచ్చినారు. 2. కిఎల్. కెల్లె
 చట్ట. సాపా. సాపా-జేల్. చట్ట మాంసము
 సాపా-లేజన్ అసూ డేలె=చట్టలో నొప్పి
 కలిగినది సాపా-జేజ్-థాన్ ఆలి కిన్నె తె=
 నాచట్టలో ఇరుకు పట్టినది.
 చట్టి. బెసాడి.
 చదువు. కెంకేనా. సదువు. (కా. స. తె.)
 చన్ను. మెమె.
 చన్నెన. అజొ-మె.

చప్పని. జబేజ్. జబె. జబోజ్.
 చప్పట్లు తర్నా. తర్జబ్ లేజి.
 చప్పరించుట 1. సబుఇ. సబుఇ-సబుఇ-గామ్మె
 జబ్బాతోడే=నోరు చప్పరిస్తున్నావా. 2.
 జబ్బాఆ (ప్రా.)
 చప్పడు సడ్డా. జాకి. రిక (కిట్టు మనేది)
 చప్పన. తిజమ్. తిజమ్ గామ్మె ఇర్లాఇతె.
 చమురు మిఖోల్.
 చప్పగిల్లుట. ఒఖోడా. డంకి ఒఖోడాలె=కుం
 డ చెచ్చగిట్టినది
 చరచెను తాడేతె అకింబోజన్ బీజ్-బీజ్ బా
 జ్బాజ్. గామ్ తాడేలె=చీపునై జమాఇం
 చే లాగు చరిచినాడు.
 చర్లము. ఉసాల్. ఉసాల్ సాలా=చర్లము
 ఒలువుము
 చల జల్లా.
 చలి. రజా.
 చలిచీమ. ఇలామ్, ఇలమ్.
 చల్లి. తంబ. తంబాలె డోజ్ ఇడ్డా మరంజి
 ఎండ్రజ్ అన్ ఇర్రాజి=చల్లినే ఆయినది
 చుట్టలు ఇంకా రాలేదు. చల్లికూడు=తం
 బాడోల్.
 చల్లగా -ఉలా. మా'తా. సయూలె.
 చల్లగున్నదిచెట్టు.
 చల్లన. ఉలామ్ ఉలామ్. సయూ. సయూ.
 చల్లారు. సయూన. డోజ్-థాన్ సయూనెతె.
 కోపముచల్లారినది=బండ్ల దాబ్ సయూనేతె.
 చల్లార్చు 1. లియ్యెరా కూడన్ తగ్గ; లి
 య్యెరా=అన్నము వేడిగా (ఉన్నది). చల్లార్చు
 2 పజ్డా. తోగ్గెన్ పజ్డా=అగ్ని
 చల్లార్చు. మళిన్ పజ్డా=దీపము అర్చు.
 కుడా పజ్డాలె=పొయ్యి చల్లారినది
 చల్లు. బిరా (కా స) రూ. బిడా బిబ్బిరా
 జండ్రమన్ బిరా=విట్టనములు చల్లు.
 చపక. సస్త. సపక. (కా. స.)
 చపడచేప. తండేసల్-యో.
 చవుడు. కారిలో.
 చవి. మాజా. మనా. సబీర్ మాజా=పలుక
 రుచిచూడు.

చా.

చాకలి. దుబ్బామార్. (ఓ).

చాచు. ఒక్కాబా. అజెక్, అసీ ఒక్కాబా= చేయి కాలు చాచు జేబ్బుమ్ రొంద్రోజ్ ఖేలె, అనూ డేతె, ఒక్కాబా=కాలు ము దుచుక్కొన్నావు; నొప్పిపెట్టుతుంది, చాచు కో. (ధా ఒక్కాబా)

చాప. బనేల్. తత్తి. సాపా. అరసాతీ=చాప పరుపుము (గా.)

చాపరాతి తాల (గండకల) తకోజ్.

చాపుట. 1. హోజ్ హోజ్ హోజ్ హోజ్ నా=చేయి చాపుము. హోజ్ హోజ్-జేబ్బా=కాలు చాపు

2. ఒక్కోజా (అందుకో) హోజ్ హోజ్. డో జ్బా=ఒప్పుచుచుకో.

చాచులు. గంగా

చాయ. లున్ను.

చాఁకంద. సారూగాది

చాలదు. అక్షుల్ల-తె, అత్తుల్లె.

చాలా. అఇండమ్. అయన్. గండాజ్

అబ్బలా. అగ్గడా. బొదిబొది బొబొది.

అమ్మిష్ అడిర్. (చూ ఎక్కువ) తుల్లా లెబె (చాలినంత), బజోర్ గామ్.

చాలించు. 1 బడెట. బూ బారా బడేచూ= కొండపన చాలించు. 2. కడ్డమ్మ. కెంకే నన్ కడ్డమ్మ=పాట చాలించు.

చాలు. 1. బడె బాగు సత్తుట ఆకూడూ బడె=రెండు తెడ్డుల అన్నము చాలును. 2. తుల్లనా. కూడూ తుల్లనా=అన్నము సరిపుచ్చుకో. కూడూ తుల్లాలె=అన్నము సమృద్ధిఅయినది 3. రప్తి. అనిర్ రప్తి తా ఇ=వాకి నేను చాలుతాను. అన్నా అరప్తియె=వాడు చాలలేడు.

చావు కేయేడమ్. కీయెడమ్.

చి.

చేయా. సిండ్రి చేయా=బట్ట
2 చేయా కేయేడమ్మ అపూ డిజ్
చించివేయుము.

చింత. సినింత.

చింతపండు. తిత్తిజ్.

చికాకుపడేవాడు. ముంజి-మర్

చిక్కనగ. జక్కమ్మ. జక్కోజ్ గామ్. జకర్ గామ్

చిక్కము సిక్కమ్. జిక్కడన్.

చిక్కిన. 1 అనర్. అనూడేలెజో అనిన్ అసరె=కోగము వచ్చినది గనుక చిక్కినాడు. 2 అక్కానేతె. ముడ్డికా-లో జన్ రంపిడి అక్కానేతె=గొంతుకలో పుల్ల చిక్కుకొన్నది.- 3. రాజె. కండా రా-లెజన్ అనరజులన్ రాజ్జె తె=కొమ్ము లలో ఎండుకర్ర చిక్కుకొన్నది. ముర్మా క్కాలెజన్ రాజ్జె=గొంతులో టిక్కి కొన్నది. 4 అల్ జేజ్. 5. అల్ జాలె.

చిట్టిఅంకుడు కెర్రొది.

చిక్కు. (చూ. చిక్కిన) 1 (నీరసించు), 2

చిక్కుకొన్నది అక్కానేతె

చితారుతీగ. అంతనాది.

చిలికినది. పతాదిలె. పతాదిలె (గుడ్డు మొ॥)

చితుకగొట్ట. తుత్తుట.

చిలుక అరేడన్ కేతాపురా-తీడన్.

చిల్లర. అరడి.

చిల్లి. 1 పుత్తర్. 2. పతు.

చివర. 1 గడజ్. 2 గడోజ్. 3. గోడోజ్

4 మజజ్ 5. మనేజ్ 6 మనజ్

7 గనోడోజ్. 8 గుడి 9. గనోడి. చిర

వాడు=డుఆచుర్.

చివుకు. 1. లపభి. లు ఆడన్ లపభిలే=నార

చివికినది. 2. సోలె.

చివురు లేడేజోల్

చిన్న. నన్నా. అతితి. అందరికన్న చిన్న వాడు=డుఆచుర్.

చిన్ని అరచెట్టు. తాండోకె-నేబ్.

చీ.

చీకటి. 1. ఒజర్. 2 కాదూకా 3. లుమో

4 పరేడా 5. పెంపెం-కాడుక్కా. (మిక్కిలి చీకటి) చూ. అంధకారము.

చీకాకు. బండ్రాబ్. కోరా. పిస్కాత్తి.

చీకు. (క్రి)బుజా ఉడాగూర్ బుఇతే=మామిడి
పండు చీకుతున్నాడు
చీటి. కంబోల్.
చీటికిమాటికి అరీతాఅరిక్ గోఇ బండాబ్
డేతమ్=చీటికి మాటికి కోపము వడతావు.
చీడ. బొంబా. (ఓంటికి, చేసుకు, పసువుకు.)
చీదర. ఎర్దుమ్. నీజ్దుమ్ ఎర్దుమ్ ఎర్దుమ్ డకు=
నీయిల్లు చీదరగా ఉన్నది.
చీదు. సెమూనా. సెమూ సెయినా=చీమిడి
చీదు
చీపురు. 1 జనో. 2. జనోబురన్ 3. జనాతి
(రామగిరి)=చీపురుపుల్ల. జనోబర్.
చీపురుతీగ=ఉసల్ డ-సేబ్.
చీమ. ఇలక్ (చలిచీమ). అబూఇ. (పుల్లె
చీమ). ముఇడా. ముడ్డా(గు). తూకిమ్=
కండచీమ. జెయమూజస్, బారైక్ ముఇ
డా=ఎర్రచీమ.
చీయ. గుర్తా. అజీయర్ =పుండుపలుకు.
చీయపట్టు. లడప్ లడప్-అంబుసు లడప్-
లడప్ తే=పుండుచీమ పట్టినది
చీరి జాంకాప, గతూకాప, తుక్ సిబ్
(గుండాంబోనికొనేది)
చీరిక పనాల్ పన్ని (చీపురుబద్ద.)
చీరు 1. లూఇ. లూజా. ప్తెడన్నా పూడి లో
లూజా=మేకపాట్లు చీరండ్. అతుగన్ లూ
లూలూసా=గుచ్చడి కొయ చీరండి. లూలూ
జేతె (భూ. 3 పు.) 2. గూరా. గొగ్గోర్బా.
పూడి గొగ్గోర్బా. అజలన్ గొగ్గోర్బా. ఎన్
లూడన్ గొగ్గోర్బా=పాట్లు చీరండి. కర్ర
లు చీరండి. దోసకాయ చీరండి. గొగ్గో
రేతె (భూ. 3 పు.) 3. పాలా. ఎంసామన్ బా
తె అనీబన్ పాలా=గొడ్డలితో పెట్టు చీ
రండి. 4. పాల. బనోబార్ పాల=ఈనక
ర్ర చీరు.

చీలమండ. మచ్చు-జేట్.
చీల్పు. చూ చీరు.
చీపాట్లు. ఉగ్గ; క నాన్.

చు.

చుంచు. సంతిఇ.

చుంచు. ఉగ్గసా.
చుక్క. తుతుఇ, సిత్త; జత్తడా (నీటిబా
ట్టు). జనతత్; జనతనడ్.
చుక్. (అనుకరణము) సర్. కాలిన పెనము
మీద నూనె వేసిప్పుడు కలిగే శబ్దము.
చుట్టు 1. రేడా బాయా-సిండ్రి రేడా. జన్ని
చీర చుట్టు. అనగా జన్ని హోదా యిప్పు.
2. రేనా. పాగా రేనా=పాగా చుట్టుకో.
3. ఎడా. అనీతేలన్ ఎడాన్ ఎల్ల తేజా=
చుట్ట చుట్టి, నెత్తిమీద మోయి. 4. సు
త్తబో=పొగచుట్ట. 5 బోలోనా. డియా
నమ్ బోలానా=నీ నడ్డికి బట్టచుట్టుకో.
చుట్టములు. ఇడ్డాలంజి, డఇలంజి, పారూ
యంజి.
చుట్టు. 1. యయ్యర్. యర్ యర్ (పాము
చుట్టలు) 2. ఉంజి సేజన్. 3. లార్లె
న్ (వేట జంతువుగూ) 4 రార్లెన్ (వేట
జంతువుగూ).
చుట్టుకొని. సాయెల్లె. కింబోత్-జాన్ సా
యెల్లె సెత్తె=నాకడపు చుట్టుకొని పోతు
న్నది.
చుంఇచుంఇమను. అనుకరణధ్వని. సరజెత్
సాఅర్-లోతె. సువిక్-సువిక్.
చుఱుకు. 1. తర్కా (ఉపాయము) 2 ఒమే
క్; ఎగ్గోగామ్; సుమర్. తొగ ఉబ్-
లెండెన్ సుఎర్తమ్, జింతూతమ్=నిప్పు
యిప్పుతే కాలుతుంది. అతరుక్ నా-మర్
చుఱకలు. గగడన్, గగర్; డోల్ డోల్ గా.
బ్. (మనుష్యులగూ) అరొలాక్ బా, తె
గల్లాలన్ గాల్తేజ.
చులకని. ల్యార్, ల్యార్లె.
చుల్ల. కూతి

చూ.

చూడు. గిజా. అగిజాయె=చూడలేదు.
చూపించు. అల్లూబా. అతూబా. (కా.) అనిన్
మల్లిడ్డాలిక్=వాణ్ని చూడవలెనని ఆభిలా
ష నాకు ఉన్నది. కుడజన్ ఇరాఇతె;
సేనకులగెఇనా=వైద్యుడువచ్చినాడ
చేయిచూపించు. రొసిల (వేలిత

చూపు. గిగిడన్ ; గిగిమడ్ , గిమ.
 చూలాలు. వీంపాక్ష-బోధ.
 చూలావు. ఇక్ష-ఓన్-తాక్ష. పక్షగుర్-తాక్ష.
 చూలు. ఇహోన్ (ఇహా+ఓన్.)
 చూరు. అజియార్

చె.

చెంగున తిథాగామ్ ఎరై=చెంగునపరిగెత్తుచు
 న్నది. సిర్ గామై.

చెంర. బాన్, అమజన్, ఆదమ్ ; తుయె.

చెంప. తనాలూ.

చెంపకాయ. తన. బోతనా తాడేతె=ఒక
 చెంపకాయ కొట్టినాడు.

చెంబు. ముంత. ముంతా. డండీ=చెంబు అం
 చు. నీముంతా.

చెక్క. ననవి, పనల్.

చెక్కు. 1. సజా (నొలపాడువు.) రాజోజన్
 సజా=పూజా దొలుపుము. అరెజన్ సజా=
 రాజు చెక్కు 2 ఒజా (గియి). ఉరు
 జన్ పప్పలై ఒజా=వెదురు చీరిగియ్యి.సి.
 నఖా. (ముక్కలుగా చితకగొట్టుట.) కిమ్మె
 జాజన్ సజా=మేక యెముక చిదగగొట్టు.
 (లేక. గుండకొట్టు.) 4. సబ్ సబా.
 (దంచు) సబ్ సబ్ సబా=ధాన్యము దం
 చు. రియాడీగాబ్ సబ్ పంజావి=గరిక
 చెక్కి తీసుక రా. 5. సాబా. (చెక్కు.)
 ఆరా సాబా=దూలము చెక్కు. 6. లాబా
 ఆవెల్లా. లాబా ఆవెల్లా ఈడి తోబాడా
 =గట్టుకు చెక్కు కట్టు.

చెట్టు. ఆసేబ్. ఆసేబన్. ఆరా.

చెడ్డది. అంబెస్తై, అంబెసె-తె; అనర్, బంగ్గా-
 తె; సెడ్డా.

చెడ్డవాడు. ఆసేడన్, అనర్ మర్.

చెడ్డవాడయినాడు. అన్నరె.

చెదపురుగులు. తిర్పల్, తహోల్.

చెదగుడ్డగూడు. తహో.

చెప్ప. 1. అప్పకా, గామా (=అను.); బెరా.
 (పరోక్షమందుపలుకుట); ఉల్లెమా (గతిం
 చినది లేక మరచినది పలుకుట). 2. పం

డేయాన్. అజ్జెన్ తగతె, పండేయాన్ రు
 ఆ=కాళ్లు కాలును, చెప్పులు తొడుగు.

చెప్పడుమాట. అన్ అపుష్-బేర్. ఇనజ్.
 ఇనజ్-బేర్. సనుబ్-బేర్. అన సుబ్బేర్.

చెమట, ఇఖోల్ (కా. స. ఒఖోల్. ఒ
 ఖోల్=చెమటపొక్కులు.

చెమటకాయ బేరిజ్.

చెమ్మ డడా, ఒఖోడా.

చెమ్మగిలు. డడాఆ.

చెముడుకాకి. గంతులూతూ

చెయ్యి. నీ.

చెరమ. లంకా-మూ.

చెరుకు. ఆకు. (ఓ.)

చెలుగు. గుమా. ఒయ్యేర్ బాతె రుంకూ గుమా
 న్ గుమ్మె, గతేలె, తత్తెలె, పుప్పలై,
 అరేజంజి సెస్సెకా=చేటలో వియ్యముచె
 రిగి, మలిచి, మలిచి, అడ్డం పట్టి, కోడి,
 రాళ్లు ఏరు. గతేళ, తిత్తజ (మలచుము);
 సెస్సెల్లై, పుప్పడా (అడ్డంపట్టు). సెస్సెకా
 (కోడు.) సెస్సెళ (రాళ్లతీయుము.)
 చెరువు తడా; బండ (ఓ); చెరువు (తె).
 చెల్లి:చు 1 తిక్కోడా (జాజ); 2 దూలా
 (రయన్).

చెల్లెమ. 1. అంతుజ్జె, (రూ.) ఒంతుజ్జె. బరూ
 బారా అంతుజ్జె=కొండపని చెల్లెనది. 2. రే
 జ్జె, సిరుజ్జె-అబోజి అరెజ్జె పోజ్జె=చెల్లిభో
 జి చెల్లెనదా. 3. అఖిల్లై. బారా అఖిల్లై.
 రుంకు అఖిల్లై. 4. వుఇల్లై. (అమ్మకమునకు
 తెచ్చిన సరకు చెల్లిపోయినది.

చెల్లెలు. అఖిజ్, అఖిజ్.

చెవి. లూ. లూడన్. నీ లూడేతె=చెవి నులిపి
 నాడు. లూ-ఇన్ తాడ్డా ఇనతె=నా చె
 వులు గడియలు పడినవి. కడుపి. డొడొఇ
 లూ. అరూబోజ్, పప్పా కోఎజ్జా=బా
 విలీలు, కుట్టు కచ్చులు ఉంచుకొనుటకు కు
 ట్టులేవు.

చెవిలో మందమయిన శబ్దము. డెడిజ్-డెజ్.

చెవిటివాడు. కల్లామర్ (ఓ).

చెవుడు. కల్ల (ఓ).

చెవులపిల్లి. పండరన్ ; పండర్.

చే.

చేటు. ఒయేర్. ఒయార్
 చేటుకట్టుతిప్ప. రాడ.
 చేటు. అనూ ; బెంబెమ్. అనుర్
 చేతికట్టు అసక్-జేల్.
 చేతికర్ర. ఇండ్లమ్-డక్.
 చేతులతో పయికిఎగర వేయు. అను-ం.
 చేదు. అసక్.
 చేదుదంప. బుతి-గఇ.
 చేను. జండ్లమ్.
 చేప. అయో. ఉరుక్-యో=వెరుచెప. కం
 డో-యో, అసక్-యో, రెయ్యెల్-యో, మా
 గురీ-యో, నవడ-యో, నలూబాన్-యో.
 చేపు పన్నుఉలూ రింగ్లెన్ పన్నుఉతలె
 చేబియ్యము. ననబకూతిరుక్ రుంహసనబ
 కూతీలేబ=బియ్యము పైపై దంచినారు.
 చేమ. సాయాగాఇ ; బుత్తి.
 చేయు 1. అమేయా. ఏలేఅమెతె=ఏమి చే
 స్తున్నావు. బారా అమేతాఇ=పని చేస్తు
 న్నాను. 2. మినా బరొమినా. నరోబా
 మిన్=నీవు వల్లము చేసినావు. మనిక్. 3.
 తుబా. డిక్ డిక్, కెకెనా బారా తుస్తాఇ
 =నంట గింట సనిచేస్తున్నాను. 4. లియా
 (ఇది తరుచుగావాడుతారు) జిలె లిమై=
 ఏమి చేస్తున్నావు?
 చేరబడు. ఇండేర్నా.
 చేరు. అడుట. అడుఆఇ. గోపారి! అడుఆఇ;
 లక్లి అదూతాఇ=పశువుల కాపరి! రా,
 ఆవు వస్తున్నది.
 చేరువు.(=చేరబెట్టు)అబిండేరా, కింతాలన్నా
 అబబ్బా అబిండేరా=గోదకు తెలగడ చేర్చు
 చేయి
 చేరెడు. లక్. లాక్-నీ.
 చేర్చు. మయా ; సెరా.
 చేప. నేప(తె.), ననా. అనేయా అరా.
 చేనలి. క్కొక్కరె.
 చేనలినార. క్కొక్కరే-లూడన్.
 చేసెగ చేయు 1. అఇగ్గోలా. అనిన్ అఇగ్గో
 ల్లాఇ. (ఆఇ+గూ+లూ) 2. నీడుమ్మ.
 చేప్. బారా.

చొ.

చొంగ. అబూబు, బిజోల్.
 చొచ్చు. గనా.
 చొప్ప. కొయల్.
 చొప్పన. గొఇ. డియెన్ డరా. ఎంబిచొప్పన
 (ధర) ఎన్నె-గొఇ=ఈ చొప్పన బా తం
 కాన్ ఉంజి మాడి బాతె తియా=నూపా
 యికి నాలుగు మంచముల చొ॥ ఇయ్యి.
 చొరబడు. గనా.

చో.

చోటు. బాగ (తె) ; నేజన్.
 చోద్యము. తమ్మెడన్
 చోడి. సిత్రి. కొండచోడి=బరొ-సి. గసినా=
 చోడికోయి. గడ-నీ=చోడివిండి. ఆడా-సి=
 చోడి అంబలి
 చోరీ. జంబురన్.

జ.

జంకవాడు. (తె). జంకా-మార్ (తె). బయా
 మార్ (తె). జడా-మర్ (ఓ). (మా. జడ్డి.)
 జంకు రకా. అరకా డామ్ పోక్? =నీకు జం
 కులేదా? బతోక్
 జంట. ఆకం. కంత్-తెక్-గుర్=జంట అరటి
 వక్కు.
 జంకువు జెలూ ; జనొంతర్, జంకుఆ (తె.);
 బాఆతి
 జగడమాడు. అల్-రొడేనా, ఆల్-మెడేనా.
 జగ్గిలివాడు. జగ్గిలి.
 జట. లాఖా. లనాయన్ లనాఖా. గల. గ
 లేతె=జటవేసినాడు. (అల్లినాడు).
 జట్టుగా. జతాలె (తె.) రుక్కుతె. గల్లె.
 రుఆన్, మఇలె
 జడియు. డెర్నా; బంగోడ్నా; అరకాడా.
 జడ్డి. జడ్డి. జంక. బయా. కేకా. తోకా.
 జలిపడు. పొండేనా. తెంగిజ్జా అపొండేయర్=
 ఎక్కడా జలిపడలేదు.
 జనపనార. సున్ సునబన్=జనపకూర. సున్ సూ
 నబ్-లూ=జనపనార.

జన్నివాడు. కుడాగన్, డేసారి ; జన్ని-మర్ ; బాయా.

జన్నిది. కుడాగ్-బోఇ

జబ్బ. డండే-కీ.

జబ్బుగా. అనూల్లె-జల్లాల్, రాఉల్లె. అనూ
యుమ్ డాగె, (పా), అబనూయుమ్ డాగె=
పోనీ, పాపము కట్టుపడ్డాడు, అని కనికరిం
చినాడు.

జమ. తనిఇ.

జమచేయు. రుకుట(మరుపులు, విస్మృతులు మొ॥).

జమిలి. సిమిలి. గల్ గల్.

జమ్మిచెట్టు.

జయల్, జఇల్-సీక్. బొండి-సీక్. లుముడి-సీక్.

జరుగు. డేనా. అనిన్ డేనేతె=వాడు జరిగినా
డు. డనేన్. డనెజన్. డనెడన్. 2. గ క
ల్లె. జరిగినది. (కాము 3. డేఆ జతె
డేలె=ఏమిజరిగినది?

జరుపు. డేడా.

జలగ. ఇలేబ్. ఇలేబ్-కుఇ=జలగవంటి కొ
ప్పగలది ఇలోమన్ కా. స.) జలో
బాజ్.

జలజల. బడోఇ-బడాఇ.

జలుదు. వడిసు ఆ. (తె).

జల్లించు. నల్లాయా; నల్లాఇలె=జల్లించినాడు.

(నీరు, విత్తనాలు మొ॥)

జల్లుమనుట. రిక్కల్. రిక్కల్-డేలిక్ పురా
డా-ఇన్. జారకాఇలిక్=నాప్రాణము
జల్లుమన్నది, గరుహడిచినది.

జల్లు. 1. అశెక్-గుమ్. (వానజల్లు) 2. తిగ్గుమ్
(ఎదురుజల్లు కొట్టినది.) 3. బిరా. జండు
మన్ బిరా=విత్తనాలుజల్లు. 4. బిడా. 5.
పులా. రేగమ్ పులేతె డో అనిన్ గోజ్ నేతె=
మందు జల్లినాడు గనక వాడు పడిపోయి
నాడు.

జల్లెడ. ననల్, సానిడి (కా.)

జా.

జోమానా.

జోబన్=కూర్చోడానికి (జా

అగాన=ఇల్లుకట్టు

జాగుచేసినావు. అయ్యమ్. జగుడోలమ్. అలిసో
మ్మె (తె.) ఈమెలోగోజ్. ఈమేలమ్.
జాగ్రత. జాగరత. ఎర్-అమ్మెఇసాలజే. గిగిల్.
బజ్ నాలె ఎరా.

జాశి.

జాడ. సిత్త.

జాడించు తమ్మా.

జాలి. జాలి.

జాత్ర. జాత్ర. (ఓ.)

జారు. 1 గలోఆ. లేబు గలోలె=డబ్బులు జా
రినవి. 2 జలోఆ, జలోపా. జాబ్బానమ్మే
లె జలోపాలీజ్=బుడచేత (కాలు) జారి
పడ్డాను. [వరాల్లె గిసుకుపోయినది)].

జారుకర్. కంతోర్ జాన్.

జాలము అయ్యమ్ అయ్యమ్ గోజ్మె=ఆలస్యము
చేయుకు. ఈ మేలోగోజ్ రగుడోగోజ్మె.
అబడోయిలె=జాలము చేసినావు.

జాలారివాడు జాలారి-మన్.

జాలి. సిక్క-మన్ (తె).

జావ. మేతమ్-కూడు రరడబ్-కూడు.

జి.

జింకమన్ను జిగిడ్-లో.

జిగటమన్ను. జిగన్-లో. జిగిడ్-లో.

జిగి. జిగి-గామ్. డడా.

జిగురు. బంక (డె.) తూలర్ (తె) చెట్టుది.

జిడ్డు. జిక్కో-జ్.

జినుములు. కింద్రోమ్, కింద్రోమన్.

జి.

జిడి. ఒలజన్ లంకజిడి=గనుకలోఇ.

జిడిగింజ ఒలజన్-అబాఇ.

జితము. జితమన్.

జిగ్గకోళము. అవినన్ (వత్తులకడుపులోనిది).

జీలకఱ్ఱ. జీలకరా. (తె.)

జీవనము. జంగాడా. పురాడా. మరెజ్ నా.

జీవించెను మేపజ్జె.

జా.

జాట్టు. (పిలక.) ముడాడి.

జాబ్బిచెట్టు. రిబోఇ-నెబ్.

జాట్లు సరూదా. సబీరన్ సరూడేతె=పులుసు
జారి నాడు.

జె.

జె.సి. మమ్మార్; కుక్కు-సాలా=అగ్ని జెరి.
జె.సి.పాతు. పోడర్-జా.
జె.లగ. జిలోబాన్. ఇలోమన్ ఇలోబె.
జె.లలు. ఊరజ్-యో.

జే.

జేగురు. బ్రారెజ్-లా, జె-లో.
జేన. పఇ-సి.
జొన్నలు. కంబూర్ జొన్న (కా.)

జో.

జోళ్ళాట్టు. తత్తాడా తత్తాలె అడిమా దో పసి
జన్=పిల్లను జోళ్ళాట్టు సీద్రపుచ్చు
జోడించు. మాయా రబా. అబొబ్బడా అ
బొబ్బల్లె తొబాదా=జోడించి కట్టు.
జాపకము. మత్తెజ్. ఇన్ మత్తెనాఇ=నాకు
జాపకము ఉన్నది.
జ్వరము అనూ.
జ్వాల. డిమ్డిమ్. తొగి పుయోజ్-పోయోజ్
డుమ్డుమ్లోతె=నిప్పు గబగబమండి జ్వ
ల వెళ్లుతున్నది. ఇమ్జ్-తొ

ట.

టక్కరి. తొంత్రో-మార్ (ఓ)
టక్కు. తంత్రో (జ్), తరక్కా. తరక్కా-
డిమ్=టక్కునిద్ర.
టపాకీ. పతాకింజి. ఒడడ్ డాజ్-తొ

టి.

టిక్కిళొన్నది. గెగె. (తె.)
టిక. తికాలు (తె)
టెంక తంక.
టేకిచెట్టు. టేకి-సేబ్.

డ.

డంకా. నుడా కడిజన్.

డంబము. లయర్ లూపె. సిండి కాప్రి గుండా
దాలె, లయర్ లూపె తోజ్ నీజ్=బట్ట
గిట్ట కట్టుకొని డంబముగా నాట్టుముచేస్తు
న్నాడు. లడుఇ-మర్=డాబుగాడు.
డగ్గత్తిక. కర్గర్ సర్రాజ్ (గగ్గదస్వరము.
కరోజన్.

డప్పు కడిజన్.

డబ్బి. వేలా.

డబ్బులు. రడి; లేబు; నేబు (కా. న.)
దాలు.

డీ.

డీకొలుపు. అబ్బల్ నూట. బాగు మొక్కడా
అబ్బల్-నూట=రెండు పాట్లెళ్లను డీకొ
ల్లు. సన్నూట. అన్నన్నూట.
డీలుపడు. బంబానా (క్రీ)
దుల్లు. (=దులుపు.) గోజా, ఓసేజా. ఉడా
యుట=మామిడిచెట్టు దులుపు. తత్తి తమా
దా=చాప దులుపు.

డె.

డెక్క. కుర (ఓ). డెక్క (కా.)
డెప్పె గుడ్డజ్. జిర్రజ్. జన్నోజ్.

డే.

డేగ. అన్నసేబ; ఇమ్మార్; జమ్మ (కా) తుర్
డేజార్ (బై రిడేగ). సర్ డేదాఇ.

డొ.

డొంక. కుర్రమ్మెబ్ (కా); జీబజ్. రంకుడి.
జింపు. కొర్రబన్=గాబు.
డొంక చెవుడుచెట్టు?
డొక్క 1. డాఫూజ్. కండ్రాబడి డాఫూజ్-
ఇన్ అనూడేలె=నాయెడను డొక్కలో
నొప్పివుట్టినది. డాఫూజ్ (డా=నీరు; కింపు
జ్=కడుపు) 2. కుర్రజ్. పఇడి-కుర్రాజ్
లూసెదా=కొబ్బరిడొక్క ఒలుపు. 3. డో
జన్. డోజ్ ఇన్ బంగ్స-తె=నాచేమా
లోము బాగులేదు. 4. ఉగ్గర్.
డొల్ల. పీక.

దో.

దోకి దుష్టు, దుంబిడి.

దోకు. బబ్బి

దోలు. దోండా, రామదోలి.

త.

తంగడు.

తంటా. కల్ కల్, అల్లా. (తె.)

తంపెపుచ్చెట్టు కెరెతా-నెబ్

తండ్రి. ఉరిజ్, పెత్తెండ్రి=తాతాజ్. పిన్న

తండ్రి=డాడి. తండ్రితల్లి ఉరి-యాజ్

తంత్రిము. తంత్రిమన్.

తంపి. తుంపోత=తంపి చేయి.

తక్కిన. లక్కతెనా తీకి.

తక్కువ-అయినది తిండ్ల, అసాలె.

తక్షణము. తాడో.

తగలము తర్పు గు.

తగలబడెన. జొంతూలె జంతూలె

తగవు రొడె (జుడమ). తగుత. (తె.) పెడి

యా, గురిరి జాయమన్

తగిన. సరి-గొడ, జాడె, జాజ్-జాజ్.

తగిలించు. 1. సెరా. బిడాన్ అనజన్ సె

రా=కావడికి ఉట్టు తగిలించు. పుతర్-లే

జన్ దంగు సెరా=కన్నములో కర్ర పెట్టు.

2. గతరా. ఒంటిదన్ ఆమ్-బా, తె గతరా

=పిట్టను బాణములో తగిలించు. (కొట్టు.)

తిగ్గుచున్నది. అఖాతై. తడా-డా అఖాతై=

చెరువునీరు తగ్గుతున్నది. తింపోజ్ తె. (సో

ప్ప, నీరు మొ|| వాటినిగు|| అఖాతై వాడు

తారు.)

తగులుకొను. తగులు 1. గతర్నా (ప్రా.) మండి

డి గతర్తై=ముణుకు తగిలినది. 2. పబ్బా

లె (పాదమునుకు). కుడ్డగన్ అతల్-జెబ్

లెజన్ పబ్బాలె, తుమ్మాలె=మొరడు అ

డుగుకుతగిలి బొరగిల వడినది. 3. తిజిల్లా.

నుదురు, బుర్ర గురించి. ఖాన్ ఇర్రాఇ

దోన్ ఉర్రజ్ తజిల్లా=సేను పస్తాఉండ

గా వాసము తగిలినది. అనిన్ తజడి ఇఖ్

జా. అనిన్ గా వచ్చి వెళ్లి

తగలడము

గురించి). అనిన్ తుమాకుజ్ ఇర్రాఇదోన్

తమాజ్ దోజ్-ఖాన్=వాడు ఎదురుగా వ

చ్చినాడు గనుక నావంటికి తగులుకొన్నా

డు అకొల్నే తె=తగులుకొన్నది. అల్త

మోజ్=ఒకరి ఒళ్లు ఒకరికి తగులుకొన్నది.

5 రజ్జె కందారాలేజన్ సిండ్రి కజ్జె=కొ

మ్మలలో బట్ట చిక్కుకొన్నది 6. సమ్

సమ్లిజ్. కింతల్ సమ్సమ్లిజ్=గోడ నా

మీద పడ్డది. 7. లత్తిజ్ లిజ్ గ్రడగాని,

చెట్టుగాని, నామీద పడ్డది. 8. అక్కా

నేతే (పుల్ల మొ|| వా||) 9. తిన్నే తె. అ

జల్-ఉజ్ దోజ్-ఖాన్ తిన్నే తె=కర్ర నా

వంటికి తగిలిది

తగ్గించు. 1. అదోఇనా అసీజన్ అరా అదో

ఇనా=ఇంకి దూలము తగ్గించు. అనగా

దించు. 2. డిజ్లోజా మలీన్ డిజ్లోజా=దీప

ము తగ్గించు సేబు-కరుచు జా, జండుమ్-క

ర్పు జా డిజ్లోజా=డబ్బులు ఖర్చు గించు

ర్పు తగ్గించు. 3. తాజ్జా. తిగిన్ తా

జ్జా=నిప్పు తగ్గించు. 4. అత్తడా. నరో

బా అడా అత్తడా=పాలమునకు నీరు త

గ్గించు. బుడిన్ అత్తడా=వేడి తగ్గించు 5.

తాసాజా 6 తాలోజా అసీజన్ అసేబు-

కరుచు తాసాజా=ఇంటి ఖర్చు తగ్గించు. 7.

దుజ్లోజా అల్లెమన్-అ బుడి దుజ్లోజా=

కుంపటి సెగ తగ్గించు.

తగ్గెను. అఖిల్లే. బిరిండా అఖిల్లేజి, జండుమ్

అఖిల్లే=కుటుంబము తగ్గినది; గించు తగ్గినవి

తటతట. రువరువ్. పురాడా ఖాన్ రువరు

బ్ డేతే=నాగుండె తటతట మంటున్నది

తటతటచినది 1 లజేలె కినా లజేలె=పులి

ఎదురుపడినది 2. డేలె.

తటాలున అబ్బోమూ ఎర్రాఇ తె=తటాలున

వచ్చినాడు.

తట్ట. తాల్తేజ్.

తట్టు. ఒడితై, అత్తట్టు, ఒడిన్నె ; కొడితై,

కొడిన్నె.

తడక తొర్పు. సనజన్ (కా.స.) తొర్పు

తొబాడా=తడక కట్టు.

తడకర్ర. ఉకర్ డాజ్. నిమ్సిమ్.

తడబడు 1. కెర్పు కర్నా (కా. స.) రూ. ఎ

ర్యుకుర్యు 2. అరోబర్, అరోతమే. ప
గిల్లాక్షే. తె.

తడవ. 1 నబ్బు (తె.) 2 తజోర్. బాగు తజోర్
అప్పుజ్జెజి. 3 తూన్.

తడవు సుమసుమా. సిమ్సిమ్; సిమ్సిమ్ ఎర్రాఇ=
తడవి తడవి వచ్చినావు. డోక్-క్యోన్
సుమ్మె గిజూ=నావళ్లు తడవచూడు.

తడి. డడ. బాగు డడా డాన్ సరోబాన్ తీక్=
రెండు తడులు నీరు పాలమునకు నాకు
ఇయ్యి. డడా-సిన్. లడిమ్-సిన్ తడిబట్ట.
తడియు. డడానా. డడాలె=తడిసినది. జమ్
తిర జిమాలె=బాత్రిగా తడిసినాడు.

తడుపు 1. అడాడాఅ. నండి, తత్తి బాకన్ సిం
డ్రె, అడాడా= మంచము, చావ, మరిన్ని
బట్ట తడుపు.

తడుముకొను 1 సిమ్మ. కడుమర్ సిమ్సిమ్ తె
ఎర్రై= గుడివాడు తడుముకొంటూ వెళు
చున్నాడు. 2. సఇడమ్మ (చెబ్బతగిలి
సప్పుడు వాడుతారు)

తన. అ ఉంతామండ్రా అ సీజన్ ఎరేతే=
ఆమనిషి తన ఇంటికి వెళ్లినాడు

తనఖ. తిక్కుఇ. తింకుఇ (గు) తిక్కుఇనా=
తనఖాపెట్టు.

తనిఖీ. మెల్ మెల్ తనిసి.

తనివి. బెబె.

తన్ను. తఱ్ఱాఅ. పాడా తణ్ణీ బెబె. బినెపా
డెతె.

తప్పక. ఎర్-పడోలెబె.

తప్పించుకొను. తజిర్రే ఎరేతె. సిల్లె ఎరేతె. సా
డా. నమజ్జె ఎరా, సిడా, తజిరా, సాడా,
నమజ్జా.

తప్పిపోయినది. పడోలె.

తప్పు. ఎర్రు; ఎర్రె; ఎరిసి, ఎర్రుఅడ్డ, రంక
ఎర్రుఅడ్డా గత్రై= దోషము. తగులుకొ
న్నది.

తప్పట. వుదో.

తమకము 1. గిమ్మడా. కిన్ సెలోగి మడ్డలిక్షే=

ఈ ఆడదానిమీద తమకము నాకుకలిగి
నది.

2. బల్దాబ్.

శమలపాతు. పన్నా-ఓల్.

తమామ. గిగ్గిడన్. గనిడ్

తమ్మి=జగతా-లూ

తమ్మిచెట్టు=ఒక దొంగమల్లి-నేబ్

తమ్మడు 1. ఉబ్బక్షే. 2. తోనా 3 బాభాక్షే.

4 బల్బెక్షే. 5 గతల్.

తరి. గడసీ. గగ్గల్-బో గరేతె రడసి=తిరిపు
రుగు తరిగుండ రాల్చినది. •

తరుగు 1. రాడా ఉఆబన్ రాడా=మార
తరుగు. 2 (చా. కోయు)

తరుచు 1. కబుక్షే. జండ్రామన్ కబుజ్జె=
విత్తనములు ఒత్తు ఆయనవి కబుక్షే-కాప్
=దళసరి గుడ్డ 2 తర్డెజా (కా. స.).
తడజా తోగన్ తర్డెజా=నివ్వు తరిచి తి
య్యి 3. అప్పెజా. అదుప్ అప్పెజా.
4 బాబ్బాకా. 5 పుడాఆ.

తరుము గోజా. పండేర్ ఇరై, గోజా=చెవు
లబ్బి వెళ్లుతున్నది, వెంటబెట్టు.

తిరువాస 1 ఆఇంతెన్ 2. అభేతెన్. 3. తె
కెసిల్లె 4, సిక్కోఇ. అమన్ ఇరాఇతెనా
సిక్కోఇ=నీవు వచ్చిన తరువాత. 5
అతీకి 6. అకీకి (కా స.)

తర్పణము. సనిర్ జతడైజి, జతడైజి=తర్పణ
ముచేస్తున్నారు.

తల. బోబ్.

తలనొప్పి. అనూ-బోగ్.

తలపెట్టు=ఒంగండియా.

తలంపు. సగల్. ఒంగండి.

తలక్రిందుగు. తుంసుబ్-బొబ్బె.

తలితండ్రులు. ఉఆ-యొబ్బక్షే. ఉఆ-యాక్షే. జి.

తళుకు. కడిర్ గామ్. కసిడా మడిర్-గామ్ గత్తె
డాగాన్ అమ్మైలె=మంచు ఎండచేత జిగ
డిగలాడుతున్నది.

తలుపు. సనక్షే. సనక్షే ఇజన్న (లోపునండి)
తలుపు వేసికో. సనల్ ఇక్తా=తడక (పై
నుండి) వెయ్యి. అనక్కా పనడన్ పడా=
చీరుగుడు గడియ వెయ్యి. అరాసన్.

తల్లడించు. బంతోజ్జా.

తల్లి యోక్షే (యా) యాక్షే. మేక్షే (కా). అ.
యోజన్. బారోన్ సెలా=ఇద్దరు బి

డబ్బల తల్లి ఎక్స్‌ప్రెస్ సెలా = ముగ్గురు బిడ్డల
తల్లి. ఒకన్-బాఇ (రూ.) అయోక్-బాఇ =
సిలతల్లి.
తళతళ. కడుర్. తనర్.
తవుడు. కిసమ్ ఆగ రె-కిమ్ = మెత్తనితొడు
బుడమపమ్ = ఊక.
తవ్వ. డి.
తవ్వ. గాయ్ బాగు లూఓక్ గాయా = రెండు
గోతులు తవ్వ.

తా.

తాండ్ర. తాండ్ర. అంబసాడా. (ఓ.)
తాగు గా. ఈగా = వెళ్లి తాగు. ఆగా = వచ్చి
తాగు. పీకే-గా గామాడా = దొల్ల తాగు
గేమ్మ = వెలిగించు. గయాల్. గాజల్
(కా) = సారా తాగు. గా-డానా = నిట్లతాగు
బకాతమ్పా = తాగుతావా? = నీకు ఇ
ప్తమా?).
తాచుపాము పోడడ్ జా.
తాటికకు. కంబాఓల్.
తాటించు (గగ్గుముచేత. ఓడోల్నా. మెమ-
బాబ్ నా మెమెతెనా.
తాడిచెట్టు. తుబర్-సేబ్.
తాడు. బుడడన్. అల్లె తాడు డిక్లెట్ల డెన్.
డెక్లెట్ల చితారుకు వేసేది).
తాత. జోజ్ బనార్ జోజో = తాతతండ్రి
తాపము. బుక తళతళన్.
తాపి. లేస డీర్గా (కా). లేస-గామ్ = మెల్లగా
తాగు. డీర్గా అంజేజా = తాపిగా నడుపుము.
తాపు. లేసథా తజ్జ తఖ్యాలె = ఆపు తంతుం
ది. సుడా లేసథా గత్రె = చెర్ల తాపు తగి
లినది. తఖ్యాలె.
తాబేలు. కూబున్.
తామర 1. పడోడే-ఓల్ (కా). తుంపేడ; కుం
పేడ. 2. బానార్. అసన్ డోడన్ అల్లాఇ
బానాల్లె = వానికి ఒళ్లల్లా తామర అయి
నది.
తారుమారు ఒలఇబల్. సిండ్రిసమ్ సిండ్రి-
ఖేన్ ఒలఇబల్లె = నీబట్ట నాబట్ట తారు
మారు చెసినావు. ఆబారా ఒలఇబల్లెజి.
వారి పనులు మార్చుకొన్నారు.

తారు. ఎండుకా.

తారు. ఉరుకా.

తాలింపు 1. సనగ్గాఇ. సనగ్గా ఇ మనుగ్గాఇ
(మర్దు) సెల్లాఇడోన్, మనా = తాలింపు
గీలింపు వేసినానుగదా, రుచి

తాళము. పనడన్.

తాలింపు వేయు. సర్గాజా.

తి.

లిండి 1. అగాబన్ (పశువుల). 2. అలా
మక్ (కా.) 3. గనాగా. 4. జుమ్మమ్.
5. జుమ్జుమ్. 6. జుమ్ జుమ్ నక్ (మేత,
లిండి). గాఇ జుమ్. గాజామక్ = లిండి
వేళ.

తిక్క. బయ (ఓ)-(చూ. జంక.)

లిట్టు 1. కాఖా 1 అనేడన్. 2. అడోనా
డమ్ 3. అడోమక్ తమ్ = చావుమనిలిట్టడ
ము. 4. కోప్పాలమ్ గాతాఇ = నీవొప్ప లిం
టాను. (ఎవడయినా నినిపోయిన పిమ్మట ది
నాలప్పుడు వచ్చే చుట్టములకు వొప్పతో
వొప్పెడు అన్నము యిచ్చుట ఆచారము)
2 ఉగ్గానా = చాలానేపులిట్టుతునే ఉండు.
తోడోక్ ఉగ్గాల్ ఉగ్గాల్ డకూతమ్ =
ఎల్లప్పుడు లిట్టుతునే ఉంటావు

లిత్తి బూబె (కొలిమి సంబంధమైనది).

లినికించు. అజ్జమా. అగ్గాల

లిను 1. జుమా 2. గా. 3. బక్కానా. దేవు
ణ్ని పూజించి కొత్తపంట లిను. లిమఇ-లిమ
జేతె. కొంచెమురుచి చూచినాడు (బాగా
లిసలేదు).

లినువస్తువు జనుమ్జుమ్.

లినుకు. అఖా ఆ. ఖేన్ ఆడేక్ ఆబోము అఖా
సత్తాఇ బడేఇ = సేన్న తే తటాలున లినికి
వేస్తానుగదా (మరుగులోనికి వెళ్లనప్పుడు)
లిన్నగ 1 బజోలె 2. రజోలె. సరీలె 4.
సరీగోఇ. 5 తండ్రామ్ గామ్ 6. గుడిల్లె.
(చూ. నిలుపుగా)

లిన్నె. బలూతు.

లిప్పతిగ. తమేలక్.

లిప్ప 1. పియ్యూరా. తజ్జిజన్ పియ్యూరె

పశ్చాత్తాపము తిప్పి తీసుకురా. గ్రామీణ ఉంతానేజన్-నితై పియ్యారై పశ్చాత్తాప= (చేను)కోతలవారనుండి తిప్పితెచ్చు 2. అబ్బే శ్చేడుకా పసిన్ బత్తె కొన్నె అబ్బే శ్చేడుకా= పిల్లను అటు ఇటు తిప్పు 3. గొర్తాయా. గొర్తెత్తే=నాకు వళ్లు తిప్పతున్నది 4. మాడెంగొదనా. ఉంతాబెర్నా అబ్బకాయె మాడెంగొదనేతె=అమాట ఇచ్చుములేక నొంగు తిప్పివేకొన్నాడు. 5. తడదనా గారె దో తడాదల గోజ్జేతె = తాగినాడు గదా నొంగము తిరిగిపడ్డాడు. 6 సాయె న్నా. కింబాజ్-ఫోన్ సాయెనేతె, ఒంబఇ ఒంబఇడెతె. నాకు కడుపులో తిప్పింది; దోకుదోకుగా ఉన్నది.

తిప్పిరి. కుకుడా కుంకుమనలా (కా.స.)నయో కుంకుమనలాలిజ్. నాకు తిప్పిరెక్కినది.

తియ్యిరి. కగాల్.

తియ్యగుమ్మడి. అతుజ్.

తిరిగి. 1. బారెబారె. 2. తెత్తెజ్ తెత్తెజ్ 3. అబ్బెరై, అయ్యెరై. 3 బారా.

తిరుగబడు. డయరా తంకమ్. ఖాన్ గాత్రాఇ దోన్ డయరై, కాఖరేంజి=నానాన్న అడిగితే తిగబడి తిప్పినారు.

తిరుగలి గొనిడి. గరోనేడ్డాజ్ పిడి (విరై చే పిడి). గనిడేడజ్. “గొనిడిబజ్ తిఇజ్”. “ఏతెనమైలే?” “సిత్రిగ రోసి అమైలే” “ఒడె, గొడా.” “గోతాఇ”=మీ తిరుగలి నాకు ఇయ్యి. ఎందుకు? చొట్ల విసిరే నిమిత్తము. కానిమ్మ, విసురు. విసురు కొంటాను.

తిరుగవేయు. చసల్లాఆ.

తిరుగు. ఎండుజ్. పర్ పర్ డాగా-లెజన్ ఎండుజ్ దోన్, ముంకాసి యొర్తలై, గోజ్జేతె=గట్టి యెండలో తిరిగినాడు గనుక నొంగము తిరిగి ఒక్క మారుగా పడిపోయినాడు. బుడుబుడుగా మై గయ్యై రేజి గయ్యైరెత్తెజ్. గిరిగి తిరుగుతున్నారట. పియ్యురైంజి. యోయో తనోజ్, గయ్యోర్ తనోజ్, పియ్యోర్ తనోజ్ (నాట్యములు)

తిరుగుడుగడియ. అక్కా.

తిరి. తిరి. (మేకలను, ఎడ్లను) తోలుట.

తీ.

తీగె. 1 లనామ్. పడమోలనామ్ తిత్తె సిదా=మోదుగ తీగ తుంచువెయ్యి. లుఆ మన్లనామ్ పియ్యారా=చిక్కడు తీగ మల్లించు లనామ్ లామై=తీగె సాగుతున్నది. 2. అన్తనారి. (చితారుతీగ) డెండేజ్. అంతనారిజా=చితారు తీగ వాయింపు.

తీగె. బలూతూ అనేగుల్.

తీతుపువెట్ట-బుడోర్ తొఇ(?)

తీపు. లగార్, రి గాల్ (గు), ఏతేజ్.

తీయుము. 1. తిబా. బోతె తల్లెంజి తజ్ తీనమ్ =నీ ఎడ్లు ఎవరు తీసుకొన్నారట. 5 సడర్ సెదా తీసి పారవేయి 2 తిసర్నా (వరిఆకు తియ్యి) 3. పెసర్నా (ఆకు తియ్యి)(కా.)

4 సెదా

తీరిక. 1. రొయోజ్. 2 రనోయోజ్. రొయోజ్=తీరుబడిగా. అర్రొయోజ్=తీరుబడిలేదు 3 సబా. బియో సబాతిజ్, ఎరాఇ=రేపు తీరుబడి, రా

తీరు. నీకోపముతీరినదా? నీఆకాలితిరినదా? తీర్పు తొక్కడా. జాజానమ్ తొక్కడా. నీ ఆప్పతీర్పు.

తీసుకునిరా. 1 ఉరుశ్చాఇ (మనుష్యులను) 2 పాశ్చాఇ (జంతువులను, వస్తువులను).

3 అర్రోశ్చాఇ (పశువులను) 4. అడాఇ.

తీసుకొనిపో. 1. ఉరుజ్చా (మనుష్యులను.)

2 పాశ్చా (జంతువులను, ప్రాణములేని వాటిని) 3. అర్రోజ్చా. 4. అడా. (పశువులను) తీసివేయు. పోజా అజలన్ పోఇబా = కిర్ర లాగివేయండి. సిండిపోజా=బట్టలాగి వెయ్యి.

తుం.

తుంగ. 1. తుంగ(కా). తుంగాడుంపాజ్ = తుంగముట్టలు (కా.) 2. గఇజ్ సర.

తుంచు. 2. సిబ్డజా-తడా

తుండు. 1. రసఇతుజ్. 2. అరా.

తుంపర 1. సిస్సర్. సిస్సర్ లోగబిజ్ లోగ లో తె=తుంపరగా ఉమ్మి పడుతున్నది. 2. సిర్ సర్ - డా.

తుట్టపురుగు. తుత్తా-జాడన్(కా.)

తుడుచు. 1. బోఅ. 2. అర్జోలెత్తిర్. అంతా
నాశము చేసి.

తుడుము. కడిజన్. తిమక. డగుడు(కా.)

తుడువు. 1. జాబోఅ. జనోబా'తె జాబోయే
తె=చీపురుతో తుడిచినాడు 2. అంబోయా

తునక. తనుబ్. 3. అరమ్. (నది, గాలి,

అన్నవారు మొ॥ వాటినిగురించి వాడుతారు.)

రోగా-బోజాన్ కుడుబ్ మంద్రాన్ అర మ్మె

పాజేతె=అన్నవారు అందరిని తుడుచుకొని

గోయినది

తుద. మనిజ్. మనేజ్ (మా॥ కొన) అబ్బి=

తుదమట్టా.

తునక. తునుజ్.

తునకాలు. బిష్సా-డాజ్.

తునియు. అలా కన డజు బాగు తనుబ్ అలా

=ఆకర్ర రెండు ముక్కలుగా విరువు. అని

న్నా డియ అల్ల సెత్తావ=చాని నడ్డి విరిచి

వేస్తాను.

తుపాకి. బాడా. పతోఇసి-బాలన్.

తుప్పలు. కుర్రబంజి గజ్జిక్నా (తుప్పలు

కొట్టు, రొడ్డు కొయ్య) డుల్బానాఇబా=కొం

డపని సరిపెట్టుదాము రండి. కుర్రబంజి

ఆఇనాఇబా=తుప్పలు నరుకు దాము, రండి

తున్నచెట్టు కెండు-నేబన్.

తుమ్మ. కెండు

తుమ్మ. తామూఆ

తుమ్మెద. బుజ్ బుజ్-బూ.

తురకలు. తురకాంబి.

తురుమని. పిర్-గామ్మే

తుల. బిం సా-డజ్.

తుళ్లు. ఉర్సుకుకా. ఉజా. అబ్జిమున్ గిజేతె=

ఇర్ డొడొఇతె (రబ్బరువలె) తుళుతుళ్లుకు-

పడిచాచినాడు. ఎడికాబా'తె అనిన్ ఇర్

డొడొఇతె=సంతోషముతో గంతులువేస్తు

న్నాడు.

తూ.

— బారా అబ్జిమున్=ఈ

రూ ఓడనాఇ=రేపు

తూగుతాను. ఎర్ అచోక్=నాకు తూగు

బడిలేదు 2. తూడొక్తనాఇ తూగుతాను

అతుడొక్ లిక్=నాకు తూగుదు 3. డొఇతె

=వేలాడును కనా పోగా కుర్రబ్ డజిక్

తూడొతె? =పోగాకు ఎంత తూగినది?

తూచు. 1. తూసేయా. (తె.) 2. తుడేయా. త

నూడె ఎర్=తూక తప్ప.

తూడు (తామర). పడోడీ-గాయన్ (పడోడీ

+ గాయన్, తుంపెదా-గాయ్.

తూనిక. తనూడె.

తూము. మాడి. మాడియన్.

తూరిగ. కెడోపీక్.

తూర్పు. డరుజ్ డుజ్-యోజ్-నా-నేబన్.

తూరుపెత్తు. పుయెజా. సరోపుయెక్లండేన్

అపోల్లాక్ పుయెక్తె=ధాన్యము గాలికిపట్టుతే

పోట్లు ఎగురుతుంది.

తూలనాడు. సత్తిగామా సత్తిగామ్ | కాజ్తె

=తూలనాడి తిట్టినాడు, (మనసు నొచ్చు

స్థు)

తూలు. 1. బిర్సాఇనా (బిర్+సాఇ). సరో

బిర్సాఇనేతె=ధాన్యము తూలిపోయినది.

2. పాజ్ సెరా. రోగో పాజ్ సెరెతె=కందులు

తూలిపోయినవి మంద్రాజి పాజ్ సెరెతె=

మనుష్యులు చెదరిపోయినారు.

తె.

తెంచు. 1. రుఆ. అగున్ రుఆ. 2. తడా. లు

ఆడన్ తిడేతే = తాడు తెంచినాడు. 3.

డజా. ముగ్గ, రోగో, తిత్తిక్, ఉడా,

ఒలాకుడుబ్ డజేతె=పెసలుకందులు, చింత

కాయలు, మామిడికాయలు, ఆకులు, కోసి

నాడు (తెంచినాడు). 4. ఉరా. లుఆడన్

ఉరా=నార విప్ప. 5. ఉండ్రేజా. ఉడొ

ఉండ్రేజ్=జుత్తు తెంచినావు

తెండా. రిక్డెన్.

తెగగొట్టు 1. రజా 2. రెత్తూజా. కండా

రన్ రెత్త-తూక్లన్; తూఆ-గామ్ డకూతె

=కొమ్మలుకొట్టివెస్తే వెల్లడిగా ఉంటుంది,

అజుల్ రజా=కర్రలు కొట్టు. 3. రరజా.

తెగదు. అజుబె.

తెగు అతడా.వనల్-డెజ్ అతల్లె ఎరేతేకన్నె
తెంచుకొని పోయినది.

తెగులు. అను. అక్కెమార్ = తెగులుగొట్టు
వాడు.

తెగువగా ఎగ్గులొక్కడేలదె. ఉమజ్ గాన్లె
ఉమజ్-మర్ = సాహసముగలవాడు ఉయు
జ్-మర్.

తెచ్చిఇమ్ము పజ్జిజ్

తెచ్చుట. పనాజ్

తెట్టు. లల్లర్. (గంజి మొలవాటిమీదిది)

తెట్టు. 1 లాబోజ్ (ఒడ తెట్టు) 2 కీబోజ్ 3
సత్తుఅ(గరిటలేకతెట్టు) 4 కువరా ఉరు
జన్-బాతె బుజ్ సాజన్ కీ తేజి = వెదురులొ
తెప్పనడుపుతారు

తెనుగు కాపు-బె

తెన్ను. తబో

తెప్ప 1 బుజ్బుజ్ 2. బోబా.

తెప్పరిలుట (తెప్పరిలుట) సుజ్ సుజ్ పురాడ
తడజ్లె గోజేజె గో. య సుజ్ సుజ్-పు
రాడా తె=ఒప్పు తెలియక పడిపోయినాడు
గాని ఇప్పుడు తెప్పరిలుగున్నాడు.

తెప్పించు అప్పజ్ పనాజ్

తెమడ. 1 సూరి 2. నిజోల్. 3. గిరి కేతె
తెన్ను. ఒబోగో.

తెగ. డాజ్. నిమ్

తెగు. 1. తులడా సనజ్ డాజా=(విరివిగా)

తడక తెరువు 2. రేత రేగూ తోంపు
రెయ=తడక నిప్పు.

తెలకలివాడు. తెలకలి. 1. తెల్లి (2.) (తె).

తెల్లమగ్గి పలుకునూ

తెల్లపాలచెట్టు. రాజ్ డా-సేబ్.

తెలియు. గలమ్నా.

తెలిసికొను. ఒబో నా ఉంతాక బుగ ఒకల్నా
=ఆకబురు తెలిసికొను

తెలివి. గలమ్, అగలమ్, బుడ్డి. ఒగిండి

తెలుపు. 1. సలూ 2. పోల్లజ్ (అడ్డి) తార్ డమ్.

తెల్లకలువ. డుంపాలెంపు. సలూలాన్

తెల్లమోడుగ. గరంబోజ్-సేబ్.

తెల్లవారుగట్ట. 1. తగ్గల్లాన్ 2. కన్సిమ్మలన్

3. డజ్ రొజ్లె. (చూ. ఉదయుమ్)

తెల్లవారెను. అసారె. పల్లె. డుజ్ యోజ్.

తే.

తేగ గనజ్.

తేగస్సు. అర్దుమునుండిగోడ మొల వాటిమీదపడే
సూర్యకాంతికి తర్జడిఅనిపేరు.

తేట. 1. మతిజ్ మతిజ్-డా=తేట నీరు.

మతిజ్-మజ్=తేట కన్ను 2. సదిర్ (నీరు
నెదలయిన వాటిగు)

తేనె 1 అడజ్ డా 2 బోబా (ఫలితేనె) 3

తే మ్-డా=ఇండ్ల గోడలు ఆరుగులు పటిల్
తేట్ట పట్టుకొనేనె 4 ఒకరొడ్లన్ (చెట్ల
లోనిది)

తేనెటిగ 1 అడజ్ డా 2 అడబో 3.

బోబర్-బు. 4. పరూబా-బు

తేనెపట్టు. బోబర్ అడజ్. తేనె. ఒండ్రో
జ్.

తేన్ను గాజ్

తేరిగి డు తగ్గి గిలా.

తేరుట 1. మతిజ్ బోబా-డా మతిజ్=బుగ

నీరు తేరినది 2. గనజ్. పెంబెమ్మ తె

తెంబెమ్మ తె డో సమీ గగ-గనజ్ డేజె=

రయాలపడిపడి ఇప్పుడే తేరుతూ తేరుతూ

ఉన్నాడు (తేగవలె వెరుగుగున్నాడు).

తేర్పు. 1. మతిజ్. కడిబి ఇ అరే ఒన్ రిడాన్

రిడాన్ అలతీ-బానె డా-లేజన్ మయన్

మయలే డాన్ మతీయా (మతీజా) 2.

అగనాయ 3 అబుజ్ డా పెంబెమ్మ తే డో

అగనా ఇలే అబుజ్ డా=నీగిరించెను; గనుక

తేర్పుగల్గినాయు

తేలిక 1 లియార్. 2. పుయెజ్ ఉప్పేజా

అంకి ఉంతా మంద్రా పుయెజ్ డకు=జీలుగు

పెండువలె వాడు తేలికగాఉన్నాడు.

తేలు 1 అపే. డా-లేజన్ అపేజ్ నాజ్=

నీటిలో తేలుతాను. 2 కుంతుమ. (రూ)

కొంతుమె తింతుమా. తుంకి పేడన్ (తేలు

అనగా పోల్లలేక మంద్రకప్ప)

తొ.

తొంగినూడు. దుబూలె గిజా. డనుజ్ గుగి=దో

బూచిడ్రూ! డ్రూ! బూబూ! బూబూ!

=దోబూచీ! అనిడుట.

తొంగుండు. డీమనా, జీమానా. యగర్ గామ్
డీమానా నిద్రపో).

తొండ. 1. తంతుమన్. 2. తుత్తుమ్. 3. కొత్త
మన్ (కా).

తొండము. తొండమన్. రాఅ-సీ.

తొందర. 1 బయా. బయానా-కి. తొందర
పడు. 2. డిక్కడక్కరి ఇడోగో.

తొంబది. ఉంజి కొడి-గల్లి.

తొక్క. కుర్రజ్ ఉసాల్

తొక్కు. 1. (క్రి.) ఇడా. తొగిన్ ఇడాన్ ఇడా
లైండెన్ బూతె=నిప్పు తొక్కితే. కాలు
తుంది. 2 రియాడి. (కనవు) నీజ్-బాన్ రియా
డిడెహు-గోజ్నే తె ఇంటివద్ద గడ్డి ఉంకూడ
డదు

తొగరు. లాడి-నేజ్.

తొట్టి. దొండు.

తొట్టుపాడు 1. గళి (ఇరుకు) 2. ఉయెజ్.
3 రియాజ్. 2 లన ఇలుఅడి రళిలే=భత్య
మునకు (జీవమునకు) తొట్టుబాటుగా ఉ
న్నది జండుమ్ ఉయెజ్=గింజలకు తొట్టు
బాటుగనున్నది డా రయజ్=నీళ్లకు ఇబ్బం
దిగా ఉన్నది. కల్ కల్. డెడెలజ్ తేంజి
అజెజ్ లక్షా తె=కాళ్లు తొట్టుపడ్డవి (తడ
బడినవి).

తొడ బులు. మండిడి(గు)?

తొడుగు. రుఆ. తంగమట. రొతొన్నా
(కోటుమొ)

తొడి. పొన్న (తె), అనెడారి.

తొడిమె. తొంటి. (ఓ) అజంగన్.

తొణుకు. 1. ఒఇండ. 2. తొనార్ తడా
ఆబరిలై దాన్ తొనార్=చెరువు నిండెను
నీరు (అంచుల మొయ్యవచ్చి తొణుకు
తున్నది.) 1 సలెజ్ ఓఇ(ం)డా తె. దాన్
అంకుడొఇతె. నిండుగా ఉన్నది.

తొన. ఆగోగోలన్.

తొప్పె. కూతి. అలఇ.

తొమ్మిది తింజి. తిమ్జి.

తొర్లె-చెట్టు. తసాకోడి-నేజ్.

తొట్ట. పకు(కా). పుత్తార్. ఒనుల్-హో=
తొట్టమమిడి.

తొట్టి. సా-జి(మర్). సాక-జి-మర్.

తొలకరి. తప్పె-గుమన్.

తొలగించు. సాడా.

తొలగు. సానా. నా. సాసా=లేలే
సాడా.

తొలి. అమజ్.

తొలివెలగ చెట్టు కంబ్లి నేజ్.

తొలుత అమజ్ అమజ్ తిడతె=తొలుత
కొట్టెను

తొ.

తొ(ప్రత్యయము) 1. బా'తె. అనిన్-బా'తె

బైరెనాఇ=వాడితొ మాట్లాడినాను. 2.

3. తుమ్ 4. అంపా. 5. సింత్రి. 6. మఇలే.

7. తొడూలె 8. రు ఆన్. 9. త్రుల్లాఇ.

(చూ. స-తె-నిఘంటు)

తొక. అలాజ్. లాజ్.

తొక-చుక్క అలా-తూజన్

తొచుట. 1 అత్రుక్ ష్యాన్ జిజ్జా అత్రుడ

న్నా ఇఇ=నాకేమీ తొచలేదు. అమన్

ఏతె త్రుజ్జా తె=నీకేమి తొస్తుంది. 2 అతు

జ్ నడ=తొచదు.

తొట తుంత. (ఓ)

తొటకూ. ఎం డెయివ్.

తొడనె. తాడో.

తొటికోడలు. (అలాఇజి, అల్ కాజిజి=అప్ప

చెల్లెళ్లు) జాడి జనాడి (సవతి లేక

తొటి కోడిలు) జడూబొఇ, బనిందాబ్

=సవతి.

తొడుగా. రుఆన్, త్రుల్లాఇ. అనిన్ త్రుల్లా

ఇ ఎరా. (చూ. తొ.)

తొడు (ప్రమాణము) జెజ్జెమ్ జెజ్జెపేనాఇ=

ప్రమాణము చేస్తాను.

తొడు. (క్రి) గేనా. గేడ్డాఆ=నీరుతొడు.

తొడుపడు. తొడూఆ.

తొడేలు. కుల్లు.

తొబట్టు. బొయాజ్. తొనా

తొము 1 గోడా. డంకిన్ గోడా=కుండ

తొము. 2. తనాన్లినా. పళ్లుతొము. 3

అంబోయా.

తొయు 1. అమమ్మా అ. లంకాన్ సిల్లె అమ

మ్మాజేతె=మీదనుండి తొసివేసినాడు. గంటి

వేయము=అల్ రూన్ డమ్ రూన్ డమ్. అల్
తోసెయా. తోసెయా. అల్ మమ్మ. మమ్మ.

2 తోసెయా 3. రూన్ డమ్

తోరణము.*

తోలు. 1. అడా. తజ్జీన్ అడా=అవును తోలు

2 అర్రుకా. 3. ఉసాల్ (చర్మము)

తోలుకొనిపొమ్ము 1. అల్లె పాజా. తజ్జీజీ అల్లె
పాజా=పశువులను తోలుకపొమ్ము. అర్రుకా
తోప. తజ్జీర్. ఈడీతజ్జీర్=కాలితో
చ గో.

తోసివేయు. చా. తోయు.

త్రా.

త్రాగు(చా తాగ)

త్వ

త్వరగా. ఇడామ్, బయాలె, లీర్, రిడ్డిఇ-గామ్
త్వ.

త్వప్తి బెబె.

ద

దంగుడు తనుజుజ్. తనుజుజ్ రుజ్=దం
గుడు బియ్యము

దంగుడు అలబ్ డె. సరో అలబ్ డె=ధాన్యము
దంగవు. అలబ్ డె అసరో గుమ=దంగిన ధా
న్యము చెరుగు. బా ఓయెలెబుత్తై ఇ=
సేను వకవాయి. గంచుతాను. తనుజుజ్
ఎండ్రజ్జ్ ఎజ్జ=ఇంకా దంగ లేదు.

దంచు 1. తిజా డెంకి-తజ్జీ=డెంకి దంపు,
తండిఇన్ అడి డెజ్జీనమ్ బాతె అన్ బజి
యెపోజ్=దంపప్పడు నీ కాలితో ఎగతొ
య లేవా 2. తజ్జీడేజా=నిలబడిదంచు
3. తుజా(రూ) తుజుమ్ డేజా=కూర్చుని
దంచు. తుజుమ్ డేజా, సీనమ్ బాతె బజియా
=కూర్చుని దంచితో చేతితో ఎగదోయుము.

దంటు కడ్డ కంబూరా అకడ్డ పాజా ఇ=జా
న్నదంట్లు తీసుకొనిరా.

దండ. డండేసి

దండకడియము. డండా-నీ-కడు.

దండము. లాన్లె. (కా.స.). లనోమ్(కా).

లేమ్లెమ్. లసేమ్. గోగోమర్ లేమా=పెద్ద
లకు దండము పెట్టు.

దండించు. తిడా.

దండు. అల్ నూనామర్తి పర్నాన్బి. తుర్నాన్బి.
దండెము. తోలుగు-డజ్జ్(తె).

దంతము. జీ. రా-జీ=ఏనుగు దంతము.

దంపతులు. సిమిలింజి.

దక్కుట. పనోండె. పాండె(క్రి||) జండ్రుమ్
పాండెలె వంటదక్కినది ఇజ్జా అఇజ్. ఒన్న
మ్ అల్లా ఎ=నీకు పిల్లలు దక్కురు

దగా. పజ్జీ.

దగ్గ. 1 అడమ్ 2 తుయా(జ్).

దగ్గ. కోకో. పడిసుఆ.

దట్టము. కబుజ్జే. తరుబన్ కబుజ్జే దకు=మే
ళుము దట్టముగా ఉన్నది.

దట్టించు. తజా. బాడా తజా=తుపాకి
దట్టించు.

ధనస్సు. ఇజా. ఎనర్ అడేయాజ్ అడేలె,
గినియాజ్ లెజన్ పిల్లె, ఇజా ఆమ్-బాతె
తూఇ=నారి ఎక్కు పెట్టి కొటికకు తగి
లించి, కోలతో ఎగుచుము. పనరన్ అడిం
డిజ్ ఉరై=నారికొన కట్టువిడి పోతున్నది.

దన్ను. 1 డర్జా. సనజన్ డరజ్ నా డకు,
అఇరాఇ=తలుపుకు దన్ను ఉన్నది, రాదు. 2
తనుల్ తులా.(క్రి. ప్రా.) సనజన్ గోజ్జే
తులా తనుల్=తడక పడిపోతున్నది
దన్ను ఉంచు 3 డనజ్.

దప్పి. అర్నాల్.

దబ్బు. బరో (ఊపిరి తిత్తి).

దబ్బుచెట్టు. తబాద్.

దబ్బిడి. డబ్బిడి.

దప్పు. జాబ్బా-బర్.

దయ. సిన్నా. కరమాజాన్ డకు అమ్మె. డరమా
జాన్ అప్పేసేలె గఇ, డకు అమ్మె = నా
మీద దయ ఉంచండి.

దయ్యము. బత్తోజ్ (పిశాచము). సోనుమ్.

దరి. మసేత్తో. (ఒడ్డు).

దరిదుడు. బనాగి-మర్

దర్శగడ్డి. అలాజ్. కొయజ్ = దబ్బగడ్డికట్ట.

ధర్మము. డరమజ్.

దళనరి. కబుజ్.

దచడ. డనాజ్ కేతమ్.

దచ్చ. అడుఅ. గరె.

దస్తావేజు. ఇదోల్-కమ్.

దా

దాక. 1 దాక. 2 (ప్రత్యయము. వంతె
కోఇ. ఖాన్ పరాఇ వంతెకోఇ=నేను వచ్చే
దాకా. సిక్కిరిఇ.

దాగర. సహోదా.

దాగలి దాగలి.

దాగి. సోల-(సోనా. క్రి. ప్రా).

దాగు. ససో. సోనా-సోనేతే.

దాచు. సోల. ఒసానాదా, ఆవసోదా.

దానము తని. జిజ్ఞా తని తె=నీమి యివ్వదు.

బనాగిమర్ అడోబ్ తనితివ్లావెన్ దర
ము=పేనకు దానముచేస్తే ధర్మము.

దాపు 1. తుయ. 2 అడమ్.

దాపుకర్. 1 కోడా. 2 పద్దుగు.

దాయాదులు. సరాకుల్. సరాకుల్ అమనుబో
అమైతె అల్ సూ తేజి=భాగ్యు వంతుకు దె
బ్బలాడుతున్నాడు

దారము తిరేల్, లుల, దోరి(కా), తరే
(తెల్లది) యగదోర్ (నల్లది)

దారి. తహోర్. గాఇల

దారిప్పు. 1. సా 2. సానా. సబ్బాజీ=దారి
ఇవ్వండి.

దారికొట్టు. తహోర్ సాలా తహోరన్ ఆసాల్లాఇ,
బెంతాబాన్ ఇత్తెబెనా=దారికొట్టినాము
వేటకు-వెళదాము.

దారు. అడేదే.

దారుగా 1 జబ్బక్. 2. అడేదే. కుండి-ఖాన్
అడేదే=నాకత్తి వాడిగా ఉన్నది కితిగా
డేతే=దారు పెట్టినాడు. దారుపట్టు=అగా
దా.

దాహము. అర్గల్. అర్గల్ దాతే=దాహము
వేస్తున్నది

ది.

దించు. 1. వేడికా. తెంతెబల్ అబాబ్-సిత్తె
వేడికా=నేత్తిమోపును నెత్తినండి దించు
2. వేనా. లిగబ్బుమ్ వేనా=నీబరువు
దించుకో.

దించుకొను. 1. వేడికా. 2. వేనబా.

దిక్కు. సెలెగన్. దరుక్ దుక్-సెవ్జ్=
తూర్పు. బిజ్ లా-అవేరీదేగ=దక్షిణము.
బురుబ్బు-ఒయోక్=పడమర. జడూలా=
ఉత్తరము.

దిక్కుమాలిన. 1. కుందా 2. బనాగి.

దిక్కుమాలి. (నది, వాడు) కుందారి.

దిగంబరత్. ఉడ్డి.

దిగదీయు. తాసోదా. కుదాఅబల్ తాసో

యేతే=పొయికరలు దిగదీసినాడు.

దిగబరెను. [జఇతాన్] లసోయేతే.

దిగబెట్టు. జాల్నా. జుంజుకా(కా)

దిగు. లసోసెల. లమ్మనా

దిగులు. రికిల్. బంబోక్. అపక్.

దిగువ. జఇతాన్.

దిట్టము. 1 తుక్. తుక్ పుదారా. (త్రైము)
2 ఉదా(గట్టి).

దిడ్డి. గిరిగి

దిద్దు (తప్ప). గల ఆ. అబ్బకాసెల.

దినము 1. డిన(తే. నకానమ్ 2 నజె(కా.)
(ఈరోజు). నజెంబాన్ ఇరాఇ=ఈ
రోజు మధ్యాహ్నము రా. 3 ఒయోక్.

దినస్సు. జలతి.

దిబ్బ. 1 పంద్రావన్ గంపలలో భేదము)

దిబ్బడవేయు. కరుకర. ముఖాన్ కరుకరే
డేలికో 2 జోజెల్ మర్=స్థూలకాయుడు

దిప్పు. అనేగుల్ 2. ఉనక్.

దిన మొల. బడోక్ నూ. సుండాక్-నూ.

ది.

దీపము. మలి. మలీ అజూహ=దీపము వెలి
గించు. మలీ-ఒకేమా=దీపము ముట్టించు.
మలి తాసోదా=దీపము దిగదీయు. డిక్
లోకా=ఎగననదోయును. మలీ పఖీదా
=దీపముఆర్పు.

దీవి. డేనమ్ డేనమ్ లీక్=నాకు దీవివేసినది.

దీవన. తలఇబాలె, బూడలె డాకాబెంతిక్;
మొబెంతిక్ గామైజి=ముసిలవాడవు అయి
వర్ధిల్లుదువుగాక.

దు.

దుంగ. అరా. పుత్తుగ్లారా=?

దుండుపాము. దుండు-బాడన్.

దుందిక నెట్టు ముగుఱి.

దుంప. గనాఱి.

దుఃఖము. దుక్కమ్

దుక్కిలెద్దు. ఒక్కో-తాజ్.

దుడ్డు. డంగు.

దున్ను. ఒరా. సాలుల=చాలు పోయుము.

బాగుండుబ్ ఇమా=ఇనుమారు దుక్కిపట్టు దువ్వుటి. దోకిండి.

దుప్పి. అలేబ్

దుబ్బు. అతురైడన్. సరో ఎండ్రజ్ తురైన్ =వరివేళ్లు నాటలేదు. లియాడి తురైడన్ =గరిక దుబ్బు.

దుముకు. 1 తొగి. తొగి-కుమా. 2. అట్టా ఇ తొ (అరి+జఇతా+తొగి) దుముకే నిప్పు 3. ఉర్కుకొకా=కెంతు

దున్ను. లకిజన్.

దురద. గతగత. గతగతా లజ్జె=దూల వేస్తున్నది.

దురాశ. అఇండమ్ ఆన గిమ. (చూచినది తెచ్చునుట).

దురుసు. మశ్ తి. మాసె మత్తి-మర్=చాలా దురుసు వాడు. అమిడ్డవ్ మజ్జి బారా తుబెతె=మిక్కిలి దురుసు పనిచేసినాడు.

దులుపు. 1. తమాడా (నేలమీద). సిండిజి. తత్తి. తమాడా=బట్టలు, చాప దులుపు. అనీజన్ లంకా తమాడెబెన్ బాబాసీజంజి అగ్గలో=ఇల్లు మీద దులుపుతేగాని కర దూపపు పట్టు రాలవు. 2. తమ్మాఆ (నీటిలో). తడానిజ్ దాలెజన్ తమ్మా ఆ=తడిబట్ట నీటిలో జూడించు.

దుప్పు 1. లోఆ(పోడు దుప్పు) బరూ లూఆ =కొండ పోడు దుప్పు. 2. పపానా-(తల దుప్పు) బొబ్బమ్ పానా=నీతల దుప్పుకో. దుప్పెన. సనార్. 2. రనోఇ (రోఇ. కిథా.)

దూ.

దూట (చూ)దమ్మ.

దూడ. బెంబె. కల్లోడి.

దూత. పర్నాచున్. నెసిడియా

దూది. అది.

దూచేకు. యుర్దిఆ. రసిడన్-బా'తె అడిన్ రిడాన్ రిల్ల, సిఇక్కో యుర్దియన్ యుర్ది లెండ్రన్, లఆర్డి డెతె. ఉంతా లఆర్డి తొజ్జెండ్రన్, దోరీ దుజ్జె=రాట్నముతో పత్తిని విడిచినతరువాత, ఏకితే ఏకులు అశతవి. అవకులు ఒడికితే దాళము వస్తుంది. అడి బజ్సాలె అయూర్క=దూది బాగా ఏకలేదు. అయూర్కారా=ఏకించు. యనూర్ డేలె=ఏకడ మయినది.

దూపము. దూపమన్ తూమాఆ.

దూయు. రోబా. రొగొ త్తి త్తికోల్ రోబా= శండులు, చింతాకు దూయుము. అమిడ్డవ్ జాబా రొఇలాఇ=చాలా అప్పుదూసినాను చాలాఅప్పు చేసినాను

దూరము. సజాఇ.

దూరి వెల్లె. గన్ సులుఇజా. గన్ సరై=ధాన్యపు గింజ దూరినది.

దూర్పు. 1. ఉబా పాపుర్ బెర్నానమ్ ఉజ్జె మ్తాఇ=నీపాత మాటలు తెచ్చి చెప్పతాను. (ఉబ్-లేమ్తాఇ.) 2. పసేర్నా. పతూ-లె జన్ నీ పసెరా=కన్నములో చేయి దూర్పు 3. బొనజన్-అ.తో-లేజన్ తిల్లో పసెరా=నూది కన్నములో దాళము దూర్పు. 4. సరా. ఉరుంతా సెరా=వా సము దూర్పు.

దూలము. అరా. కింతా-లంకా రాజ్జెజి అని రాంజి=గోడవయి దూలము వేసినారు.

దూలకండ. బెంతుల్-గాఇ.

దూలగొండి. రుండూల్. జనబ్-గతర్.

దూలి. లకిజన్. దూడి.

దూసికొనుట 1. సనోర్నా (గీసుకపోషట). ఎ బ్బా సనోర్నా లిజ్=నాకు ముల్లుతగిలిగీసు కొని పోయినది. 2. రనోఇ. రొజేతెకుండి. దృ.

దృఢము. డడా.

దృష్టి. గిగ్గి. తజ్జెతజ్-మడ్. అనిన్ తజ్జె-తజ్జె మజ్జెడ్డో థాన్ అ-గాలాఇనా కూడు ఆ మోనె, అతేమె.

దె.

దెంగు. తోయా, తొజ్జా, తోఆ.

చెప్పుట. 1 తరాన్. తరాలె అపుక్షితిళ్ = నా
న్ను చెప్పుతున్నావు. 2. సదూవలె అప్పుక్షి
తిళ్ పుర్బానా బెర్నా; అమన్ అక
రెడా అమ్ = డెప్పి చెప్పుతూ ఉన్నావు.
వెనుకటి మాట మరచిపోయినావు;
దెబ్బ. తిత్తిడన్. 2. తనడన్ ఖాన్-బా'తె
సూఇక్షి = స్థాలో దెబ్బలాడు.
దెబ్బలాడు 1. అల్లాడెత (మెడపట్టు, పట్టు
కొ). 2. అల్ రొడెత, అల్ రొడి = కయ్య
సూడు.
దెబ్బలాడకుండా. ఎగ్నడేలబె.

దే.

దేంద్రవాడు. దేలి-మరన్.
దేవ కాంచన చెట్టు. కింతో-నేవ్.
దేవత. సోనుమ్ (సుమ్, సిమ్), బానా, ఖోనా,
కితుక్షి; డైయా, సున్ని, మన్ని. (చూ.
పెద్దలు.)
సవర దేవతల పేరు (అకారాదిగా).—
1. అజడక్షి-డైయా.
2. అయోక్షి-బొఇ.
3. అర్గతై.
4. అర్పిబా.
5. అలాక్షి.
6. ఇళూడా
7. ఇందూగ-రాజ.
8. ఇల్లా-బొఇ. (చూ. ఎల్లాబోజన్).
9. ఏడంగా.
10. ఎర్నానా.
11. ఒయుక్షి-సుమ్.
12. కంతియర్.
13. కన్ని-సోనుమ్
14. కరూఆ.
15. కిసా-సోనుమ్
16. కుయరీ
17. కులేడక్షి.
18. కొర్నా.
19. గడెజాజన్.
20. గయరా-బుల్లు.
21. గర్నాడా.

22. గల్ బెత్ (చూ. గల్బెరన్).
23. గుర్బాడీ (చూ. గుర్బాడారాజ.
24. గులుసురాజ.
25. గుసాడా-ఖో (చూ. గొసాడీ.
26. జగంతా (చూ. జగా-బొఇ.)
27. జల్యా.
28. జొడా (చూ. జొడె-బుల్లు).
29. డకునీక్షి-బొఇ.
30. డర్మా-బోజన్. (చూ. డరమ్మా-
రాజ)
31. డర్ సెన్నా.
32. డారి-సిమ్.
33. డాలిమ్మ
34. డారులీ
35. దూరి.
36. తిప్పిరి.
37. తుంక రాన్.
38. తుమన్నా.
39. తెతె.
40. తోనఇ.
41. పెడా.
42. పెర్ని-బొఇ
43. బజోజన్. బరు-సోనుమ్
44. గాడా-బోజన్
45. గాబూ-సోనుమ్.
46. బీమా
47. బుర్బుండా
48. బుల్లు.
49. మడ్యా-సోనుమ్.
50. ముండాడా.
51. ముత్తై.
52. రకునా-సోనుమ్.
53. రనా-డైయా
54. సమా.
55. రాతూర్
56. రంగ-బోజన్.
57. రుక్షి-రుక్షి.
58. రొగా-బోజన్.
59. లఉసా.
60. లాబా-సోనుమ్.
61. సంక్ర-బొఇ.

- దేశీయము 1. దేశీయము 2. భూమి (భూమి).
సంస్కృతము).

దోసకాయ ఎబుల్ ; ఎల్లూడక్. ములుదోస
కాయ. ఎల్లడా.

దోషము దోస. ఎర్పి. పాపమ్. (తె.) అనర్.
దోసిలి దుబ్. దుబ్బె తియా=దోసిలితో
తీసియియ్యి 2. దోబ్.

ధా.

ధ్వారము డర్పి. డరన్న. అనోనోక్ (గడప ;)
రనుజన్. (ద్వారబంధముమీది కమ్మి.)

ధాన్యము. సరొ. (రూ) సెరొ కొం
డెమ్ (కొండధాన్యము); సుడా సరజ్ = పె
ద్ద ధాన్యము. ఉడా-సర్ (చిట్టడసత్తిగ
ముగములవంటిధాన్యము) సన్ రజ్-సర్ =
చులకన - ధాన్యము. జండుమ్. ధాన్య
సంపద.

ధార 1 జీ దా బీజీతె=నీరు ధారగాపడు
తున్నది. 2 సబీర్ గామె దా ఇరాఇతే
జజోర్ గామె దా పేత్తె.

ధాతువచ్చెట్టు. సింజనేబ్.

న.

నంగి. పేము. నంగిమాట. పేము-బెర్. పెము
లె బెర్.

నంచుకొన్న తొకాలా. తనుజాల్ తొకా
లా=కూర నంజుతో తొరకాల్ తొకాల్.

నక్కినక్కి లాఇ-లాఇ

నక్క. కల్లు. సుడా బురు=పెద్ద నక్క.

నక్కు 1 నక్కు. (తె.) 2 లడా. క్రి కినా
లబ్బె ఇరాఇ=పులి నక్కి-నక్కి వస్తు
న్నది.

నక్కిరచ్చెట్టు. బారిసేబ్.

నక్షత్రము. (కిందను చూడవలెను.)

నగ. రన్దు. రండ్రా. (రూ.)

నగరు. నోరు. (ఓ.)

నట్టిల్లు డియాసీజ్.

నడక. అంజేజ్. ఇనానా అని.

నడి. రంజె.

నడినెత్తి గరీబోబ్.

నడిసింహ. అబన్ జెకా.

నడిలేయి. తుజార్ తొగల్. మిడ్డుపే తొగల్.

నడుపు. అఫ్ ఇనానా. అబ్ అన్ జెకా.

నడుము } డియా
నడ్డి

నత్తగల్లు. గోనోలా.

నత్తి 1. జొల్లె ఇ జొల్లె ఇలె బెరై=నత్తిగా
మాట్లాడుతున్నావు. 2 రబ్ రబ్-బెర్. ర
బ్ రబ్ బెరైజి=నత్తిగా మాట్లాడుతున్నా
రు 3 తప్ తప-బెర్. తప్ తప-లె బెరై=
నత్తిగా మాట్లాడుతున్నాడు. 3. పెము
బెర్.

నది. అలూఇ. నఇ.

నపుంసకుడు. ఇన్ సెలా-మర్. అడెంగిమర్.
(కా. న.)

నమ 1. జలాబా. జల్లాబైనాఇ=నమలుతు
న్నాను. జలాబైనాఇ=నమలుకొంటున్నా
ను. 2. జబ్ డా.

నమ్మకము నమ్మకమన్. (తె.) జనెర్. అయన్ ఎర్
డెర్ డెర్ జియె డేలమ్=నీవు నమ్మకగనవాడి
వు అయినావు. ఎర్ డెర్ జియె డాగె-నమ్మ
కములేనట్లు కనబడుతున్నది.

నమ్మించు అడేదేరా. అడేదేజ్=నన్ను న
మ్మించు.

నమ్ము. డెర్నా. బెర్నా సమ్ అడెర్నాఇ=నీ
మాట నమ్ము.

ననమాడిచ్చెట్టు. బారుడ.

ననము. 1 సతార్. ఆరై. కొన. తారి=బుడ్డ
నము 2. ఖాఇజన్. 3. రోబ్.

నరుకు. 1. వాలా. పార్ నుబా. (గొడ్డలితో).

అసేబన్ ఎంజుమ్-బా'తెపాల్-దుబ్బా=చె
ట్టు గొడ్డలితో నరకండి. 2. ఏడా (కత్తి
తో) కడిబాతే ఉంతానంకాన్ ఎడేతే=

పిరంగికత్తితో వానిమెడ నరికినాడు. 3.

ఇడా. గు. అబల్ సకత్తి-బా'తె ఇడా=వం

టచెరుకు కత్తితో నరుకు. అసేబ్ ఇడా=

చెట్టు నరుకు. మంరాన్ ఇడా=చుని

పి) నరుకు. తల్లిజంజి ఇడా=పశువు

లను నరుకు. రజా. రంజా-అరా రంజా=

కర్ర ముక్కలుకొట్టు. అబల్ రంజా=పా

యికర్రలు ముక్కలు కొట్టు. 5. గడా

(తరుగు). ఉఅబన్ గడా=కూర తరుగు

జెలు గడా=నూంసము కొట్టు. 6. గబ్బాఅ

డు. కైరమా జెజి=బకబక వప్పుతున్నార.

(కోసివేయి). కిమ్మడన్ అసంకాన్ గల్లె
డో అడేపి; సురికోజన్-బాతెగబ్బాతావి=
మేక మెడ నరికనాడుగాని తెగలేదు. సుర
కత్తిలో కోసివేస్తాను. 7. తింబాళి(చెట్టు
మొల) 8. తింబరైసెడా (మొరళ్లు మొల)
నలగకొట్టు. అలబ్బా. దంగించు (చూ) అల
బ్బుడా.

నలగదు. అలబ్బె. అలబ్బె = మెత్తనకాదు
నలుగుట. లనబ్. తనబడ్డే (చూ దంగదు.)
నాలుగుదిక్కులు. ఉంజి-సెబెజన్.

నలుపు 1. యగ. గయా కాడియ. అలా-నవి
బోజ్. సోవిబోజ్. 2 క్రి. అడేల్వా. బ
బ్బల్ నే అడిల్వా; అదామ్మ = కాపినయోళ్లు
నలుపు, తిందాము. 3. గిసిడా (గడా
+ సత్తి) (1). చోళ్లు నలుపు. అరో
యన్-గిసిడా = రోదును నలిపేయి లుఆ
డన్ గిసిడా = లాడు పేను. 4 గిమోయ
అలావన్ గిసిమోవిలె, బడాడేతె = గడ్డిపే
ని తేపని ఉవుదుంది గిస్సూ మెయిమ్ = నిన్ను
నలిపి మింగివేస్తాను 5. లబ్బడి దోజన్ ల
బ్బుడా. 6. గిడా.

నలువది బాగుకోడి.

నలుసు. గుండిమివి. (కంటిలో పడేచిన్ని జాతి
పురుగు)

నల్లగా. సోవిబోజ్. యగాలె. జగాలె.

నల్లగుడ్డ. గయా-కావ. యగా-నీజ్.

నల్లచీమ డేసారి-బా. వివిడా

నల్లబీడి. అలాగన్ ఒలూగన్ (హూ).

నల్లని. బగా. జగాడమ్. ముంరానమ్ యగా
లె = నీ మొగము నల్లపడినది. దోబ్బమ్ జ
గాలె = నీ ఒళ్లు నల్లపడినది.

నల్లపాపిటచెట్టు. కాడుమడ్.

నల్లమందు.

నల్లి. గయల్.

నల్లికళ్లపాము. జలల్, జలడన్, జలర్.

నల్లేరు.

నవ్వు. మాశా. కేమాజ్ లోగే మాజ్. కెగోవి
లోగే మాజ్ (నోరు తెరిపక నవ్వుడుము).
జగ్గామ్మై = ముసిముసివవ్వు నవ్వుతున్నాడు.
మాజ్ డమ్మై తె = మనస్సులో నవ్వుకొన్నా

నవ్వులాట. 1. తొక్తా. 2. బుకాయ. 3. బు
కాయతీజ్ = నన్ను పరిహాసము చేసినాడు.

తొక్తాలమ్ = నిన్ను నవ్వులాడినాడు.

నశించు. సెననా. కాజ్ లెబిడోజ్, సెవల్లెజి

= పిట్టినారు, గనుక నశించినారు

నప్తము. న. స్తి. (తె) సనేడె. జనిడి. నీ-లెజ్-

జాన్ గత్రె. నాచేలికి తగులుకొన్నది.

అనగా నప్తము వచ్చినది.

నత్తుత్రము. 1. తువితువి. 2 తుతుజన్. సండి

తువి = సప్తర్షి మండలము రుక్మ-ఇతువి =

శృతిక. ఇంసాతువి = మృగశీర్ష. కుక్కు-

ర్నా అక్రతువి = రోహిణి. సుంక్రాతువి.

అరుబ్తువి. తగల్దాతువి. శుక్రడు. జనుమ్

తార్. కుజాడు. రిసాల్తువి = గురుడు. కి

నాడ్-తువి కిసా-తువి తొగె-తువి గో

డూతువి. తంబేసాల్-తువి. బొఆర్ బొవి-

తువి జొండోడా-తువి.

నా.

నా జాన్. సీజ్-జాన్ = నా ఇల్లు.

నాకు. 1. (క్ర) బాలా 2. బూబా. ఒడ్డేర్-నీ

బూజేతె = వెలు కుడిచినాడు అడబ్డా జా

తేతె = తీసె నాకినాడు. ఇజ్. తీజ్ = నాకు

ఇయ్యి.

నాగలి. ఎర్టువ.

నాగిలిచాలు. ఒరడా. ఉరా.

నాగనాము. సాజ్-సేవ.

నాగుపాము. నాగా-బాడన్.

నాచు. కులూజన్. దాలెజన్ కులూజ్-తె.

నాటు. గుఆ.

నాడి. సతార్.

నాడు 1. డేస. 2. మొయ. 3. అంగరా

వమి ఇయావి తె = నాటికి నేను వచ్చినాడు.

నాది. జాన్. జానాతె. మిజాన్. (తా. స.)

నానబెట్టు. లుజ్నా లోబా లుజ్జె = మన్ను నా

నినది. లుఆడన్ లుజ్జా = నాగ నానబెట్టు.

నానా. ఎరండి.

నాను. లూబా లుజ్ లె. లనుజ్ లూ = నానిన మ

న్ను. అ-లుజ్ తాల్. బాన్ డకోడోజ్-సె =

నానిన గోడవద్ద ఉండకు.

నాయన. ఉరిజ్.

నాయుడు. గొమాజ్ (ఓ). గమాజ్.

నార. దేజ్ దేజ్ (జీలుగుది), రాజ-బూజ్ (అడ్డనార)

నారి. పనర్ (పర్. ధా.) (వెదురు బద్దతో చేసినది). డిజ్ డిజ్ పనార్ బద్దనారి. పనర్ గో పన్ డిజ్, గలీయాజ్-లెజ్ అన్ డాజా=నారి కొనలు కట్టి కొటికలో ఎక్కించు.

నారింజ. నారజా

నారు. బిసూతా. సిత్రి, సరో బిసూతా బజ్సాలె డకు=చోడి, పరినారు బాగున్నది.

నారుబోయు. బిసూతాఆ

నాలిక అలాజ్, లాజ్.

నాలుగు. ఉంజి. పుంజా ఉంజి నేజన్=నాలుగు మూలలు.

ని.

నిండా. 1. ఆబరి. 2. తపేజ్. 3. లకఇ.

నిండు. బరీనా. తబెజ్నా.

నిందించు. పింతు ఆ. డోసాఆ. అనిన్ డోసా త్రిజ్.

నింపాది. 1. జరజర సుక్కా 2. డీర్గాఇ.

నింపు. బరీఆ

నిక్కు. 1. జెలె (పొడవు). పడిక్లె (నిక్కినాడు, నిక్కినది) 2. కెంతిజ్-(గర్వము). పడిజ్-మర్.

నిగనిగ. తర్తడి.

నిగురు. కుమాబక్.

నిగ్గు. అ'డా. అడువ్.

నిజము. జడి జడిత్తెన్.

నిచ్చెన. కోడా. తుర్పడా.

నిట్ట. కెంజర్. నుండాజ్.

నిట్టూర్పు. తోయేమ్. తోయేమ్దాలె. (కా. స.). తోజ్ యేమ్.

నిడివిగ. 1. జెలె. 2. గరీలె. జలూలె (కా). కనూర్ జలూలె డకు=బాంగు వెదురున్నది పుగా ఉన్నది. 3. ఆయమ్. ఆయమ్తె తిత్తమ్=నిడివిపైని నీకు ఇస్తాను.

నిదానించి చూస్తున్నాడు. ఎర్పిమాల్లె గిత్తె. తనక్లె గిత్తె.

నిద్ర. 1. మెమె 2 జనిమ్మడ్. 3 డనిమ్మజ్ (2-3కు నిద్రకన్ను అని అర్థము). మెమె డాతె=నిద్ర వస్తున్నది. మెమె డాయె=నిద్ర రాదు. డిమాడాతె=నిద్రవస్తున్నది. జీరూనా=నిద్రపో.

నిన్న. రుబన్.

నివ్వు. తొగి. రడి-తో. పెద్దనివ్వు. తరేజ్-తో (కా స.) తరిచితిసిన నివ్వు=తడజ్-తో.

నిబద్ధి. జడి; జడిలె.

నిబ్బరమ్. బజ్సా.

నిమిత్తము. 1. అమ్మెలె. ఏతెనమ్మెలె ఇల్లాఇ=ఎందు నిమిత్తము వచ్చినావు ఏతెనమ్మెలె కనాబెర్నా అప్పుడే=ఏహేతువ-చేత యీ మాట చెప్పినావు. 2. ఆసన్, 3. అప్పెలె నిమిషము. బాకడిక్కా. బావడె (కా. స.)

నిమరు. 1. తరోజా మండిడి-లెజన్ అసూ అమ్మెలె తుజ్ నేడమ్ అడుగోజాలె తరోజే తె=ముఠుకులోని నొప్పికొరకు (?) పాలతో నిమరినాడు

నిమ్మ. లిమ్మ (2).

నిమ్మళించెను. 1. సీరె. మూరె గుర్తా సీరె=పుండు చీము కట్టినది. 2. తత్తె. (తడాక్రి.) అనుతిత్తె=బాధపోయినది 3. బనేలె (బజ్సా+నెడ) మూరె బనేలె=పుండు నిమ్మళించినది. 4. బజ్సాడలె-5. సుక్కాలె.

నిలకడ డనేడె. అనిన్నా బెర్నా అడెడెయె=వానిమాట నిలకడలేదు. ఎర్డ నేడేనా అ బెర్నా అడెగ్గోజ్ నె=నిలకడ లేనివాడి మాట నమ్మకు.

నిలవ. డనకు. అమిడ్డమ్ అయమ్ అలి అడనకు అడెడెయె=చాలాకాలము కల్లు నిలవకు (నిలవదు) ఉండదు 2. లగ్గు.

నిలివెదు 'తనజ్. బాతనజ్ జరూ (జ్)=నిలివెదు లోతు.

నిలుచుట 1. డనకు. 2. తనజ్. అనిన్నా పురాడా అతనజ్=వాని ప్రాణము నిలవదు.

నిలుపు. అన్ డెడెయా. అత్తనజా.

నిలుపుగా (నిడివి. చూ.)

నిలవబెట్టు. అత్తనజా.

నిలువుగా. 1 తక్కువ (నెట్టుగా. కొంచము ఏటవాలుగా) 2. తనకే 3. తడికే తడకే 4. ఎర్ర నడిలబె.

నిషా. 1. అమసాల్. అమసల్లె=నిషాతీరినది మసల్లె=నిషాచేసినాడు. 2. తడాఇ. తడా ఇన్ అమేలె గొర్తాఇడిక్=నిషాచేత నాకు ఒళ్లు లిప్పుతున్నది. 3. తగ్గాల్ (తడ్ + అల్ గల్)=దప్పిక తీరడము.

నీ.

నీచుడు. అనర్మర్.

నీటికాకి. తుబ్బుబ్-డా-తీ.

నీటిదార. ఏక్-డా. జరీ-డా. (కా) బజోజ్. బజోజ్-డా (కా.)

నీటుకాడు. 1. పొక్లామర్. 2. లాగామర్ తిండ్రొఇ. తింకుడొఇ తింకుడొఇ బెరై. తిండ్రొఇ బెరై, అతరుజ్ నామరై=నీటుగా గోటుగా పలుకుతాడు గాని చేతకానివాడు. (గొంతు కూర్చుండి మాటలు చెప్పుతాడు.)

నీడ. లుమ్మ.

నీలి బుడ్డి. గనలమ్.

నీది. అమన్-ఆతె.

నీయొద్దకు. 1. మజ్జోనమ్. 2. తెమజ్జోనమ్.

నీరసము. 1. నీరసాజ్. (కా. స.) అనిన్ అసూఅమేలె నీరసాజ్. నీర తార్. 2. బెంబెమ్ (కా). బెంబెమ్=నీరసించుతున్నాడు. 3. జంబాడా నేతె 4. తరూజాఇనేతె=ఎముకలు కనపడేలాగు నీరసించినాడు. 5. రడజ్.

నీరు. డఆన్. డఆ.

నీరుగట్టై. డఆ-జా.

నీరుడి. అనుమ్.

నీరు పెట్టు. అడడాఆ. నెరొబ అడడాఆ. అడడాలాఇ.

నీరుల్లి. బొర్రెక్-అన్యాడా.

నీరెండ. ఉలామ్-డాగా.

నీలి. ఒలఇజ్. (వర్ణము) సొఇబోజ్. సొఇల్.

నీలిమందు.

నీళ్లాడు కొబర్.

నీవు. అమన్. అమని (కా). అమ్. (సమానములో.)

నృ.

నృత్యము. 1. తోజ్ నేజ్. 2. తనోజ్. డెప్తా ఇ, తోజ్=నాట్యము వాయించుతాను, ఆడుము. అబ్యర్నా ఇబా. అయగ్నా ఇబా

ను.

నుగ్గు రడి

నుదురు. తనీకాఇ. తనీక్కా-ఇ.

నునుపు. జలెమ్.

నుయ్య. కుత.సిండా.

నురగ. పెంపీడా. (నీటుబుంగ) బుబు.

నులక ఉండాలూ (కా). అనేత్-లూడ్.

నులిపురుగు. కడూ-జా; (కడికలు)

నులికడుపు. జలాఇగర్. అను-పోజ్.

నులియు. పొడేనా. లేబు అతితెడో పోడేనెతె = డబ్బులు ఇవ్వడుగదా నులుచుకున్నాడు. పూడిపోడే తిక్=నాకు బద్ధునులున్నున్నది పాడె-పడెత్తెన్=నులుచుకొనిగింజా కొంటున్నాడు.

నులుపు. 1. పోడేడా. 2. అల్దుబా (మెడ మొల్)

3 రమోయా (జొన్న పొత్తి మొల్)

నువ్వులు. జాతె. బొర్రెక్-జా=ఎర్రనువ్వులు.

బరోజా=తురియా నువ్వులు. (ఇవేబంటును వువులు.)

నూ.

నూకలు. కుడ్డూ-బఇ.

నూగారు. కొరో-జె (కా.స) కొరో-పోజ్.

నూగు. కొరోజె. ఎండ్రా అ-కసీ-కొరోజెడన్ డేఇజ్=వోనవీందె నూగు నాకు తగులుగు కొన్నది. బుడక్ సింగ (నూగుమీసము). బుడక్ బుడక్ సింగాతె=నూగునూగు మీసము వస్తున్నది.

నూనె. మిఖోల్. సోరూ-మి (నెయ్యి). కరం జా-మి (కాగునూనె.)

నూనెగోరుపిక్క. గొలైసి.

నూరు. బొనుతి. బొంబం (కా. స.)
 నూర్పు. తెల్ల. తిల్ల. నెరొ త నేల్బున్ తెల్లేడి=
 ధాన్యము కల్లములో నూరువారు.
 నూరు. 1. అగాడా కుండి అగాడా=కత్తి
 నూరు. 2. తిగాడా. కుండితిగాడా. 3.
 రిడా. (నమిరిడా) సఖే సఖే రిడా=పనపు
 నూరు.

నూలు తరెత్ (తల్లిది). యగాడోర్ = నీలిదా
 రము) (స). తోడిక్కా=నూలు పడుకు
 నూలు తేగ. బరోగాయి.

నె

నెన్దు. కలిసే ఆ (తె). కోరానా. అడర్నా.
 నెన్దిక రద్దోవా (కా.స). రద్దోవా బర్రయా
 = నెన్దిక విరుపు.

నెట్టము. కొంకొక్క.

నెత్తపు. చిత్తావా. ఉరోల్. నెం.

నెత్తి. బోబో

నెత్తురు. మిఖామ్.

నెమరువేయు. అడర్ గాబా తక్కి అడర్
 గాబై.

నెమలి. మారా.

నెమలికన్నులు. మరా-బలెక్.

నెమ్మది. పయమ్.

నెమ్మ. తక్కి-మి. సరో-మి. గిరొ- (ఓ)

నెన్సిన (జత్తు) బాట్లై (కా)=జత్తుపండినది.

2 గుర్రొన్నా-ఉ (నెన్సినజత్తు)

నెరవేరెన్దు. డేల్. గడెల్.

నెల 1. అజ్జ. అజ్జ-తాక్. అజ్జతాక్

గెవల్లె=నెల కనపడినది. 2. అజ్జ. బోఅ

జ్జా డేలె=ఒక నెల అయినది. నెలలపే

ర్లు — చైత్రం = డుల్బా-గాజి (పోడుకా

ల్పేనెల); 2. నైకాఖం=లోలోన్-గాజి

(పోడుకుల్పేనెల) 3. క్షేప్తం= ? ()

4. ఆపాథం=పుల్లజ్ లో-గాజి ()

రతంగాజి రథాయాత్ర, 5. శ్రావణం=

బురోజి-అంగాజి. () 6. భాద్రప

దం=రోబాక్-గాజి () ; ఉసా-

అంగాజి () 7. ఆశ్విజం=డ

సరా-అంగాజి 8. కార్తికా-అంగాజి. 9.

మార్గశిరం=వడంగ్-సాల్-అంగాజి. 10.

పున్యం=నంకాతి-గాజి 11. మాసం =

తింబుర్ - గాజి (పోడుకొట్టేనెల). 12.

డోలా - అంగాజి (డోలాయాత్ర నెల)

నెలిమిచెట్టు. రెసా-న్ నేబో.

నే.

నేడు. నజ్. నకా (కా.స.) లమి.

నెరు. ఖాన్. ఇఖ్. (సమాసములో). ఇఖేని. ఇఖ్
 (కా.స.)

నేయు. 1. లాఖా. నీక్ తాఖా=ఇల్లు నేయు

ము. సిండ్రి తాఖా=బట్టలు నేయు. తత్తి

తాఖా=చాపఅల్లు 2. ఇమా. (ఇంటినిగు||).

ఇమినేన్నే తె=ఇల్లు నేసుకొన్నాడు.

నేచ్చుకొ ఇక్కా. ఇక్కొక్కా

నెరెడు కుర్తత్ (డ్).

నేయు. పింతా. పంతు. డోసా. నేమ్ (కా.

స.)

నేర్పు క్రి. అఖ్ ఇక్కా.

నేర్పించు. అఖ్ ఇక్కా.

నేల. లాబా. (చూ. భూమి)

నేలతంగెడుచెట్టు. తంఖేడి.

నేస్తము. గడి.

నో.

నొక్కు 1. లడా. కేజన్ లత్తె నోక్ = కాళ్లు

గుడ్డుతున్నావా, 2. లబాడా, లబానా.

(ఆత్మనస్థిగము) 3. చాకుబ్బా (కరిచి

పట్టు) 4. యోనా (అణుచు).

నొచ్చెను. 1. లల్లక్. గొల్లెడో డియానమ్ లడమ్మె

= కూర్చుంటివిగడుక సడ్డి నొస్తున్నది. 2.

అచూ తనిడ్ అచూతె=చెబ్బ నొస్తున్నది.

నొప్పి. అచూ. అసుగరు (మిక్కిలి నొప్పి). డజ

ర్ డజర్. బుడర్ బుడర్.

నొల్లు. కురుడిఆ (ఓ). నొల్లాఆ (తె). కురుడి. అరా.

నొల్లుబల్లు.

నొనలు. తనీకాజి.

నోరు. తో. తోడన్. తుంతి (ఓ). పక్షి నోరు.

అన్తమ్మడా లోగె ఎర్తాఇ=నోరు తెరు

చుకొని వస్తున్నాడు.

నా.

నాకరి. కంబ్రా-మర్.

నాయము. నాయమన్. నియామన్.

ప

పంక్తి. తొత్తొడ. తండ్రొడ. అతానై=దురు
వరుస.

పంగటికాళ్లు. అరపా-జేడ్.

పంగిడి. పంగిడి.

పంచ. పన్నెక్కా. పన్నెక్కా. పన్నెక్కా
రోల్ (స్త్రీ)లబట్ట. ఒక్కయికావ్ = మగ
వాళ్లు కట్టుకొనేది. జతూకావ్=8 అణా
లపంచ తుజ్జేసుకొకావ్. 4 అణాలపంచ,
రనాకావ్. జలతారు పంచ.పంచే. } గక్కి. గక్కి-నూజ్=ఇంటి పంచ,
పంచాది. }

పంచాయతి. పన్నెక్కా.

పంచు. 1. తుబా. 2. తనుబ్బె తియూ. 3. బం
తేయూ. 4. తువేతుబ్బె తియూ.

పంజరము. బుత్తి.

పంట. గండ్రూ(ఉల్). గండ్రూ ఉల్ తె-పండ
లేడు.

పంటకాలము. గండ్రూ-ఉల్-ఈజన్.

పండబట్టు. అగ్గూరా.

పండు. అగుర్. ఉదా గూరె. వామిడి పండి
నది. ఉదాగూరన్ కొక్కొమ్మె జుమా=
వామిడిపండు (రెండుచేతులా) పట్టుకొని
తిను. క్రి. 1 గుర్-2 లేచా. లే గల్లె (ఆర
ముగ్గి).పండుకొను 1. డీమానా. 2. జీమానా. 3. మె
మెడా. 4. ఉంబజ్నా=కొంచెముసేపు
చేదిమీదతలపించుకొనిపడుకో.

పడుకోబట్టు. అన్లూడా.

పండుగ. అదుర్. 1. పేకూ అదుర్=బాగలు
పాతి ఎక్కతీసే పండుగ. 2. ఉదా.
అదుర్ = మామిడికాయల పండుగ. 3.
రొగో అదుర్=కంది పండుగ. 4. తం
కొజ్ అదుర్=పెంక పండుగ. 5. నీడి
అదుర్=బిడి పండుగ. 6. కుడాన్తుజ్
అదుర్=బొమ్మల పండుగ. 7. సతీడాన్
అదుర్=కూర పండుగ. 8. అబా అదుర్.విప్పమొగ్గ పండుగ. 9. ఒసా అదుర్=
అంకుడాకులపండుగ. 10. స్త్రీ అదుర్-చోడి
పండుగ. 11. కెర అదుర్. 12. గంటియా
దుర్. గ పెలపండుగ 13. కొండేమ్.
అదుర్ - కొండధాన్యముపండుగ.

పండ్లెండు. మిగ్గల్.

పంతము. 1. బాడె. అల్ - బాడె - బాడెలె
యెర్రేంజి-పంతము పట్టి పరుగెత్తినారు.
2. లూబా.

పంది. కింబోజ్.

పందికొమ్మ. ఒంబోజ్ తి. (కా. స.) ఒంబో
జ్ తి.

పందిమూతిచెట్టు. కడింబర్-నేబ్.

పందిరి. పంజరి. నమండ. (ఓ గు). పల్లాఓ.

పందెము. బాడె. అల్ బాడె.

పంగొమ్మి. గల్లితిమ్మె. మిగ్గల్ గుల్లి.

పంపు 1. అపాయా 2. బాజ్. అన్ అపా
యూ = వాణ్ని పంపు అబన్
అపాయ=కూర పంపు.

పంపెనచెట్టు. పంపనెనేర్.

పాంకోడు. పండేయర. (ఓ).

పకపకనన్నె. మాఅజ్డేమ్మె తె. కెక గర్
లోగే మాఅజ్డే.పక్కి 1. సరల్లి. సరల్లిలేజన్ లేబూన్ కెరెడాల్
జ్=పక్కిమీదదబ్బులు మరచినారు. సర
ల్లి లేజన్ డీమానా=పక్కిమీదపడుకో 2
సరల్లి లేజన్ అనూడేలె=పక్కిలో నొప్పిపు
ట్టినది. 2. సెబజన్. ఒడిబ్బా సేబజన్
నీజ్-జాన్ దను=ఆపక్కి నాణ్ణు ఉన్నది.

పక్కఎముక. అండ్రొఇ-జజన్. ఒండ్రొఇ-జజ్

పక్కు. 1. కురాజ్. అంబనూ అకురాజ్=

పుండు పక్కు. అంబను కురాజ్ డెలె=

పుండు పక్కు కట్టింది. 2. సెమ్మాఅడిజ్.

(ముక్కు-పక్కు) సెమ్మాఅడల్ తబా-ముక్కు

పక్కు-తియ్యి. అజిమూర్. పుండుపలుకు.

పక్షి. ఒంతి. ఒంతిడన్. (నమానములో) తి.

పగ. బేరా.

పగలు. తగ. తగా-తోగల్ బారానా=పగలు

రాత్రి పనే. తంబా (చల్లివేళ). తంబా

తోగల్-రాత్రింబగళ్లు

పగవాడు. బేరా-మర్.

పగులు 1. పడార్; పడర్. సనజన్ పడారై= తలుపు బీటలు పడ్డది. కింతల్ పడారై= గోడ పగిలినది. 2. పతడా (క్రి). అంబుసు పతలై=పుండు పగిలినది. (పాల్+తడే) 3. పతు. కింతాల్ పతూలై=గోడకు కన్నము పడ్డది.

పచ్చ. సోళాల్ (పసుపురంగు). ఏదూడమ్. ఆకుపచ్చని. మీలియ, సోయి. ఆమ్మ.

పచ్చడము. కరీయా.

పచ్చడి. రిబ్బిడే. రిబ్బిడన్ రిత్తాఇ=పచ్చడి నూరుతాను.

పచ్చాకు. పడిమనేబ్

పచ్చి. అమెళ్.

పచ్చిక అగాబ్. రియాడి.

పచ్చికాయ. అమెళ్-జా.

పటపట. రడేబ్-రడేబ్-గామ్ కొర్కొరై= పటపట కొరుకుతున్నాడు.

పట్ట. కుర్రళ్. కుర్రళ్ లూబా=తోక్క ఒలుపు.

పట్టణము. గడ.

పట్టనవిసువు. ఇరమ్మి. అజాతి.

పట్టు. 1. (క్రి). ఇమా. డోళ్ డాన్ ఇమా=ఒళ్లు

పట్టు. లేబూ ఇమా=డబ్బులు పట్టు 2. ల

బ్బాదా. షేళ్ డాన్ ల బ్బాడిళ్=నాకుకా

ళ్లు పట్టు. 3. అమ్-నా. రబ్బా అనేబంజి అ

రబ్బే పాకేతె ప్రవాహము చెట్లను పట్టుకొని

బోయినది 4. పాకుడై (నోటక రిచిపట్టు).

పట్టుకొనిరా. పాకాఇ. అకోబా (ఎగరవేసి

పండుపట్టుకొనుము).

పట్టుకొనిపో. పాకా.

పట్టై కర రనాళ్ రాళ్.

పట్టేడు. కనుమ్. లో కనుమ్ కుమ్=ఒక పట్టే

డు ముద్ద.

పడకలెల్లు డిమాబ్బాపీళ్. డెమ్మాన్నాపీళ్.

పడగ. లంకార్. బబ్-నాగా.

పడనోయు. పరల్లా. పసలా.

పడమర. 1 మురుబ్బొయోళ్. 2. ఒరుబ్-ముబ్

యోళ్-నా-సేళ్.

పడవ. బొళ్ సళ్. బుళ్ సళ్.

పడియా. కిడాలె.

పడిసెము. పడిసుల. తామూ-డా.

పడుకొను. డిమానా. డనిమన్; జనిమన్=పడుకొనేసలము.

పండుగ అదుర్. అదుర్-అత్తాళ్.

పడుచు. 1. డబడా. (పురుషుడు). డబడి

(స్త్రీ) 2. కిడాబొఇ (పడుచుది).

పడు. 1. గోజా. అనెబ్ గోజ్ లై=చెట్టు పడ్డది.

ఇన్ గోజ్ లిఖ్=నేను పడ్డాను. 2. ఒసో

జా (రూ) ఉసూజా మాడాన్ డా

ఇలాఇ డోన్ ఒ సోజ్జిళ్=అటక ఎక్కినాను

గాని పడిపోయినాను. (ఇది మనుషులనుగు

రించే వాడతారు. 3. గబోనా. కనిమండ్రా

ఉడానెబ్ డాజాన్ డగలె ఉడాన్ డూజె

తెదోన్ కండారా అల్డుజ్జె, సంప్రాకం

డారా సంప్రాఉడా సంప్రామండ్రా గబో

లై=ఈమనుష్యుడు మామిడిచెట్టు ఎక్కి మా

మిడికాయలు కోసినాడుగాని కొవ్వురిగి,

కొవ్వులో కాయలలో మనుష్యుడు వెంట

నే పడిపోయినాడు. (సంప్రా. కా. స) 4.

లాఅ (ఒలుకుము) సలెజన్ సీత్తె డా లాలై=

కుండనుండి నీళ్లు ఒలికినవి. 5. జతత్తె (వ.

క్రి). డా జతత్తె=నీళ్లు చుక్కలు పడుతున్న

వి. 6. ఉయోజా; ఒయోజా (పా), ఆకు,

రాలు. 7. రుయోజ్జె (భూ. క్రి). ఆకుల

న్నీ రాలినవి. 8. సమ్సమ్లిళ్ 9. లత్తిన్

లిళ్ (గోడ, చెట్టు, దూలము మొ॥) నా

మీదను పడ్డవి. 10. పలాఅ. కుల్లు కుల

లేజన్ పలోలై=నక్క చూలిలో పడ్డది.

పణుకు. 1. తకోళ్. 2. ఒండ్రోళ్ తాల్ (కా.

స.) అడ్డముగా ఉండే పణుకు. ఒమ్

డ్రోళ్ తాల్.

పత్తి. అడి. అడి పత్తి. పత్తి బోగ-విడిచినది.

పత్తిబోగ. పతడా.

పదపద. మామా. జరాఒఇ మా. అందాకాపద.

పదకొండు గల్లాఇ.

పదహారు. గల్లితుర్రు.

పది. గల్లి.

పదిలము. జాగరత్. (తె).

పదిపాడు. గల్లిగుల్లి.

పదిపాను. గల్లి మొల్లాఇ. మిగ్గల్ యాగి

పందిముక్కు-తేగ. అడబ్-గఇ.

పదును. 1. తర్రా (రూ) తండ్రాక్ష. తర్రా
క్ష. తర్రా (ప్రా. క్రి) 2. జబ్బా-లో.
ఒర్రా జబ్బా-లో సెవల్ల. దుక్కి- పదును
పోయినది.

పద్దు. డిడి. డని. పడొడి.

పద్నాలు. గజ్జంజి. మిగ్గల్ బాగు.

పనన పడన.

పని. 1 బారా. బారా అమక్షతుజా=పని స
రిపెట్టు. బారానా (క్రి.ప్రా.) 2. కబ్బా
డా. 3. సనబ్బా. 4. సబ్బా. సనబ్బా-స
బ్బా. కబ్బాడా ఆ (క్రి. ప్రా.) 3. కంబ.
పెట్టిపని 4. ఎంతకూ తగనిబరువు. తల
పైని, భుజములపైని, వేసికొన్నారు, ఇం
కా ఎత్తికోవలసిన పస్తువులున్నవి, అ
య్యో!=ఎర్రా బరా-బరా, ఎగ్గబ-సబ
అంపా, గాఇ, ఏ!

పనిముట్లు. 1. ఇండ్రాక్ష. 2. ఇండ్రమంజి.

పన్ను. జీ. (చుతము) తినాడుజీ జీ=చవడప
ట్టు. అమక్షజీ=ముందుపట్టు. పారాజీ=కోర
పట్టు తన జీనె తె, (రూ) తినాన్ జీనె తె=పట్టు
తోముకొన్నాడు.

పన్ను. బండూడా (కొండసాగుకు కుటుంబము
1 కి రు. 0-8-0 పన్ను) బొండ్రిడా.
తర్రినా; కర్రినా. (కర్తిపన్ను)

పన్ను. సనార్. సనీసార్ (సోగైనపన్ను)
సోగెన్ (కా).

పన్నెండు. మిగ్గల్.

పప్పు. పప్పు. కప్పు. (గు.)

పయసము అడ్డాసే. ఓక్తె ఇడ్డాలె ఎటు పైన
మైనావు? మొయ్యె అడ్డానిశ్ అమిడ్డప్
మక్షే డేలిక్షే=మొన్నటి ప్రయాణము నాకు
చాలా కష్టమైనది.

పయవాడు. యొజి, యొజిన్. (సహ గాతి
లో చేరినవాడు.)

పగక, బాగుపైసా.

పగగడుపు. పంతో ఇ(అంటుకపోయినకడుపు).
అరిక్కా-పోక్ష.

పరుచు. అర్పాడా. సగల్లి అర్పాడా. పక్క

పరువు. అర్పాతియా. చాపపరువు. బేలా.

పగదేశము. విన్నదేస. బెగడదేస. ఎరెరదేస.

పరాకు. కరేడా. కరేడా.

పరాక తెరేరదేసా ఎరెరదేస=వేరదేశము వెళ్లి
పోయినాడు

పరిగెలు. అయోంజి. అసక్షే-యో.

పరిష్కారము. తక్కు. తనుక్కు. తండ్రుక్కు-

బెర్. అనిన్ ఇన్ తక్కుల బెర్నా=వా

డిక్కి నాకూ మాటలు పరిష్కార మైనవి.

పరిహాసకుడు. బుకఇ-మర్. తొక్లా-మర్,

గొఇబెర్-మర్.

పర్మింగి చెట్టు=కాంతెట్టి.

పరుగు. యిర్నా. యిర్నే తె=పరుగెత్తినాడు.

బాగు ఎర్నా ఎర్నే తె.

పరుచు. 1 బెలా. తత్తి బెలా=చాప పరువు.

బీలా(గు). 2. అర్పాడా. సర్మి అర్పా

డా=పక్క పరువు. అర్పా తియా=చాప

పరుచ్చ.

పరుడు. కజ్జామండా. బెగడమండా. లో

కామండా యొజి-మర్. (సవరికాని

పరజాతులవారు).

పరుస్తా. అలాల్ లా. (విశాల ప్రదేశము.)

పరువు బారు. ఉడా తత్తిల్ బాగోలె

మామిడి చింతకాయలు పరువుకు వచ్చి

నవి. (2) పరుడిటి. (తె.) పరుడిటి-ఇన్

సెవల్ల=నాపరువు పోయినది

పర్మాయము తూర్. త్రోర్. బారె-పరె.

రెండు మూడుమాల్లు.

పగ్గతము. బరొ. బరు. (సమాసములో

బుర్. బార్)

పలక. సక్కడి. సక్కడిరెక్షే=పలక రాయి.

పలక బారు. బొమూటి. ఉడా బొబొమూటె=

మామిడికాయ పలకాబారినది.

పలకరించు. 1. ఒలా. ఒలెలా 2. ఒలకా.

పలక సరులు. 1. సుంకాఇట్ తిల్. 2. తజమన్.

పలవరించు. ఒజోరాయా. ఒజోరాఇ. పలవ

రింత. ఒజోరాఇలె=వాడు పలవరించి

నాడు.

పలుక బారెను. 1. బాగోలె. 2. బొమ్మాలె.

3. గూరె.

పలుకు 1 అప్పుజా. తెత్తెన్ జితెలకె అప్పు

జా=అక్కడ యేమిసరిగినదో చెప్పు. 2.

బేరా. ఎన్నెగామ్ గామ్మిగామ్ బెరా=

నేను ఇలాగన్నానని పలుకు (అను) 3. జాలజా. ఓమండ్రా జాలజా=ఓమనుమ్యుడా పలుకు 4 అబిఇ=గింజ 5 అబిముర్ (కురుపుది).

వలదన. హేతర్.

పల్లకి. పల్లంకి. పాలంకి.

పల్లము. 1 బసెల్. బసెల్ బాఇ. పల్లపు జాగా వాడు(కా)) సర్దాంజి. పల్లపు సవరులు(రూ) సర్దాబాఇ. దీనికి మధుగ్రామమనిన్నీ అర్థముకలదు. 2. జరూ. జరూలంక. జరూ జరక్ష=మెరకావల్లము.

పల్లపుపూతికి చెట్టు. రోసా.

పల్లు. తనాజీ (దవడపల్లు); జీ సకాబ్లై=పల్ల కరుచు కొన్నాడు

పల్లమైన. జరూ.

పల్లపుతులసి=తుడసి.

పల్లె. గొర్జాజ్.

పల్లెరు.

పల్లెము.

పశువు. తస్సీ. (సమాసములో తాజ్.)

పనపు. సక్సాజ్.

పనరు. ఓలా-డా.

పసిపట్టు. ఇంజూఆ. కిన్ సోగంజి ఇలాతెంజి =పక్కలు పసిపట్టుతవి. ఇనుఇం.

గసిపికంటిక. కింతోర్తి.

పస్సు. ఆనెట్. దొలొఇబాతె డకొలిక్ష=అ కలితో ఉన్నాను.

పా.

పాక. ఓక్-సిక్.

పాప. లామా.

పాకుడు. కూలిఇ. అరేజన్ కూలిఇ డేలే. ఎ రెండెన్ జలోతమ్=రాళ్లు పాకుడు పట్టి నవి. వెళ్లితే జారుతావు.

పాగా. పాగాకాప్. పాగా రేనా=పాగా చుట్టు.

పాచి. కారి(తె).

పాట కంకెనన్.

పాటకుచెట్టు=లబల్.

పాడు. 1 (క్రి.)కేనా.(క్రి.) పల్లాఆ. 3 ఎర్సి, 4 సెన్.

పాడైనది. సెఎట్లె.

పాత. పాపుర్. పుర్రేడన్ (గొర్జాజ్)

పాతడిచెట్టు. కొదొవ.

పాత్ర. కర్సీ. డుంబిడి.

పాతర. లోఒజ్, లోఒజ్ సరో తిల్లజి (గోతి లో) పాతరలో ధాన్యము పాతరవేస్తున్నార.

పాతిపెట్టు 1. తిలా. లోఒజ్ తిల్లజి=గొయ్యి కప్పతున్నారు. సుండాజన్ తిల్లజి=రాట పాతుతున్నారు. 2. సుబా (రాట మొ|| వాతు) సుండాజ్ సుబా; అరేజన్ సుబా=రాయి పాతు. 3 తిబా. సుండా జన్, అరేజన్ తిబా=రాట, రాయి పాతు

పాదము. ఆనడి, అన్నడి.

పాదు. అన్ గను. అన్ గనూ-లేజన్ డారు ఆ=పాదులో నీళ్లు పోయి.

పానకము పానకము (తె). సక్రాజ్. (ఓ.)

పాప 1. అజీత్ గయామడ్. గయామడ్ =నల్లగుడ్డు అలైమడ్=తెల్లగుడ్డు. 2 పసిజన్ పాపము ఎర్సి. ఎర్సు. పాపమన్, డోసా, అనర్.

పావట. పపాడి.

పాటిచెట్టు. కాడుమ్మ.

పాము. 1 జా, బాడన్. ఒండ్రూకల్, బండ్రూకల్=పసిరికపాసు. పూడల్=ఉల్లు పాము. బుడల్=ఒకజొతి పాము గొండి సా=ఒకజాతిపాము. గోఆజా, సోగ్వా=బై రాగి పాము. తనుల్ జా=కొండ చిలువ ఒండెర్-డోసె=ఘాలినాగు కడూ-జా=రెండుతలల పాము. 2. (క్రి) అంబోయా ఆజెజన్ అంబోయా=కాళ్లు పాము.

పాముపార్. రపోసాల్-జా.

పార. కుడాడా కుడ్డూడా.

పారదోలు. (ఇర్నాలె)అడా.

పారబోయు. సెడా. డా సిల్లేజి=నీళ్లుపార బోసినారు. 3. లా.

పారవేయు. 1 సెడా. 2. సెస్సెడా. 3. లా లా సెడా. 4 రియాడిగాబ్ లాసెడా=తొక్కు పారవేయుము.

పారిపోవు. అడుర్నా అరిర్నా; అరిర్నా. డు
డుడుట. అసోగ్గత్తే. కట్టుబడిచి పారి
పోతున్నది.

పారు. అన్ జెకా. డా అన్ జెక్తే-నీరు పారు
తున్నది. అన్ జెకా=వడిగానడుపుము.

పారువము. పప్పారా.

పాలదాయి అడుబ్-బొఇ.

పాలపిట్ట. అజాల్-రెఇడా-తి.

పాలావు. అడువ్-తాక్.

పాలించు. లుటి.

పాలు 1 అడుబ్. 2. బొండోడా, బుండోడా
(రైతు చెల్లించే పాలు. పన్ను).

పావ. కత్తాడి.

పావంచ 1 డపా. 2. అన ఇదాఇమ్.

పావురము. (అడివిది) కుక్కుర్.

పాసిచెట్టు. బొంత్తి.

పి.

పిండి. రిడి.

పిండుట (పాలు-మొ||) రబా. రడా, రరడా.

పిందె. కసి. కసీలే=పిందెగెను.

పికిలిపిట్ట. తింకాడొఇ. తింకుడొ.

పిక్క. పాత్తెజెక్.

పిక్కాసు. పిక్కాసి.

పిగిలిపిట్ట. తింకుడొఇ. తింకుడొ.

పిగులుట. పిలిల్. అంబనూ పలిల్లె=పుండు
పిగిలినది.

పిచ్చి. బాయా(ఓ).

పిచ్చుక 1 జండుమడా-తి. 2 దొండోర్
పియా-తి=బంగారు పిచ్చుక. 3. పడి=ఉల్లు
బిచిక.

పిట్ట. తిలిడన్(పిల్లల ముద్దుమాట) ఒంతి.
గట్టా-తీడంజి (దూముచుండి క్లాన్ని కాల
ములలో గుంపుగా కూడి వచ్చేది.) అ
బాక్-రడడ-తి=పాలపిట్ట.

పిడక. ఆనర్-అసాక్.

పిడచ. కనుమడవ్.

పిడత. సొత్తి. సుత్తి. జరీసూల్=మూతినన్నపు
పిడత.

పిడి. పిడిఅగా(తె).

పిడికిలి. కుమ్మి. కిండువ్. కనుమడవ్.

పిడికెడు. బొ-కిండువ్.

పిడుగు. తబ్ర, తబేర్. తిరె.

పిడుచు. కిన్ టడా. కిండ్రిడా. సిండ్రి కిండ్రిత్తై
=బట్ట పిడుస్తాడు.

పితపిత. డడా-లె.

పితుకు. రడా. అడుబ్ రత్తెజి=పాలు పితుకు
తున్నారు.

పిత్తు. అతాఇ. అతాఇ-తిక్.

పితురి. ఉరిడి.

పినతండ్రి. డాడి. కింబోక్.

పినతల్లి. యాయాక్.

పిప్పలి. పిప్పిల్లిక్.

పిప్పి కుర్రాక్. అకొల్బక్.

పిప్పులి. తెతెసిత్తై. (చూ. తరువాత.)

పియ్యి. అసాక్.

పిరికి. బంతోక్ మర్. కకామిమ్మర్, కంకుమి
మ్మర్.

పిఱుదు. కుంబిడిసామ్ కుంబీసా తుంబిడిసామ్.
తుంబీసా. కుంబుక్ సామ్. తనమకుం
పిల్.

పిర్యాది. మెడియా-మర్.

పిర్యాదు. మెడియా. పింత.

పిఱ్ఱ (చూ. పిరుదు.)

పిలక ముడాడు. రెరెడా. అ-కిడా-డి.

పిలిపించు. 1 అగూగూఆ. ఛాన్ అగూగూలా
ఇ=నేను పిలిపించినాను. 2. గూబాఇగా
(కబురవంపు) ఉఆఇ-గుఆల్=గట్టిపిలుపు.

పిలుపు. గుఆ.

పిలుపు. గుఆల్. ఉఆఇగుఆల్=గట్టిపిలుపు.

పిల్ల. పసి. ఓన్-బొఇ=యాక్-బో=పల్లెతల్లి.

బారోన్-సెలా=ఇద్దరుపిల్లలతల్లి. ఎరోన్

నో సెలా=ముగ్గురు పిల్లలతల్లి 2. ఓన్,

3. అరాల్ 4 అరాసెల్. 5. ఓన్నమ్జి

ఓత్తై డకు=నీపిల్ల లెక్క-డున్నారు.

పిల్లనగ్రోవి. పనెడన్. తిరోడా-వె.

పిల్లి. రమెక్.

పిశాచము. కుల్ బాసోనుమ్. బొత్తాక్. (బూ
తమ్.)

పిసరు. అజీ-తుబ్-డమ్.

వినిగొట్టు. వుడమమర్. వుడరమ్మర్. బోబా
మర్ (ఓ.) అలిఅరూఇట్టె; వుడరమ్మర్.
పిసుకు. లనూ. లబ్బాడా.
వీక. ముడ్డాక్క. అగిమ్గిమ్=వీకముడి.

వీ

పీను. పుయా. పుతాజ్జె; పాడాజ్జె=కాళ్లు
వీకినవి. పుడాతోలె = నోరువీకినది.
పుడాసీలె = చేతులుపీకినవి. అలామన్ రి
యాడీ, పుయాన్ పుఇలె నెడా=గాబు, చేత్త
వీకి పార వెయ్యి.

పీను. డెండేక్. పఇడానా-ఊ.

వీట వీడ. (తె).

పీనుగు. సియాక్ (పీనుగను ఉంచిన చితి). మో
డొక్. సియామోడి (ఓ.)

పీచ్చ 1 సరూడా (జుర్రడము). సవీర్ సరూ
డెలె=పులుసు జుర్రినాడు. కిడూడా సరూ
లె=గంజ జుర్రినావు. డా సరూతాఇ=నీళ్లు
పిచ్చుతాను. డా పోడెలె సరూతె రస
డోలే (చుదుచువెంబడిచి నీరు వెళ్లినప్పుడు)
నీరు ఎండాకులను నులిపి పీల్చుతుంది (లా
గుతుంది). 2. బెబడా = నీళ్లుత్రాగు డా
గొవ్రె మండ్రాన్ బెబెలెక్=నీళ్లు సుడి
వడి మనిషిని పీల్చుతవి (లాగుకొంటవి).
బెబడాతీక్=నాకు దప్పికి వేస్తున్నది. బెబ
తాఇ=తాగుతాను. 3 సుండూడేవ.

వీల. సరూడా. సరూడమమర్.

వీలిక. అతూకావ్.

వింజ. 1. రసబ్. సిండి రజ్జె తియా=బట్టపింజి
చెట్టి ఇమ్మ 2. బలెఆమ్=పింజిబాణము.

పు.

పుంజు. కోకతా.

పుంజకొడవలి, బొబ్బాలన్. గగల్ గాలా=చుర
కలు వెయ్యి.

పుంకెను. ఉంజి.

పుండు. అంబుకు. పూసు (ముద్దుమాట), నూ
రెగుర్ డా=చీము. అజీముర్=పుండులోని
పలుకు.

పుక్కిలి. గనుమ్. గుంగు మ్లె బజా=పుక్కిలించి
ఉమ్మినేయి.

పుక్కిలించు గుంగుమా,

పుచ్చి 1. గర్గర్ గరా (పా||త్రి)అరా గర్గ
రె=కర్ర పుచ్చినది. 2. అబాబ్బ అండా
రాఇ బాబ్బాల్లె=పంకాయ పుచ్చినది

పుచ్చుకో 1. జాతి లేబూ సిండి జాతి=డ
బ్బులు బట్టలు అందుకో. 2. ఇమా. 3
నవ్.

పట్ట. బనుమ్

పుట్టకొక్క. బతి.

పుట్టన్నచెట్టు. ఇరనోఇ. ఇరడోయి(రూ)

పుట్టపాలచెట్టు. కొర్ డెక్ నేబ్.

పుట్టి. పుట్టి.

పుట్టించు. 1. అన్ ఏబా=మొలిపించు 2.

ఒంబరూ=కను. ఉంజి. ఓంజి బంబ
రిక్ = నలుగురు పిల్లలను పుట్టించినాను
(కన్నాను). 3. అమన్నా ఆ కితుజన్ అమ
న్నాయెతె=దేవుడు పుట్టించినాడు.

పుట్టు 1. కుబరూ. అనిన్ మొఎకు బర్నె తె=
మొన్న వాడు పుట్టినాడు. 2. కోడా.
రుబన్ ఖాన్ కోడిక్ తె=నిన్న నేను పుట్టి
నాను. కితుజన్ కొరిక్ తె=నన్ను దేవుడు
పుట్టించినాడు.

పుడక 1. కడ్డ (కాడ) 2. రంపిడి. ఉంజి
రంపిడి ఖిడాలె పజొఇ = నాలుగు పుల్లలు
వీరితే.

పుడిక్. గరి-బాబ్.

పుణ్యము. డెమమ్. పున్నమన్. (తె. ఓ.)

పుసాది

పునుపిల్లి. జక్ సూల్

పున్నమి. అబరీంగాఇ.

పప్పి. 1. బాబ్బా. అండారాఇ బాబ్బాలె=
పంకాయ పుచ్చినది. బాబా-జీలె = పల్లు
పుచ్చినవి. 2. గర్గర్ (కర్రపుప్పి).

పురి. 1. పులార్. మారా అలా-బలెజన్ పుల్లా
రె తోక్ నెక్జె=నెమలి పురి విప్పి ఆడు
తున్నది. 2 లజార్ -(పురివిప్పట) 3 గిసి
మొయా. డెక్ డెక్ గిసి మొయిలె గిడా=
నార పురివేసి వేను. (గిసి+మొయా=నలిపి
+నులుపు) 4. అలాక్ పురి(చోడిమొ||కుప్ప
లపైవేసేది.

పురికొల్పు. 1 అబసాయా, (కా.న.)క్ సోరన్

అబ్-ఒసా-ఇలం-డెన్ పండేరన్ ఇ-మై=వ
క్క-ను పురికొల్పితే చెవులకిల్లను పట్టుకొం
టుంది. లక్కి-సెన్ అబ్బొసా-ఇలం-బా
బా-ఇన్ బుడి-సెలూన్=లచ్చి నామిదికి
బుడ్డిని పురికొల్పినది. 2 అవ్-తుఇసా-
పురుగు, బాబ్బొ. బుబు (గు). ముద్దెక్కా-బా.
అరాబా=గొండెంపురుగు; లేక వజ్రతుండ
పురుగు-సమ్లూక్-బుబ్.

పురుటాలు బంబర్-సేల్

తురుడు, కులరన్.

పుర్ర. గరీబాబ్ (గరి=చిప్ప+బాబ్=సెత్తి)
ఫలకలు, జోరక్, బంతోజ్ లిక్డోన్ జోరక్
జ్=భయపడ్డాను గనక (ఒళ్లు) గరుపోడి
చినది.

పులి. కినా, సమాసమందు కిత్, కిక్ (కా.న.)
అవుతుంది. సుడాకిత్=పెద్ద పులి కిన్
సార్-కిత్=చిట్టపులి.

పులిమచ్చలు, లేక బగ్గెలు, పుల్-గొ-కిత్ (కా.న.)
రగజ్ కిత్.

పులికోస 1. కినామూర్ 2. కినాసి-బా.

పులిగోరు, కర్ని-కిత్.

పులిగోరు చెట్టు, కినాకర్నిసేబ్.

పులిచెవుల చెట్టు, తరేడిసేబ్.

పుష్టిగా. లగిసి-బాగిని.

పులి తేన్ను, గారేబ్-సా.

పులిబోను, కినాపేలారుబ్.

పులిసి (వల్లు). అడేజ్-జి.లిజ్. (కా.న.)
రేడిజి-లిజ్.

పులుగు.

పులుము. 1. గోడా. గోడా- బోజ్మై=తల
పులుముకొన్నాడు. (తలరుద్దుకొన్నా
డు.) గోడా కాజ్మై=బట్ట పులుముకొ
న్నాడు. 2. రిడజా. డిజ్-సీక్లె రిడజ్ కాజ్మై
=బట్ట ఉడకపెట్టి ఉడుకుకొన్నాడు.
3. రూకబ్. రూకబ్ సీక్లె. 4.
తోత్తోబా (చేతులతోగాని రాతిపైగాని
ఉప్పలించుట). తోత్తోబీక్లె. అరెజ్
రెజ్ తోత్తోబీక్లె = రాతిపై బట్ట
ఉప్పలించుకొన్నాడు.

సు. 1. అరెజ్ 2. సబీర్ (ఉడికించినది)
అరెజ్.

పుల్ల కూర.

పుల్లగుమ్మడికాయ. పుల్-కా. పుల్-తూ-ఇ.

పుల్లబీర. కొనల్లి.

పుల్లెరు. ఒడేరి.

పువ్వు. తర్బా (సమాసమందు తార్.) అబా-
తార్=విప్ప-పువ్వు.

పుసి అసాజ్-మడ్=కంటిపుసి.

పూ.

పూకు. అతీజన్. తీ.

పూచెను. రాలె. (రూ రా'లె). ఉడా
రాలె=మామిడి పూచినది

పూజ. పుప్పర్. పుర్ పుర్. పిర్ పిర్. కొర్రు ఉ
అల్ (పాలిగోసి పూజించుట). కుడాన్ తుజ్
=ఇంటిపెద్ద గోడలపైని బొమ్మలు వ్రాసి పూ
జించుట. ఉడాపుర్=గ్రామంమధ్యను
అందరూ పూడి చెనే పూజ. ఒసాదుర్=
చోడిపూజ.

పూజారి. బోయా. కుడజ్ జన్ని. డెనారి

పూజంచు. పురా. (రూ. పిరా.) కొబా.

పూజ. రాపోల్ రాక్లా=పూజవేసినాను.

పూడుట. తిర్రోజ్. లూజర్ తిర్రోసేతె. డజ్జె
లై. (పుండుగాని, గాయముగాని).

పూడ్చు. తిర్రోట. లూజన్ తీర్రోవతె=గొ
య్యి పూడ్చినాడు

పూత. 1. జనోడ్. బొరెజ్-లూ జొలెజి=ఎర్ర
మన్ను పూసినారు. 2. రనా (చెట్టు మొ||)
రి. బనడి (మందు మొ||).

పూను. 1. డజ్ జోల్. జోడా రెజన్. డజ్ జో
లై తె=గడ్డలో పూను వేసుకొన్నాడు. 2.
డజా. 3. రస్తీయా. కనా బారాఇన్ డ
జ్ జొఇ. రస్తీయా=అపని నేను పూనుకో
గలుగు.

పూయించు. అజొడాట. అగ్గల్లోట.

పూయు. 1. గలా. సగడాన్ గలా=బండి పూ
యు (ము). గొయాజ్ గలా=ఎర్ర పూయు
(ము). 2. రాజా. గొయాజ్ రాజ్మై=ఎరు
పూసుకొన్నాడు. 3. జొడాట. అసాజ్
తాజ్ జొడాట=పేడ పూయుము. 4. రా.
ఉడా రా'లె. మామిడి పూసినది. 5. బడా.
రేగమ్ బడా=మందు పూయుము.

పూరా. బరీలె.

పూరి అలామ్.

పూర్తిఅయినది. 1. రెడ్లె. గనూర్ రేడ్లె=పర్వము
పూర్తిఅయినది. బారా రేడ్లె=పర్వ పూర్తి
అయినది. 2. బరిల్లె. తోడోర్ బరిల్లె=గం
ప నిండిచది.

పూరేడుపిట్ట, గుడి.

పూర్తిచేయు. 1. ఒళ్తుజా. (కా స.) 2
అన్తుజా (పనిమొ||) 3. బరీలె.

పూర్వము. పూర్వాన్. అమజన్

పూర్వులు జోజోంజి తాతాంజి

పూస. బుబుడా తడమ్(పలకసరి పూసలు) సం
కాఇ తే-తక్షే=మెడ పూసలు.

పూసిపోయినది.

పె.

పెంకితనము. గనియ. గనియా సేతె. గనీ-మర్.
ఉనీ-మర్ గొఇ-మర్-మర్ సుల్-జి-మర్
=పెంకెనాడు.

పెంకు. గరి. గరి-నీక్షే=పెంకు టిల్లు

పెంచు 1. బుల లోఅ. 2. కయ్యము పెంచు=
రాడె అన్నే బోగోక్షే.

పెంట. రియాడి.

పెంటికలు (మేకవి). రాడమై-రాడమై

పెండలము. గనఇ. గనాఇ. గనుగాఇ యిల్లి=
కాయ పెండలము. ఆరాగ్=కెర్ర పెండల

ము. జాతి=చేదు పెండలము

పెండె. గనాబోక్షే. గనమబోక్షే

పెండ్లాడు. 1. సిండ్లుకొ. 2. పజ్కు ఇనా.

3. పనఇ-బొఇ-నా. 4. పంకుఇ-సాల్-నా.

5. జిక్షే-జిక్షే బొఇ-నా. 6. గర్-బొఇ-నా.

పెండ్లాము. డుక్రి. కులమ్-బొఇ.

పెండ్లి. సిండ్లుకొ. సిర్దుకొ. సిండ్లుకొ-బొఇ=
పెండ్లి కూతురు. జిక్షే జిక్షే తాఇ=పిల్లను అ

దుగుతాను. పంకుఇ తాఇ=పెండ్లి చేస్తాను.
పంకుఇ తేనాఇ=పెండ్లాడుతాను. పక్షే సాల్

తాఇ (పెండ్లికి కల్లు తీసుకువెళ్లుతాను).

పెందలకడ. తగల్-డా. కస్సిమ్-హాలన్.

పెంతుడు. లను. లనొ. పెంతుడుకుక్క=లనొ-

సార్. అజరా. అజరా. పెంతుడు పిట్ట.

పెకలిండు. 1. పాళ. పపాతమ్. పనాతమ్=
పెకల్లివనోరు. 2. కూడా. అరెజన్ కూడే
తే=రాఇ పెకల్లినాడు. తోడన్ కూడేతె
=నోరు పెకల్లినాడు.

పెగలు. పానా మాట పెగలడు=?

పెచ్చు. 1. క్షక్ కింతల్ అకుర్చె తె=గోడ
డపెచ్చు తెక్కు. తున్నది. 2. అలా. సకో
తరె అలాలె=ధాన్యం కొలత పెచ్చినది.

పెటుకు పెడయర్. కొర్రా.

పెట్ట. అజరా.

పెట్టు 1. డకుళ. 2. ఎనాడా. (కా.స.) 3.

సోజా కింతె ఒలా సోక్షే=అరటిచెట్టు కో
టాకు పెట్టినది. కింతేడా సోక్షే=అమడపు

చెట్టు కలపెట్టినది. (గెల, బొట్టు పెట్టి
నది.) సనోక్షే. (క్రి-వి.) 4. ఒరమ్మ (ముందు

పెట్టుకొను) రనా ఒరమ్మెడకు=బంగారు
ముందు పెట్టుకొనిఉండు. 5. బొట్టు పెట్టు

కొన్నది=ఒబొరొలిం కాఇసేతె. 6. ఒట్టు
పెట్టుకొన్నాడు=జెప్పేతె, జెప్పేతె. కూ

డూ ఒంపెడకు=అన్నము కనిపెట్టుకొని
ఉండు.

పెట్ట. పేలా. పెత్తె.

పెడ. పడి. కింతె-పడి=అరటికాయలపెడ.

పెడయిచెట్టు. పడనికంతా.

పెడసరము. 1. డయర్ డయరైగామై=పె
డసరముగా మాట్లాడుతాడు. డయర్ మర్

=పెడసరమునాడు. 2. పింతా. 3. కొర్రా

పెణక. బరేక్షే.

పెత్తండి. తాత తాతాక్షే.

పెత్తనము. గమక్షే-గోడన్. బోయా-గోడన్.

పెత్తల్లి అంతలఇ.

పెదవి. జఇతాతమ్=కింది పెదవి. లంకారిమ్=
మిది పెదవి.

పెద్ద. సుడా. గోగో. ముడా. బడా. బడ్డో
ర్=పెద్దముక్కు మొగము.

పెట్టగురుటాకు. కుంబల్-ఒల్.

పెద్దగుమ్మడి=గుమరి.

పెద్దనెల్లి. ఉర్ బొండా. (నీరినెల్లికి కూడా
ఇదేపేరు).

పెద్దగొట్టెచెట్టు తర్లాండ-సేబ్

పెద్దపులి. సుడాకిత్. కినా.

పెద్దబేగడిచెట్టు. జాలోదా.

పెద్దమానుబేట్టు. ఒయోలేన్.

పెద్దలు — జగాబోజి, సుతరాబోజి; నంత్
బోజి, పెర్నిబోజి, గుల్బాబోజి; పడాలూ.
(ఇవి వివిధమైన పితృదేవతల పేర్లు).

పెద్దవాడు. ముడామర్ గోగోమర్. ముడామర్.
పెనము. పెనమన్ (తె).

పెనిమిటి. తిన్తోబా. తిలయిబ (హస్తపు
మాట).

పెనుగొన్నది. అఇన్నెతె అబడ్డ అఇనెతె ఉ
డాన్=మామిడిచెట్టు బడ్డు చుట్టుకొన్నది.
పసి గులా ఇలెక్తోతెజి=పిల్లల నన్ను చుట్టు
కొన్నారు.

పెనుగులాడు. అల్రుఇనబా. ఉంతా జాతిన
మైలె అల్రుఇలెజి=ఆపస్తవకోసము పె
నుగులాడినారు.

పెయ్యి. ఓన్ తాక్. ఆవుపెయ్యి. ఆఓక్
బోక్=గెదెపెయ్యి బెదె (ముద్దుమాట).
కల్లోడి.

పెరడు. పెగిడి. కరూక్ కరూజన్.

పెరుగు 1. తడా (క్రి)=తెగు (ధారము మొ॥)
2. పేలా. అఇర్రాయంజి అమందాం జల్లా
ఇ గాలెదోక్, అపన్ నము గాల్రెక్పోన్;
పత్తిలిలేక్ కూడు పేపత్తె పోక్? = పచ్చిన
వారందరూ తినివేసినారు, నీవు ఇప్పుడ
దుగురున్నావు, కుండలో ఆర్పము పెరుగు
తుందా? 3 బడ్డలేజి (పెరిగినారు) 4. మ
రెజా.

పెగుసు. రయబ్. అనర్ ఓల్ రయబ్-గామ్
డకు

పెల్ల. నప్ప

పెల్లగించు పెయా.

పెల్లికూతురు. జిక్ జిక్ బోఇ. సిర్రుక్-బాఇ
పెసలు. ముగ్.

పే.

పేగులు. ఒబూఇదా. పూడిక్.

పేడ. అసోక్ తా.

పేడపురుగు. అత్తాజి-బా. అసోక్-బా.

పేడి. ఇన్ సెలూమర్. ఇన్ సెలూ కిమర్.

పేడు. 1. పయ్య. కోఅపయ్య=ఆనపబ్బ.
ఎల్లూడక్ అపయ్య=దోసబద్ద 2. అన్
నీనిబ్ ఆరా. అన్ జిబ్=కర్రపేడు.

పేదవాడు. బనా-మల్, దొలూఇ-మర్

పేను. ఇఈ

పేను. (13.) 1 గిడా. 2. గిసమెయా. (తాడు
మొ॥) పేవరువ్వ. రేరే-డాక్

పేయట (పేత). బేరిక్ జోక్-ఇన్ బే
క్లోక్=నాకు ఒప్పుపేసినది.

పేరు. ఆలమ్. ఇోమన్. ఇోమ్=పేరు నీపేరు=
అలమ్-నమ్.

పేరుకొను. 1. జీనా. కూడూన్ జీనేలె=

అన్నము ముద్ద-కట్టినది. క్షేదన్ అ మి
ఇమ్ జీనేలె=చేకనెత్తురు పేరుకొన్నది

2. కిమా. మిఇమన్ కిమ్మేతె=నెత్తురు
ముద్దకట్టినది.

పేర్పు తుమ్డికా. పత్తిలీంజి తుమ్డికా=కుండలు

పేర్పు. అంగక్ తుమ్డికా=కర్రలు పేర్పు.

అబల్ జిజి తేజా, ఉఅబన్ తుమ్డికా
=కర్రలు మోపు నెత్తిమీద పెట్టుకో, దాని
మీద కూర్చుంటుకో (దొంతరగా పెట్టుకో.)

పేలాలు. లయ (ఓ).

పేలుట 1. పర్ పర్. 2. పుర్ పుర్. లయా పుర్

పుర్ లాతె=పేలాలు పేలుతున్నవి. అబల్

పర్ పర్ డేతె=కర్రలు పేలుతున్నవి. 2.

బెడ్లమ్. కడిక్ గామ్; బెడ్లమ్=దొరుకో

పేలుతునే ఉంటావు.

పేల్పు. సోయా. బాడా సోయా=తుపాకి

పేల్పు.

పేల్లె } లంకాన్.

పేట. లంబన్నా. లనాంబడ్

పా.

పొంగించు. అసోరా అడాలా.

పొంగు. 1. పుంపుక్కు. అంబకు పుంపుక్కు

=పుండు పొంగినది. అబాఇ పుంపుం=

గింజ ఉబ్బినది. 3. డలాఅలె=కలు

పొంగినది. అంబకు బుడోర్ లోగె డ

లాఅలె=పుండు మెత్తనెపొంగినది. 4. లర

గాబ్. ధాన్యము, కల్లు, నీరు మొ॥వా॥ గు॥

పాంచీయుండు. అడకైనాలతై=పులిపాంచుంది.
పాంచు. ఇ.కా. ఇండమ్ గండ్రా ఇ.కా. చాలా
పంటపాంచుతాడు

పాక్కినది. పుంపుజ్జ. పుజ్జ. తొగి గతరిజ్జ,
పుంపుజ్జ=నిప్పునాకుతగిలినది; పాక్కినది.
పాక్కు. పడున్

పాగ. 1. ఉమడ్. ఉండన్. పాగతాగు=
గెమడా. 2. గేమ్నా.

పాగడు. సిన్నాక, సిన్నేక.

పాగవేయు. తూమూక.

పాగచుట. సనాకుఇ. సర్దాఇ సనెకుఇ. ము
ర్గుఇ.

పాగమొక్క. పాగ నేబ్.

పాగరు. ముర్. ముడ్రో-ఉడ్రో. ముడా.

పాగాకు. పాగ(తె.)

పాటకరించు లడాబా. అనెబన్ లడాబై=
చెట్టు-పాటకరిస్తున్నది. అంబను లడాబై=
పుండు పాటకరిస్తున్నది.

పాట్ట. 1. కింపాజ్. 2. పుజెబ్ సరో పుజె
జ్జ=పరి పాట్టపెట్టినది పుజెబ్బిలె=చోడి
పాట్ట పెట్టినది. 3 సరోజ్. (జొన్నమొల్లి)
4 పుంతిత్. సరో పుంతిల్లె=పరిపాట్టపెట్టి
నది.

పాట్టివాడు జఇతామర్. కుతిమిమర్.

పాట్టు. (పేగుబు) ఒలాఇడా.

పాకేలు. పురుకుండిడి ముమర్ (గొరె,
అడుది.)

పాట్టకాయ. పాట్టలకాయజ్ (తె.) జా-
మురుల్లా.

పాట్టము. గగ్గబ్. పాట్టముకట్టు=గబ్బా. క్రి||ప్రా.
పాడ్.

పాడపు 1. జెలెజ్ 2. డెంకా(ఓ)

వాడి. 1. రిడి. 2. అసర్.

పాడిచేయు. రిడా.

పాడుపు. 1. డుజ్ జారా. తెంతా-బా'తేకింబో
జన్ రొరొ-లెన్ డుజ్ జారేతె=తెంటాలో
పండు పాడిస్తే ఆరుపాడుగా దూసుకొనివెల్లి
నది. 2. రొరోనా (కన్నముపాడుపు)
ఎతెబారా? ఒలాన్ రోతె=ఎందుకు ఆకు
లకు కన్నము-పాడుస్తావు. జఇతాలూ
రోతాఇ=తప్పెకు కట్టించుకొంటాను. సుజర్

డజ్-బాతె ఒరొ'తాజ్ రొరొ'వెత్తి. సుజే
తె=ములుకొలుకడ్రతో ఎడ్లను పాడిచినాడు;
గుచ్చినాడు. కినా రొ ఆ=పులిని పాడుపు.

8. సుజా. మండ్రాన్ సుజాన్ సుఇలె మ
వ్తాబా=మసిస్యని పాడిచి కంటండి. 4.
రొఇ-లెతజా (నొక్కిపాడుపు).

పాడుము. (పిల్చేది) సుండ్రు-పా, ససుండ్రు-
పాజ్.

పాణక సుడా. కొకొర్. కొక్కొర్ (చిన్న
దిబ్బ)-డొల్లి.

పాతక చెట్టు. పాతక నేబ్

పాత్తర. కొక్కొయ్యోల్. కొఇకొఇ-ఓల్.

పాత్తి కడుపు. జఇతా-పాజ్ బనిలా(గు).

పాత్తిచెట్టు=కాడసి(తార్) నేబ్.

పాత్తివంచ. గోల్కావ్. సల్కావ్.

పాత్రిము. అటసర్.

పాద. కుర్రవ్

పాడుగు. మెమె. అతజ్జి అమెమెలెజన్ అడుబ్
ఎజ్జా=ఆపు పాడుగులో పాలు లేవు.

పాడుగు. డుండుమా. డనుమఈమ=పాడిగిన
కోడి. డనుమంజి=పాచగిన పిల్లలు.

పాడుపు. బజ్జా. గొడొఇర్

పాడ్లు ఓయోజ్ డుబ్బొజ్జ=పాడ్లు పాడి
చేసు. గన్యో జ్జ=పాడ్లు గుంకినది. గాఇ
జుమ=తిండివేళ (చూ. సూర్యుడు).

పాన్న.

పాన్న.

పాయి్య. కుడా. మెమె-కూల్=పాయి్య-
పాక్కిళ్లు.

పార. కుర్రజ్. (పాము)రవ్ డిసాల్. లాబా
జత్.

పారబాటు. పరా. పడో. పడా. ఎర్పరాలె
పారపాటు లేకుండా

పాచగిల్లు. బారి-సిజ్. ఏరి-సిజ్.

పారుగువాడి. బారి-సిజ్-మర్. ఏరి-సిజ్-మర్.

పాడ్లు. 1- తిల్నా. పేమర్ కుమాలెజన్ తిల్నా
తె=గాడిదె పాయిబుగ్గిలో పొర్లినది. 2.

గబ్బుజా(గు)

పాలము. సరోబాన్.

పాలిమర. (గ్రామములకు) నండి; (పాలము
లకు) తన్నె. తన్నెడన్.

పాలును. పాలును (తె). అలాబారన్. కు
ప్రజ్ఞ-యో.
పొల్లు. పుల్ల. కిసమ్. గల్లజ్జె=పొల్లు అయినది.

పో.

పో. మా. ఎరా. ఇరా. ఇయా. సనా. సలోజా.
పోకచెట్టు.
పోకిరి జుంజుడి-మర్.

పోగు. తుంబోజ్ తుంకుబ్. తరే (మాలు).
పోగు చేయు. తుమా. అలామన్ తుమా=గడ్డి
పోగువేయుము. లాబా తుమా=చున్ను పో
గుచేయు. 2. కుబా. కూడూన్ కుబ్బె గా=
అన్నము పోగుచేసికొని తిను. సోసుమ్-
బా'తె ఎరండి కుబ్బె తె=చేపతకు అన్న
పోగు చేసినాడు 3. రుక్కు. ఉడా
రుక్కు ఆ=చూమిడికాయలు పోగువేయుము.
తల్లిజన్ జి ది తైకో న్నె ఇరా ఇతేజి, రుక్కు
ఆ=పశువులు అటూఇటూ చెదిరినవి, మంద
వేయండి. మండ్రాంజి రుక్కు గామ్ డ
క్కు లెంజి=మనుష్యులు గుంపుకూడి ఉ
న్నారు.

పోగొట్టు. నెడా.

పోటి 1 (పని మొ||) అలసోన్. అలాసాఇ.
2. (కర్ర మొ||) తుల్కాడ.

పోటు. 1. డజర్-డజర్. లుక్-థాన్ డజర్
డజర్ డేతె=నాచెవిలో పోటెత్తిరిది. రి.
ఆ-చిడ్డమ్ తనాజ్ తాజె=గట్టి పోటు
పొడుస్తున్నాడు.

పోట్లాడు. అల్ సూనా.

పోడు. అజాల్. అజాల్ అబక్సాబా=పో
డు బాగుచేదాము. డుల్బా నాఇబా
=కొండపని సరిపెట్టిరండి. లోలాబా=దు
వ్విరండి. అర్గడి=కాలుతూ డిన్నపోడు.
తింబర్బా=పోడునరకండి. అజాల్=కొండ
పొడు.

పోతు. బొజ్జెల్.

పోతుచెట్టు. బొజ్జే తేదో.

పోనిమ్మ. జెజారా. ఎజ్జాసోఇ. ఇజారా.

పోయు 1. పిడా. సుండ్రాలెజన్ రుంకూ

పిడా=గంపలో బియ్యము పొయ్యి. అనుమ్
నా=ఉచ్చ పొయ్యి. కేలా లేజన్ లేబూ
పిడా = పెట్టెలో డబ్బులు పోయి. బిడా
ర్ లేజన్ అజలంతి పిప్పిడా=కావటిలో
కర్రలుంచు 2. రు. కూడూ రుఆ=అన్న
మువెలుపు 3. రుడా (నీరుపోయి) 4.
లాఆ (పోయి). సెలోలా తేజి=ఉకు పోసి
నారు. లేక జండ్రుమన్ లాతేజి. కినా
పుర్ జండ్రుమన్ అఇలాబా=పులిపూజకు
గింజలు వచ్చి వెలపండి (పులిపూజరోటి
వద్ద చేసి ఆక్కడగింజలు వెలపండి). 5.
రుమా (గంప మొ|| వాటిలోకి) 6.
సుసుడా (ఎత్తుము) 7. గోడా (చేతితో
ఎత్తుము).

పోరు. సుసూనా. ససు

పోలుగుపిట్ట. డూమల్, డుంబుల్.

పోల్పు అచ్చడా థాన్ అలమల్లాఇ = నేను
పోల్పులేదు (అజ్-మన్ - లాఇ).

పోవు. ఎరా రూ. ఇరా. సనా. సలోజా.
మా. ఇయా.

పోషించు. లుఆ. లాలూమర్-పోషించేవాడు.

లనోమర్=సంతకంపొందినవాడు.

పారుషము.

ప్ర.

ప్రకటన చేయు (వడ్డబన్) అబ్ అండకా. అగ్గ
లమా, అవ్వకా.

ప్రకాశిస్తూ. 1. గేడమ్మె. ఒయోజన్ గేడ
మ్మె. 2. తారై. రి. పుంతారై 4. బరి
జ్ బరజ్జ (మిరిమిల్లు) 5. పెప్పెర్. (రూ.
పెర్పెర్) 6. మలిమలాఇతే.

ప్రజ. వరజ. లోకాంజి. మండ్రాంజి.

ప్రజ్ఞ. బజ్ సా-గనలమ్.

ప్రతి. డి. డి డినా=ప్రతి దినము. డితా=
ఎల్లప్పుడూ.

ప్రతిధ్వని. జాకి జాకిల్లె=ప్రతిధ్వని అయినది.

జాకీ కామ్; జాకిడమ్=ప్రతిధ్వనిగా.

ప్రతిబింబము. 1 ఉన్నల్ 2. తార్గడి. రి. ఉ
ల్. ఒయోజన్ ఆతార్గడి డాలెజన్ గెప్పెజ్=

సూర్యుడి ప్రతిబింబము నీటిలో కనబడుతుంది.

(ప్రతి. (చూ) పత్తి.

ప్రత్యేకముగా. తక్షణ-తక్షణ. తంపడా. బగడాలె.

ప్రభువు. రజా. రాజా. దొర బిసింగన్. గమజ్.

(ప్రమాణము. పరమాడా అలా (గడ్డిపరక తెంపి చేసేది) పరమాడా తుబా=ప్రమాణము చేయి. 1. అలా నిడ్డ ఇలె అప్పకా=గడ్డి పరక తెంపి చెప్ప. 2. రాబా తల్లె అప్పకా=భూమి తట్టి చెప్ప 3. జెట్లె అప్పకా=మరు గునీళ్లలో ఉంచిన రూపాయి తీసి ప్రమాణము చేసి చెప్ప 4. కి నా నా ఉ సల్ రమ్మె అప్పకా=పులితో బు కరిచి చెప్ప. 5. ఎజెర్ ఓల్ ఇమ్మె అప్పకా=ఉ సరి ఆను పట్టి చెప్ప (అబధమాడి తే ఉ సరి కాయలు వ లెప్పలు మొ|| రాలిపోతారు.) 6. బసి ఇమ్మె అప్పకా=ఉప్ప పట్టి చెప్ప (అబధమాడి తే చ ర్నము ఊడి పోయి, మాంసము కరిగి పోతుంది). 7. ఒయో జన్ లేమ్మె అప్పకా=సూర్యుడికి మొక్కి చెప్ప (గొంకి తే బుర్ర బద్దలవుతుంది.) 8. లుఆజన్ జెల్లె అప్పకా=కాలిన ఇనుము ము క్కముట్టుకొని చెప్ప.

(ప్రయాణము. అరొయాతి. రొయాలె=ప్రయాణము వెళ్లి నాడు.

ప్రవాహము. రజ్జా.

ప్రవేశించు గనా.

ప్రవేశపెట్టు ఆన్ గన్ ఆ.

ప్రశంసనార్థము 1. అడ్డుబర్ 2. ఇంజిడి. 3. బక్ సాగ ఇ.

ప్రసవము. కుబరన్.

ప్రసవించు. కుయా. (చూ) కొయా.

ప్రసంగము. బనేర్.

(ప్రా.

ప్రాకుడుకోరెంటము. రగై.

ప్రాణము. పురాడా. మేజన్ (ప్రాడా. (గు) పుడారా.

ప్రాత. పుష్పర్.

ప్రావు. లోడున్. లనొ.

ప్రాముట 1. గిసిడన్. 2. అంబాయన్. 3. గొసోడా 4. గిసిడన్ (గిడా. గిసిడా. అంబోయా (ప్రా.)

ప్రియము. 1. మర్గం (గు). సిత్రి బొఇబొఇ మర్గం డేలె=చోళ్లు చాలా ప్రియమయినవి. 2. మన్నామర్. ప్రియుడు. మన్నానమ్ డ కుఆ=నీ దయ ఉంచు.

(ప్రే.

ప్రేమ.

ప్రేలుట 1. కళ్ళో కళ్ళో (మనిషిని గురించి). 2. పర్ పర్ (కర గురించి).

(ప్రా.

ప్రాద్దు. ఒయోజన్. ఒయోజ్లె=ప్రాద్దు మీదికి వచ్చినది. డయోజ్లె ఇలె=ప్రాద్దు మీదికి వచ్చినది. బుబ్యోజ్లె=ప్రాద్దు గుంకినది. (చూ. సూర్యుడు.)

ప్రాద్దు పోయెను. అరుల్లె. ఒరుల్లె.

బ.

బంక. జగి. జెగి.

బంకమన్ను. జెగి-లా.

బంగారము. రనా.

బంగారు పనివాడు. రనా సనబ్బా-మర్.

బంగారు పిచ్చుక. దొండోర్ పిల్లా. బెబెర్ సడుఆర్.

బంటి. బో. డియా-జనరుజ్. మొల(బంటి)లోతు.

బో-సంకా-జనరుజ్=మెడ(బంటి)లోతు.

బంటికి సమమైనమాట లేకనే వాడుతారు.

బంటిలోతు. 1. కా ఇబా. (బిసాయి నాఖరు)

2. పర్నామ్. 3. తుర్కామర్. 4. పా ఇకొ.

బండవాడు. కర్పుకార్పుమర్. ఎర్పుకుర్పు.

బండి. సగడ

బండికల్లు. సగడ-బొండిజ్.

బండిగులివియ. లుఆడ్-గుంజి.

బంతి ?

బంతిపువ్వు ?

బంధువు మంత్రిబోఇ. మంతరి. (కా.స.)

ఇడ్డా-నీజ్-మర్. డయల్లర్. గొజ్ డామ్

బిరిండాకంఠ రాజి(బ.వ.)

బక్క. తజ్జి.

బక్కురు. గోడా.

బగ్గి. కుర్తా-సగడ. రింగెనగడ.
 బగ్గెలు. సిల్వా
 బట్ట. సిండ్రి. కాప్, సీక్ (అనిసమాసమందు)
 గోల్కాప్=పొత్తిబట్ట. పాపీ-సీక్. గోచి.
 బట్టతల. పాతీబోబ్ (అడవి) పాతాబోబ్
 (మగవాడు)
 బట్టె. జడా.
 బడలిక. మనజ్జ. ముళి.
 బతుకుట. మరేక్న (ధా. మేక్.) జంగాడ.
 మండ్రెజన్.
 బత్తెము. లుళడి.
 బదిలి. పాడు పనాడు. ఛాన్ అనిన్ పాడు
 తీక్=నాకు వాడు బదిలీఉంటాడు.
 బదులు. 1. రయా బాఅడ్డా రుంకు రయా
 తీక్. ఒక అడ్డ బియ్యము బదులు నాకియ్యి
 2 అపకారమునకుతిరిగిఅపకారముచేయు=
 ఒడోలా అమన్ ఒడోలిక్.
 బద్ద. పయ్యాక్ (కాస) పాపా పనా
 బద్దకము రొండు బొడ్డు ఆ పోతరమ్. (తె)
 బద్దలగు పలకా పలకే డక్ బద్దలైన కుండ
 బద్దలుచేయు. పాళ. తిరంజీ పాళ. పలకర్ర
 బద్దలుచేయి
 బద్దె. (నడుముకట్టే)డియా-జనిజి.డియా-కాప్.
 భయపెట్టు. అబ్బంతోకా. అబ్బత్తోకా. అనిన్
 గసియాతె; అబ్బత్తోకా=వాడు పెంకితిన
 ము చేస్తున్నాడు; భయపెట్టు.
 భయము. బంతోక్ బంతోక్. అపురాడా
 రుప్ రుప్ గామై డకు =ప్రాణము కొట్టు
 కొంటున్నది. అరకాదాలమ్ పా = నీకు
 భయములేదా? అబోరక్-తిబోరక్-అడే
 లమ్ పా? అమన్ అనిజి - అ-బి త్రింజి ఇల్లె-
 పాజె=నీకుతొణుకుచెబుకులేదా? వారిపస్తు
 వులు దొంగలించినావు.
 బయలు పడ్డా.
 బయట. పడ్డా బాన్.
 బయలుదేరుటకు సిద్ధముగాఉండు. ఒస్కాయనా.
 బయలుపడు. అమన్ తడిలమ్=నీవు బయలు
 పడ్డావు.
 భరతపెట్ట. డాగా-తి.
 భరణికప్పు. సాడా. బర్నె (తె). బుఇదారి.
 వరనె.

బరణికచ్చెట్టు. సిరో ఇంతి నేబ్.
 బరిక. పర్కె.
 బరుకు. గోడా.
 బరువు లగ్గి.
 బలము. సత్తుక. (తె) కోరా-బలిమి. డోక్
 ఛాన్ కోరా ఎజ్జా=నాదేహములో బలము
 లేదు.
 బలవంతుడు. కోరా-మర్. రడూ-మర్. జెల్-
 జెల్-మర్
 బలివేయుము. పురా. పిరా పిర్పిరా. పుర్ పు
 రన్-అప్ సేలె పిపా.
 బలి వేసిన జంతువు=పనిర్-జెల్.
 బలినిన కుప్పా. జెల్లెక్. జెల్ జెక్.
 బలుసుచెట్టు
 బల్లి. డనాక్ డక్ డక్ బక్. డడ్డబ్బక్.
 బల్లెము. సిల్లా-డక్.
 బస. బస-పల్లాఅ. (ఆకులతోను రొడ్డుతోను
 కట్టిన సాల)
 బహు. అఇంశమ్. అగ్గడ అబ్బల బాఇబాఇ.
 మిడ్డప్. (చూ. ఎక్కువ.)
 బహుమతి ఇనానున్ సాడి. సర్దా. అలీగా.
 బా.
 బాకా. వనేడన్.
 బాగా. బక్సాలె. అందెనె. బల్లాసా (ఓ.)
 సంధ్రూపో! =బాగాఉన్నారా? (ఇదిపల
 కరింపుమాట).
 బాగుచేయు. 1. సస్సాల. (సా + అలాక్).
 రియాడి సస్సాల=చెత్త (తుడిచి)బాగుచే
 య్యి. 2. అబ్బక్సా-ఆ.
 బాట. గాఇ-లో. తఖి ర్ ఈడి-తఖోర్.
 బాటసారి. ఛానా-మర్.
 బాడిదె. తరె. తరెబ్. తరెడన్.
 బాడిదెచెట్టు. సినిక్-నేబ్. రూ-సిమ్ సిమ్-
 నేబ్.
 బాణము. ఆమ్. 1 గొగ్గొలుడ్-ఆమ్ 2. బల్లె
 నేక్-ఆమ్ 3. పోఇలోక్-ఆమ్. 4. బియక్
 సలమ్. ఉడడ్-డక్ = అలుగులేనికొల.
 బాతు. కప్పా.
 బాదుట. తనిడ్. తుబబ్-ఆ. లబాబ్-ఆ.
 బాధ. అను.

బాధ పెట్టు. అబ్-అనూడా.

బానకడుపు వాడు. గొహక్-మర్.

బార. ఉంబ-సంతి.

బారు. 1. తొత్తో. అనెబన్ మండ్రాంజి
తొత్తెలె డకోడి=చెట్ల మనుష్యులు వర
సగాడున్నారు 2. టిక్. (ఃక్.ధా) మం
ద్రాంజి క్లెంజి=మనుష్యులు ముగినారు.
బారుకట్టినావీ).

బాలుడు. రబలన్. రబారి. రబారిజన్.

బాలింతరాలు ఒంబర్ సేలన్. ఉంతా ఒంబర్
సేలన్ కోకో-మసిసుల దెలె=అపురటాలికి
వద్ద పడిసెము కలిగినది.

బావ. బాడు. బాఓ.

బావిలు. దోడదోడలు.

బి.

బావుపట్టి. అటాక్ బులబన్.

బంకలు రడ్. డిక్లెఇమోక్, రిదోగామె
అడమనమ్మెలె, అడజ్ నాఇతె = లాగి
నానుగాని బంకముగా ఉండడంచేత రా
లేదు.

బిందువు 1. జనత్. 2. జతత్. x నూరన్ జత
తై=వానచినుములు పడుతున్నవి.

బిందె. గరియ.

బింబము మా. ప్రతిబింబము.

బిగపట్టు 1: లల్లడా ఒకాదానమ్ లల్లలె డకు
నా=రీడిమి (జీవము) బిగపట్టి ఉంచు 2
సరూఇ. సరూఇలె=బిగినది.

బిగి. లల్లడే. సరూఇ. రండన్.

బిగించు 1. ఇడజ్. ఇడజై=బిగినది 2. లడా.
లండజ్.

బిగ్గరి. కర్రజై. ఇతఇలొగ.

బిచ్చము. గర్-గర్.

బిడ్డ. పసి. పసిన్ ఆరెసా-పిన్. అరారి
జన్. కొనరెండు మాటలుబా త్తిళ్లును
బిడ్డ అన ఆర్థము.

బిడ్డము. రుంకు.

బిరడ నూరువ.

బిరు. డిన్. బిసిక్-గడన్.

బిరు. జక్కమ్. జక్కమ్ కూడు=బిరుసు
అన్నము.

బిసోఇ. బిసిజన్.

బిల్ల 1. లల్లర్. 2. బల్రి-నేబ్.

బిల్ల తేగ=పరోగాయి.

బీ.

బీట. అగడ అపలాక్. పడర్ గనజ్ గడాలె,

వలాజై=తలుపు బీటలుపడినది.

బీడు. అరజ్జమ్ జన్నోక్. గరూపా-జన్నోక్.

బీద. బనాగి. దోలఇ-మర్.

బీర కాయ. బిరకాయ (తె.) సిరిందా-జో.

బిరచెట్టు. సిరిందా-నేబ్.

బు.

బుక్కదీసుకొ. పనేరా. పనేర్నా ముఇబా
బ్బా. తక్కి పనేర్నా తె. ముఇబోబోనేతె
అవు బుక్క దూర్పుకొన్నది.

బుక్కెడునీళ్లు. బోగనుమ్ డా గుమ్మె బజా=
పుక్కెలించి ఉమ్మివేయుము.

బుగ్గ. తనూంసల్. తుసల్ తమె=బుగ్గపోటు
పొడిచినాడు.

బుగ్గి. లక్కి. లక్కిజన్. పుగో.

బుగ్గిబూడిదె పూసుకొని, బుత్తు విరబోసికొన్న
వాడు. తుర్ గోమర్. పుగో-మర్.

బుజము. కపడా.

బుట్ట. తోడోర్. పల్లెలె (కా. న) (తె. పల్లి
క?). పెద్దగంప. తుడుర్=తోప్పిది కుంబ
ములుపట్టేది. డంకడా=పది కుంబములు
పట్టేది. లంబిడి=15 కుంబములు పట్టేది.
సుండ్రు (కా=) గంప. కొలతబుట్టలు:—

1 సొల్లా	(సాడెడు	పట్టేది	)
2 సుండ్రు ఇ	(తూమెడు		)
3 లిఇడ్	(ముత్తుము		)
4 ఒయేర్	(అయిదు తూములు		)
5 తొంపిడిక్	(ఏడు కుంబములు		)
6 తొడా	(ఏనిమిది		)
7 డంకడ	(పది		)
8 మానెతో	(పండ్రెండు		)
9 తిగ్గల్	(పుట్టెడు		)
10 కొక్కూర్	(మూడు పుట్టు		)
11 మొరొఇ	(పది		)
12 గాడె	(పదిపాడు		)

- 13 డొల్లి (మూడుపుట్టు పట్టెడి.)
 14 ఎన్ సోబ్ (పిల్లలు ఆడుకొనేచిన్నది.)
 15 సంగోడా (డాగర).
 16 అడెఇ బాంతాండ్ర ఎండవేనేది)
 17 తఇంకేల్=తిట్ట. పూజకు వస్తువులుంచు
 కొనేది.
 18 ఉరక్ పేల్=వెదురుపెట్టె,
 బుడవవకర్పూ చాలు. బరొ.
 బుడమకాయ. సుడామెఇ (పెద్ద బుడమ)
 మొఇడా (చిన్న బుడమ) బడాసర్ (అ
 డ్డబుడమ). మనమెఇ (తియ్యబుడమ).
 బుడపి. పాత్తోల్.
 బుడ్డ. అర్రె. అర్రెకడ్.
 బుద్ధి. బుడ్డి. (తె).
 బుధవారము. బుడారా.
 బురద. బొబ్బ. డడా-సోల్. సోల్.డా.
 బుట్ట. బొబ్.
 బులుసుచెట్టు. తొలోడినేబ్.
 బువ్వ. బాబా. (మద్దు-మాట).
 బుసకొట్టు. బుస్సుమను. పసుఇలోగె. మండ్రా
 బండ్రాబొఅమ్మెలె పసుఇలోగె డేతె=
 మనుష్యుడు కోపముచేతను బుస్సుమంటు
 న్నాడు. బాడన్ పసుఇగామ్మే=పాము
 బుసకొట్టుతున్నది. పసుఇగామ్మే జీమానే
 తె=బుసకొట్ట నిద్రపోయినాడు.

బూ.

- బూచినాడు. బసతోజ్మర్.
 బూజా. బుబు. అర్గాల్ బుబూలె=చల్లి అన్న
 ము బూజా ఎక్కినది.
 బూడిదె. కుమ. కుమాబన్. గయమె=బూడిదె
 అయినది మోడో గనయమ్ డేలె.
 బూడిదెరంగు. జబజ్; పుర్రాన్.
 బూతు. ఎర్సె-బెర్.
 బూతుపిల్లి. జల్ సూల్.
 బూరుగచెట్టు. బుర్జానేబ్. కుకుఇనేబ్.

బే.

- బెంగ. బింబీరా(తె). పసి బింబీరాలె.
 బెండ. బెండ (తె).
 బెండు. ఒప్పెంగా.
 బెంబేరుగ. బెంబెమ్మె. (సిట్టె).
 బెత్తము. రేళ.
 బెదిరించు. 1. ముర్రాఆ. తజ్జింజి ముర్రా
 లేజి=పశువులు బెదిరినవి. 2. ఉజా. తిజ్జిం
 జి మండ్రాంజి ఉజ్జిజి=పశువులూ మనుషు
 లూ బెదిరినారు. 3. తిమ్మరె=బెదిరినది. 4
 ముర్కాలె. 5. ఒబ్బముక్షాలె. తుకుక్కు
 మని బెదిరినాడు.
 బెరడు. కుర్రజ్
 బెల్లము. బెల్లమన్. (తె).
 బెస్త. అయో-మర్

బే.

- బేడ. తుర్-లేబు
 బేరము. జాతి. జనాతి జతీయే తె=వస్తువు
 బేరముచేసినాడు.

బై.

- బైట. సందాన్. పడ్డాబాన్
 బైటకుపోవు. 1. డు జ్నానా. 2. డుక్
 రెక్కా

బొ.

- బొంకు. తల్లు.
 బొంగుగొంతుక. బడూజ్ బడేజ్-తో.
 బొంగువెదురు. కిమరన్. అరిక్కా-ఉరజ్.
 బొంత. బొంతా-సిజ్(కా).
 బొంది. అడోజన్.
 బొక్క. 1. పశు 2. పుతర్.
 బొక్కినోటివాడు. కార్వెతో; కొర్వెజ్జి-మర్;
 రొడక్-జీ-మర్, మాడా-జీ-మర్.
 బొక్కు. రుమానా. (తినుమని కోపముతో
 అనుట). నేబూస్ అపాజాఇ, రుమాతెజ్=
 డబ్బుతేవు, బొక్కుతావు.
 బొచ్చు. ఉప్పర్.
 బొజ్జ. కింపోజ్.

బాటనవేలు. అబాబ్-జేక్ (కాలిబాటనవేలు)
అబాబ్-సి (చేతిబాటనవేలు).

బాట్టు. 1. తుత్తుది. 2. ఒబారో (మొగయు
బుగ్గలు, గెడ్డము మీద పెట్టుకొనేది). 3.
జరడే-డా. (తర్పణము మొ॥) కిందపడ్డచి
నుకు. ఒబారో తింకొనినేతె=బొట్టుపెట్టు
కొన్నది. 4. జరి(నీరు, కల్లు మొ॥ వాటిది)

బొడ్డచెట్టు. లుఆ-సేబ్. లుఆ-గుర్. బొడ్డపండు
బొడ్డు. పూడి. బొడ్డి(తె.)

బొత్త 1. పతు. 2. పుతార్.

బొత్తిగా ఆమిడ్డవ్ అండజె: బొత్తిగా వినడు
బొడెంటము. బరేడఅబ్.

బొద్దు. జిజి.

బొప్పి. పొత్తోల్.

బొమ్మ. కుండాఇ, కొండాఇ. ఇడి-సిక్ (చిత్రిం
చిన దేవతలు.)

బొట్టు. పుతర్. అనెబన్ పుతారె=చెట్టు బొ
ర్రవిడిచినది.

బొరిగ. బురు. బొరొ. (గు).

బొల్లిసిత్తర్. సత్తర్. (కా.స) తర్పూర్
బొల్లివాడు=తర్పూ-మర్.

బో.

బోడి. గిజిక్.

బోధపడు. 1. బయ్యె డమ్మ. ఖాన్ ఆపు
క్లాయేన్-అబెర్నా బయ్యెడమ్మ తె=నేను
చెప్పినమాటకు బోధపడ్డాడు. (ఒప్పుకొ
న్నాడు). 2. గలమ్-ఆ. 3. మన్నను-డెఆ.

బోధపర్చు. 1. బయ్యెఆ. అనిన్వేతె, బయ్యె
ఆ=వాడుపడుస్తున్నాడు, బోధపర్చు. 2.
2. అగ్లమా-బక్షాలె అగ్లమిక్=నాకు
బాగా బోధపరుచు.

బోధపర్చుకో. గన్ లూడమ్మ. ఉంతాబెర్నాం
జల్లాఇ గన్ లూడమ్మ=అమాటలన్నీ బోధ
పర్చుకో. (చెవిలోమూర్చుకో.)

బోను. 1. కిసన్-డా=పులిబోను. 2. డాతుల్
మీటబోను. (డా=ఒగ్గు+తులా దన్ను).

1. లాజర్ రెక్=బల్లరాయి. 2. అనోక్
జాక్=(ఒక్. థా. భూ. వి. అనోక్+
జాక్) ఎరఉండేది. 3 తుల్కాడాక్=ద
న్నుకర్ర 4. లాబోక్=తెడ్డు. జన్నాక్=

మీట జన్నాక్ చివరఅనోక్ జాక్ చివర
కలిసేనొటుకు అడోడోఇ అనివేరు. డా
తుల్ అన్ తమ్ నేతె=బోనుమూత తెరచికొని
ఉన్నది. డాతుల్ అతుమ్ తె. బోను మీట
పడినది అనోక్ జాక్-లెజన్ జెలు అక్కా-
లాఇ=అనోక్ జాక్ అనేకర్రలో మాంసము
టిక్కించినాను, అనగాకట్టినాను.

బోయీలు. తంబేమర్రి.

బోరగించు. తుండ్రూడా.

బోరగిలినది. తుండ్రూనేతె.

బోర్లపడుకొను-ఆట. బొంబమ్ తాల్ (పిల్లలఆట)
పసిజన్ బొంబమ్ తాల్నే తె=పిల్లడు బోర్లా
పడ్డాడు.

బోర్లపడు. బొంబమ్ తాల్నా. మండ్రాంజి బొం
బమ్ తాల్నేజి=మనుష్యులు బోర్లపడు
తున్నారు.

బోర్లతోనేవేయు. అబ్బొంబమ్ తాల్.

బోర్లించు. 1. తుండ్రూడా (రూ.) తుండ్రూబ్

2. తికిడా (రూ) తికిడా (దగుడువేయు
లేక మూతవేయు)

బోసిసోటివాడు. కోర్పెతో-మార్. (చూ.
బొక్కిసోరు)

బ్ర.

బ్రతికించు. అమ్మెకా.

బ్రతిమాలు. ఒయా. అనిన్ ఒయెలె జాజా ఇ-
క్లాఇ=నానిని బ్రతిమాలి ఆప్పతెచ్చినాను.

బ్రతుకు. మెజా. మరేకా,

భ్రమ. అపాడె (కా స.) మార్మడ్.
లక్కారిపడె అపాడెలమ్ = నీవులక్కాడు
కాబోలునని భ్రమపడ్డాను.

బ్రహ్మచారి. కిడా-మర్.

బ్రాహ్మణుడు. బంబడా.

భ.

భయమువేసున్నది (నాకు). బలోక్ తిక్. అబ
లోక్ ఇక్=నాకు భయములేదు.

భయము. బంతోజన్. బలోక్. ఆపురాడా
రువేరువ్ గామ్మె డకు, బంతోజన్-అసన్
=వాడిగుండె కొట్టుకొంటున్నది, భయము
చేత.

భరణిక. సిరోంతిసేబన్. సిరుర్తి-సేబన్(రూ).
భరద్వాజపతి. జేతక్ష-డాగా-తి.
భార్యా. దుక్రి. ఇన్ సెలూ. కులమ్-బొఇ.
భూమి. లబో. పల్లము=సరూబా. మెట్టు=గుడ్డక్ష

మ.

మంగచెట్టు. పతోసనేబ్.
మంగలము. గరఇగాఇ-పడ్ (గాఇ. ధా. గరఇ)
మంగలవాడు కనుక్ష-మర్.
మంగళవారము. మండ్లారా.
మంచము. సండి.

మంచి. బజాన్. అంబెసె లంగా.
మంచివాసన (సువాసన). సరుమ్. లంగుమ్.
మంచినిళ్ల సముద్రము. జనీడా.
మంచు. కనీడా. మొదా (పొగమంచు) సిన్నా.
మొమ్మారీ, మొరెతె=కావలికమ్మినది.
మంచె. రంతాల.

మంజరపుచెట్టు. రొరొనేబ్.
మంట. 1. అలాక్ష-తో. అజల్ జాంశూలె డిం
డిమ్ గామ్ ఆలాక్షతోడన్ ఉయ్యారె=
కర్రలుకాలి చిటపటమని అగ్గిమంట మీదికి
లేచినది 2. ఉండ్రాన్. డోక్ష-ఖాన్
ఉండ్రాన్ 3. సతీసబోఇ డేతె=నామెళ్లు
మండుతున్నది. 4. ఇమజా. (మంట
చేయు) తోగి-ఇమజా. అగ్గిమంటచేయు.
3 గ సేమ్-గేమన్. చిన్నమంట.

మంటపము. స్రడు.
మంటిపెల్ల. కుప్ప. డఇ-లూ.
మండ. కిండోక్షనీ. కడుఆ-నీ.
మండగబ్బ. తొంకుమె.
మండిగ. మండీ, మండోరా.
మండినది. సిరజ్జే. సిరజా=రాజుట, జాంశూలె.
(కాలినది) ఇమజ్జే=మండినది.
మంత్రము. మంత్రమ్
మంత్రి. మంత్రమరన్.
మంద. 1 మండ. (తె.) 2 బీడీబీడా-మేడంజి=
కలమంద. బీడా - తాబంజి=ఆవులమంద
3 కొత్తా. చుట్టాకంచగల ఆవరణ.
మందముగ. జల్లాలె.

మందలించు. 1. బయ్యెఆ (ఓదార్పు) 2.
అప్పుజా.

మందు. రేగమ్. సుర్తమ్.
మందులమరిచెట్టు. కోతమ్ సేవ్. (పూజపాట
లలోమాట.)

మకమక. మలాక్షమలాక్ష మలి మలాక్ష-మ
లాక్ష డేతె=దీపము మకమకలాడుతున్నది.
మకిలి. అడీల్.

మక్కువ. సిన్నా. సాల్డే.

మగ. ఒజేర్.

మగడు. 1 తనోక్షబా. 2 ఒజేర్, 3 మండ్రా,
4 తలఇబు, (ముసలివాడు.)

మగనాలి. తనోక్షబాసెలూ.

మగ్గము. లనాఇ. (లఇ. ధా).

మచ్చ. 1 గగడన్ 2. గగర్. 3 బల్సోక్ష
(పుండుమచ్చ).

మచ్చిక. ఉక్కా. అబ్ ఉక్కా. మచ్చిక
చేసికో.

మచ్చు ఏలాగు ఉంటుందో మాస్తాను కొంచెము
ఇయ్యి=ఏంలేగామైడదు దోగిత్తాఇజితిఇ.
ఆనప్పక.

మజ్జిగ. గోదోడా(కా.)

మట్టి. లాబో.

మట్టించు 1. ఆఖ్ ఇలా. (ధాన్యముమొ||
ముట్టించుటగు||) తక్లన్ గల్లె సరో ఆఖ్ ఇలా
ఆ=పశువులను లంకెపెట్టి ధాన్యముమట్టిం
చు. 2. ఆఖ్ ఇలాడాఆ (మనుష్యులుమొ||
వారిగు||) తింజీజిబాతె మండ్రాన్ లకి
యా అలాదాయెతె=లక్కియాడు పశువు
లచేత మనుష్యుని మట్టించినాడు.

మట్టు. 1. ఇలా(ధా) తిన్జియోల్ ఇలాయెతె=
ఎంగిలాను మట్టినాడు. తక్ల ఇలాఇతె=ఆవు
నన్ను మట్టినది. ఇలాన్ అలాలాఇ=నేను కుప్ప
లేదు 2 అనీపాల్ (ఉట్టిమట్టు) ఆనజన్
అనీపాల్ తక్ల=ఉట్టిమట్టు తెగినది.

మట్టెలు. ముడ్డిజేక్ష.

మడచు. గబా. ఓలా రబా. ఆమమడుచు.

మడత. రనవ్.

మడతపెట్టు. రబా.

మడమ. అన్ దోదోక్కాజేక్ష 2. ఉమకుళిజేక్ష.

మడి. 1 సరోబా

మడుగు తడా (చెరువు), లూఓజ్ (గొయ్యి).
 మడుచు. రబా.
 మడ్డి. కులూఇ కులూఇమె కులూఇసాల్.
 మణిబంధము. కడుసీ. కడ్డుసి.
 మతి. బుడ్డి. అన్ బగండి. అగలమ్. మరన్ ఆ.
 మత్తు. తడాఇ.
 మదము. కరీ.
 మదురు. కింతాల్.
 మద్రిచెట్టు. అర్తన.
 మద్దెల. కడిక్.
 మధ్య. తరండి.
 మధ్యవర్తి. 1. లగ్గామార్ (జేరము, అప్పుమొ||
 వ్యవహారములలో) 2. సఇసఇలఇ. మర్
 (చెబ్బలాట ఆవువాడు).
 మధ్యాహ్నము. తెక్-బా-ఒయోక్. గరి గాఇ.
 మసము. 1. ఎల్లెన్. 2. మొల్లెక్ (కా.న) కుడ
 జన్ అఇబా=మనమందరమూ వెరదాము.
 3. అల్లెన్.
 మనసు. మనసు మన్నఇసు.
 మనవి. జరీక్. మనివెచ్చెస్తాను=జీక్ తేనాఇ.
 మనుషుడు. మండ్ర. సమాసమందు. 'మార్,'
 'మర్' అవుతుంది. లంగా-మర్.
 మనుగడ. మరేకా. మండ్రేక్.
 మనుము. 1. సకాదానా. 2. మక్నా. 3.
 మరిఒకడితో మనుముపోవు. ఏరేర్ గం
 డమ్నా.
 మన్నన. సిన్నా.
 మన్నించు. సిన్నా ఆ. సిన్నీ ఆ.
 మన్ను. (క్రి) 1. దీజన్. డజిక్ డినా కనిసిండ్రి
 డీక్లే= ? ఎన్ని దినములు బట్టి మన్నుతుంది.
 2. లూబా. సోర్. సోలన్. గత్తెమసోల్.
 మప్పు. ఇకా. అనిన్ తజ్జిజన్ ఒర్రో అఇజె=
 మీమ ఎద్దును దుక్కిమప్పలేదు. కెంకెనన్
 అఇకా పాట మప్పు. బారాఇజ్జెనాఇ=
 పనినేర్చుకొన్నాను.
 మబ్బు. తురుబ్-తిరుబ్. తురుబ్లే.
 మలినము. అడీల్.
 మరక కెడా. కనిడ్. సిండి ఆసినిడ్-గత్తె=
 ఒట్టతు మరకలు తగిలినవి. కెడాజెతె=
 మరకలైనది కెత్తె, మరకలవుతుంది.
 మరుగుజ్జు-పేకిల్.

మరదలు ఎరెర్-బాఇ.
 మరది ఎర్రెసిక్ (చిన్నమరది). ఎరెసిక్
 కుఖార్ బక్ (భార్య తమ్ముడు).
 మరల. బనెర్. బార్. బారా, తికి బాబోకి,
 ఒకి, మినన్
 మరలించు. పియ్యారా. తజ్జీన్ పియ్యారా.
 మరలు పియ్యారా.
 మరి. ఒకి. బార్ ఒకి. మినన్ ఒనెర్ బార్. తికి
 మరుగు. క్రి. 1 ఉక్కాడె. 2 (నీరు మొ.)
 డా'సో'రై.
 మరుగుపరుచుట. సా ఆ
 మరుచు కరడ. కరడానా. కెరడాగోజ్
 అమ్=మరమన.
 మరునాడు. అన్ బియో.
 మర్రిచెట్టు. తబిర్. తబర్. తిర్లై=మర్రిడెడ.
 మర్దించు. (మానెతో) గొసో ఆ. గోసాడా.
 మలక. మండోరా
 మలము అసోజ్
 మలుగు. కుంబిడిసామెడియా (కటియొక్క కీలు).
 మళాచికము రు గాబోఇ.
 మసి. ఆసాఇ.
 మసిబొగ్గు. ఆసా-జన్.

మా.

మా. ఎల్లెన్నా. అల్లెన్నా, మొల్లెన్ (కా.న.)
 వాది. మొల్లెన్ ఆతె (కా.న.). ఎల్లెన్నా తె.
 అల్లెన్నా తె.
 మాంసము 1. జేలు. 2. సిసిడక్. (పిల్లల ముద్దు
 మాట.)
 మాగుట. లతోజ. అగూరిన్ లతో బాఇలె=ప
 థ్లు మాగినవి
 మాట. 1. జెర్నా. జేర్ (సమాసమందు). 2.
 గరమ్ గామ్. ఏతా గరమ్ గామ్=ఏమన్న
 మాట.
 మాటలాడు. బెరా. రఇన, [చెబె] రజా [రఇ]
 మాటమణుగుట. 1. రిజ్ రిజ్. 2. జల్ జల్-
 రిజ్-రిజ్ లో తె=నిశ్చయముగా.
 మాడినది. జగాలె. గయాలె.
 మాడ్చు. యగా ఆ. జగా ఆ. గయా ఆ.
 మానతివ్వు. దెప్పాడి.

మ. 1. అమజ్ సేదా. కంబారి అమజ్
అసేదాసేదా. కంబారిని మాన్పించు.
2. అసేదాసేదా. 3. అసేరా అ
అసేరా=నొప్పి మాన్పించు.

1. అరా (దూలము.) క్రి. 2. సేదాఅ
కారి సేదాసేతె=కంబారి మానుకొన్నా
(3) బజ్నా డెఆ.

1. ఒరుబ్బెడన్ (నంజ.) 2. ఒ
ర (రేయి). 3. అడీలె (మరిక) క్రి.
సేదా. (పోగొట్టు).
మజ్జార్ (భార్యతండ్రి). మామ (పేన
ం).

ఉదా. ఉల్ (సమాసమందు). సు
జల్.

ందుగు. అంబులి (ఓ).
మాయ (తె). అవడ్డా
నాడు. పేర్నె తె.

1. అడీలె.

తూరు (తె.) 2. తజోర్. బారె.

మార్లు. ఏరె. ముమ్మారు. యాగి త
=మూడు మార్లు.

పాదోలె.

జంజాదా. దోబమ్ జంజాదామ్=
చము మారిపోయినది. అజ్జేలూళి.

పము. బనార్ తలబ్బబాసిజ్జో. గండ
ఇసిజ్జో. ఉంతాసెలూ దోజ్జో-తప సేతె.
మల్పత్.

ము. 1. బారేతె. 2. పడ్డాలేతె

1. దురక్కన్న జండ్రుమ్ పడ్డాలేతె=
న విత్తములు మార్చినాడు.

నాదా.

ససెడి. (చచ్చడి (తె)).

రాబ్బ.

అజ్జాఇ. (చూ నెల)

అడీల్. అడీల్ సీజ్జో=మాసిన బట్ట.

మి.

మెఆ. మెఆ. మెగాఇ=చంద్రగ్రహ

అశ్రె (భూ. ప్ర.) జండ్రూదు

శ్రె. 2. పల్లె, అయమ్-పల్లె; 3.

రిజల్లె. గండ్రూ- ఉల్ రజల్లె; ఉదా అ
ఇజ్జో=మామిడిపంట మించినది. మరి దొర
కవు. 4. అ-ఇల్లె. అఇల్లె పొట్టిస్తె ను
క్కు బజ్నాలె కెత్తె, అఇల్లె.

మిండడు. జంజాడీమర్.

మిక్కిలి (చూ. ఎక్కువ.) అఇండమ్, బొఇ
బొఇ, అలా, మిడ్డ, బొగరు.

మిగత. లగ్గు. లగ్గో. లనగ్గో.

మిగులుట. లగ్గు.

మిగిల్చుకో. లగ్గోనా.

మిట్ట. 1. అజ్జో (చేపవిశేషము). 2. గడ్డజ్జో
(మెరక) 3. లంకా-లాబా.

మిడిసిపాటు. కింకజ్జో.

మిడుత. పప్పర్.

మిణుగురులు. జలిమి. జలిమిలిబో. ఉమర్ర
తో.

మిటి. కంతు. కనంతు.

మిల్లుడు. గడి. అన్ గడి లేజి=నేస్తము కట్టు
కొన్నాడు.

మిద్దె. 1. పింతా. 2. దుల్బామాల్ (కా). పిం
తా సీజ్జో=మిద్దెల్లె.

మినుములు. మును.

మిన్న. అందెన్.

మిరస కాయ. మరీస. రజా=మీ. సీమ మిరస
కాయ.

మిరిమిల్లు. బరీజ్జో బరాజ్జో. ఒయోజ్జో గిల్లాలెన్
డెన్ బరీజ్జో బరాజ్జో తిజ్జో=సూర్యుణ్ణి చూ
స్తే నాకు (తిళ్లు) మిరిమిట్లు అగుతున్నవి.

మీ.

మీ. అందెన్. సీజ్జో-దెన్. మీయిల్లు.

మీగడ. లల్లార్.

మీగాలు. కింబోజ్జో-నజ్జో.

మీజెయ్యి. కింబోజ్జో-సీ.

మీట. జన్నాజ్జో.

మీటు. సీమా=చిన్న (తె). పడ్డోబా.

మీద. లంకాన్.

మీదట. పూర్బాల్. 1. నమా మిన్న

ఎజ్జా, మిన్నుమేతె ఎజ్జా, ఒన్నుమేతె ఎజ్జా,

పూర్బాల్ ఇయ్యా=కుయ్యేడు, బచ్చేడు

ఏడు, మీదటికిలేదు, అమీదమరా.

మిడికి. తిరి. వంతిక్కొచ్చి. ఉయ్యార్, సిక్కొచ్చి. తెలిసి తెల్ల.

మిడుకట్టు. 1. గరినా జుండార్ పడజ్ గరినా=చేతికుండను తిన్న గా ఉంచుకో ఛో నంపా గరినేతె=దేవుడి కుండ కట్టినాడు. మీరు. అంబెన్. మీరెను. అక్రె. మాటమీదనియ్యకు. మీసము. సింగ.

ము.

ముంగాలు. తనోకోజ్.

ముంగి. 1 కుంపెడెబ్ 2. కింపెడె. 3. జాన్ సుర్.

ముంచు. 1. తబుడా. 2. డడానా (తడుపు) 3. లుజ్=నానవేయ.

ముంజూరు గండ్రియోత్.

ముండ. జులర్ గొచ్చి. జులర్ దుర్=వెండ్లాము చచ్చినవాడు.

ముంక. మంత. (తె.)

ముంచట. అమజ్. తెమజ్.

ముందుగా అమజ్. తెమజ్.

ముకుళించు. 1. కొక్కోబా. తర్నా కొక్కోజ్; లేక, కొక్కోబ్-తార్తె=పువ్వు ముకుళించు చినది. కొక్కోబ్ నీలె=చేరులు ముకుళించెను. 2. సుకొక్కొల్లె=అకలు ముడుచు కొన్నవీ సుకొక్కొత్తార్తె

ముక్క. తనుబ్. పయ్యుజ్ (గున్నడికాయ మొగి).

ముక్కిడి కొక్కోమూ లమ్మా (పురుష); లమ్మి (స్త్రీ) పాపామూ. పిత్తామూ.

ముక్క. మూ.

ముక్కుకమ్మ. జిథితా-మూ. కడుకి=చెరమ కమ్మలు.

ముక్కుముట్టి. పపామూ.

ముక్కుచెరమలు. మూనా.

ముక్కుమాలము. బజ్ నోర్-మూ.

ముక్కురంగ్రమలు. పతూ-మూ.

ముఖము. ముక. (తె) ముంకా.

ముఖ్యుడు. ముడామర్.

ముఖ్యము. ముడా.

ముగించు. గుట. బారా సూల్లె=పని ముగిసెను.

ముగియుట. సను. సూల్లె; ఒన్నజ్జె; గడోజ్జె; అళ్లె. తకొల్లె. గుడిల్లె. కేజ్.

ముగ్గవేయు. లిగ్గమా. రూ. లగమా. ఉడాగురన్ లిగ్గమై=మామిడిపళ్లు ముగ్గినవి. కింతె లిగ్గమై ఇ=అరటికాయలు ముగ్గవేసినాను. లిగ్గమై=ముగ్గినవి. అలిగ్గమాఇ=ముగ్గవేయించినాను. ముగ్గుట. లిగ్గమ్. లనగ్గమ్.

ముచ్చట. ఇడకాబొర్నా. బెర్తాతెంజి-రఇడా తెంజి.

ముచ్చిలిగుంట. అనోడోంగా; గొల్లి.

ముట్టడివేయు. యర్ యర్ డకొనా.

ముట్టి. (చూ. ముట్టె)

ముట్టించు. ఒకేమా (చుట్టు) అజాబా.

ముట్టు. 1. ఎర్ని 2. వి ఛోల్ తి. ఎర్ని జేలేడో డీక్కొన్నె తె=ముట్టు గుటచేతను బట్టలు ఉతుకుకొన్నది. 4. ఉంతా సెలూ అగజ్ నె.

ముట్టు. 1. ఉబా. 2. జబా. 3. ఇబా.

ముట్టె. 1. జిజి (మోపు) 2. అమూ (మూతి.)

ముడత. యుయూ; యె యె. అనిన్నా డోజ్ యుయూ యెయెలె.

ముడి. 1. లోబాదన్. 2. తనజ్ ను.

ముడికట్టు. 1. తమ్మసుల. తజ్ నుల (కా). లు అడన్ తజ్ నుల=తాడు ముడిబెట్టు. 2. రె ఇనా. ముడా ఊ రె ఇనేతె=జుత్తు ముడి వేకొనెను.

ముడుకు. గడజెజ్.

ముడుచుకొని పడుకుంటాను. రె ఇలెడినూతె నాఇ.

ముడుచుకొను. (నగలు) రె ఇనా.

ముడి. దుజ్ సాజ్. (కద్ద).

ముతిక. జకోమ్. జకోమ్ నీజ్=ముతక బట్ట. జ కోమ్-డోర్=ముతక నూలు.

ముత్తవత్తి. బనార్ యోయో.

ముత్తాత. బనార్ జూజూ.

ముదలకంచు. ఒడోలా.

ముదురు. జడజూ. జనడన్ జడజ్.

ముద్దచేయు. కొక్కొమా. గనురై, సిండ్రికొ కొమ్మై ఇను=వానకరుస్తున్నది. (బట్టత దుస్తుంది.) ముద్దచేసి పట్టుకో. లూబాకొ

కొమ్మై తియూ=మన్ను ముద్దచేసి యిమ్ము. ముద్ద. కనిమ్. కొక్కొమ్.

మద్దు. తెర్దా. కుర్కుర్తమ్మ. (గు).

మద్దుబిడ్డ రొకొ-ఓన్.

ముద్ర. తజా.

మునగచెట్టు. మూరి. మూరిజసేబ్.

మునికోల. 1. సుజర్ డాక్ (ములుకోల) 2.

అజ్జోబడాక్ = (కొరడ).

మునపటి 1. పూర్బా. 2. అమజ్.

మునుపు. అమజ్. పూర్బాన్.

మునుగు. బుబ్బా బుబ్బాడా = మునిగినాడు.

మప్పది. బోకొడిగల్లి.

మప్ప. ఎర్ని. సనెడె. డోసా.

ముమ్మరు. ఏ రె. యాగితజోర్.

మర్కి. 1. ఆడిబ్ 2 గల్లోఆజ్ = మురికి కుండ.

మరీగామ్, మరీతజ్. నాటళ్లు మురికిలేకుండా

ఉన్నది = మరీదొడ్డే లిజ్.

మరిసిండిచెట్టు. జెంజేకి నేబ్.

మరుగులు. కడ్డు.

మరుగుట. ఉడ్డర్. (మేకల మొల వాసన)

సనోఓ. అబా సోఓతె.

ములగచెట్టు మురిగ్గా - నేబ్.

ములుకోలుకట్ట. సుజర్ డాక్. ఎబ్బాడాక్

ముల్లు. ఎబ్బా.

ముల్లుగోరింటచెట్టు. తమ్మడేస నేబ్.

మువ్వలు. పింపీబన్.

ముసలి. తలఇబ(పురుషుడు) డుక్రీబోఇ. (క్రీ)

ముసిడిచెట్టు. ముసిడి నెబ్ (తె). కారా నేబ్.

(కా. స.)

ముసుగు. ఇంకుబ్.

ముసురు. లమ్తిజ్. ముసురుట. కినిమ్ అగొ

జన్ కిల్లెజి. మండ్రాకిపైజి = ఈగలు ముసిరిన

వి. మనుష్యులు గుంపుగూడినారు.

ముష్టి. గగ్గర్, (రూ)గుగ్గర్. గగ్గర్ గుగ్గర్

తేరడా = ముష్టి యెత్తుకో.

మూ.

మాకవాడు. మూగిమర్ (తె).

మాగు. 1. కిమా. (రూ)సమా. జినా. తండ్రోజా.

మాచాడు. ఇంక. ఇంకాలె జమ్మెబెన్ ఇసమ్

అడకు - మాచాచి తింటే విషముఉండదు.

ఇంకాలె - వాసనచూస్తాడు.

మాజినకచెట్టు. కుతమ్మా.

మాట. గిడ్డా (గు) గిడ్డా. రొగొ గిడ్డా =
కందులు మాటకట్టెను (జిక్కుల్లె, జిడ్డోల్లె,
మొల ఎత్తికోవడములలో భేదములు).

మాడిక. తుంతి.

మాడు. యాగి.

మాత. 1. సనిలి. 2. డనాలన్. 3. రనుబ్.

మాతవేయు 1. డబా (కొన్నముకప్ప) 2.

రుబా. కితకీడా. 4 డాలా.

మాతి. మూ. (జంతపుకు) తో.

మాపు. కవడా.

మాయు. 1. రుబా. 2. ఈజ్. ఇజ్కొర్నా.

సనజన్ ఇజ్కొర్నా = తలపు మాయము.

రి. పిన్నడా (కన్నుమాయ) 4. ఈజ్.

మూర. సంతి.

మూర్లుడు. ఉంపామర్. పోల్లామర్.

మూర్లదేవత. కిన్నీ సోనజ్.

మూల్. నేజన్. (అ) డుంకి.

మూలము } అబడన్.

మూలిక }

మూలంటా. కిన్నెబ్. కిన్నెబ్ గడా = మొద

లంటా కోయుము.

మూలుగు. తర్బా-నా. (నిద్రలో) తోనానా.

మూసికో. రుమ్మా. యుంకుమ్మా; యుమ్మా.

తోనమ్మరుమ్మా. అకుమ్ తమ్మా నోరు

మూసికో.

మృ.

మృగము. జనొంతర్. జంతుల.

మృదువు. లబాడి (గు) లబాడమ్, లమాడమ్.

మె.

మెండ. ముర్కుండిడి. ముకుర్ మె. (అడగొట్టె)

మెక్కు. రుమానా. (కోవముతోతినుచు నేఅర్థములూ).

మెచ్చు. నెజ్జా. బారా-జాన్ నెజ్జె తె = నా

పనికి మెచ్చుకొన్నాడు.

మెటిక. సిన్నేనా. రడ్డో. రత్తొ.

మెట్ట. బరొ. అనాడి.

మెట్టు - 2 గనూలోడాఇ. అనడి. అన్నాడి

(కా. స.)

మెడ, సంక.

మెడ్డివెనినారు. తిన్నారేజి. మెడ్డియాలెంజి
(కా) ఇష్టం పెరిగితే - ఎదురుజవాబు చెప్పి
నాడు.

మెత్తక, జగిన్-రూ, జగిన్.

మెత్తని, లబాడి, లమాడమ్ (మెత్తగ.)

మెత్తబతుట (మన్న) లూజ్జె (ఘా. ప్ర). లాబా
లూజ్జె=మన్నునాచినది, మెత్తబడినది. లు
అడన్ లూజ్జె=నార నాచినది.

మెత్తు. (మిడ్. మొ||) డుల్బడా (గోడలు
మొ||) బడా.

మెదడు, ఆతజన్.

మెదులు, ఉత్తొకా.

మెరక-పల్లము (1) లంకా-జరు, (2) తింహాజ్జీ
మెతికా రి గుల్బక్-గల్బక్ (కా.స.)

మెరకభూమి. జిర్రజ్జీ, గుడ్డాజ్జీ (గు).

మెరియుట. 1 కడుర్. 2 మొలాజ్జీ. చూ.

ప్రకాశించు.

మెరిసినది, సిగ్గుఇల్లి, మిల్లాఇల్లి.

మెరుగుడుపురుగు, జిలిమిలి-బో.

మెరుపు, కమర్ గుమ్ కిల్లాఇగుమ్, మిల్లాఇ.

మొల్లాఇ (కా).

మెలి, 1. లత్తుజ్జీ. 2. రసబ్.

మెలుకువ, లిక్నా. అనేజ్.

మెల్లగ, డీర్గాఇ, డీర్గాఇ.

మెల్లచూపు, సెజ్-మడ్.

మే

మేక, కేమై, అయమై=తల్లిమేక. ఓర్మై=పిల్ల
మేక. జడోమై. జడూమై (అడవిమేక.
మాల్కామేక). అలేబ్ (కొండమేక). ఒజె
ర్మై=మేకపోతు.

మేకు, మేకు.

మేఘము, తరుబ్, తిరుబ్. (గు).

మేట, తనమ్బామ్, తనమ్బాజ్. డెప్పా.

మేడ, డుల్కానీజ్.

మేడి, మెడిజ్జీ (తె).

మేడిచెట్టు, లుఆ-సెబ్

మేడ్డము, 1. రీ. 2. కూతి, వడ్డిజెలె=మేడ్డ
ము లేచెను. రి లఇ 4. లజన్ సామ్ =
మేడ్డము క్రిందినరము.

మేత, అగాబన్.

మేదరనాడు, కిండల్కా.

మేనకోడలు, మొస్సో.

మేనత్త, అఉఅజ్జీ.

మేనమామ, మామ. (తె)

మేనల్లుడు, మొస్సి.

మేను, డోజన్.

మేపించు, అజ్జామా, అజ్జామ్-జామా.

మేము, ఎల్లన్, ఎలెన్, ఎల్లెని, మొల్లెని (కా.
స.)

మేయు, జామా, జామా.

మేర, 1. తన్నేడా (భూములు, ఇల్లు మొ||)

2. పాడి రి. ఈడి. 4. సండి, (గ్రామములు
మొ||)

మేలు, ఇసోనమ్, బజ్సా.

మేలుకో, లిక్నా.

మేలుకొలుపు, అలిక్నాఆ, తర్తారా.

మొ,

మొకము, తడాఇ.

మొఘము, తనొఇ. (చెప్పాను) తొఇ తొఇ.

మొనము, లమె.

మొలురాయి, అరెజ్.

మొ,

మొండి 1. కొర్రా, కొర్రా. 2. కింతజ్. 3.
రదు.

మొండెము, ముర్డెఇ, ముర్డె.

మొక్కు, పడబ్లే (గింజపేలినది). ఖాల్లె (మొ
క్కు మొలిచినది) బుడజ్జీ (గింజఉబ్బినది).

మొక్కు-జొన్న, జొన్నపోతా. (తె).

మొక్కు, 1. లేమా. (రూ) లోమా (కా) 2.
కొబా.

మొగడు, తల్లిఇబ, తనొఇబ, గమమ్, కల్లా
(చెవిటివాడు, హాస్యానికివాడుక).

మొగము, ముంకా. (తె) ముకా యేతె. మొ
గము తిప్పెను.

మొగమాటపడకు, గరోడా-దోజ్జీ, గరోడా-
దోజ్జీ-తె.

మొగలిపువ్వు, సోపజ్.

మొగి, మఇలె.

మొగ్గ. బొండ్డేడా. (విప్పచెట్టుమొగ్గ) అనీ.
మొట్టమొదట. కిన్నెబ్.
మొట్టికాయ. రయ్యో.
మొట్టు. రయ్యోఆ.
మొడ్డ 1. కూతి. 2. లి 3. లఇ లజన్
మొత్తము. డని మొత్తమ్మరుక్కు.
మొత్తుకో (బుర్ర) తుబాబ్నా వబ్బా (క్రమో
మొత్తండి.)

మొదట. అమజన్. కిన్నెబన్.
మొదటి. 1 పడి. పడిపర్ = మొదటి వాడు.
2. ముడా 3. కిన్నెబ్. 4. డుఆ.
మొదలుపెట్టు. కిన్నెబా. మొంకె. డొనా.
మొదలుకొని. కిన్నెబ్ సిన్.
మొద్దుగ. గుడి. ఎక్సేతె = దారు మణిగినది.
మొన. మజర్. గడ్డొక్.
మొనగాడు. సుడా-మర్. ముడా-మర్.
మొన్న. మొయె.
మొరపెట్టు. గుఆల్ నా.
మొరడు. కుడ్డొక్. కొత్తల్. (కా)
మొర్ర. గుఆరి. పెడియ.
మొల. గిలియాక్.
మొలక. బుడొక్.
మొలతాడు. గిలియాక్-లూ.
మొలుపు. బుడకా.
మొవ్వు పొయరాబ్. నీండినెబ్ పొయరాబె
= ఈతచెట్టు మొవ్వు పెట్టినది. పోతెతె =
సూదిగా మొ. వ్వు లేచెను.
మొసలి. త్తొబ్.

మో

మోకారిండు. తుర్కుదూనా.
మోకాలు. మండిడి. మండిగడ. మోకాలి
చిప్ప.
మోకు. అర్తా.
మోగు. జాకి. జాకితై. సడ్డాతై.
మోచుట. తంబె. తనంబె.
మోచెయ్యి పుమానీ (గు). కుమ్మా
మోట. ఉంపా. 2. ఉనీబెర్ = మోటమాట.
మోడు. అరీజల్-బోక్-బనోక్.
మోత. తనంబె.

మోదుగచెట్టు. వడమ్ నెబ్.
మోదు. తిడా. (చూ.బాదు).
మోపు. 1. జిజి. 2. ముత్తయ. (తె) 2. గరె.
అసు గరెతె = ఊషము లానైనది.
మోయు 1. (నెత్తిపొదను) తెజా. 2. (భుజ
ముపైలి) తంబెఆ. 3. తమ్దానా. 4. తెరే
డా (ఒకచేతితో వేలాడు తూ). 5. (చం
కలో) అల్లెనా 6. (వీపుమీద) తింగో
ఆ. 7. అరచేతిలో (డొంసీయా. 8. (వీపు
మీద బరువుగా) జడుకా (ఇగునా).
మోహించు 1. సార్తడా. లకా - నెల్లాన్
గిల్లె సార్తల్లమేపా? = సోగను కత్తెను చూ
చి మోహించినావా? 2. మార్-మడ్.
కిజొరాఇ డేసాఇల్లె, మార్ మల్లిఇ = పా
తాళలోకము నెల్లి, మోహపడ్డాను.

య.

యజమానుడు. నీజర్. గమోజ్ మర్. లాతె
నామండ్ర.
యశుడు. జమడు.

యా.

యాగాడి. మాజేకాలు.
యాచకుడు. గర్గార్ మర్.
యాత్ర జాతర్. (తె.)
యానత్త. కుడ్డుబ్. అల్లాఇ.
యిప్పు-చూ. విప్పు.
యుద్ధము. సను సనూనా. క్రి(ప్రా).
యోని. తీఇ, తీజన్. అతీజాన్.

ర.

రంకు. జంజడి.
రంకుమగడు. జంజడితనొబ్బ.
రంకులాడి. జంజడి-బోఇ. రూ. జంజడి.
బొఇ.
రంక. సునూనా. ఒకర్ తాక్ సనూనా సా
ఇతె = ఎద్దు రంకు చేస్తున్నది = (దెబ్బలాట
వెదకుచున్నది.) 2. ఉడ్డొతై. 3. తు
త్తూతై.

రంగరించు, గోరెయ (ఓ), మయా.
 రంగు, రజు, (తె)
 రంధ్రము, 1. (చిన్నది) పరు, 2. (పెద్దది)
 పుతార్.
 రంపము, గండ్రాలాజ్.
 రక్తు, గుర్రాబా. (గుర్రాబా. రమెజన్ గు
 ర్రా బిజ్జె=పిల్లినన్ను రక్కినది.
 రక్తము, మిథామన్.
 రగులుకొను, గెమ్మ, తులబన్ గెమ్మెన్.
 రజస్సు, ఎర్సి, మిథాంతి.
 రజస్వల, ఎర్సి-బోఇ, మిథామి-బోఇ, మిథా
 మ్మిలె ఎర్సిడెలె, అగక్వాతె, ఈమూడు
 ముట్టు-అయినది అనుటకు సేపు.
 రణభేది, పర్తాసేబ్.
 రమ్మ, ఆఇ, ఎరాఇ, బాఇ, సనాఇ (నెం
 టరా).
 రవంత, అజీతుబ్, 2. తోతోమి(ముద్దుమాట).
 రసము, అడుబ్, (పాలు) గుర్తా (చీము),
 డా (నీరు), రసమన్ (ఓ.రసము).
 రక్షించు, లుఆ.

రా.

రా, బాఇ, ఆఇ, ఎరాఇ, సనాఇ, సలో
 జాఇ.
 రామబంధు, జమ్మజల్, జిరాఅడజ్, తూడె
 జాలన్.
 రాకపోకలు, 1. అయాల్, రూ, ఇయాల్.
 2. అనియజ్-యెనజ్, 3. ఎర్నా, ఇన్నా
 రాగి, తన్బి, రాగి, (తె).
 రాజబెట్టు, 1. బగేమా, 2. తుజాలా.
 రాజు, రాజు.
 రాట, సుండజ్, (రూ) సుండాన్, సాండా
 జ్, గర్జి-సాజ్=పంచరాట, సనుజ్ సాజ్=
 పాతినరాట.
 రాట్నము, తొజ్డేజ్, రత్తా (కా.) (తె).
 రాడు (చూ) రాట.
 రాణి, 1. రాజీబోఇ.
 రాత్రి, 1. ఒజబ్, 2. తోగల్, మిడ్డుమ్,
 మిడ్డుమ్ జామరాత్రి, బార్డుమ్ తోగ
 ల్=రెండు జాముల రాత్రి.

రాత్రింబగళ్లు, తోగల్ తగ (పగలు రాత్రి, 2.
 తంబాతోగల్.
 రాపాడు, రిజ్ తేజా, రిత్తేజా, అనెబంజి
 రిజ్ తేజి=చెట్టు రాపాడుతున్నవి.
 రామఫలము, రాంపాలమ (ఓ)
 రాయభారము, అన-పుజ్, గుగూ డెజ్, కబురు,
 రాయి, అరెజ్.
 రాయు, 1. గోడా, గోడా బొబ్బా=తల
 రుద్దుకో, 2. జొడా, (పూసుకో) సజ్ సాజ్
 జొన్నా = పసపురాసుకో, జొమ్మెనా=
 నూనె రాసుకో, జొడార్నా=నూనె లాపు
 రాసుకో.
 రాలు, 1. వి, అరేజన్ 2. క్రి, 1. గలోఆ
 (బలువైనది రాలినపుడు), 2. ఉయోజా
 (మలకనది రాలినపుడు), 3. రుయోలె
 (అకులన్నీ రాలినవి).
 రాలు, రుయోనా, చెట్టు ఆకులు రాలుము
 రుయోల్తాఇ=అకులు రాలుతాను.
 రావిచెట్టు, ఓన్ జర్
 రాసి, జొడాన్ జాలె, మిథోల్ జోడాన్
 జొల్లె=చమురు రాసి, మిథోల్ జోడా
 యేతె=చమురు రాసెను, రాకి, రుక్కు,
 కనివల్.

రి.

రింగుమను (చెవులో) డడిజె.
 రిన్ను 1. తిడాఇ (నిష)
 రీతి, గామ్, అనిన్ ఉంతెనమే తెనమ్మెలె కని
 సగామ్ లుమోసీజ్-లెదన్ పిత్తెజి=నీడు అది
 చేయుటచేత ఈలాగు చీకటియింటిలో
 (ఖయిరు) పెట్టుతారు కనిసగామ్ ఇ కూ
 ఇ=ఈలాగు రా, కనిసగామ్ అబెర్నా
 గామ్గోజ్=ఈలాటి మాటలాడకు, 2. లూ
 గె, అలాలా గెబాపుగా.

రు.

రుచి, మనా (ధా, మఇ), లేజమ్లోతె=రుచి
 గా ఉన్నది.
 రుచిమాడు, మనా మాజా ఉడాగుర్ మానా
 మాజా=మామిడిపండు రుచి మాడు, మఇ
 తాఇ, రుచి చూస్తాను.

రుజునపడినావు. తడిలమ్.

రుజువుపెట్టెను. ముకమ్మిశె.

రుద్దు. 1. గోదా. గోదా బాబ్నా=తలరుద్దు
కో. తక్షేతక్నా. (నోముకో, రుద్దుకో).

దోబ్బుమ్ మర్రిగ్గామ్ తక్షేతక్నా=నీ
ఒళ్లు సిగ్గులముగా రుద్దుకో.

రుబ్బు. 1. గోదా. మునుకపప్పు లూడై; ఓ
నల్లలెజన్సెల్ల, ఓనర్ బాతె గోదా=మిన
ప్పప్పు నానినది; రోటిలోవేసి పాత్రము
తో రుబ్బు. తనుకాల్. గోదా=పచ్చడి
రుబ్బు.

రుబ్బుసాత్తరము. ఓనర్.

రుబ్బురోలు. ఓనర్ గో (ఓనల్+గోదా.)

రుప్పు. ఆర్ జొఇ.

రుప్పులు ఆనక్షేతిడ్. ఆరెజన్ ఆన్తిగ్గోక్షే=రా
ళ్లు రువ్వకు. ఆరెజన్ ఆన్తిల్లెండేన్ తిత్తా
ఇ=రాళ్లురువ్వితె కొట్టుతాను.

రూ.

రూఫి. జడి.

రూవాయి. రుప్పా. తంకమన్. పప్పాల్,
పాల్పాల్ అగ్గూపాయి పప్పాల్లాఓక్షే.
పావల. తుర్రెబు. బేడ. లేబు. డబ్బు.

రూపు. దోక్షేన్.

రె.

రెండు. బాగు. బర్రి. బారె(కా). (రెండు
మార్లు). బాగు తూర్=రెండు మార్లు. సమా
సమండుబార్. బర్తా=రెండు రోజులు.

రెక్క. కప్పా.

రెట్ట. ఆసోక్షే. ఆసర్ ఆ సోక్షే=ఎండురెట్ట. ఆ
మెక్షే సోక్షే=పచ్చిరెట్ట. ఆసోమీ=పల్లని
కోడిరెట్ట. ఆసోక్షేమ్=కోడి రెట్ట.

రెప్ప. 1. ఉడ్డర్ మడ్. 2. ఉసాల్మడ్. ఉడ్డర్
మడ్=కనుబొమను, ఉప్పర్ మమడ్=రెప్ప
వెండ్రుకలు. బొమ్మ వెండ్రుకలున్న అగు
ను. ససామ్మల్లె=రెప్పవత్తి.

రెప్పపాటు. చిప్పుడ్. ఎర్రిప్పల్ల బె=కన్న
మూయకుండా. రెప్ప వేయకుండా.

రెప్పు. 1 కండారన్. 2. కోవ్ (మట్ట) ఒండె
కోవ్=ఈత మట్ట. కంబా కోవ్=తాటి
మట్ట. సల్పం కోవ్=సాలప మట్ట.

రెయ్యలు ఆయో.

రెల్ల=బారా

రెల్లు. తమూఇ.

రే.

రేపు. ఓల్. ఓలా.

రేగడి బాక్షేబాక్షేలో=రేగడిఘూమి.

రేగుచెట్టు. మూరినేవ్.

రేచుకుక్క. ఒల్లాసో. కిండ్రక్షేసో. కిత్తుక్షేసో.

రేతెస్సు డల. జమ్మెల్.

రేపకడ. తగల్డా. కన్నీముఓలక. (చూ. నూ
ర్యడు.)

రేపు. బియో.

రేపుము. తుత్తూడా. అంబగు తుత్తూడేతె=
పుండు రేపినాడు. అనిన్ తుత్తూగోజు=
వాణ్ని రేపకు. బోర్డజ తుత్తూగోక్షే=
తేనెటీగలను రేపకు.

రేవటిమూలగొండి. జనగతర్.

రేవటిముంగ. బెజ్జిడాఇ.

రేవు. అరుమానా-గో. డాబాగ (డా+బా+
గోడోక్షే=నీళ్లువద్దకు వెళ్లేవార్గము.)

రో.

రోంప. తూడవ్-మూ.

రోంపి. జొబ్బా.

రోక్కటము. కుండిల్ నీక్షే. కుండవనీక్షే.

రోచ్చు ఇరాబాలిగ. (మలినముగా)

రోట్టె. పోపో.

రోడ్డ. క్షరప్.

రోప్పము. తుత్తూడా.

రోమ్మ. మయోక్షే. ఉగ్గర్.

రొయ్యి. కుమాబ్.

రో.

రోకలిబండ. కడిదీక్షేబా. (కా) బోక్షేగోబా.
బండీక్షేబో. చుట్టుకునిఉన్న రోకలిబండ.
రోకలి. ఒండ్రీక్షే. పులిమిరిక్షే=చిన్నరోకలి.

రోగము. అను. అక్కమార్, తెగులుగొట్టు
వాడు.

రోగి. అనుమర్.

రోగి. గాఢిల్.

రోగి. పింతు (నింద) చూ. రొచ్చు.

రోమము. ఉప్పర్.

రోమాంశము. బోరజ్.

రోలు. ఒనల్. ఒనలజ్ (ఒనోలన్.)

రాతు-గోకుర్ మర్

ల.

లంక గనల్. గలా. రజ్జీన్ అగలా.

లంచము. లమ్నమ్ (తె). తండ్రి. అలిగా

లంజ తేంపాది. తేంపాదిల్స్ మెప్పజ్జె=రంకు
చోయి జీవిస్తున్నది 2. జంజాడిబాది.
(కా. గు.) చూ. జంజాడి

లకుముకిష్టి. తుబ్-బుబ్-చాతి.

లక్క. లక్క. (తె), యవు (గు.)

లజ్జ గండ్రిది. గండ్రిది మోతె=సిగ్గుపుట్టి
స్తున్నది.

లత. ల ఆడన్, ల మ్-ల.

లద్దె. ఆహ్లా.

లయచేయు. ఆమరె. ఆమరె నెవల్లె=లయ
తప్పకది.

లా.

లాగున 1. గావ్, 2. లో, 3. చవ్ చేర్చు
తారు. బదుర్ గావ్ ఉఅదిలో. = గట్టి
గా, బిగ్గరగా, తిట్టినచూ. అంజి = చలె.

లాగు. (త్ర)కిజా.

లాడి. లోజెజ్.

లాడము. లాడమర్

లాదిండు 1. కొక్కోమా. పసిచన్ కొక్కో
మా=పిల్లలు లాదిండు 2. యెయ్యి ఆ.

లాఫ్. అలాన్, అదండమ్, అప్పల, =గడ్డ,
అజ్జి. గడ్డ. (అంజ్యము) రంకతె.
(చూ, ఎక్కడ.)

లాప్తచుట్టు. ఎదా. సిప్రెన్ ఎల్లెతెజా=బట్ట
చుట్టుచుట్టి మాయము.

లె

లెంపకాయ. తనాడన్.

లెక్క. డీ సమ్, డని.

లెక్క-పెట్టు. 1. డిడియా. 2. డీసమ్నా.

లే.

లేగ. లెంబె-తాజ్, లెంబె-బోజ్.

లేగటిఅవు. అయాజ్. తాజ్. అనూజ్.
తాజ్.

లేచిపోయెను. జేనేతె.

లేచు 1. జేనా. జేడెనా (లేము) పడ్డింగతె.
మేడ్రములేచినది. 2. పడేతె, 3. పుండె
బెతె=మొక్కలేచెను. (భూమి పగిలి
లేచినది.) 4. ఉయార్. తొగి ఉయార్నే
తె=అగ్నిమంట మీదికి లేచినది. 5. తర్లరిజ్
(నిద్రనుండిలేచిని) 6. పాదిముల్లిజ్ (తెలివి
వచ్చినది) 7. ఏమా. (వత్తులు, ఈగులు
మొ॥ ఒక్కమారు) వైకిలేచు. ఏమేజి-
లేచినది. ఏమైనాది=నేను లేచినాను.
(తెలివి వచ్చినది).

లేడి. అడిజ్ ఆడ.

లేత. బాలోది.

లేదు. 1. ఆగానా 2. ఆది 3. పిన్నిన్
4. ఓజా (ఎక్కడ) 5. ఎజ్జా.

లేను. (వెళ్ల) అరప్పి అనియె=వెళ్లలేను. అన్
ఆరి.

లేపు. 1. అడేఆ (చేయివట్టి ఎత్తు.) 2. తర్
రా (నిద్రలేపు.) 3. అపాదిమడా. (ని
ద్రమత్తు మీదనున్న వాడిని).
లేవనెత్తు. అడేఆ.

లొ

లొంగు. లగడా. అన్ లగల్లాది (వాడిని)
లొంగదీసినాడు అనిన్ లగడ్జె=వాడు
నన్ను లొంగదీసినాడు.

లొటిపిట. సిసలాది.

లొడలొడలాడు. రిడేబాడె. ఉ॥ సీథ్లాన్ రి
డేబాడె. డేటిజ్.

లాడితె. 1. బిత్తి. బాగు బిత్తి జాగాతియా =
రెండు లాడితెల జాగా ఇప్పు. బా బిత్తి
బారాజా అడే = లాడితెడు పని అయినా
కాలేదు. ఆనగా కొంచెమైనా పనిచేయ
లేదు.

లాత్త. లనా. నీముంతాలానేతె = లోటాలాత్త
వడ్డది.

లో.

లో. లోజన్. లేజన్
లోకులు. పరజా. మంద్రాజి
లోకువ. లగడ్. లనగడ్
లోటువచ్చెను. గన్ తె. బెబారా-లేజన్ యా
గిలేటు గనేతె.

లోతు. జరోజ్. రూ. జరూన్. జనరోజ్.
లోబడుట కొనోకొ. కొకోకొ. కొకోడమ్మ.
లోబరుచుకో. అకోకోడమ్మ
లోపల అలోజన్. లేజన్.
లోభత్వము. జాతి-కుడ్డరమ్.
లోభి. జమ-మర్. లాబా-మర్
లోలుగ చెప్పు. కంపడెండ.
లోప. లోజ్ సోర్ డా.

వ.

వంక. 1. కొక్కొ. 2. కోడె. కొక్కొడెలె =
వంకరై నది. 3. పాడ
వంకఅయినది. పాడేనేతె.
వంకాయ. అందారాఇ.

వంగు. 1. లడ్డుఇనా. డుడ్డుతాఇ = వంగుతాను.
అజబన్ లడ్డుఇలె = చెప్పు వంగినది. 2. డు
జూట. 3. కొడేయా (వంకరగా). కుండి కొడె
లె = కత్తి వంగెను 4. ఎన్నెట. కుండి ఎన్నె
తె = దారు చుడిగిపోయినది.

వంచన. పంగిషి.

వంతు. 1. లడ్డుజా 2. డూజా. 3. బురుమ్మా
(అనన్యముచేత మొగము కిందకువంచు).

వంట. డనిజ్.

వంటకల్లు. డిక్ బాసాల్. (డిక్ + అబ + సా
ల్); కుండిసాల్.

వంటచెరుకు. అకాల్. సాస్సాఇజల్.

వంటి. 1. గామ్. అమన్ నగామ్ మంద్రా ఎ
జ్జా = నీపంటివాడులేడు 2. డోజన్ అలంగ =
వంటి సాగను 3. జోజ్-జోజ్. 4. ఆన్జు =
సరి అయిన.

వండు. డీథా.

వంతర. రుపా. లూబా రుపాలె = భూమి వం

తరై నది ద్రపా.

వంతు. తనబ్. తుబా (ప్రా. క్రి.)

వంతెన. డక్ జోల్ (పూసు).

వంపు. కొడె.

వగరు. అసజన్.

వగర్పు. సజసిజె. లాకలూక. సజనజెడేతిక్.

వచ్చు. అనేర్. ఎనేర్ ఎరాఇ. సనాఇ.
(చూ. రా.)

వచ్చుచున్నది. సతిత్తె. (పురాడా సతిత్తె =
ప్రాణము వస్తున్నది. ఎరాఇతె. ఎర్నాఇ
తె. ఇరాఇతె. అడు ఆఇతె. సనాఇతె.

వట్ట. వట్టకాయ. అరెకడ్.

వట్టి. అరిక్క. కుండుఇ అరిక్క = గుల్ల వట్ట
ఇజ్జా-తె.

వడగలి. అరల్. అడెల్ (కా.) ఆరేల్ గుమ్
= వడగండ్ల వాన.

వడగాలి. ఉసాఇరిజ్. (వేడిగాలి.)

వడకుట. 1. యనూ. 2. కర్కర్ (అనుకరణ)
యూనేతె.

వడిగా. 1. రీర్. 2. ఇదామ్.

వడపోయుము. వడకట్టు. 1. తల. త బాట.

రియాడిజి, ఏతెజిడకోజి, డాతడాట = చత్త

గిత్త ఉన్నది, నీళ్లు వడపోయి 2. రడిరా.

వడిసె. అనజ్ తడ్.

వడుకు. (నూలు) లోజ్ డిజా లో జ్ డొం
ఆండాబాతె డోర లోజ్ డొర్నా = కరు
రుతో నూలు వడుకు.

వడ్డంగి. సస్స-మర్. సనబ్-మర్ సనబ్-మర్.

వడ్డి. ఒడ్డి.

వడ్డించు. రుట. కూడూ రూతాఇ; రుమానా =

కూడు వడ్డిస్తాను; బుక్కు.

వణుకుచున్నది. యూతె. యూనా. ప్రా. క్రి.

వత్తి. అనోడా. అనోడె.

వదిసె. బొన్ని.

వదిలి పెట్టు. అసెడా. ఉండెజా. ఉరా (విప్ప.)

వదులు. టపుర్. తనోబాడన్ టపుర్-టపుర్ =
తడకకట్టు వదులు వదులుగా ఉన్నవి.

వదులు. 1. ఉండ్రేకా. 2. ఉరా. (విప్వ.) 3.
సివా. 4. జల్కొల.

వచ్చ. బాన్. అంబాన్ (అంబఇ) అమజన్.
మబాబాబా (కా. న.) రూ. ముంబాబా
1. సీజ్ బాన్ = ఇంటివద్ద. అన్ బా = అత
నివద్ద. కురుజ్ బాన్ అమజన్ = దేవుని వద్ద.
ముంబాబా బాన్ = నావద్ద. ముంబాబానమ్
= నీవద్ద. అముంబాబా = అతనివద్ద. కొమ్మో
బం = ఇరువద్ద (కా. న.)

వచ్చ. వచ్చ. కూడూ నాడతే పా? కూడు కావ
లెనా? నచ్చా = వచ్చు. లక్కీ బూరాయి. ఎజ్జా
కాకు లక్కీ అసాపతే = లక్కీ కొండకు వె
ళ్ళు. లేదు, అన్నా లక్కీ (వెళ్ళలేదు)
వచ్చున్నది. అసాలే (వెళ్ళలేదు.) కూడూ
గాలెనా? అసాలే = కూడు తీన్నావా?
అక్కరిలేదు.

వచ్చ. రింగ్ తె).

వదులు. (వచ్చు) 1. కిదా. కిదామర్. కి
దామర్. వదులువాదు. వదులుది. 2.
సిచ్చుటే తిమిచ్చుటే దేలే? ఎంతవయ
స్సు ఉన్నాడో?

వచ్చ. 1. కిదే. తెచ్చిసిదే బాన్. తెచ్చిసిదే
అమజన్ = ఇరువద్ద. సేదూ అంతవరకు నచ్చా.
తెచ్చిసిదే ఉదాబాన్ అమన్నాలే = ఇ
క్కడనుండి ముంబాబానమ్ నీది. 2. సిక్కో
బా. లి వచ్చిక్కోల.

వచ్చ. కచ్చా.

వచ్చ. తొల్తొల. విరుతా తొల్తొల గూతే
కావదు ముసక ఉడుచుకున్నారు.

వచ్చింది. బండ్రాబాన్.

వచ్చింది. అసాబే.

వచ్చు. అంబలి. అంబరాఇ అంబలి = వంగ
మంచ.

వచ్చుడు. వచ్చిమర్ బాబరామర్. కుమ్మి-మర్
(తే.)

వచ్చు. వచ్చు. (గుర్, గుమ్. సమానమందు)
గుమ్మన్ = వచ్చు కాలము.

వచ్చుచున్నది. గచ్చే. (గూ) గచ్చే. వియో
గచ్చే = వచ్చుచున్నది.

వల. జాలా. (ఓ).

వలము. జబ్బూడా. జెల్ జెల్. కరీ. రెయె

(డోజన్) లెగిని-బాగిని. (మన మృత్యుగు||)

వలము, సార్నడా. ఉంతా సెలోన్ గిల్లె

సార్నల్లాఇ = అస్త్రీని చూచి వలచినాను.

అస్సన్ బాలె ఖాన్ బాలె మనసుడేలిఖ్.

వలన. అమ్మేలె. అసన్. అప్పేలె.

వలనుడడు. అసబాయె. అడ్రోయోజె.

వలనపోవు. యయ్యర్ డేసాఎరా. డేసాపల్లె

రా.

వలిసలు. మరొక్కొ(గు). మరొగ్గా.

వలె. అమ్మి. అమ్మి డెఇ.

వల్లకాడు. కింతలో. కింతలోబా.

వసులు. లూపుర్ లూపుర్. తనోబాడన్ లూ

పుర్ లూపురె డరు = కన్నెవసులుగ

ఉన్నది.

వడ్డుపు. చాతి సనబ్బా.

వా.

వాంతి. 1 బబ్బిఇ. బఇలాఇ = వాంతిచేస

కొన్నాను. బడా గామ్మె బయిలె - సెట్టె:

బొళ్ళుమని వాంతిచేసుకుంటాడు. 2 ఒంబఇ

వాక్లి. రొండ్రాడి. రొండ్రెడి. రొండ్రె

(ముందుది). పిగిడి (వెనుకది).

వాగు. బరియా. కడిజన్ బరిల్లె = మట్టి

వాగనది.

వాచుట. 1 పుంపుజ్. పుజ్ జెట్లె. 2. ననడజ్.

నడజ్ లే. 3 డలడల.

వాటము. రొయోజ్. గార్రెండో, నమి

అరొయోజ్ = అడిగినావుగాని, ఇప్పుడు

వాటంకాదు. 2. అయెర్మెన్ అడెల = వెళ్ళ

వాయికాదు. అగిజ్మెన్ అడెల = చూడ

వాటముకాదు. అతుజ్ బెజ్ అడెల = ఎగి

యుటకు వాటముకాదు. 3. అగడేలె. దా

యెర్మెన్ అగడేలె. డెప్పాడమ్ డను = నీరు

వెళ్ళుటకు వాటముకాదు. మె క గాఉన్నది.

వాడిగ. 1. జబ్బె. 2. మజర్ గామ్.

వాడిచేయు. 1 తాతేల (కత్తిలోకత్తిని

రాసి) 2. తగాడా. తగాడా (రాతిపై).

వాడు. అనిస్. 3. ఉంతా. మెనిన్ (కా.న.)

వాడిపోయినది. రోబోలె. బొలబొల రో
బోలె=చిగురుటాకు వాడిపోయినది. ముం
కానమ్ రోబొల్లమ్=నీముఖము వాడిపోయి
నది

వాడుకొనుట. ఇండ్రమ్. కనా డంకి ఇండ్ర
మ్మ=ఆకుండ వాడుతాను.

వాత. గగ్గల్ (చురక).

వాదము. అల్-బనర్. అల్-రఇడ.

వాది. మెడియల్ ఖేమర్. పిర్యాదీ.

వాదు. పింతు (నింద). అప్పింతాఇక్షే తె అనిస్
=వాడు నామీద నిందవేసినాడు.

వాన. గనుర్. గుర్. గుమ్ (సమాసమున).

వానపాము. గుర్ జా. గనుర్ జా

వాని. అనిస్. అ.

వానిది. అనిస్ ఆతె.

వాపిరిగొట్టు. రంకామర్.

వాయించు. డెబా. డెద్దిజా. డనబ్-బర్రి
యా.

వాయింట. గుంతులుమ్-నేబ్.

వాయిదా. ఉఆఇదా. (నె.) కనాంతు.

వారము. బార. అడ్యారా. సోబార,
మంగడార; బుడ్యార; లక్కిబార;
సుక్రారా; స నియారా.

వారధి. డక్షిబోల్.

వారు. అనింజి. మెనింజి (కా.సం)

వార్చు (గంజి). తరాడా; తినాడా; తడాఆ.

వార్త. కబూరూక్షే (తె) గుఅల్-బెర్నా ర
ఇదా.

వాలుట. గనోక్షే. గొజ్జే=వాలుతుంది. దొఇ నే
తె ఒంటిపక్షి వాలినది. తెన్నే తె-(కింతో
ర్ ఆమ్మ).

వాల్చు. అన్ గొజా. ఎడేదా.

వాచించెట్టు. ఉఆఇలిసేబన్. (తె)

వాసన. 1 లిబమ్. తర్బా లిబమ్ లోగ తిత్తా
ఇ=పువ్వు మంచివాసన వేస్తున్నది. 2
అనుల్. అనుల్ లోతె. ఉర్వేక్షే లో
తె=కంపు కొట్టుతున్నది. ఇంబూఆ=
మూచుడు. వాసనచూడు. తర్బా ఇంబూ
తాఇ=పువ్వులు వాసన చూస్తాను.
లంగు-తార్=వాసనగల పువ్వు. గురుమ్
లోగే=వాసనగా.

వాసనచూడు. ఇంబూలె గిజా.

వాసము. ఉరుంతా.

వాసెనగట్టు. తెల్లాడినూ. జనోందార్ పడక్షే
తెల్లాడిలాఇ = కూటినుండకు వాసెనకట్టి
నాను.

వి

వింత. ఒక్కొక్క! ఒక్కొక్క! అబ్బా! (ఆళ్ళ
ర్యార్థకములు) తమ్మె.

విందు. బోజి (కా). జమ్జమ్.

వికటము. 1 గసియ. 2. సాస్సొఇ.

వికసించుట. తనార్. ఉండా బొండేదాలె
దో తారతె=మామిడిచెట్టు మొగ్గపెట్టె
ను గనక, వికసించినది.

వికారము. బాయ. గర్విఇతిక్, తడఇతిక్
(ఒళ్లు తిప్పుకూడన్నది.) సీఅరెన్నామ్! జి
తె సతెగామ్ డరకొనానమ్=భిఃకారము

గానున్నావు-ఎదుకు ఈలాగునున్నావు?
విగ్రహము. 1 దోక్. రిత్తుజన్ ఆదోక్=చేవు
డవిగ్రహము. 2 కుండాఇ-కితుక్. బొమ్మదేవ
త. 3 ముతా-శిక్=జగన్నాథస్వామి విగ్ర
హము మొండిదేవత.

విచారము. అనొగండి. డుక్కా. సినింతా.

విచ్చలవిడి. ముండిగామె ఎండుజై.

విచ్చిపో 1 రదాయా. ఎన్లూడన్ రదాఇ
లె=దోసపండు విచ్చిపోయినది. డంకిపడన్
రదాఇలె=మండ విచ్చిపోయినది. 2 లగా
యా (కరుగ; జారు). బరూ లగాఇలె=కొం
డ జారిపోయినది. డుల్బత్ మూల్ లగా
ఇలె=ఎద్దె కరిపోయినది. లబొ లూజ్
లగాఇలె=మన్ను నాని కరిగిపోయెను.

విడుచు. ఉరా. తనోబాడన్ ఉరా =

కన్నె విప్ప. తజ్జిన్ ఉరా=ఆవును విప్ప.
అంగల్ జిజి ఉరా=కర్ర మోపు విప్ప.

విడుచు. 1. ఒమ్మా. లు ఆడన్ ఒమ్మా.

ఆ = తాడు ఉంచు. పనిగన్ ఒమ్మాలె.

పిల్లను ఉంచువేసినది. 2 సిద (యా) సిదా.

అలామన్ సిదా. సిదామె=విడిచిపెట్టి

నాడు. 3 ఉండ్రెజా, 4 సిదా. గొల్లా

క్షేరిల్లెపర్రజి=గ్రామము విడిచిపెట్టి వెళ్లి

పోయినారు.

విడుదల 1 సనిడ్డ. 1. అనుండేజన్ అపుల్
(కట్టకుసులుగు) అజల్ జిజి అపుల్ డకు=
పంటచెరుకు మోపు విడిపోయి ఉన్నది.
రెరెడు అపుల్ల=కొవ్వకుడి విడిపోయినది.
నీజన్ పుల్లేజి=ఇల్లు విప్పినారు.

విడిగ. బెగడా; బిన్న-బిన్న; తంపడా.

విడిపించు. 1. సడ్డాయా 2. డబ్బాయా. రమె
జన్ కంబులన్ పాకుడె-డకు, సడ్డాయా=
పిల్లి ఎలుకను కరిచిపట్టినది; విడిపించు.

విడిపోవుట. 1. అపుల్. అజల్ జిజి అపుల్
డకు=కర్రమోపు విడిపోయినది. రేరెడు
అపుల్ల=జుత్తుముడి విడిపోయినది. నీజన్
పుల్లేజి=ఇల్లు విప్పినారు. పురా(పా.క్రి.)

విత్తనము. జమ్మోల్. జమ్మోల్. జండుమ జా
మ్మూత=గింజపలక బాదినది.

విత్తనము జల్లు. 1 బిరా. 2 బిడా. జమ్మోల్
బిల్లేజి=విత్తనములు జల్లినారు.

విదలించు. 1. యుయూరా. సిండి యు
యూరా=బట్ట-దులుపు, విదలించు. నీనమ్
య్యూరా=చెయ్యి విదలించు 2.
యూర్పిడా (గట్టిగావిదలించు) (ఇవిబట్ట-
లుమొదలగు వాటిగు||) 3 యుయూరా
(పండ్లుదులుపుట) ఉడా యుయూరా=
మామిడి కాయలు దులుపు. 4. యూర్జా
(గట్టిగాదులుపుట) తిత్తిజన్ యూర్జాజా=
చింత కాయలు దులుపు.

విధవ. జూఆర్ బాఇ. కుండ్రాబోఇ. పెండ్లాయు
చచ్చినవాడు=జూఆర్ మర్. కుండ్రారి. కుం
డ్రామర్.

వినబడుట. అనండజ్.

వినకిరితయినది. పెమెజేతె.

విను. అండజా. అమ్మజా(గు). డాలూడా.
అన్-అండజ్ బెర్నా=విన్నమాట.

విప్ప. అబా. విప్పకిక్కులు=తోడా.

విప్ప. 1. ఉరా. 2. వీడా. పుడోల్లె, తాగ్రె
= మొగ్గ విడిచిది. 3. పుడా. 4. సనా.
సనామడా=కట్లవిప్ప.

వియ్యంకుడు. పరూఇ. పాగర్.

1రాలు. పరూఇబోఇ.

పరూఇగోడన్.

తోబాడా. సంకల్లియా. ఉంతా

జంబుర్ అమ్మేలె-సంకల్లిలెజి. వాడు-
గనుక విరిచికట్టినారు.

విరియబోయు. బుర్నాజా. ఊ బుర్నాఇ
జుత్తు విరబోసికొన్నారు.

విరివి. అలాజ్. అఉర్ (ఇల్లు. పాలము,
మొ||)

విరుగు. అల్డుజా. డకు అల్డుజ్
విరిగినది అల్సీజ్ లె=చేయి విరిగి-
నది. అల్జేజ్=కాలు విరిగిపోయినది
విరిచివేయు. అల్లెనెడా.

విరుగుడు. అనలెడుజ్. రేగమ్ డనోజ్
విరుచు. అలా. (మొటికలు). బురియా, రడ్డి
విరచనము. డుజ్నా. అసోజ్. నీకు
విరచనము అవుతున్నది? అమన్ ఏ
అసోజ్ తె?

విరోధము బేరా.

విర్రవీగుట. కింతజ్. కనింతజ్.

విల్లు. ఇజా. రమ్ ఇనమ్ (పట్టుకొనేపట్టి
గా వింటిమద్యకట్టు).

వివరముగా. తస్రొఇల్.

వివేకము. బుడ్డి. ఒగండి.

వివేకి. బుడ్డి-మర్. ఒగండి-మర్.

వికూచి. రిజెబోఇ.

వికేవము. అలా; అఉర్.

విశ్రమించు. లూలోనా.

విశ్వాసము. ఇనాసమ్(తె)

విషము. ఇస.

విసనకర్ర. ఇన్ రడన్. ఇండడన్.

విసికొట్టు. అన్ తిడా. అరెజన్ అన్
రాయి విసికొట్టు.

విసికిపోయినాను. ముఆఇడాల్జ్.

విసురు. 1. ఇడా. ఇన్ రడన్ బాతె

విసనకర్రలో విసురు. సిండిబాతె
గుడ్డలో విసురు. 2. రిసీనా(చోళ్లు)

3. బిరా. బిర్ బిరా (జల్లు) 4.

నెడా సిరా. (విసిరివేయుము.)

విస్తారము- అలాన్ (చూ. ఎక్కువ)

వీ.

వీగు. కోకోనా. కోకోలాఇ=వీగినాము

వీచు. 1. తిడా. రిజె తిత్తాఇ=గాలి వీచు

అరెజన్ తై = 1. రాయి విసురుతున్నాడు.

2. సఉత్తై = విసురుతున్నాడు.

వీడు. కొమ్మైని (కా) కనా. ముద్రా.

వీడుట. పనుడో. పనిడో. అనుర్.

వీధి. అడోజన్.

వీపు. కిండోజన్.

వీరు. కొమ్మైని (కా ను.) కనానింజి.

వీరుడు. అల్ సూనామర్. సమా-మర్.

వీలు (అగును). డేతె కనా బారా డేతె = అపని

అవుతుంది. చూ. వాటము.

వృ.

వృషణము. అరైకడ్.

వృషణనరము. అరైకాళాణ్ (కా) డడుసాల్

వె.

వృధా. అసిజేన్

వెంటుతిరుము. గోజా.

వెంటును 1 కిండోజ్ లె. 2. కిండోజ్ బాన్.

కిండోజ్ చానమ్ ఇర్రాణ్ = నీ వెంటనే వస్తాను.

వెంటు వెళ్లుము. సనడోజా. అనన్ అన్సోన్

ఇరై; అచన్ సనడోజా = వాడు ఒంటరిగా

వెళ్లుతున్నాడు, నీవు వెంట వెళ్లుమి.

వెంటనే. 1. తాడో. 2. అంప్రా (సమయము)

(కా. ను.) ఖాన్ గొబ్బాణ్ అంప్రా అనిన్

ఇర్రాణ్ = నేను కూర్చున్న వెంటనే వాడు

వచ్చినాడు. 3. తాడో. అంప్రా.

వెంట్రుకలు. ఉణ్ (తిలమిడివి). ఉప్పర్

(ఒంటిమిడివి). గలె (పట్టివి)

వెండ. రుప్ప.

వెంబడించు. సన్ డోజా.

వెక్కిరించు. సాసోజా. సాసోఇలె = వెక్కిరించి

నాడు. ససాజీనేతె. పళ్లు ఇగిలించినాడు.

వెక్కి వెక్కినడెచ్చును. సగుగ్ సగుగ్-అగె న

వతె.

వెగటు. బకిక్.

వెచ్చగ. పణ్. రూ. పుణ్.

వెట్టి. కంబ. (సమానమందు) కమ్. రాజాకమ్ =

రాజుగారి వెట్టి.

వెడలించు. 1. అన్ డుజ్ బా. జమ్మాలన్ అన్ డు

జ్ బా = విత్తనములు వెడలించు. 2. రేయా.

సనజన్ రేయా = తలుపు (వివృ) తీయుము.

3. తూఆడా = బార్తా తీయుము.

వెడలు 1 డుజ్నా 2. సోజా. కింతే ఓలా

సోజై = అరిటి ఆకు బయలుదేసినది. సరో

జ్ డేలె = గలవేసినది.

వెడల్పు. ఉంజ్-లాజ్.

వెతకు. సాజా తిజ్జిన్ సాజేతె. ఎద్దును వెతికి

నాడు 2. తీరజ్నా (చీకటిలో) లుములెజన్

లెబు గలోలె, తీరజ్న త్తై = చీకటిలో డ

బులు పడినవి వెతికి తీస్తున్నాడు. 3. సిమా

(దేవడము) డాలెజన్ సిమేతె. నీటిలో

దేవినాడు. 4 సఇలె-ముఇలె. వెతికి వెతికి.

వెతికిల. తలంబెర్.

వెదకచూ. వెతకు.

వెదకల్లు. బిడా.

వెదురు ఉరజన్.

వెదురు బియ్యము. ఉరజ్-రుజ్.

వెనకకు. 1. మడికిండోజ్. 2. మడపాచుజ్.

3. డయర్ గూడ్.

వెనుక పడినది 1. కిండోజ్. 2. కిలె 3. మడి

కిండోజ్.

వెన్న. సారూ-మె.

వెన్నెల. అంగాఇత్తా.

వెన్నెల రాత్రి. అంగాఇత్తాలో గల్ (కా).

వెన్ను. కిండోజ్.

వెన్నెముక. కింజాజన్.

వెన్ను వేసినది. గలెలె. సరో గలెజ్ = పరి

వెన్ను వేసినది.

వెన్ను పట్టె. అడోజన్.

వెన్ను పట్టెమిదబద్ద. తెజ్-బలెజన్. 2. కింజా

జ్ బలెజన్.

వెరపు. బంలొజ్. బలొజ్.

వెరిసి. కుడ్డబ్. మొత్తము. డని. రుక్కు.

వెట్టి. బాయ (ఓ)

వెల. జనాతి.

వెలగ చెట్టు. కఇత్తానేబ్ (ఓ).

వెలపల. బయారన్, నందాన్.

వెలవెల (బోవు) గలజ్-బోలుజ్-గ; గగడా

-గ. సోట్టనమ్మలేలె అ-ముంకా - డాలె ఆ

ముంకా అసరై ?; = అఇల్లె.

వెలి. బయారన్, నందాన్.

వెలిగించు. 1. ఒగెమా 2. ఇమకా (మండించు).
గామానా ఒగెమా=చుట్ట వెలిగించు. అనో
డె ఒగెమా=వత్తి వెలిగించు. 2. ఇమకా.
అనోడె ఇమకా=వత్తి వెలిగించు. తొగి
ఇమకా=అగ్గిమండించు. 3. అజమా. మలీ
అజమా=దీపము వెలిగించు. 4. తేరా.
మలీ తేరా=దీపము వెలిగించు. అలాన్
తేరా=దబ్బగడ్డి వెలిగించు. 5. తిర్రెత (గు)
6. తిర్రెత గిజా=(వత్తి) వెలిగించిచూడు.
వెలితి. (కొలపాత్ర) అనమ్ ఆమ్మ; గమాజ్.
గమాజ్ ఆడ్డ=తలగోసిన ఆడ్డ. ఆమ్మ బో
మాడిన్ తియా=తలగోసి కుంచెడు బియ్యము
ఇయ్య.

వెలిబూడిచ. కుమాబన్.
వెలుగు. నొర్దుర్. తొర్దుర్. తుర్దుర్ కుత్త.
కొత్త.

వెలుగు. 1. గనేమ్-తొ 2. పెప్పెర్ (చుక్కల
వెలుగు) పెప్పెర్ రోతె; ముజిన్ సమ్మె
=వెలుగుగా ఉన్నది; దీపము వద్దు.

వెలుతురు. 1. పలెబన్ 2. వలెడన్. 3.
తార్ డమ్ 4. లెనార్డమ్.

వెలుపు. రుమాఅ (నీరు, బియ్యము మొ॥).
యెయోజా (బియ్యము మొ॥) ఇరా (నీరు
మొ॥ చిన్న పాత్రతోతీసి)

వెల్లెతిలబడెను. 1. తలజ్జెరె గోజ్జె 2. బొండి
జ్జె గామ్.

వెల్లడి. 1. తుఆగామ్. సామండా ఉరెబో, తు
ఆగామ్ డకు=పందిరి విప్పినారుగనక వెల్ల
డిగానున్నది. 2. గలమ్. 3. అనండాజ్ 4.
బాయెరా (ఎరతెబెగ్నా).

వెల్లు. 1. ఇయా. 2. ఎరా. ఆఇబా. ఆయె=వెల్లు
దాము. 3. సనా. 4. ఆదోఆ. 5. మా 6.
ఇరా. 7. డిమ్మోజ్-మా = (ముందుగాపద)
8. జరా-ఒఇ-మా (నేను కలుస్తాను వద). 9.
ఒత్తెసెలూజ్ లె=ఆటు వెల్లి నావు.

వెల్లులి. పలు ఆన్ సూడా.

వే.

వేండ్రము. 1. ఉండ్రు. 2. పియాలె. 3. తగె.
వేకు. సఆర్. తగెల్లాన్. కస్సిమ్ ఉలన్ =
(చూ. సూర్యుడు.)

వేగము. ఇడామ్. లీర్. బయాల్ (ఓ). అరిజన్
సజర్ రీజ్, అరీఅరీ (కా). బయా-బయా.
వేగిరపడు. బయానా.

వేగుచుక్క. సుంక్ర. నార్ తుఇ.
వేగుట. గనాఇ. గాఇ. (ధా) గాబాన్ గాఇలె=
వేయించి.

వేటు. 1. బెంత. 2. డేడ్డు. పగలు రొప్పేవేటు. 3.
డోల్టా. రాత్రిమాటు కట్టివేటు.

వేటు. తనిజ్. (తిజ్. ధా)-అనెడన్.

వేడి. తగె. ఉండ్రు. పియాలె.

వేసు. } అబ్బసు యూమ్మా. ఎంగి
వేడుకో } అబ్బసు యుమ్మె నాఇ డో అసి
న్నె ఇంతె=ఎంత వేడు-కొన్నా మన్నించ
లేదు. ఒఇనా.

వేప చెట్టు. లిమ్మా సేబన్ (ఓ).

వేపు. 1. గఇదానా. 2. గాబా. 3. సగ్గాబా.
వేయు. సెడా. సిదా. సిరా. ఇఖారా
(తలుపువేయు). ఇజన్న (కా).

తుఖా (కొలవేయు) (రూ) సనోజ్జె.

వేరు. అజీడన్, అజూడన్.

వేుగా తింపాలె. తంపడాలె. తంపిడ్డాలె
(గు). బెగడాలె. బిన్నాలె (ఓ). ఆడెఆడె
(డేలజె) తర్డమ్.

వేరుపాటు. బిన్న బిన్న (మొ॥).

వేరేవేరే. తంపడా-తింపడా. తర్డమ్.

వేళ. 1. అయమ్. 2. అంపా. కనా అంపా
ఆడి అంపరాఇ = ఈ సమయమప్పుడు
వచ్చినారు 3. బేడిజన్ (చూ. సూర్యుడు).
వేలకట్టు. డోబా. (ధా. డోఇ+అ).

వేలాడు. డోఇనా.

వేలు. ఒండర్-సి (చేతివేలు). ఒండర్-జెజ్
(కాలివేలు).

వేషము. 1. సనబాబా. 2. ఎల్లెన్. కినా
ఎల్లెన్=పుల్లి వేషము.

వేసవికాలము. డాగా-ఈజ్జే. డాగా-ఈజన్.

వేసికో. 1. ఒకిన్నా. కూడు ఒకిన్నా=కూడు
వేసుకో. 2. అయోబా. సిండ్రి ఆయోబా
=వెల్లెవాటుగా బట్ట వేసుకో.

వై.

వైపు. నెజ్జే. ఒడిత్తె. ఒడి. ఆవైపు. ఒడిన్నె.
ఈ వైపు.

వైద్యుడు. శేగమ్మర్. కుడళ్-మర్, ఒడుగుడు
మర్.

వైరము. బెరా.

వ్య.

వ్యభిచారము. జంజుడి. రంకా(కా). ఎరిసి.
వ్యవసాయము. 1 ఒగ్రో. 2. బార. 3. తాస
వ్యవహారము. బెబెరా (ఓ). ఇనీ-తనెమ (కొన
డము అమ్మకొనుట).

వ్యా.

వ్యాజ్యము. గులరి. మెడియా. పిరాదు.

వ్యాధి. అసు.

వ్యాపించెను. (వ్యాధి, నీరు, గాబు మొ॥) లరై
తె, లామే తె, (మంట) ఇారై.

వా.

వాయు. ఇడోలా.

వే.

వేలు. చూ. వేలు.

శ.

శక్తి. సత్తుల. (తె). కోరా.

శనగలు. సనగ.

శనివారము. సనియార.

శపథము. అడాజిడోళ్. గొడాజిడోళ్ (ఒట్టు)

శబరి. సోరా-బోఇ.

శబరుడు. సోరా-మర్.

శరణ. లను. లనో. లనో తిల్లిళ్ = శరణ ఇచ్చి
నావునాకు.

శరీరము. డొజన్.

శైలపు. సెలులన్.

శవము. మొడో. సియాళ్. సియాడలేతబెరా =
చితి పేర్చు.

శా.

శాంతము. సయూ.

శి.

శిక్ష (వైదు) కంకుల. బొండి. డండా. జలమాలు.

శిఖరము. బొబన్. అబబలై (కొండ మొ॥).

శీ.

శీఘ్రము. లీర్. ఇడామ్. (చూ. వేగము.)

శీల. తజా.

శ్ర.

శ్రుతుడు. సుక్ర. సుక్ర.

శ్రుకవారము. సుక్రారా.

శుచి. 1. మరిగ్. మర్క్తమ్ డకు = నిర్మలముగ

ఉన్నాడు. 2. మర్క్తమ్

శుద్ధిచేయు. తజ్తతజా. బోడ్డుమ్ మరిగ్ మత-

జ్జ్ గామ్మె తజ్తతజా = నిర్మలముగా-

శుద్ధిచేసుకో.

శూ.

శూల. అసు.

శూలము. డబులాజ్.

శృం.

శృంగారించుకో. తింకుడోఇనా. రూనా. పురుషు

డి శృంగారము. సిండ్రి జిజినా = ఒట్టకట్టుకో.

తంగమన్ లండూనా = పూస పేర్చువేసికో.

ఉపమ్ సారూ = తలదువ్వుకో. మిలోల్ జూ

డానా = నూనె రాసికో. పాగా (ఉరమల్)

రెన్నా = పాగా (రుమాలు) చుట్టుకో. బలె

తజ్జేనా = కుచ్చుతగలించుకో. మడ్డుబన్

సబ్బానా = అంతా చేసికో. కడూ, డోఇడోఇ

లూ రూనా = కడియం, బాపిలీధరించుకో. రె

రెడూ రెరెనా = నలు వెట్టుకో. స్త్రీల

శృంగారము. పాపానాపానా = పాపిడి

తీసికో సజ్జే సజ్జా = పన్నెతగలించుకో.

కొంనా = కొవ్వు పెట్టుకో. తింక ఇన్నా =

బొట్టు పెట్టు. గొయ్యెమన్నా = కంటికి కాటుక

పెట్టు. డనజ్జే బోబ్ డజ్జే బోబ్ నా = జుట్టు

పడకుండా తగలించుకో. జనిడుబ్-జిడి

న్నా = గాజుల్లి, కడు, కడూపి, డోఇబోఇ

లూ, బొజెలూ, రొగొ-బొబ్, అంబొబొ

కా, ముడ్డిజే-జ్జే, ముట్టె ఎన్సి, రనెడ్-జ్జీ.

శృంగారము చేయు. తిండోజా.

శై.

శెగ. తగ.

శృం.

శృంగారించుకొన్న పురుషుడు = లంగామర్;-

స్త్రీ = లంగీ-బొఇ.

శ్రే.
శ్రే. త్యము. సయూ. రజ్జా.
శ్రే.

శోపించెను. అసరై. ఉయ్యేమైనాది.

శ్రే.
శ్రే. శానము. కింతిలాబా. కింతిలాడన్.
శ్రే. కత్తమన్ (తె) దుక్కా. కఇతమ్.

శ్రే.
శ్రే. తి. తొత్తొది. అదోక్షే.
శ్రే. సలు. పురాదా. తొత్తొయమైజేపురాదా
ను.

వరతు. కంతు. కనాంతు. సర్దు.
ను.

సంకటము. అను.
సంగీతము. కనెజ్. కేజ్. కంకనన్.
సంగోరు. తుకార్.
సంచరించు. ఎందుకాన్.
సంచి. సన్సి. (తె) సిక్కుచున్.
సంజవేళ. ఒరుప్పేడన్నా-ఒయోజ్. అస్త
మయము.

సంజ్ఞ చేసెను. అఇగ్గోలేతె.
సంత. సగంత. సనంత.
సంతనవేయు. అక్కబా. బాగు డంగు అ
క్కబా.

సంతానము. ఓంజి; పడిపసి=మొదటి చిన్న
వాడు. డుఆటన్=రెండవ సంతానము.

సంతాపార్థకము. ఒగాది. అగాది.
సంతోషము. ఇడక. సర్దా.
సంవడి. ఎగిర్. కూడుబొ మంద్రా ఎగిర్ గామ్
రుకూలెంజి = అందరూ సంవడిగా కూడు
కొన్నారు.

సందేహించు. ఈమెల్. ఈమెల్ గోజ్ (చూ
డకు)

సంది. సండి.
సంధిచేయు. లగ్గానాబా. అలి గాలె లగ్గాలేజి
=కల్లు తాగి, జట్టుకలిసినారు.

సంపంగి చెట్టు. సంపెతార్-సేబ్.
సంపద. జంద్రుమ్ (ధాన్యసంపద). సప్తి,
లిత్తి.

సంపాదించు. తురుమా రుప్ప రనా తుర్దు
మైజి=వెండి బంగారము సంపాదించినారు.
సంబారు. సంబారుజ్ (కా.న.) అతన్ జ్-సన్
సజ్.

సంభాషణ. బెబ్బర్. అల్. బనర్. రవిదా
బెద్దారవిదా. బనర్-రనవి.
సంవత్సరము మిర్నుమ్. నజామిన్నుమ్. నమా
మిన్నుమ్=ఈ ఏడు. మిన్నుమన్=నిరుసు.
మిన్నుమితె=వచ్చేసంవత్సరము.

సకిలించు. గూ-నా.

సగము. 1. తుకార్ (కొలతలా) 2 తింపోజ్.
సఖ్యము. గడిగో. అల్-గడి.

సరము. జనుల్ జుల్. జనుల్ జుల్ తార్=పూ
దండ, జనుల్ జుల్ తార్=పూసలతావళము.
సరి పెట్టుకొను. తుల్లానా. తుల్లా తెడె? సరి
పోతుందా?

సరే. ఒడె. ఓ

సణుగు. బెర్-డమ్. బనర్ డమ్. గుమ్-గుమ్.
బెర్డమ్.

సత్తువ, సత్తుఆ

సత్యము. 1. జడి. 2. జెజెబ్. జెజెబ్ శ్శే=
సత్యము చేసినాడు అనగా ప్రమాణము చేసి
నాడు.

సదా. తొడోజ్; డీత; అస్సో (గు).

సదును. గరి. గల్లాజ్ గల్పాజ్ (కా.న.) గరియ
=మెరకపల్లము సదును చేయుము. గరి
డకు=సమానముగా ఉన్నది.

సన్నమైన. 1. సరూడమ్. 2. బబోడమ్. 3.
సరూ. 4. సోరూ (గు) 5. సర్ సరూ. 6.
జరి=సన్ననిధార. 7. ముంజోజ్ బరు; ముం
జోజ్ బోబ్=సూదికొండ, సూదితల.

సన్నగిల్లును. సరూడమ్మె రొక్కతె (మనిషి గు!!)
సన్నిధి. తెమజ్.

సన్నెకలు. తాజర్.

సన్నెంగి. సిడ్డం.

సన్నె-గొడ్డ. అటరన్-రేజ్.

సభ. రుక్కు.

సమను. కంబోల్ గుఆల్.

సమము. 1. గరి. 2. సరి. 3. జోజ్ జోజ్
అగిన్, ఇగిన్, జోజ్ జోజ్ డకూలేలెన్
వాడూ సేమా సమానముగా ఉన్నాము.

సమకూర్పు. సంజోత.

సమర్థ. ఇస్సెలోనా తమ్మెలెన్.

సమర్పించు. తియూ. కొబా. కనోబా.

సమస్తము. కుడ్డుబ్. అల్లాఇ(కా.స.)

సమానము. జోజ్ జోజ్. సరి.

సమీపము. 1. అడమ్. అడమ్లె=సమీపించినది.

2. తుయా. తుత్తుయ్యాలెడకు=రగ్గరదగ్గరగా ఉన్నది. తుయాలెడకు=సమీపముగా ఉన్నది.

సముదాయము. కుడ్డుబ్. ముగి(తె ముగి)

సముద్రము. గనుక్. గనిక్. (కా)

సమూలము. అకిన్నే బన్. కిన్నెల్. కిన్నెల్లె అసేబన్-పెనడే తె = సమూలముగ చెట్టు ఎక్కతీసివేసినాడు.

సమాహము. రుక్కు.

సమృద్ధి. అలూ. ఆబరి మిడ్డు. బెబె. రంక-తె.

సమేతిము. అంప్రా. త్రుల్లాఇ. సంప్రా. (కా స.)

సన్నతము. అనోడె.

సప్తేణి. సమ్మె తెజ్

సయిరణి. కడ్డుబ్. అనిన్ జిడిగామెండెన్

అపన్ కడ్డుబ్=వాడేమన్నా ఓర్పు

సరకు. 1. డినుసు. 2. జండుమ్. 3. డనియ్యర్;

అడనియ్యరై, అడియరై=లక్షించడు(గు)

సరసములాడు. 1. గసిఆత. అనిన్ గసిఆయే తె

ఉంతా సెలోన్ ఖాన్ గిల్లాఇ=వాడు దానిని

సరసాలంఅడదం సేను చూచినాను. 2. బు

కాయా (సరిహాసము) 3. ఓసిఆ

సరి. 1. గరి. సరి. 2. బడె. 3. రంక.

సరిగా. సరిగోఇ సరిలె. గరిలె.

సరిసరి. బడె. బడె-బడె.

సరిపుచ్చుకో. 1. అర్నా 2. తుల్లాడమ్మ

(కా). డారాఇఅతుల్లా=ఈఅన్నము నాకు

చాలదు. తుల్లాడమ్మ=సరిపుచ్చుకో.

సరిపోయినది. తుల్లాలె. 2. సరిలె. 3. తజలె

(ఉప్పు)వేసినది. తాజడెలె = ఊడ్చివేసి

నాపుతజలెజి = సరిపోవజేసినారు. 4.

అఖ్లె.

సరిహద్దు. సాండి. తనిఖాబ్. కనాతులబ్

తిఖాబ్ లేజి= ఈ అడవికి (రాళ్లుమొ||)

హద్దువేసినారు.

సరుకు. 1. రండ్రా (నగలు) 2.

ఇసీన(కొనతగినవస్తువులు).

సరుగుడు. (2)

సరె. ఒడె. ఓ. ఓడోజ్.

సర్కారు. సర్కార్.

సలసల. అండలాఇ-సుండలాఇ డా సో రై=

సలసల నీరుచరుగుతున్నది.

సలుపు. అసు. బడేర్.

సవతి. 1. బింద్రాబ్. బింద్రా. 2. గండమ్ బాఇ(తుగులుకొన్నస్త్రీ).

సవరణచేయు. 1. గరిఆ. 2. అబ్బకాన్.

సవరము. స్లెడ్జి. సనెల్-డో. సెల్-డో.

సవరలు. సోరాంజి. జాతిభేదములు. 1. కెస్సె.

2. జడు. 3. బులరా. 4. కిందాల్. 5. ఆర్సి.

6. బాబిల్లి 7. మంబి. 8. కాంపు. 9. సర్దా

10. సుడ్డా. (1) గోమాంసము బహిరంగముగా

తింటారు తక్కినవాళ్లు తినరు(6), (8), (10)

పోతు మాంసము బహిరంగముగా తినరు;

తక్కినవాళ్లు తింటారు. అందరూపండులు

మేకలు తింటారు

సవరించు. అబ్బకాన్.

సవారి. పల్లంకి. కత్తెలె (మంచముసవారి).

డొండొ (కా).

ససిగా. బకాన్లె. కూడూ తిమిఇ తిమజే తె=

కూడూకొడ్డికొడ్డిగా తిన్నాడు.

సహాయముచేసెను. లోడూయే తె(తె)

సహించు. కడ్డుబ్ నా.

సహితము. అంప్రా. త్రుల్లాఇ. సంప్రా.

(కా. స.)

సహోదరులు. కాకు బోయాజ్ జి.

సా

సాపుగా. జలేమ్ గామ్.

సాగుచెట్టు. గుడాఓల్-సేబ్.

సాగు. (వి) 1. ఒర్నా. (క్రి) 2. అన్ జెజా,

3. లామా. 4. జలేత(జలగవలె)

సాగుబడి. ఒర్నా.

సాటి జనోజ్ జోజ్. మొజ్జ జనోజ్ జోజ్

ఖాన్ ఎజ్జ=ఎవరు నా సమానముగా లేర,

సాధువు. లఖాడి. లెబడ్జి. రమాడి. లమాడి

ఆ(క్రి)=సాధుజేయు.

సాన. అకాగా

సానపట్టు. అరాగాడా. కుండింజి అరాగా
డా=కత్తులు సాన బట్టు.
సామగ్రి. డినుసు.(తె). విత్తి.
సామలనారచెట్టు. కొంకొరె, కొక్కొరె
(రూ).

సాయంతరము. రుబన్. ఒరుబన్. ఒరుబ్బెడన్
(సాయంతరపువేళ) చూ. సూర్యుడు.
సారము. లకూలెక్కి లూబా లకూలకె డకు=
భూమి సారవంతముగా ఉన్నది. రూ.
లకుర్-లకర్.

సారాయి. అలి; అబాసాల్ (విష్పసారాయి);
ఓలొఇసాల్ (నల్లజీడివేసినకల్లు). సల్పమసా
ల్ (జీలుగసారాయి), అరాసాల్ (జీలుగు
సారాయి), సిత్రిసాల్ చొళ్లసారాయి);
రుంకుసాల్ (బియ్యపుసారాయి); ఉడుజ్
బాసాల్ (పొంగుకల్లు) డిజ్ బాసాల్
(వంటకల్లు) సిండిసాల్ (ఈతకల్లు); గ
సాస్ (కోతకల్లు) కురుఇ-సాల్ (గంటె
లు మురగబెట్టి వండినది) అగుర్-సాల్
(వరిపిండి మురిగబెట్టి చేసినది ఇది దేవత
లకు ప్రియము).

సాల. గుంగూ.

సాలివాండ్రు. సాలియ.

సాహసము. 1. రడ్డో. రడ్డోనేతె=సాహసించెను.
సాహసముగలవాడు. ఉమజ్. ఉమజ్నేతె.
ఉమజ్ ముక్. ఎర్బంతోత్-మర్. ఉయుబ్
మర్.

సాక్షి. సాక్షిమర్.

సాత్వము. సాకి. జనేర్.

సి.

సింగారము. (చూడు శృంగారము).

సింగినాదము. తెత్తెడూ-పెడో.

సిగ. ముడాడో.

సిగ్గు 1. గండ్రొఇ 2. గ్రొఇ. గండ్రొఇమాలె
=సిగ్గుపడుతుంది. గండ్రొఇమెల్లె=సిగ్గుకప్పు
వేసెను. అంటే సిగ్గుపడెను. 3. గెలొఇగా
లొఇ=సిగ్గుపడిపోయెను. సిగ్గుపడి వెళ్లెను.
4. గెలొఇ-బొలొఇ.

సిద్ధముగ. అరెగామ్. ఒర్రొ అరె=దుక్కి
సిద్ధముగా ఉన్నది.

సిబ్బి. డల్లితినిక్. రనుబ్. డనాలన్.

సిర్లబడ్డు. అరెడ్డా.

సిరి. సిరి.

సివాలాడు. మేర్నా. మేర్నొఇ=సోచెకత్తె.

సీ.

సీతాఫలము. సీతా-గుర్.

సీమ. 1. తన్నోడన్ (నాడ్లు) 2. డేన. 3. నంజి.

సీల. నేలాజ్ (మేకు).

సీలమండ. మమ్మా-న.

సు

సుఖము. సుక్కి. ఇడకి. సరూ.

సుగంధి. ఎరెజ్-నేద.

సుడి. గొయ్యోర్.

సుడిగాలి. గొయ్యోర్-లె.

సుత్తి. 1. ముక్కలె. 2. ఎనుకలూజ్.

సుద్ద. పలు-లూ.

సున్నులకాయ. పైడారి.

సున్నము. మున్నము.

సుందరము. లూ. తింపుబొబ్బ. ఎసిగిలెక్కలె
నెక్కి.

సుందరి. లజ్-బొబ్బ.

సుంపరుడు. లూరి.

సురికిర్ర. ముక్కూర్.

సురతిముచయు. సోజ్ బానా. తో. జ్ బానా.

సులభము. లి. గ్యూర్. తియిర్ గానె బారాసు
బొబ్బ=సులభముగా ఎనిచెస్తాను.

సుగా.

సుటి. తిమ్ద్రాజ్ (అన్నదారిమొల్)

సుద. 1. బనొఇ. బనొగ్గు. 2. మగర్ (వాకి).

సురికత్తి. సినిమల్ల. ముగ్గులూజ్ (రంపసప్ర
క్కలు దూరుడంచేసి).

సుర్యుడు. ఒయోజ్.

కాలము నిర్ణయించుటకు సూర్యునిగమన

మును అనుసరించి వాడుకొనే వాక్యములు:—

1. తిర్నొజ్తె ఒయోలన్. సుర్యుడు
రెక్కలు ఆడించుకున్నాడు.

2. జెయోజ్ లె. ఎర్రబడ్డాడు.

3. సనగ్గడోజ్ లె. ఆరుకువచ్చినాడు.

పలెలె } తెల్లవారి నది.

సారె } దుక్-యోక్తె. సూర్యుడు నైకివిచ్చి నాడు.

డఇ-యోక్తె. సూర్యుడు ఎక్కి నాడు.

జొమ్డార్-యోక్తె=చల్లివేళ అయి నది.

తోగ-యోక్తె=పదిగంటలవేళ అయినది.

డాగాకరాలె. ఎండ ఎక్కువయినది.

తంబా-యోక్తె

గరి-యోక్తె.

లడక్-లడక్-గూ

క్తె.

లక్-బోక్-యోక్తె.

సడి-యోక్తె=వాలినాడు.

రుబెక్-యోక్తె=మాడుగంటల వేళయిది.

ఉలమ్-యోక్తె

సుయూ-యోక్తె

మెహోర్-మెహోర్-యోక్తె=దిగిపో

గూ దిగిపోతూఉన్నాడు.

0. బుక్-యోలెలె

1. గయోక్తె.

2. అరుక్తె. మూలపడ్డాడు.

3. ఒబోలె. నల్లపడినది.

4. అరమ్మక్-చయిలె-డెలె=చుట్టములను పోల్చలేని దృష్టి కలిగినది.

5. నంకొఇ-హి-లె=ఆకులు ముడుచుకొనువేళ అయినది.

6. తోగలెలె. రాత్రిఅయినది.

సె.

ఉండు. సియార్.

1. కంబిక్ బెడ్ (ఏడుపందికొల) 2. ఆమ్.

3. మమ్మ 4. లూజర్.

5. త్రి. గగత్సలెకోక్తె (కల్లగీసేకత్తి).

యూట. బరూజేమ్. బరుఅబోబ్డా.

వి. గసుడోక్తె ఉసారేతమ్.

ప్ర. నెలఉ.

సే.

సేన.మరాతి. తుర్కాంజి (కన్వేట్టులు).వర్సా మంజి (బంట్టోతులు). చుక్కు-మరంజి.

సేవ. కంబ.

సేవించు. కంబ్రాళ. కమా.

సె.

నైగ. (చేనైగ) 1. అగొఇ. అగొగులె. అగొ ఇలత్తె. 2. తరిక్కా అ-శి-బాతె=చేనైగ చే నిలుస్తున్నాడు.

సా.

సాంపు. ఇడక. లజ. బక్సా

సాగసు. లజ. అమ్మరెలె తింకుడొఇ-అమ్మి.

సాట్ట. సాత్తె.

సాన్నాయి. తిరలె.

సామ్మ. తంకమన్. బిత్తి.

సామ్మలు. 1. తక్తలంజి. 2. అనూంజి. రి కేలంజి.

సారొపత్రి. ఒండోర్.

సాలప. సాలపనేబ్.

సో.

సోను. గతర్. పేర్. సోనుమ్ మెరె=వేవత సో కినది.

సోకుడు. పిసాసి.

సోది. తెడుక్. మేరొప్పొ తెడుక్తె=సోదికత్తె సోదె చెప్పుతుంది.

సోమరి. రొండ్సామర్. బద్దఆమర్. లడుఇ మర్. అనపాక్సామర్.

సోమవారము. సాంబారా.

సోమిదచెట్టు. సోమిసేబన్. సామ్మనేబ్(రూ)

సోల. సుల్లా.

సోలెను. గోక్తె.

సా.

సోఖ్యము. ఇడక. నుక్కు. సోడుకక్కు.

సం.

స్వంభము, సుండల్, సుండాన్, సుండాజ్.
స్వనము, మెమె, పిల్లలు వాడుకచేసే ముద్దుమాట,
మాయోజ్.

స్త్రి.

స్త్రి, ఇన్ సెలూ, సెలూ.

స్థ.

స్థలము, లాబా, లబా.

స్థి.

స్థితి, 1. డర్మాన, 2. గోడన్.

స్నా.

స్నానముచేయు. ఉమానా, గోడా బోబ్నా =
రుద్ధుకొని శిరస్నానము చేయు. అబుమా
అ=స్నాము చేయించు. అమామ్నా అ=
పిల్లలకు లాలలు పోయి.

స్నే.

స్నేహము, గడి, గడిగోసీలె=స్నేహము చేసికొని.
స్నేహితుడు గడి.

స్వ.

స్వీటకము, రుగాబోఇ, రిజెబోఇ (నూకలమ్మ)

స్వ.

స్వకానము, కెంతిలూ, కెంతిలూడన్.

స్వ.

స్వప్నము, గినువ్తె, గునిమోల్.
స్వభావము, 1. డర్మాన, అనిన్నా డర్మా.

న బజ్జితే=వాని స్వభావము మంచిది కాదు.

2. గుడవ్. (తె.)

స్వరము, సర్రజ్.

స్వల్పము, అనూఇ, అజి, అరి. (తొత్తోమి.
ముద్దుమాట (చూ. చిన్న.)

స్వా.

స్వాధీనము. ముంకాబా (భూమిగాని, పశు
పులుగాని, వస్తువుగాని) బోతె అముంకా
బాన్ డకు=ఎవరి స్వాధీనములో ఉన్నది?

హ.

హక్కు, అక్కు.

హారాత్తుగా. 1. ఇలుఇగావ్. 2. పుణ్సలె
గావ్

హత్య, అసేడన్. కూని.

హద్దు తన్నోడన్. పాడి (చూ. పాలిపేగ).

హరించు. 1. సుసుడా, తంతా-ఝన్ సుసూడె
తె=నాసామ్మహరించినాడు. 2. అసర్.

హా.

హా (అలసినానని ఆర్థమిచ్చుసంతాపాగకము)
హాని. క్రియ్య (మరణము) అసు (నొప్పి)
కేజన్ (గాయము).

హాయిగా. ఉలామాతా. సుక్కాలె పుయువ్
డవ్ (కా). పల్లెవ్డవ్. నయూగామ్మే.
హారము, జాజ్జు లెతజ్. జనోలజూలెతజ్.

హి.

హింస. క్రియ్య (నావు)డుక్కా, అల్లర, అసు.
హింస. క్రియ్య (మరణము) డుక్కా, అల్లర,
అసు.

హు.

హుకుము, బెర్నా. ఇద్దోల్.

హె.

హెచ్చరిక. ముర్రా. ఇముర్రాబూ=వెల్లి
హెచ్చరిక చేయండి

